

József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

I. sz. Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

BORNEMISZA ANNA
MEGBÜVÖLTETÉSE

Doktori értekezés

Készítette:

Herner János

Szeged, 1983.

B 2314

Tartalom

Bevezetés

I. A kéziratról.....	2
II. Bánffy Ágnes és a boszorkányok	4
III. "... de ezek az fenn letört dolgok mind üdvö- zült Bánfi Dénes uram ő nagysága halála után löttenek."	6
IV. "... asszonyunk ő nagysága titkos nyavalyái..."	15
V. Utószó helyett	25
Jegyzetek	33

Függelék

Dokumentumok

I.	1
II.	7
III.	13
IV.	14
V.	15
VI.	16
VII.	18
VIII.	19
IX.	23
X.	24
XI.	29
XII.	30
XIII.	31
XIV.	33
XV.	35
XVI.	36
XVII.	38
XVIII.	40
XIX.	42

XX.		44
XXI.		49
XXII.		53
XXIII.		59
XXIV.		61
XXV.		63
XXVI.		65
XXVII.		66
XXVIII.		67
XXIX.		102
XXX.		103
XXXI.		105
XXXII.		108
XXXIII.		111
XXXIV.		127
XXXV.		129
XXXVI.		130
XXXVII.		131
XXXVIII.		132
XXXIX.		133
XL.		134
Hely- és névmutató		136
Lelőhelyjegyzék		161
Jegyzetek		164
Bibliográfia		172

Nem célja a dolgozatnak a peres anyag néprajzi, vagy történeti elemzése. A néprajzi jellegzetességeket Schram leírásával vetettük össze. (1) Lényeges ujdonságokat nem találván, ennek ismeretéről lemondtunk.

A per történeti háttéréül a Béldi-féle összeesküvés időszaka szolgál. Anyagunk ebből a szempontból sem nyújt sok ujdonságot, csupán az összeesküvés utórezgéseinek néhány apró mozzanatát világítja meg élesebben.

Kitűzött célunk csupán annyi, hogy a lehető teljességgel feltárjuk és bemutassuk a Bornemisza Anna ellen irányuló varázslás-boszorkánykodás dokumentumait, s a további kutatás néhány lehetséges irányára felhívjuk az arra hivatottabb szakemberek figyelmét.

A kéziratról

Az összegyűjtött anyag nagy része Szádeczky Béla hagyatékában maradt fenn. (2) Szádeczky a századfordulón kapta a megbízást az Apafi-kor udvartartási anyagának összegyűjtésére és publikálására. (3) E munkálatok során bukkant - mint maga is írja - a nagy-szebeni Bruckenthal Muzeum Benigni-féle gyűjteményében a boszorkányper anyagára. Mivel megbízatása nem terjedt ki ilyen jellegű anyag gyűjtésére, a másolatokat félig-meddig "illegálisan" készítette. Valószínűleg ez a magyarázata az iratok némely hiányosságának. (4) Az anyag nagy részét egy kéz másolta és az ellenőrző összeolvasás nyomai is fellelhetők. Az eredeti dokumentumok hozzáférhetetlensége miatt csak következtetésekbe bocsátkozhatunk. Annyi bizonyos, hogy a másolatok minősége nem egységes, valószínűleg csekély mértékű átírást is végrehajtottak a másolás során. Néhány iratról az is kimutatható, hogy nem történt meg az eredetivel való ellenőrző összeolvasása. Ezért átírásunkban igyekeztünk hiven követni a Szádeczky-féle másolatot, hogy a további szövegromlást elkerüljük. Még a nyilvánvaló hibákat, értelmetlenségeket is csak a jegyzetekben jeleztük.

Szádeczky széleskörű kutatást folytatott e boszorkányper és általában a boszorkányhit történetével kapcsolatban. Kiterjedt szakirodalmat felölelő cédulaanyaga azonban ma már szinte hasznavehetetlen, mivel a kutatás időközben az ő felkészültségét messze meghaladó szinten végezte el a boszorkányhit történetének feltárását. Amennyiben jegyzeteit, megállapításait mégis felhasználtuk, azt a jegyzetekben minden esetben jelezzük. Ugyanez vonatkozik Szádeczky politika-történeti jegyzeteire is. Kevés olyan korszaka van a magyar történelemnek, amelynek köztörténete olyan mélységű szakirodalommal és dokumentum-gyűjteményekkel dicsekedhet, mint éppen az Apafi-korszak. Ezek a gyűjtemények magához a perhez sajnos kevés anyagot szolgáltatnak.

Szádeczky többször tett kísérletet az 1910-1930 közötti időszakban az anyag publikálására. Vázlatos előszavaiból (5) kiderül, hogy csak részleges, illetve regesztás kiadásra kapott többször megbízatást. Kéziratának sorrendje azt látszik számunkra bizonyítani, hogy a történeti háttér megrajzolásával ellentétben magával a perrel, annak kronológiájával, lényegesebb fordulataival nem foglalkozott mélyrehatóan. (6)

Az összegyűjtött anyag másik egységét a már publikált dokumentumok alkotják. Ezeket nagyrészt Komáromy Andor gyűjtötte össze s adta ki aztán újra regesztákban. (7) Gyűjtése főként az EOE XVIII. kötetére támaszkodott, de két közel egykorú forrást is sikerült felfedeznie. Szádeczky a publikált anyag kérdésében Komáromy kiadványát vette alapul. Mindkettőjük figyelmét elkerülte, hogy az EOE XVIII. kötete tartalmaz még egyéb, a vizsgálati folyamat értelmezéséhez, illetve kronológiájának megállapításához nélkülözhetetlen dokumentumokat. (8)

Legnagyobb meglepetésünkre a meglehetősen nagy terjedelmű korabeli napló- és memoárirodalom átnézése nem hozott új eredményeket. Az Apafi-udvarban tevékenykedő naplóírók (9) sem emlékeznek meg a perrel. Még a színes történeteket oly igen kedvelő Cserei históriájában sem találtuk az ügy leghalványabb nyomát sem. (10) Bethlen Miklós is csupán a következő néhány szavas utalással emlékezett meg az egykoruk között bizonyára nem kevés szóbeszédet kiváltó esetről: "...Béldi Pálné... ki is sok istentelen kegyetlenségével és a fejedelemségről boszorkányoktól való tudakozásával volt nagy oka ura veszedelmének ..." (11) Mint láthatjuk, azt nem írja le Bethlen, hogy e boszorkányos praktika elsősorban Bornemisza Anna ellen irányult. Talán éppen a fejedelmi házkényszerű érdekeltsége miatt valamilyen titoktartási kötelezettség hárult azokra a személyekre, akik jól ismerhették az eset körülményeit. (12)

II.

Bánffy Ágnes és a boszorkányok

Bornemisza Anna megrontására való törekvéssel nem Béli Pálnét vádolták meg először. Az alább ismertetésre kerülő esetnek lényegében semmi köze nincsen munkánk tárgyához. Azért térünk ki rá mégis, mert jellemző fényt vet a boszorkányhit tényleges világára, az ezzel kapcsolatos közfelfogásra, s így hozzásegíthet bennünket a per körülményeinek jobb megértéséhez. Egyben azt is bizonyítja, hogy Bornemisza Anna szinte állandó betegeskedése révén milyen jó alanyul szolgált az ilyen és hasonló szóbeszédhez.

Elöljáróban néhány szót az eset résztvevőiről: Bánffy Ágnes előbb Barcsai Ákos fejedelem, majd Rhédei László felesége volt. Mindkét férje hamar elhalt mellőle. A közismerten gyönyörű asszonyt ezután Kapi György akarta feleségül venni, ettől a házasságtól azonban az asszony éveken át vonakodott. A már öregedő Kapinak elég rossz hire lehetett. Bánffy Dénes így ír a készülő házasságról Teleki Mihálynak 1668. november 24-én: "Az Kapi dolgát is látom. Igazán pokolban száll az jó hugom akkor, mikor ő hozzá megyen." (13) Valószínűleg az asszony hosszas vonakodása adott okot azokra a szóbeszédre, amelyekről Bánffy Zsigmond, az országgyűlések akkori elnöke így ír 1669. március 6-án Teleki Mihálynak: "Kegyelmednek, mint kedves sógor uramnak, szolgállok. Szomorú lélekkel és megkeseredett szívvél kelleték Kegyelmednek írnom, tegnap jövőn hozzám Dienes öcsém uram, beszél ma sub rosa, hogy az Kegyelmed atyjafia, Szentpáliné asszonyom beszéllette volna az asszonynak, Bánffyné asszonyomnak, hogy úgy értette volna, hogy leányom azért nem ment volna Kapihoz, hogy hugommal Rédeiné asszonyommal egy oláh asszony boszorkánt tartanának, kivel is curosoltatnának, úgy hogy meghaljon az fejedelemasszony és azután az fejedelem ötet venné. Tegnapig, nem reménlik, hogy tudtára lett volna asszonyunknak, vagy urunknak, de félnek attul, hogy csak kinyelveskedik.

Szentpáliné asszonyomnak tetszék, Öcsém uram, hogy leányomnak és Kegyelmednek tudtára adjam. Im Bódisárt küldöttem leányomhoz, tudtára adom. Elhiszem, nyavalyás halálat kívánta volna inkább, sem mint ez érte volna. Magam részéről is adta volna Isten, hogy ma holtam volna meg, sem mint ily gyalázatos és kárhozatos hirben egyeletünk volna. Azért édes Sógor uram, kérem Kegyelmedet, tudósítson maga jó tetszéséről, mi tetszik, hogy cselekedjünk. Irtam Rédei uramnak, elhiszem elsiet kijüni és Kegyelmeddel beszélni, mit legyen cselekednünk. Én mig élek, maradok stb." (14)

A szóbeszéd valószínűleg gyorsan elült, legalábbis a közzétett levelekben nincsen nyoma annak, hogy a fejedelmi udvar tudomást szerzett volna az esetről. De Bánffy Zsigmond riadalmának megalapozottságára fényt vet Rédei Ferncnak 1669. március 8-án Teleki Mihályhoz írott levele: "... ezen materiában halállal vetekedik az patientia és méltatlan nyögéssel való hallgatás..." (15)

Talán éppen azért, hogy e veszélyes szóbeszédet eloszlassa, Bánffy Ágnes rövidesen férjhez is ment Kapi Györgyhöz. Ezzel a házassággal sem volt szerencséje. Kapi belekeveredett Béldi Pál összeküvéskébe s fogságra vettetése után röviddel meghalt.

Anyagunk szempontjából érdekes momentum, hogy boszorkányként itt is "oláh asszony" szerepel. Amint az a per anyagából kiderül, a perbefogott közel két tucat személynek több mint a fele szintén "oláh asszony".

III.

"... de ezek az fenn letött dolgok mind üdvözült Bánfi Dénes uram ő nagysága halála után lóttanak."

A per történetének és logikájának megértéséhez kikerülhetetlen, hogy legalább vázlatosan ne ismertessük azt a politikai szituációt, amely Bánffy Dénes halála után alakult ki Erdélyben. (16)

Bánffy Dénes megbuktatása után Béldi Pál kezébe jelentős hatalom kerül. Pozícióját azonban nem tudja kihasználni, s így Teleki Mihálynak sikerül a Béldi-pártot, utolsó politikai ellenfeleit is legyőznie. Béldi Pál Bethlen Miklóssal együtt 1676 tavaszától a fogarasi várba kerül fogolyként. 1677 tavaszán reversális ellenében engedik szabadon őket.

A sértett főur nem tud belenyugodni politikai vereségébe és még ugyanezen év végén fegyveresen készül megdönteni Apafi trónját. Az irreális talaján álló összeesküvés azonban megtörik a tényleges politikai erőviszonyokon. Teleki hatalma csucsán van s ráadásul a Porta sem akar zűrzavart kelteni Erdélyben. Béldihez korábbi szövetségese, Bethlen Miklós sem csatlakozik. 1678 elején kibontakozik a nyílt felkelés, de a fegyveres konfrontáció Béldi halogató taktikája miatt elmarad. Az időközben felültetett fejedelmi had tulerejét látva a felkelők hada, fel sem véve a harcot, szétfut.

Béldi a Portára menekül, ahol különböző ígéretekkel (az adó megemlése, néhány vár átadása) igyekszik a szultánt saját oldalára állítani. A Porta azonban, nem akarván tovább súlyosbitani amugy is nehéz kül- és belpolitikai helyzetét, továbbra is Apafit támogatja és Béldiék 1678. áprilisának végén a Jedikulába zárátja. Arra persze nagyon is megfelel a Portának Béldi, hogy Apafit a trónkövetelővel zsarolja.

A Jedikulából Béldi már nem szabadul ki, bár 1679 telén újra felmerül trónrakerülésének kérdése. 1679. december 17-én azonban -

valószínűleg mérgezés következtében - váratlanul meghal. (17)

+++

A rendelkezésünkre álló dokumentumok alapján bizonyított-nak vehetjük Béldi Pálné "tudakozását a fejedelmi szék után." Nem koncepciós perről volt tehát szó. Ennek annál kevésbé lett volna értel-me, mivel Béldi Pál 1673-as kifutása után a család már semmilyen ha-talommal nem rendelkezett. Béldi katonai s politikai hatalmát a már ismertetett okok következtében elvesztette, birtokaikra pedig 1678 folya-mán a fiscus tette rá a kezét. Béldi Pálnénak semmilyen eszköze nem maradt, amivel a fejedelmi szék biztonságát veszélyeztethette volna. Kivéve természetesen a varázslás tudományát ...

Az összegyűjtött dokumentumok alapján a továbbiakban megkisé-reljük rekonstruálni a vizsgálati eljárás folyamatát.

Nehezen állapítható meg, hogy a vád mikor bukkan fel Béldi Pálnéval kapcsolatban először. 1676. június 10-én levelet írt Bornem-isza Annának férje kiszabadítása érdekében. E levélben szerepel az a mondat, amely talán az első előfordulásnak tekinthető: "tegyen a nagy hatalmu Isten ártatlanságomról bizonytságot, hogy soha sem gondolója sem cselekedője nem voltam." (18) Deák Farkas úgy véli, hogy Béldiné már ekkor a "boszorkányoktól való tudakozás" vádjá alól próbálja ma-gát tisztázni. Deák sejtését alátámasztja PálJános Pál is, aki a Béldi Pál tevékenységét vizsgáló bizottság előtt 1676. december 1-én a követ-kezőket vallotta: "Ad 3-tium" Hallottam azt Béldiné asszonyom szájából a maga házában Bodolán, hogy mondotta asszonyunk ő nagysága felől: inkább szokott a Kegyelmedhez, hogysem a Nagyságodhoz. Hallottam az udvar népétől a titkon való sisogást, hogy bizony fejedelem változik: arra Franciscótul magátul hallottam: hadd légyen, légyen ember, ha léssen ...". (19)

Ezek az adatok csak a vád politikai részét támasztják alá, az eszközről egyenlőre nem esik szó. Az első tényleges bizonyíték,

amelyet kezünkben tartunk, Apafi 1679. március 18-áról keltezett vallatási parancsa Béldi Pálné öregasszonya, Barrabás Anna ellen. Az utrumokban, amelyeket nyilván a fejedelmi parancs mellékleteként küldtek el a vallatást végző ~~tiszt~~nek, fordul elő először a varázslás tényének említése (ld. 3.lap). Ez az irat (I.sz.) különleges helyet foglal el a bizonyítási anyagban. Mint dátuma bizonyítja, még Béldi Pál életében készült, így a kérdések elsősorban ellene irányulnak. Hasonló utrumokat Deák Farkas is említ (20), ti. ahol fő kérdésként a Béldiek által elrejtett javak kikutatása szerepel. Természetesen az is elképzelhető, hogy e vallatás még Béldi Pál nota perének az anyagához tartozott. Az ellene fogatosított eljárást csak az 1679. május-juniusi országgyűlés XI. articulusa zárja le, becikkelyezve az összeesküvők notáját. (21)

Ez az egyetlen olyan vallatási jegyzőkönyv, amely egy olyan személy vallomását tartalmazza, aki hosszabb időn keresztül Béldi Pálné szolgálatában állt. Ez a vallomás jellegén is megmutatkozik: Barrabás Anna a szemtanu hitelével adja elő az eseményeket s így ritkán szerepelnek a szövegben a későbbi anyagra annyira jellemző "hallottam", "XY azt mondta" jellegű kitételek. Éppen ennek a vallomásnak a fényében feltűnő, hogy hiányzik a bizonyítási anyagból a vádlottak és a hozzájuk közel álló rokonok, szolgák stb. vallomása. Pedig a valószínűleg Szántói Komáromi János által készített vallatási javaslat tanácsolja egyes gyanúsítottak, a cselédek s néhány rokon (pl. Vesselőnyi Pálné) kikérdezését is (22). Ennek ellenére csupán egy apróbb adat utal arra, hogy valamilyen szinten a vádlottak kikérdezése is megtörtént: Rettegi Szilágyi Mihály írja vallomásában (23): Midőn Hegyesi uram Kovács Istvánné asszonyommal Béldiné asszonyom dolgaiban... szólott volna ...". Hegyesi András főbíró tehát kihallgatta az egyik vádlottat, Kovács Istvánnét. Ennek a vallomásnak azonban még az összefoglaló kimutatásokban (24) sincsen semmi nyoma. Nem ismerve eléggé a korabeli peres gyakorlatot, a vádlottak s a hozzájuk közel állók vallomásának hiányát nem tudjuk egyenlőre megmagyarázni.

A következő ismert dokumentum több mint egy év múlva keletkezik: 1680. június 25-én Désen 18 tanút hallgatnak ki egy bizonyos

Törpeni Ilona nevezetű, boszorkány hírében álló asszony ügyében. Az utrumokban, amelyek valószínűleg a vizsgálatot ekkor irányító Alvinczi Pétertől erednek, nem történik utalás Béli Pálné kárhoz-
tatott tevékenységére. A tanúk sem említik, hogy tudomásuk lenne Béli Pálné, illetve Törpeni Ilonának a fejedelmi ház ellen irányuló tevékenységéről.

E vallatásból derül ki a legvilágosabban, hogy mit értett a korabeli köztudat a "néző asszony" elnevezés alatt. A közhit szerint az ilyen képességgel rendelkező személynek megszólalnak a fűvek, ezért tudja, hol rejtezik kincs a föld alatt; tőle tudakolják a kárval-
lottak, hogy merre kóborogtak el jószágaik és az elveszett, illetve elloptott tárgyakat, állatokat is elő tudja keríteni. A csillagok állásá-
ból képezz megjósolni, ki meddig él s kinek halnak el hozzátartozói a közeljövőben. Képessége megtanulható, illetve továbbadható az igazi boszorkányok képességével ellentétben, amely az ördög adomá-
nya (25).

A sorrendben következő, III-IV. szám alatt szereplő iratok nem képezik a vizsgálati anyag szerves részét. Ezeket valószínűleg csak később, Polyk János jelentése után (26) kapcsolták az anyaghoz. Polyk jelentéséből derül ki ugyanis, hogy Nagy Balás Margit az egyik fő vádlottnak számító Kovács Istvánné szolgálója volt. Az ide vonatko-
zó anyag jelentősebb része még nem került elő. Ezt több adat is mege-
rösíti. "Megolvastatván mindenik részről exhibeált relatóriák és tes-
timoniumok ..." -írja az 1681. szeptember 10-én kelt ítéletben a ko-
lozsvári jegyző (27). Ezek a relatóriák és testimoniumok lehetnek azo-
nosak a 129. lapon említett kolozsvári testimoniummal. A valószínűbb
azonban az, hogy Polyk 1684. augusztus 1-én kelt jelentésének hatására
még egy vizsgálatot folytattak le - most már Kovács Istvánné tevékenysé-
gét is bevonva - Nagy Balás Margit ellen, és a XXXV. számú irat erre
a jegyzőkönyvre hivatkozik.

A IV. és az V. számú iratot elválasztó majd két éves hiátust a fejedelemasszony egészségi állapotának esetleges javulásával tudjuk csak magyarázni. A következő fejezetben felsorolt - Bornemisza Anna egészségi állapotára vonatkozó - dokumentumok egyáltalán nem támaszt-

ják alá ezt a feltevést. Hiányzó iratokra viszont semmilyen utalást nem találtunk. Az ügyészi összesítések (28) által említett, de hiányzó dokumentumok egyike sem ebben az időszakban keletkezett.

Nagyobb időbeli hiányt ezután már nem fedezhetünk fel az iratok egymásutánjában. 1683 nyarától, még inkább 1684 tavaszától a vizsgálati anyag folyamatosnak mondható. Elképzelhető, hogy ez összefügg azzal a személyi változással, amelyet a VI-VII. számú iratok demonstrálnak. Alvinczi Péter, megromlott egészségi állapotára való hivatkozással, tisztségei számának csökkentését kéri. (29) Bár fiscalis directori (főügyészi) tisztét megtartja, a vizsgálati folyamat közvetlen irányítása lassanként Teleki Mihály kezébe kerül. Talán nem túlzás arra következtetni, hogy ilyen értelmű felkérést (parancsot?) tartalmazhatott Bornemisza Anna 1683. november 22-e előtt Telekinek írt - egyenlőre lappangó - levele.

Mint főügyész, Alvinczi természetesen részt vesz a per előkészítésében. Megjegyzéseit továbbra is ott találhatjuk szinte az összes iratban. A vizsgálati eljárás tényleges, gyakorlati szervezését Szántói Komáromi János, Teleki titkára veszi át. (30) Apafi 1684. június 30-án kelt fejedelmi parancsában (31) tudatja a fehérvármegyei tisztekkel, hogy ezentúl a gyanusítható és az elfogott személyekkel kapcsolatban Teleki utasításait kell követniük. (32)

Bonyhai János jelentését követően Apafi 1683. december 3-án rendeli el Kende Klára kivallatását, amelyet már december 10-én végre is hajtanak. (33) Ebben az iratban bukkan föl először Vesselényi Pálné, Béldi Zsuzsanna neve. Béldi Pál leányaként már az összeesküvés kapcsán is gyanuba keveredett. (34) Kende Klára vallomása szerint anyja praktikáiban is részt vállalt. A továbbiakban azonban nem merül fel ellene több terhelő bizonyíték. (35)

A IX. számú dokumentum az első tételes összefoglalása a Béldi Pálné ellen felhozott vádaknak. Bár datálatlan, kronológiai elhelyezését megkönnyíti, hogy a kérdésekben előforduló jellegzetességek (pl. utalás halott kiásására) már előfordultak az eddigi vallomások anyagában is. Másrészt a kérdések teljesen megegyeznek (csak valamivel bőbeszé-

dübbek) a X. számú irat elején találhatók. Ezeket kaphatták kézhez a fejedelmi paranccsal együtt a szamosujvári vallatást végrehajtó tisztek.

A XII-XIV. számú iratok már Teleki energikusabb ügykezelését mutatják. Nagy a valószínűsége annak, hogy az 1684 nyara és az 1685 nyara közötti időszakból a jelenleg ismert levelezés többszöröse kerül majd elő. Ezek a levelek remélhetőleg magyarázatát adják majd annak az időbeli hiánynak, amely a XIV. és XV. számú iratot elválasztja egymástól. Az látszik valószínűnek, hogy az egyre fenyegetőbbé váló külpolitikai események hatására a vizsgálat egy időre háttérbe szorult.

Valamikor 1685 tavaszán kerülhetett újra napirendre a boszorkányok ügye. Erre utal Boér Györgynek 1685. március 14-én, a fejedelem parancsára válaszul írott jelentése. (36)

A XVI-XVIII. számú iratok - mai szóval élve-besugók jelentései, illetve ezeknek a bejelentéseknek a kivizsgálását dokumentálják.

A XIX. számú irat tanúsága szerint a pert először 1685. október 10-ére tűzték ki. Szilágyi Sándor ezzel szemben azt állítja (37), hogy az 1685. február 24-én kinevezett új fiscalis directornak, Hegyesi Istvánnak Thököly Imre és Barcsay Mihály nota-perén kívül még az országgyűlés megkezdése előtt a boszorkányok ügyét is le kellett tárgyalnia. Szilágyi szerint a per le is zajlott, csupán az ítélet törvénybe iktatását halasztották el. Bármennyire is igyekeztünk azonban, nem sikerült az EOE említett kötetében olyan dokumentumra bukkannunk, amely a per lefolytatását bizonyította volna. Természetesen ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy Szilágyi kezében volt olyan anyag, amellyel állítását alá tudta volna támasztani. (38)

Az általunk ismert anyagból a következő kép rajzolódik ki: valóban készültek a per megrendezésére, de valószínűleg csak 1685 végén. A XX. számú, 1685. október 3-án kelt irat is ezt látszik megerősíteni: "Az görgényi fogoly asszonyok certificatiója is, ha avagy csak generaliter végben mégyen is, ugy tetszik, nem árt, annyival is rövidül dolgoknak munkája." (39) Hihetetlennek tűnik számunkra, hogy e mindenre kiterjedő összefoglalás készítője ne ismerte volna egy már

lezajlott per anyagát.

A per megrendezésére - megítélésünk szerint - 1685 végén sem került sor. Talán éppen a XX. számú irat hatására, amely - elemezve az eddig összegyűlt anyagot - arra a meggyőződésre jut, hogy a további vizsgálatok elkerülhetetlenek, "... különben félő, nagy hibája ne essék az dolognak." (40) Az általunk Szántói Komáromi Jánosnak tulajdonított jelentés tanulságait megszívlelték a vizsgálat irányítói (Teleki, Alvinczi), amit főként az bizonyít, hogy a legtöbb vallatási anyag e jelentés után keletkezett.

Azonban, amint ezt a XXV. számú irat mutatja, nem csak a bizonyítási anyag hiányzott, a per lefolytatásának jogi akadályai is voltak. Notára nem lehetett vinni az ügyet, mivel Hegyesi nem látta bizonyítva a felségsértés vádját. Az octavális tábla időpontjáról pedig már elkéstek. (41) Az országgyűlés bírósága (diétális tábla) elé pedig azért nem lehetett vinni a pert, mert nem voltak becikkelyezve megfelelő articulusok az ilyen váddal illetettek elítéléséhez.

Az október 3-iki jelentés után meginduló nagy vallatási folyamat számos adalékot hoz ugyan a felszínre, de az alapképleten nem változtat. Mind e vallomások csak közvetetten támasztják alá a Béldi Pálné és segítői ellen felhozott vádakot. A varázslás részleteiről viszont számos új információval szolgálnak. Ezek szerint a varázslók: vállalkoztak Béldi Pál kiszabadítására, varázssínget szötek védelmére, s többször is bizonygatták (főként a csillagok tanúsága alapján), hogy fejedelem lesz Béldi Pálból. (42) Különlegességnek legfeljebb még az számít, hogy az egyik bevádolt személy, Simon Berhárdné vállalkozik a fejedelemasszony meggyógyítására "négy ország boszorkányai ellen" is. (43) Bár boszorkányos tevékenységét tagadja, felkinálkozásának figyelembe vételéhez (amit az írásba foglalás is bizonyít) bizonyára hozzájárulhatott az a közhit, hogy a boszorkányok rontását csak hasonló képességekkel rendelkező személy képes megszüntetni.

De ezekkel együtt is az erdélyi, sőt az európai boszorkányhit toposzai bukkannak csupán elő. (44)

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a jogász szempontjából

igazán perdöntő bizonyítékot nem hozott felszínre egyikm vallatási jegyzőkönyv sem. Különösen a fő vádlott, Béli Pálné ellen nincsenek közvetlen bizonyítékok. "Béli Pálnét tettük volt fel pro fundamento, de ő ellene sem fognak ezek a relatoriak ponderalni, ha többet nem vallattatnak." - fogalmazza meg aggályát a vallatási anyag zömének ismeretében a XXIX. számú irat készítője. A hátralévő két jegyzőkönyv pedig még a boszorkányok ellen sem tartalmaz terhelő bizonyítékokat.

Az ügyész által feltárt jogi akadályokat (45) igyekeztek elhárítani a per megrendezésének útjából. Az 1685. november 7-én záruló gyulafehérvári országgyűlés két törvényt is becikkelyezett a boszorkányok ellen, egyben vizsgáló bizottságot küldve ki, amelynek nyilvánvaló feladata a per mielőbbi tető alá hozása volt. (46)

A jogi akadály így elhárulván a per elől, Apafi perbehívó levelet küldött a fogságban lévő személyeknek. (47) A tárgyalás napját 1685. december 10-ére tűzték ki. E fejedelmi parancs értelmében értesítették a foglyokat (48), arra azonban semmilyen dokumentum nem utal, hogy a perre sor is került volna. A halasztás okát illetően megint találgatásokra kényszerülünk. Béli Pálné valamikor az 1685. november és az 1686 nyara közötti időszakban halt meg. (49) Elképzelhető, hogy az ő halála késleltette a per letárgyalását. Az sem lehetetlen viszont, hogy Csáky László november végi támadásában kell a halogatás okát látnunk. (50) Ez utóbbi változatra utal az 1686. május 9-én záruló nagyszebeni országgyűlés III. articulusa: "Az fennforgó szoros állapotok miatt a Görgényben holmi titkos dolgokért fogságban levő személyek dolga effectumban nem mehetvén..." Ugyanez az articulus új tagokat is delegál a bizottságba, mivel a korábban kijelölt tagok egy része nem tudta - különböző okokból - ellátni feladatát. (51)

Tény az, hogy a per lefolytatására csak 1686. augusztusában került sor, leírása is ránk maradt. E páratlan dokumentum, amely Alvinczi Péter lejegyzése, némi bepillantást enged a korabali bírósági eljárás menetébe is. Alvinczi csak három vádlottat nevez meg: Herpályi Gáspárnét, Lénárt (Törpeni) Ilonát és Polyákné Lukács Katát. Halálos ítéletet csak egyikük, Lénárt Ilona ellen hoztak. (52)

Nem szólnak a dokumentumok a többi fogoly asszony további sorsáról sem. Arra, hogy mi történhetett velük, csupán Schmeizel Márton kéziratos művének egy megjegyzése nyújt némi támpontot: "... az 1686-ik év körül Erdélyben sok boszorkányégetés volt, azon gyanu következtében, hogy a fejedelemasszonynak testi betegségét és lelkezavarodását boszorkányok okozták ..." (53) Az idézet alapján valószínűnek látszik, hogy a súlyos ítélet nem csak Lénárt Ilonát súlytotta.

+

A fejezet címével választott szöveg a történeti tények tükrében pszichológiai magyarázatot is kap. A legfőbb ellenfelével, Bánffy Dénessel leszámoló Béldi Pál hatalma csucsára emelkedik. Többek szemében úgy látszik, már semmi sem gátolhatja meg a fejedelmi trón megszerzésében. Az ország katonai hatalmának zöme kezében összpontosul. Veje, Vesselényi Pál pedig a másik, talán még ütőképesebb hadsereget, a bujdosók hadát vezeti. Béldi Pálné a hatalom - s főleg a várható fejedelmi szék - mámorától megbódulva férje segítségére siet sajátos eszköztárával. Éppen ez a momentum különbözteti meg ezt a boszorkánypert a többi ismert anyagtól. Itt bukkanunk először (és utoljára) arra, hogy a politikai hatalom megszerzése érdekében a varázslás kétes értékű és határfoku tudományát használják fel. (54)

IV.

"... asszonyunk ő nagysága titkos nyavalyái..."(55)

Meglehetősen nehéz feladat előtt áll a kutató, ha a cimben említett "titkos nyavalyákat" próbálja felderíteni. A betegségre vonatkozó adatok összegyűjtésén kívül nem is vállalkozhatunk másra ebben a fejezetben.

Bornemisza Anna egész életében gyenge fizikumu, beteges asszony volt. Életrajzírója is arra a következtetésre jut, hogy: "...a legritkább esetek közé tartozik, ha arról értesithette Telekit, hogy: "most mind urammal ő kegyelmével s mind az gyermekekkel szenvedhetőképpen vagyunk." (56)

Néhány példa az 1660-as évekből:

1. 1666. augusztus 5. Bornemisza Anna levele Teleki Mihálynak
"Mivel öcsémasszony is abban az nyavalyában van, kiben magunk vagyunk, itt lévén egy orvosasszony, a mely Isten után talám ő kegyelmének is használna."(57)

2. 1669. április 1. Bornemisza Anna levele Teleki Mihálynak
"Édes Bátyám uram, mi itt az üdőt betegséggel töltjük, szombaton mulék egy holnapja, mioltától fogva mind urammal ő kegyelmével együtt az hurut és náthás hagymázban betegeskedünk." (58)

3. 1669. április 8. Bornemisza Anna levele Teleki Mihálynak
"Kegyelmed levelét vettem, melyből szomoruan értem öcsémasszony ő kegyelme nyavalyáját. Im azért, édes Bátyám uram, aranyvizet egy keveset küldtem, melylyel Kegyelmed az szive aránt ő kegyelmének kenesse meg; ismeri Kegyelmed, melyik az aranyviz, az másikat pedig bizvást megadassa Kegyelmed ő kegyelmének innya; kétszer vagy háromszor igya meg ő kegyelme. Azonban Kegyelmed jó szép tiszta rózsacetben töressen egy csupor étekben valónyi jóféle bécsi sáfránt, egy kis szerecsendió virágot és szekfüvet, jól megtörvén, keverjék jól az eczetben s veres skállát posztót mind untalan mártogat-

ván bele, tegyék ő kegyelmének az szive aránt, ez is, azt gondolom, hogy jó lesz; magamon is próbáltam." (59)

Bár e levél nem Bornemisza Anna betegségéről szól, még sem tartottuk fölöslegesnek ide iktatni, annyira jellemző képet ad a korabeli gyógyászati szokásokról. (60)

Az idő haladtával megszorodnak a hasonló jellegű levelek. A következőkben felsorolandó adatok abban az időszakban keletkeztek, amikor az eljárás már folyamatban volt a gyanúsított személyek ellen. Bár a vizsgálati anyag szerint éppen az 1682-es évben egyetlen tanuvallatás sem történt.

1. Bornemisza Kata és Apafi Anna levele Apafi Mihálynak

1682. augusztus 10.

"... ő Nagysága, a mint Nagyságod hadta, annál rosszabbul nincsen. Ifju urunk is, Istennek hálá, szenvedhetőképén vagyon. Mikes Kelemen uram jóvallásából küldöttünk Kolosvárra egy orvosasszonyért. Isten után asszonyunk ő Nagysága körül mit tehet, megpróbáljuk." (61)

2. 1682. augusztus 13. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak

"... magám állapotom csak azonban vagyon, ides, mint kegyelmed elhagyott. Az gyermek, Istennek áldott neve érte, szenvedhető egészségben vagyon. Az asszony magamat ken, de még eddig semmi hasznát nem érzettem, ides uram. Mindazáltal, mint kegyelmed irá, az oka az, ha az én Istenem kegyelmed látásával megörvendeztetne, én is jobban lennék, ides uram, de csak hírét is ritkán hallom kegyelmednek, ides uram, mely nyavalyámat öregbíti." (62)

3. 1682. augusztus 14. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak

"Ides uram, én még csak azon állapattal vagyok, mint kegyelmed elhagyott, ... egy asszonyembert hoztak, ken, de csak azonban vagyok, ... az esve ugy nem is sokan lévén, megceme-reltettek, ma rosszabból érzem magamat. ... Ides uram, kegyelmed megbocsásson, az mi fogyatkozás lenne, mert ezt is két nap irtam." (63)

4. 1682. augusztus 14. Bornemisza Kata és Apafi Anna levele Apafi Mihálynak

"Akarók most is alázatosan tudósítani Nagyságodat: az asszony-embert Kolosvárrul elhozták, harmadnapja, hogy asszonyunkat ő Nagyságát keni, úgy vagyon, hogy ily kevés idő alatt még semmi hasznát nem tapasztaltuk, de ő biztat, hogy Isten után asszonyunkkal ő Nagyságával jól téssen." (64)

5. 1682. augusztus 15. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak

"... én bizony csak olyan állapattal vagyok, kivált az fejem felől. Ides szivem, bizony jól írja kegyelmed, az busulás. Az Isten ha azt adná érnem, hogy kegyelmedet láthatnám, úgy megvigasztalódnám." (65)

6. 1682. (?) augusztus 26. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak

"Én, ides uram, Isten kegyelméből még élek, csak azon állapattal, mint kegyelmed elhagyott, kevés könnyebbséggel, kivált tegnapelőtt délután az hideg mind az derekamban járt s még tegnap ismét reggel is. Immár, ides uram, Isten mire adja, nem tudom. ... Ides uram, mivel ezt is tegnap kezdtem írni; reggel írhatok keveset, de ebéd után nem lehet az fejem miatt." (66)

7. 1682. augusztus 26. Bornemisza Kata és Apafi Anna levele Apafi Mihálynak

"Asszonyunk ő Nagysága felől egyebet, mint azelőtt nem írhatunk, többire azon állapotban vagyon ő Nagysága. Az orvos asszony eléggé biztatja magát, kit ha Isten boldogít, arral is Nagyságodat alázatosan tudósítjuk." (67)

8. 1682. szeptember 11. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak

"Magam állapotomról írhatom kegyelmednek, bizony keveset épültem, noha ugyan egy kevésbé jobban érzetem magamat, de az hitvány cemer elront ismét." (68)

9. 1682. szeptember 11. Bornemisza Kata és Apafi Anna levele Apafi Mihálynak

"... írhatjuk Nagyságodnak ő Nagysága felől, hogy Istennek hálá, már ő Nagysága annyira könnyebbedett, hogy két felől fogván, az házban az ablakig elmehet lábán, melyhez képest

(Isten után) továbbra való könnyebbülését is várhatjuk ő Nagyságának,..."(69)

10. 1682. szeptember 19. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak
"Ides uram, én még élek Isten jó voltából, valamennyire erőcskémét is érzettem vala; de az átkos cemer miatt harmadnap hideg esvén rám, most erőtlenségben érzem magamat ..."(70)

11. 1682. szeptember 19. Bornemisza Kata és Apafi Anna levele Apafi Mihálynak
"... az asszonyunk ő Nagysága jobban vagyon, noha most is csemer miatt ő Nagysága mint egy-két napig való változást szenvedett."(71)

12. 1682. szeptember 30. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak
"Magam bizony ugyan valamivel jobban vagyok..."(72)

13. 1682. október 7. Bornemisza Anna levele Apafi Mihálynak
"... magamról irhatom kegyelmednek, bizony az mint irtam, még gyenge vagyok ..." (73)

Ugy tűnik, ebben az időszakban súlyosbodott a fejedelemasszony állapota. De a teljes Bornemisza Anna-levelezés ismeretének hiányában nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket a felsorolt adatokból. Az minden esetre feltűnő, hogy sem a korábbi, sem a későbbi időszakból nem került elő ilyen mennyiségű anyag a fejedelemasszony betegségéről. A teljesség kedvéért ide iktatunk néhány későbbi adatot is:

1. 1683. május 17. Ebesfalva. Pernyeszy Zsigmond jelentése Teleki Mihálynak

"Asszonyunk előbbi állapotja szerint lábainak gyengeségin kívül egészségben /vagon/." (74)

2. 1684. december 24. Bornemisza Kata levele Bornemisza Annának

"... bizony valóban szomorúan értettem az nagyságod súlyos nyavalyáját, kívánom, hogy Isten nagyságodat gyógyítsa, adja előbbeni egészségét ..." (75)

3. 1688. július 2. Gernyeszeg. Teleki Mihályné levele Bornemisza Annának

" Nagyságod méltóságos levelét alázatosan vettem, melyből Nagyságod egészségének egynehány rendben való változását értem, de azok úgy hiszem, Nagyságodnak ártalmasok nem lesznek. Az gyomorégés elhiszem valami csömörül lehetett." (76)

E szórvány- adatokból úgy tűnik, hogy Apafiné állapotában az 1682-es évet követően már nem következett be jelentősebb javulás.

Néhány homályos célzástól eltekintve, az idáig felsorolt adatok csak Bornemisza Anna testi betegségéről szólnak. Sokkal nehezebb a helyzetünk a lelki zavar kérdésében. A vallatási anyagban csupán a következő néhány utalást sikerült felfedeznünk.

1. 1685. október 3. (XX.számu irat.)

"... kik igyekeztek... azon, hogy vagy magok, vagy mások által asszonyunknak ő nagyságának erejét elvegyék, elméjét megháborítsák ..." (77)

2. 1685. október 27. (XXVII.számu irat.) Simon Bernárdné kötelezvénye.

"Lábait őnagyságának csak háromszor kötibe, annak utána mozgattya és keni, sőt úgy tudja, őnagyságának derekában is vagyon fájdalma, melyet is feresztés, egyszeri flastrommal való bekötés és kenegetés által ígér minden bizonnyal meggyógyítani. A mi pedig őnagyságában holmi dolgoknak képzelését és megutálását illeti, egyféle füvet tud ..." (78)

Ahogy a boszorkányokról nem szólnak a korabeli krónikák, még kevésbé beszélnek a fejedelemasszony szellemének megbomlásáról. Az egyetlen kivétel Andreas Gunesch, aki 1688-ban a következőket jegyezte fel:

"Quinta Augusti Anna Bornemissa Michaelis Apaffi Principis nostri conjux mortua est: Erat haec ex Nobilissima Bornemissarum, vel Absterniorum, familia, plus, quam dici potest, elati animi precipue cum ad Principalem dignitatem cum marito evecta esset, unde etiam multae querelae de ejus

insolentia passim per regnum sunt exaudita. Post delatam autem factionem Beldianam mirabili laboravit affectu, qui, an morbus animi, an corporis, fuerit, dubitarunt multi. Non poterat ferre hominum consuetudinem, etiam quandoque Principis sui, prandebat et coenebat sola, ubi semper novo apparatu opus erat. Semel tantum utebatur uno cultro, mensa, orbe, patina et reliquis ad hunc apparatusum necessariis. Et erant haec instrumenta omnia exiguae quantitatis, quasi puerilia. A muscis valde exagitabatur, quas cane pejus et angve metuebat, quae tamen eam avidissime et cum admiratione insequuntur. Unde, si animadvertit, super aliquem ex ephebis suis muscam, ubicunque corporis parte, consedere, impurus erat ad 10. 14. dies, quibus non licebat ipsi ante faciem comparere, quod ipsis utique gratum erat, unde etiam falso saepe, ubi requiem optabant, prae se ferebant, se a muscis conquinatos esse. Dum regionem peragraret Principissa, semper suis antambulonibus mandabat, ut sedulam haberent curam eorum pagorum, ubi mors dominaretur, ne in talia loca Princeps cum suo comitatu diverteret. Isti hoc facientes perscrutantur coemeteria." (79)

Még e szemléletes leírás segítségével sem sikerült közelebb jutnunk a betegség megállapításához. Ilyen és hasonló jellegű tüneteket a hisztériától a skizofréniáig igen sokféle lelki zavar okozhat. (80) A további kutatások remélhetőleg pontosítják majd a betegségről kialakított képünket.

A fejedelemszorongás gyakori betegeskedése természetesen szinte állandó orvosi felügyeletet igényelt. A laikus orvoslási módon kívül (81), amellyel Bornemisza Anna önmagát és ismerőseit is gyógyította, képzett szakemberek is álltak a fejedelmi ház szolgálatára. Megpróbáltuk összegyűjteni azokat az adatokat is, amelyek a fejedelmi család orvosaira és gyógyszerészeire vonatkoznak.

1. 1666 nyarán a lőcsei orvost próbálják a fejedelemasszony betegágyához hivatni, aki azonban a fárasztó utazásra hivatkozva nem vállalkozik az utazásra. (82)
2. 1668. szeptember 9. Talán magyarországi orvosra vonatkozik ez a bejegyzés is:
" 9. Septembris küldtem odafel az Doctornak száz tallért, tall.100." (83)
3. 1669. szeptember 15. A külföldi akadémiákról hazatérő Köpeczi János reversálist ad arról, hogy orvosi tudományát ezentul a fejedelmi ház szolgálatába állítja. (84)
4. 1672. január 1. Gyulafehérvár. Sculteti János gyógyszerész hitlevele.
"Ego Joannes Scultetus artis pharmaceutices cultor memoriae commendo, quibus expedit universis: quod in hoc anno praesentis 1672 die vero 1. mensis Januarii, ex mandato illustrissimi ac celsissimi Transsylvaniae principis, medio generosi domini Francisci Belényesi de Várad, suae celsitudinis principalis, fiscalium bonorum praefecti, ad instantiam excellentissimi domini Joannis Köpeczi ejusdem celsitudinis principalis medici ordinarii, ad exercendam artem pharmaceuticam vocatus et conductus sum. Itaque juro per deum omnipotentem, aeternum Patrem, Filium et Spiritum Sanctum, me nullius intercessione, nec promissis, nec sponte, nec iniuria lacessitus, pharmacum noxium cuiquam propinaturum; sed sancte vitam artemque meam instituturum. Erga memoratum illustrissimum ac celsissimum principem Transsylvaniae, dominum dominum Michaellem Apaffi, ac illustrissimam ac celsissimam principissam dominam dominam Annam Bornemisza consortem suam, omnimodam fidelitatem praestiturum. Vitae, sanitati et dignitati suarum celsitudinum, nec pharmacis noxiis, nec proditiionibus, seu verbis, seu nutu, seu gestibus, seu litteris, vel ulla denique alia via factis insidias structurum. Imo si quos tales esse deprehendero, eos tempestive quibus convenit delaturum, medicamenta ad usum et sanitatem suarum celsitudinum praeparan-

da, ea diligentia custoditurum ne quispiam eis per malitiam, aliquid noxii, adicere possit. Instructionem mihi praescriptam pro virili executurum. Quaecunque inter curandum audivero et videro, siquidem ea efferri non expediat silentio pressurum. Hocce iusiurandum mihi integre servanti et vita et arte feliciter frui liceat, si sciens et volens fefellerero et pejeravero nec dei iustum, nec suarum celsitudinum aliquam animadversionem poenamque condignam effugere contingat. Datum in civitate Alba-Julia, die et anno in praenotatis.

Johannes Scultetus artis pharmacopae cultor
neosolio Glungarus mp.ria (p.h.)

Kivül: Patikárius reversalisa. (85)

5. 1673. május 13. Jegyzék Köpeczi János udvari orvos évi fizetéséről.
(86)

6. 1677. márcias 13. Pápai Páriz Ferenc naplóbejegyzése.

"Nagyságos Bornemisza Anna Fejedelemasszonytól és nemes Teleki Mihály urtól saját kezüleg irt levelet kaptam, melyekben és amelyek által nekem felajánlják tisztességes fizetés mellett az archiátriát, vagyis a fejedelmi udvari orvos tisztségét Önagysága udvarában."(87)

7. 1678. március 28.

"... adtam Szebenben orvosságokra Köpeczi uram kezében az költő pénzből fl. 1//51."(88)

8. 1678. augusztus 15.

"... Albae adtam Köpeczi János doctor uramnak két cantort, fl 100//., melynek 25 talléra Belinyesi verte uj tallér, - fl. 50 // penig zalaknai proventus, vagy fogarasföldi adó pénz féle."(89)

9. 1678. december 6.

"Adtam az szebeni paticariusnak orvosságért tizenkét forintot tizenegy pénzt fl.12//11."(90)

10. 1678. december 28.

"... Albae. Köpeczi uramnak adtam fizetésiben fl.50// Cristoph adta pénzből kéneső árából."(91)

11. 1682. szeptember 25. Köpeczi János leltárt készít Bornemisza Anna gyógyszerreiről. (92)

12. 1685. augusztus 29.

"Doctor Váradi Mátyás uramnak adtunk udvarunkból hazame-
netelekor huszonöt aranyat. Aur. 25." (93)

13. 1686. október 21. Pongrácz Mihály levele Bornemisza Annának

"Serenissima princeps domina mihi clementissima.
Kegyelmes asszonyom alázatosan jelentem nagyságodnak mint
kegyelmes asszonyomnak, hogy nagyságod mint kegyelmes
asszonyom ennekelőtte egynehány héttel nékem megparancsol-
ta vőlt, hogy nagyságod számára holmi unquentumot (az kivel
Nagyságod eddig is gyakran élt) készítem kit tőlem telhető
tehetségemmel hova hamarább s előbb eddig is elkészítettem
vőlna, ha Isten ő felsége súlyos betegséggel nem látogatott
vőlna (ki miatt elkészítésihez jóllehet annyá erőm lőtt volna
is) de tudván azalatt Nagyságod természetit, hozzá nem mertem
fogni, az miglen egészen ki nem épültem belőle. Adván azért
Isten elébbeni egészségemet teljes lelki isméréttel és tőlem
kitelhető tehetséggel az mint eddig is azon unquentumnak com-
positiojában procedáltam, kivel is mint az többivel az kit eddig
destilláltom Nagyságod bátorságossan élljen az Nagyságod mélt-
óságos teste békenetési iránt. Könyörgök azért mint kegyelmes
asszonyomnak Nagyságodnak, negligentiának ne tulajdonítsa
Nagyságod az elküldetett orvosságoknak eddig való distracti-
omnak, Isten engedvén elébbeni egészségemet, teljes szivből
szolgálók ennekutánna is Nagyságodnak Isten őltalma alá, kiis
Nagyságodat szerelmessivel kívánatos sok időkre szerencsél-
tesse, szivem szerént kívánom.

Datum Mediae die 21. Octobris Anno Domini 1686.

Nagyságod alázatos szolgálója hűséggel szolgál Nagyságodnak

D. Michael Pancratius mpr.

Külcim: Serenissimae Principissae atque Dominae Annae
Bornemisza, Principi Transsilvaniae, partium

regni Hungariae Dominae et Siculorum Comitissae, Dominae Dominae mihi Clementissimae." (94)

14. 1688. október 15. Pápai Páriz Ferenc Nadányi Jánosnak szóló leveléből:

"A tavasszal tizenhárom hetekig kelletvén egyvégtében Asszonyunk Őnagysága mellett continuuskodnom ... "(95)

Többen is tevékenykedtek tehát Bornemisza Anna betegágyánál. Találhatunk példát az "orvosasszonyok" alkalmazására is. Ilyen feladatot látott el az 1682. évi levelekben szereplő kenőasszony s hasonló szerepre vállalkozott Simon Bernárdné is. (96) Arról nem szólnak a forrásaink, hogy az ő szolgálatait igénybe vették-e. Köpeczinek és Pápai-nak nem volt valószínűleg kifogása alkalmazásuk ellen. Erre abból is következtethetünk, hogy Pápai a népi gyógyászat - néhol babonás - elemeit is ajánlotta gyógyászati műveiben. (97)

Több orvos egyidejű alkalmazása nem volt szokatlan a gazdagabb családoknál. Feladatuk általában nem csak a család gyógyítására terjedt ki. Esetünkben például Pápai egyben a nagyenyedi kollégium tanára volt, s arra is van adatunk, hogy Köpeczi is gyógyította e kollégium betegeit. (98)

V.

Utószó helyett

Az eddig összegyűlt anyagból kirajzolódó kép nem mondható teljesnek. A néhol mutatkozó hiányok megszüntetése érdekében megkíséreljük összeállítani azoknak az iratoknak, leveleknek stb. a listáját, amelyet az adott anyagból ki lehetett következtetni. Ez a rekonstrukció hozzásegíthet a per menetének jobb megértéséhez is, de egyben igyekszik a további kutatások néhány lehetséges irányát is kijelölni.

A rekonstruált anyagot - és a Függelékét - úgy állítottuk össze, hogy a datálatlan és a kikövetkeztetett iratokat közvetlenül azon iratok mellé soroltuk, amelyekből következtetni lehetett létükre. Ez az eljárás nem fedti teljes biztonsággal a valós állapotot, hiszen a ezek az iratok előbb, illetve később is keletkezhettek. A felsorolásban csak a kikövetkeztetett dokumentumok sorszámát tettük zárójelbe.

1. 1678.márc.18. Apafi Mihály parancsa Horváth Andrásné,
Barrabás Anna vallatására.
(Az I.számú irat elején olvasható.)
2. 1678.márc.26. Horváth Andrásné, Barrabás Anna vallatásá-
nak jegyzőkönyve.
Signatura: J
(I.számú irat.)
- (3.) 1680.jun.25.
előtt Apafi Mihály parancsa a dési vallatásra.
(A II. számú irat elején esik szó róla.)
- (4.) 1680.jun.25.
előtt Dési Pocsai Ferenc parancsa a dési vallatásra.
(A II. számú irat elején esik szó róla. Nem
derül ki világosan, hogy írásos-e az utasítás.)
5. 1680.jun.25. Dobolyi János és Körmendi János jelentése a

- dési vallatásról.
(II. számú irat.)
6. 1680.nov.15. Kérdőpontok Nagy Balás Margit ügyében
(III. számú irat.)
- (7.) 1681.szept.10.
előtt Nagy Balás Margit ügyének vallatási jegyző-
könyvei. (99)
(A IV. számú irat említi.)
8. 1681.szept.10. Ítélet Nagy Balás Margit ügyében.
(IV. számú irat.)
Signatura: nr.3.
9. 1683.aug.9. Bonyhai János jelentése Bornemisza Annának
Kende Kláráról.
(V. számú irat.)
- (10.) 1683.nov.13.
előtt "Németi asszony" vallatásának iratai.
(A VII. számú irat említi.)
- (11.) 1683.nov.13.
előtt Bornemisza Anna levele Alvinczi Péternek.
(A VII. számú irat említi.)
12. 1683.nov.13. Alvinczi Péter jelentése Bornemisza Annának.
(VII. számú irat.)
- (13.) 1683.nov.22.
előtt Bornemisza Anna levele Teleki Mihályhoz.
(A VIII. számú irat említi.)
14. 1683.nov.22. Teleki Mihály levele Bornemisza Annához.
(VIII. számú irat.)
15. 1683.dec.3. Apafi Mihály parancsa Kende Klára vallatására.
(A VIII. számú irat elején maradt fenn.)
16. 1683.dec.10. Kende Klára vallomásának jegyzőkönyve.
(VIII. számú irat.)
Signatura: H.
- (17.) 1683.dec.20.
előtt Apafi Mihály parancsa a szamosujvár-németi
vallatásra.

- (A X. számú irat említi.)
- (18.) 1683.dec.20.
előtt Dátum nélküli kérdőpontok.
(IX. számú irat.)
19. 1683.dec.20. Ikaffalvi János és Sebestyén Mihály jelentése
a Szamosujvár-Németiben végrehajtott valla-
tásról.
(X. számú irat.)
20. 1684.jun.30. Apafi Mihály rendelete a fehérvármegyei tiszt-
ségeknek.
(XI. számú irat.)
- (21.) 1684.jun.30.
körül Apafi Mihály rendelete a többi érdekelt várme-
gye (pl. Torda, Belső Szolnok) és a székely
székek tisztségeinek.
(A XI. számú irat alapján feltételezhető.)
- (22.) 1684.jul.6.
előtt Inczédy Mihály levele Teleki Mihályhoz.
(A XII. számú iratból kikövetkeztethető.)
- (23.) 1684.jul.6.
előtt Inczédy Mihály levelei az ördögösök ügyében
ismeretlenekhez.
(A XII. számú irat említi e leveleket.)
24. 1684.jul.6. Teleki Mihály levele Inczédy Mihályhoz.
(XII. számú irat.)
- (25.) 1684.jul.6.
után Inczédy Mihály levelei Gyulaffi s Francisco
nevű uraknak.
(A XII. számú irat alapján feltételezhető.)
- (26.) 1684.jul.6.
után Inczédy Mihály válasza Teleki Mihálynak.
(A XII. számú irat alapján feltételezhető.)
- (27.) 1684.jul.21.
előtt Teleki Mihály parancsa Polyk Jánosnak.
(A XIII. számú irat említi.)

28. 1684.jul.21. Polyk János jelentése Teleki Mihálynak.
(XIII. számú irat.)
Signatura: nr.11.
- (29.) 1684.aug.1.
előtt Teleki Mihály levele Polyk Jánosnak.
(A XIV. számú irat említi.)
30. 1684.aug.1. Polyk János jelentése Teleki Mihálynak.
(XIV. számú irat.)
- (31.) 1685.márc.14.
előtt Apafi Mihály parancsa Boér Györgynek.
(A XV. számú irat említi.)
32. 1685.márc.14. Boér György jelentése Apafi Mihálynak.
(XV. számú irat.)
- (33.) 1685.ápr.24.
előtt Kovács Istvánné vallomása.
(A XVI. számú irat említi. Nem biztos, hogy
a vallomást írásban rögzítették.)
34. 1685.ápr.24. Rettegi Szilágyi Mihály vallomása.
(XVI. számú irat.)
35. 1685.ápr.29.
előtt Horváth János vallomása.
(XVII. számú irat.)
Signatura: nr.9.
- (36.) 1685.ápr.29.
előtt Teleki Mihály parancsa Hegyesi Andrásnak és
Boér Györgynek.
(A XVIII. számú irat említi.)
37. 1685.ápr.29. Hegyesi András és Boér György jelentése.
(XVIII. számú irat.)
38. 1685.szept.27. Apafi Mihály parancsa a Béli-birtokok lakóinak
vallatására.
(A XXVIII. számú irat elején maradt fenn.)
- (39.) 1685.okt.2.
előtt Hegyesi István instrukciója Csapi Ferenc
számára.

- (Emliti, illetve tartalmát közli a XIX. számú irat.)
40. 1685.okt.2. Csapi Ferenc jelentése Apafi Mihálynak.
(XIX. számú irat.)
- (41.) 1685.okt.3. Fejedelmi parancs az utrumok összeállítására.
előtt (Emliti a XX. számú irat.Nem biztos, hogy
írásos parancs volt.)
42. 1685.okt.3. Utrumok és tanácsok a további vallatásokra.
(XX. számú irat.)
Signatura: A.
- (43.) 1685.okt.3. Apafi Mihály (?) parancsa az árapataki valla-
körüln tásra.
(A többi irat alapján valószínűsíthető, hogy a
XXI. számú irat elejéről csupán a másoló hi-
bájából maradt le. Szövege valószínűleg nem
tér el lényegesen a XXII. számú irat elején
szereplő parancstól.)
44. 1685.okt.3. Apafi Mihály parancsa a bodolai vallatásra.
(A XXII. számú irat elején maradt fenn.)
45. 1685.okt.3. Galambfalvi János és Pécsi Sámuel jelentése
után az árapataki vallatásról.
(XXI. számú irat.)
Signatura: E.
46. 1685.okt.10. Galambfalvi János és Pécsi Sámuel jelentése
a bodolai vallatásról.
(XXII. számú irat.)
Signatura: D.
47. 1685.okt.18. Sztepan János cédulája.
előtt (A XXIII. számú irat végén olvasható.)
Signatura: O.

48. 1685.okt.18. Sztepán János vallomása.
(XXIII. számú irat.)
Signatura: N.
49. 1685.okt.18. után Dátum nélküli kérdőpontok a görgényi vár személyzetének kikérdezéséhez.
(XXIV. számú irat.)
50. 1685.okt.3. és okt.24. között Ügyészi vélemény
(XXV. számú irat.)
- (51.) 1685.okt.24. előtt Apafi Mihály propositioi a gyulafehérvári országgyűlés számára.
(A XXX. számú irat említi.)
- (52.) 1685.okt.27. előtt Teleki Mihály parancsa ismeretlennek Simon Bernártné kikérdezése ügyében.
(A XXVI. számú irat említi.)
53. 1685.okt.27. előtt Névtelen jelentés Simon Berhárdnéról
(XXVI. számú irat.)
Signatura: L.O. (?)
- (54.) 1685.okt.27. előtt Teleki Mihály parancsa Hegyesi Andrásnak Simon Bernártné kikérdezése ügyében.
(A XXVII. számú irat említi.)
55. 1685.okt.27. Hegyesi András jelentése Teleki Mihálynak Simon Bernártnéról.
(XXVII. számú irat.)
Signatura: P.
56. 1685.okt.30. Budai Mihály és Pásztóhi György jelentése a Béldi-birtokok lakóinak vallatásáról.
(XXVIII. számú irat.)
Signatura: K.

- (57.) 1685. októbere(?) Az uzoni vallatás jegyzőkönyve.
(A XXIX. számú irat említi.)
Signatura: G.
58. 1685. okt. 30.
után Összefoglalás az eddigi vallatásokról.
(XXIX. számú irat.)
59. 1685. nov. 7. A gyulafehérvári országgyűlés articulusai.
(XXX. számú irat.)
- (60.) 1685. nov. 7.
után A gyulafehérvári országgyűlésen kijelölt
vizsgálóbizottság írásbeli jelentése .
(A bizottságok működési gyakorlata alapján
feltételezhető. Ld. egyéb bizottságok jelenté-
seit az EOE kötetekben.)
61. 1685. nov. 10. Apafi Mihály perbehívó levele.
(XXXI. számú irat.)
62. 1685. nov. 20. Borosnyai András és Hegyesi Mihály jelenté-
se a november 10-i fejedelmi parancs végre-
hajtásáról.
(XXXII. számú irat.)
- (63.) 1685. nov. 21.
előtt Bornemisza Anna parancsa Boér Zsigmondnak
a fogarasi vallatásról.
(A XXXIII. számú irat említi.)
- (64.) 1685. nov. 21.
előtt Boér Zsigmond utasítása Makai Jánosnak és
Lészai Istvánnak a fogarasi vallatásról.
(A XXXIII. számú irat említi. Nem biztos,
hogy az utasítás írásban történt.)
65. 1685. nov. 22. Makai János és Lészai István jelentése a foga-
rasi vallatásról.
(XXXIII. számú irat.)
Signatura: Q.

- (66.) 1685.dec.18.
előtt Teleki Mihály parancsa Daróczi Györgynek
(A XXXIV. számú irat említi.)
67. 1685.dec.18. Daróczi György jelentése Teleki Mihálynak.
(XXXIV. számú irat.)
- (68.) 1685.(?) A kolozsvári vallatás jegyzőkönyve.
(A XXXV. számú irat említi.)
69. 1685.dec.18.
után Összesített kimutatás a tanuvallomásokról.
(XXXV. számú irat.)
- (70.) 1685.ápr.20.
körül Apafi Mihály propositioja a nagyszebeni országgyűlés számára.
(A XXXVI. számú irat említi.)
71. 1686.máj.9. A nagyszebeni országgyűlés articulusa.
(XXXVI. számú irat.)
72. 1686.augusztusa
előtt Névtelen vallomás.
(XXXVII. számú irat.)
73. 1686.augusztusa
előtt(?) A fogságban lévő asszonyok névsora.
(XXXVIII. számú irat.) (99)
74. 1686.augusztusa
előtt Bibliai idézetek.
(XXXIX. számú irat.)
75. 1686.aug.5-9. Alvinczi Péter jegyzetei a perről.
(XL. számú irat.)

+++

A felsorakoztatott iratokból úgy tűnik, hogy főként a Teleki-le-véltár anyagából remélhetünk újabb adatokat. A közismert okok miatt(100) nem látszik valószínűnek, hogy a hiányzó vallatási jegyzőkönyvek belátható időn belül előkerüljenek. Ugyanigy valószínűleg csak erdélyi anyagok átvizsgálásával világítható meg a per(ek) és az ítélet körül mutatkozó némi homály.

Jegyzetek

1. SCHRAM, 1982., 13-113. A kiváló néprajzkutatót valószínűleg halála akadályozta meg abban, hogy vizsgálódásait szélesebb körben végezze el. Hiányzik tanulmányából a boszorkányperek eseményeinek, jellegzetességeinek a leírásánál az az orvosi szemlélet, amelyet Magyary-Kossa olyan gyümölcsözően tudott hasznosítani. (MAGYARY-KOSSA, 1929. I.k., 69-119.)
2. Jelzete: JATE Központi Könyvtára, Kézirattár Ms.59.
Itt mondok köszönetet Monok Istvánnak, aki az anyagra felhívta figyelmemet.
3. Ebből az anyaggyűjtésből megjelent: SZÁDECZKY Béla, Bornem-
isza Anna gazdasági naplói (1667-1690), Budapest, 1911.
Több kötetre terjedő anyag maradt azonban kéziratban, amelyek szintén a JATE Kézirattárában találhatóak.
4. Például néhány részlet kimaradt a másolók hibájából. (ld. erről a
Függelék megfelelő jegyzeteit.)
5. Ms 59. 208-212.
6. Lényeges dokumentumok bele sem kerültek anyaggyűjtésébe, pedig ezek nagy része is az említett másolati anyagból került elő. (ld.
a 3. jegyzetet.)
7. KOMÁROMY, 1910.
8. Ilyen pl. a VII. és a XII. számú irat.
9. Hidvégi Nemes János (TT 1902-1903.), Czégei Vass György (MHH
II.oszt. XXXV.k.)
10. Kivéve természetesen a két asszony, Vitéz Zsuzsanna és Bornem-
isza Anna tőle idézett jellemzését. (ld. Függelék 4. jegyzet.)
11. BETHLEN, 1955., I.k., 302-303.
12. Természetesen itt elsősorban nem Bethlen Miklósról, inkább a 9.
jegyzetben említett személyekre gondolunk. Bethlen Miklóst
műve írásakor már semmilyen kötelezettség nem terhelhette
ebben az ügyben.

- 12a. Az ügyre Szádeczky Béla jegyzetei figyelmeztettek.
13. TELEKI, IV., 387.
14. TELEKI, IV., 430.
15. TELEKI, IV., 433.
16. A hol külön nem jelezzük, leírásunkban TRÓCSÁNYI, 1972. -re támaszkodtunk.
17. ld. erről Székely László 1679. december 23-án Konstantinápolyból Teleki Mihályhoz írott levelét. (TELEKI, VIII., 562-563.)
18. DEÁK, 1887, 148.
19. EOE, XVI., 343. Béli Pálné neve többször nem fordul elő a vallas során.
20. DEÁK, 1887, 196.
21. EOE, XVI., 666.
22. ld. Függelék 46. lap.
23. ld. Függelék 36-37. lap.
24. ld. a XXIX. és a XXXV. számú iratot.
25. MAGYARY-KOSSA, 1929., I. k., 94-95.
26. XIV. számú irat.
27. IV. számú irat. A jegyző valószínűleg Budai Mihály volt. (XIV. sz. iratból ez derül ki.)
28. XXIX. és XXXV. számú iratok.
29. VI. számú irat.
30. Természetesen Teleki vezetésével.
31. XI. számú irat.
32. Hasonló utasítást kaphattak a néhány érdekelt vármegyén kívül a székely székek is.
33. V. és a VIII. számú irat. A vallasról ld. az ügyész véleményét (Függelék 102. lap.).
34. ld. Függelék 12., 15. jegyzet.
35. Nem tudjuk mire vélni, hogy a XX. számú irat tanácsait figyelembe véve, miért nem vallaszták ki cselédségét és őt magát is.
36. XV. számú irat.
37. EOE, XVIII., 28.
38. Semmilyen dokumentummal nem támasztja alá állítását.

39. Függelék 46.lap.
40. Uott.
41. ld. Függelék 62.jegyzet.
42. ld. Függelék 49-56.lap.
43. XXVI. számú irat.
44. SCHRAM, 1982, 15-89. Egyedül a 93. (80.tanu) és a 98. (111.tanu) lapon szereplő "néprajzi" sajtóságot nem találtuk meg elemzésében.
45. XXV. számú irat.
46. XXX. számú irat.
47. XXXI. számú irat.
48. XXXII. számú irat.
49. A pontos dátumot még nem sikerült megállapítanunk. DEÁK, 1887, 201. 1684-re teszi. Irataink tanúsága szerint még 1685. végén még élt. (ld. XXIX. számú irat.)
50. TRÓCSÁNYI, 1972, 298.
51. XXXVI. számú irat.
52. XL. számú irat.
53. Schmeizel megjegyzését KOMÁROMY, 1910, 143. lapjáról idéztük. Az eredeti műhöz nem sikerült hozzájutnunk.
54. A fejedelmi széket, vagy a főnemeseket érintő boszorkányperek eléggé ritkák s ezekben sem fordult elő, hogy a varázslást a politika szolgálatába állították volna.
55. Idézet a XXX. számú iratból.
56. BALÁS, 1918, 76.
57. TELEKI, III., 538.
58. TELEKI, IV., 445.
59. TELEKI, IV., 456-457.
60. MAGYARY-KOSSA, 1929. I. k., 73., 97.
61. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 11.
62. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 65-66.
63. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 67-68.
64. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 12.
65. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 69.

66. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 83-84.
67. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 13.
68. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 71-72.
69. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 14.
70. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 73-74.
71. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 15.
72. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 75-76.
73. Benigni-gyűjt. 1.sz.fiók. JATE Ms 54. 77-78.
74. EOE, XVIII, 122.
75. JATE Ms 65. 34-35.
76. Benigni-gyűjt. 3.sz.fiók. JATE Ms 69. 53-54.
77. ld. Függelék 44.lap.
78. ld. Függelék 66.lap.
79. TRAUSCH, Josephus, Chronicon Fuchsöo-Lupino-Oltardinum, sive Annales Hungarici et Transilvanici ...
Coronae, 1847. Pars II. 238-239., ld. még KOMÁROMY, 1910, 143.
80. Egy szakember talán közelebb jutna a betegség megállapításához.
81. MAGYARY-KOSSA, 1929., I.k., 73.
82. MAGYARY-KOSSA, 1929. I.k., 72.
83. JATE Ms 74. 209.
84. JATE Ms 13. 586.
85. JATE Ms 13. 632-633.
86. JATE Ms 13. 377-378.
87. PÁPAI, 1977, 170.
88. JATE Ms 72. 93.
89. JATE Ms 72. 113.
90. JATE Ms 72. 123.
91. JATE Ms 72. 126.
92. A leltárt közli MAGYARY-KOSSA, 1931.III.k., 1511.sz.
93. JATE Ms 66. 211.
94. JATE Ms 66. 94-95. Valószínűleg Pancratius az a szebeni patikárius, akit Alvinczi Péter is említ. (Függelék 16.lap.) Ő kaphatta a 7. és 9. pontban felsorolt összeget. Már 1671-ben is találunk adatot működésére:

Keczser Menyhért 1671. február 26-án Teleki Mihályhoz írott leveléből: "Doctor Pancratiust mára vártuk bizonyosan, de abbul sem telik, úgy látom, semmi is."

TELEKI, V., 474.

95. PÁPAI, 1977, 416.

96. ld. a XXVII. számú iratot.

97. PÁPAI, 1977, 92-111.

98. JATE Ms 71. 260.

99. Az is elképzelhető, hogy a névsor 1686. augusztus 9. után keletkezett. (ld. Függelék 110. jegyzet.)

100. Nicolae Ceaușescu.

FÜGGELÉK

I.

Marosvásárhely, 1679. március 26.

Barrabás Annanak, nemes Horváth András özvegyének /aki
Béldi Pálné öregasszonya volt/ vallomása Apafi
Mihály fejedelem és Bornemisza Anna fejedelem-
asszony megmérgezés-, avagy varázslás által elvesz-
tése felől.

Illustrissime ac celsissime princeps, domine domine
nobis naturaliter clementissime!

Fidelium perpetuamque servitiorum nostrorum in gra-
tiam Celsitudinis Vestrae humillimam debitamque semper obla-
tionem! etc.

Vestra clementer nosse dignetur Illustrissima Celsitudo
nos literas eiusdem Celsitudinis Vestrae compulsorias
pariter et attestatorias pro parte et in persona generosi
domini Petri Barrabas de Albiss, causarum Celsitudinis Ves-
trae fiscalium in Transilvania directoris confectas et emana-
tas nobisque inter alios Celsitudinis Vestrae humiles, fide-
les, perpetuosque servitores, nominanter in iisdem conscrip-
tis, praeceptoriae sonantes et directas, honore et
obedientia recepisse in haec verba.

Michael Apafi Dei gratia princeps Transilvaniae partium
regni Hungariae dominus et Sicularum comes etc. Fidelibus
nostris universis et singulis, egregiis et nobilibus agilibus
pariter etiam ignobilibus ac alterius cuiusvis status bonae
tamen, honestaeque famae et conditionis utriusque sexus homi-
nibus, ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus,
praesentes nostras visuris nobis dilectis salutem et gratiam
nostram.

Exponitur nobis in persona generosi Petri Barrabas
de Albiss causarum nostrarum fiscalium in Transilvania direc-
toris, qualiter ipse medio vestri, ratione et praetextu
certorum quorundam officii sui directoratus negoriorum, in
praesentia egregiorum et nobilium, vicecomitum iudicium,
viceiudiciumque iuratorum item assessorum ac notariorum comi-
tatum Albensis Transilvaniae Thordae, Colosiensis et de

Küküllő, item vice iudicum regionum, assessorum ac notarii iurati sedis Siculicalis Marus, nec non Ladislai Illjey, Stephani Pronai, Joannis Panniti, Pauli Debreczeni, Stephani Saárközi et Michaelis Farkas cancellariae nostrae maioris et aulicae scribarum ac iuratorum notariorum, de curia nostra per nos ad id specialiter exmissorum, ut et Casparis Teleky et Stephani Farkas de Radnoth, hominum videlicet nostrarum pro iurium, ut praescriptum est, officii tuitione ac defensione quasdam fassiones et attestations celebrari facere vellet iure admittentes. Cum autem veritatis fassio, iustitiaeque recognito nemini sit abneganda, proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quodcumque cum praesentibus simul, vel divisim fueritis requisiti, statim vos sub oneribus singularum sedecim marcharum gravis ponderis, per eos, quorum interest, seu intererit, irremissibiliter exigere ad diem et locum per ipsum exponentem, vel homines eiusdem ad id transmittendos vobis praefigere in praesentia dictorum hominum nostrorum personaliter accedere, ibique ad fidem vestram Deo debitam, qualiscunque vobis de et super rebus coram interrogante constiterit certitudo veritatis, suo modo dicere, fateri et attestari modis omnibus debeatis et teneamini Super quibus quidem fassionibus et attestationibus vestris literas tandem per praefatos homines nostros sub sigillis suis fide eorum mediante conscribendas, annotato exponenti, iurium officii sui directoratus uberiore, futuram ad cautelam necessarias extradari volumus et iubemus communi iustitia et aequitate svadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in arce nostra Fogaras, die decima octava Martii, anno Domini Millesimo sexcentesimo septuagesimo nono.

Eratque a dextra earundem margine seu { ... } subscriptum. Lecta correcte mpr. Loco recte solito, medio scilicet inferiori erant eadem literae sigillo eiusdem Celsitudinis Vestrae maiori et aulico, super cera rubra ductili videlicet inpressive communitae, patenterque confectae et emanatae. Quibus receptis nos mandatis eiusdem Celsitudinis Vestrae in omnibus, uti teneamur obedire et satisfacere volentes, in hoc anno praesenti Millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, praedicto videlicet, die vero vigesima sexta Martii, in civitate Marusvásárhely, domoque nobilis circumspecti domini Joannis Csiszár, iudicis eiusdem

praedictae civitatis Marusvásárhely primarii, in vicinitalibus domorum ab una circumsectorum Petri Szücs, alias Kerekes, ab altera vero partibus Joannis Horvath alias Szabo de praedicta Marusvasarhely in platea vulgo Poklos utcza vocata sedeque Siculicali Marus existentium habitatum testem infra scriptam, vigore praescripti Celsitudinis Vestrae mandati nostram in praesentiam citatam exacto prius ab eadem firmissimo iuramenti sacramento, ad fidem eiusdem Deo debitam, super utro nobis oblato, inquisivisse et examinasse. Utrum autem nobis oblatum tale erat.

Tudod-e, láttod-e, avagy hallottad-e? Béldi Paál és Béldi Pálné, avagy más akárki hol, mikor és miformán s kik által akarták az erdélyi méltóságos fejedelmet, kegyelmes urunkat és erdélyi méltóságos fejedelem asszony kegyelmes asszonyunkat ő nagyságokat méreg, vagy egyéb mesterségek, vagy varázslás és kuzslás által elveszteni, vagy ő nagyságokhoz tartozandók közül kiket? Ha méreg által, azt kitül vötték, ha varázslás által, azt ki által cselekedték.

Azonban Béldi Paálnak és Béldi Paálnénak hol vadnak eltött jóvai és levelei? Sőt egyebet is minden környülálló dolgok kal ez fenn letött alkalmatossághoz képest mit tudsz? mit láttál? mit hallottál?

A qua tandem talem accepimus rationem praescripti Utri, veritatis certitudinem:

1. Testis. Nobilis femina Anna Barrabás, nobilis quondam Andreae Horváth de saepe dicta Marusvásárhely relicta vidua, annorum circiter 55, iure examinata, fassa est hoc modo: Én Béldi Pálné asszonyomnak öreg asszonya voltam s az fenn megirt. Utrum szerint tudom azt bizonyosan, hogy az mi mostani kegyelmes urunk és kegyelmes asszonyunk ő nagyságok méltóságos udvarokban Béldi Pálné asszonyom senkihez nem folyamodott ugy, mint Herpáliné asszonyhoz (ki is akkor az időben ő nagyságok öreg asszonya volt) mivel hogy akármelyik lakóhelyében, Bodolán, Uzomban és Mező Bodonban, sőt egyebütt is sok helyeken valamikor voltunk, mindenkor titkon Herpáliné asszonyomhoz elküldetett ál levelekkel Béldiné asszonyom és szóval való sok izenetekkel is; Herpáliné asszony is szóval és titkos izenetekkel mindenkor választ tévén. Valamikor penig udvarhoz mentünk, kegyelmes urunk és asszonyunk ő nagysága semmiféle szolgálival ugyannyira, mint Herpáliné asszonyommal nem társalkodott, minthogy sok izben Béldiné asszonyom az legszebb

és jobb étkeiben igen titkoson és alattomban, bétakarva s mindenkor mente alatt küldett fel udvarhoz Herpáliné asszonyomnak egy gombkötő s varró Jancsi szolgája által. Legközelebb pedig s többi között egyszer menénk Ebesfalvára, szállásunk volt amaz hosszú palota, (melynek is az templum felől való végiben vagyon egy olasz-fokas, vigyázó és mulató egy szegeletű kis tornác) abban az palotában, tudom bizonyosan, sokszor bévetette Herpáliné asszonyom magát és elbuván Beldiné asszonyommal úgy sustogtak s titkon beszélgettek, de mit és miről végeztek, azt én nem tudom; elég az hogy akkor Ebesfalván ajándékozta Beldiné asszonyom Herpáliné asszonyomnak egy viselt maga bársony sivegét, azonban mentének való bérlest és posztót, tallérokot aranyakat, ezeken kívül pedig sok egyéb ajándékot is adott Beldiné asszonyom Herpáliné asszonyomnak. Azonban egyszer Fejérváratt¹ gyűlés lévén, Beldiné asszonyom szolgáját küldé Mező Bodonban és egy annakelőtte fél esztendővel megholt s ugyanakkor eltemetett Péterfalvi Szász Márton nevű kertészét kiásatta² és az koporsója fenszékéről s az holt test köntösséből, ruhájából, koporsója szegeiből egy-egy keveset mind vétetett és úgy vitték alá Fejérvárra Beldiné asszonyom kezében, mi végre, nem tudom; az szegény kertészt annakutánna esméig eltemették, én akkor ott Mező Bodonban voltam, egy Deák Margit nevű leány asszony volt Beldiné asszonyommal, ki is, úgy tudom, egy Fiota nevű mostan Fogarasban lakó ember felesége, ez (úgy hiszem) tudhatja, mit csináltatott Beldiné asszonyom az szegény kertész koporsójából, kötésséből kivött egyetmásokkal. Tudom azt végezetre, hogy mindenféle titkoknak ő nagyságok méltóságos házokból kihordója és terjesztője csak Herpáliné asszonyom volt; de ezek az fenn letölt dolgok mind üdvözült Bánfi Dienes uram ő nagysága halála után löttenek.³

Azomban Beldiné asszonyom soha egyik lakóhelyéből sem indult addig, míg (Bodolán) egy száz esztendőt meghaladott Bugyilánné nevű öreg asszonytul (kit is jövődömondónak tartott és sokszor csillagokból s felleget idökből jövődöltetett velle) elindulásának és akkori utazásának jobb, vagy gonoszabb következő szerencsájérül tanácsot nem kérdett, Mező Bodonban Bartha Tamásné és Bumba Istvánnétul.

Item. Szamosujváratt való mostani fogságában tudom, hogy áthozta és szidta az Bethlen urakat ő kegyelmeket, mint eziránt való rabságának legfőbb és legnagyobb okait, eszközeit, ezekkel

együtt Mikes Kelemen uramat és Bánfi Dienesné asszonyomat ő nagyságát.

Item. Béldi Paál uramtul magátul (én öreg asszony lévén) semmit is nem hallottam, sem hozzá semmit is sem egyszer, sem másszor nem láttam.

Item. Béldi Pálnénak láttam gyöngyes szoknyáját, mentéjét, vállát, melyeknek gyöngyjeivel eleget is bajoskodtam; posoni iveses hintóját, tudom, úgy siratta, hogy az édes urát sem sirathatta jobban; tudom, azt is mondotta, hogy ez fejedelem asszonyi gyöngyes szoknya, beléillik ám ez posoni iveses hintóban. ⁴ Több jóvaira nem emlékezem.

Item. Leveleiről Béldi Pálnak ezt tudom, hogy egy Gyarmathi János nevű mostan Havasalföldében levő akkori szolgája Mező Bodonban egy hasadékban tartott mindenféle titkos leveleit ugyanott mind elégette. Mostan pedig Marusszéken Vadasd nevű faluban lakó János deák nevű akkori Béldi Paál szolgájának mostani feleségének anyja, Szabó Péterné szájából hallottam, fenyegetődzett vejire, hogy Béldi Paálnak sok titkos levelei vadnak mai nap is kezében, de várj, megbusulsz.

Item. Tudom hogy ugyan Marusszékben Havadtón lakó Szabó Borkanevű asszony (ki is akkor Béldiné Frauimmere volt) tudhat mondani varázslás, kuruzslás és egyéb eféle kérdésben forgó dolgok felől. Az ura nevét én nem tudom.

Item. Tudom, hogy Ebesfalvárul menvén Béldi Pál feleségével együtt Bodola felé, az előtt való nap minket cselédestül kültenek Almakerekre hálni, maguk pedig mentenek Keresdre Bethlen János uram látogatására betegségében.

Item. Az urak Kornis uram⁵, Csáki László uram, Lázár István uram és Haller János⁶ uramék (sőt sokan az efélék közül) sokat jártanak az urhoz Béldihez, az asszony Béldinéhez is, de mi végre, nem tudom.

Quam nostram in praemissis executioni praescriptaeque testis fassionem, prout per nos est recepta, exinde eidem Celsitudinis Vestrae fide nostra mediante rescriptimus, sigillisque nostris usualibus super cera rubri coloris Hispanica impressiva communitam eidem praedicto domino exponenti, iurium officii sui directoratus futuram uberiores ad cautelam necessarias extradeditimus.

De caetero eandem Illustrissimam Celsitudinem Vestram feliciter
(...) regiminis sui statu quam diutissime vivere et regnare
desideramus. Datum anno, die, locoque, inceptae videlicet attes-
tationis huiusmodi per nos celebratae, suprapositis.

Correcta per eosdem.

Eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestræ humiles
fideles, perpétuique servitores.

Stephanus Sárközy mpria et Paulus Debreczeny mp.

Maioris et aulicae eiusdem Celsitudinis Vestrae
cancellariae iurati scribae et notarii e curia eiusdem, per
eandem, ad praemissa peragenda specialiter exmissi etc.

Külcim: Illustrissimo ac Celsissimo principi, domino domino
Michaeli Apafi (Dei gratia) principi Transilvaniae,
partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc.
Domino domino nobis naturaliter clementissimo.

(Gyűrűs zárópecsétekkel)

Bethlen Farkas kezével: 1679. 29. Martii. Aperta per

Wolfgangum Bethlen cancellarius mp.

Más kézzel: Beldiné öreg asszonya fassioi. J.

II.

Dés, 1680. június 25.

Dobolyi János és Körmendi János esküdtek és Dés város nemsszéki birák jelentése Alsószolnok vármegye főispánjának stb. a Désen véghez vitt tanuvallatásról Pörpeni (Törpeni) Ilona néző asszony bűbájoskodásáról, varázslásáról.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek; Isten nagyságtokat s kegyelmeteket szerencsés boldog hosszú élettel megáldja.

Akarok nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatosan értésére adni, hogy in hoc anni praesentis 1680 die 25 mensis Juni. nemes Belső Szolnok vármegyének mostani egyik viczeispánja nemzetes Deési Pocsai Ferencz uram parancsolatja szerint az mi kegyelmes urunk ő nagysága nekünk szóló kegyelmes compul-sorium mandatumának szigorával az alább megirt személyeket mi általunk az előnkben adatott utrum szerint őkegyelme examinálni kívánván, mi azért azoknak erős hitek szerint való fassiojokat recipiáltuk nemes Belső Szolnok vármegyében Deésen az tanácsházban melyek rendszerént így következnek:

Utrum super eo?

Tudod-e, láttad-e, vagy bizonyosan hallottad-e, hogy az Pörpeni Ilona néző asszony bűbájoskodott, varázsolts, csillagok-bul nézett, vagy jövendőlt volna és ha némely asszony embereket elaltatott, ámitott , jövendőt mondott volna nekik, hogy az urok meghal és azután ki veszi el őket, némely káros embereket pedig imide-amoda igazítván, csábitván károk után, ha azért fizetést vót volna fel, határokat, udvarokat, kertet, pinczét, fák alját, ha ásatott fel, elaltatván némely embereket, hogy pénz vagyon ott, valakire, ha ráolvasott volna, az Miatyánkot visszamondotta volna, vagy mással mondatta volna és ha azzal is kérkedett volna, hogy az füvek neki megszólalának. Egyszóval Isten s ország törvénye ellen való tilalmas dolgokat cselekedett-e.

1. Testis. Hegedüs János relictája, Fazakas Borbara Annorum 60, iurata examinata fassa. Egykor én Keresztes Andor uramnál lévén, tudom, hogy azt az Pörpeni Ilona nevű néző asszonyt Inczédi Györgyné asszonyom oda hozatta, Keresztes Andor uram haraguvék érette, az kisasszony azt izené tőlem neki az szomszédban, mondgya meg, az késit ki lopta el, én is azt mondám neki, kérlek lásd meg,

ha bátyám uram haza jó-e Tatárországból, vagy nem? Másnap reggel azt felelé az néző, nem volt tiszta idő az éjjel, más éjszaka ott hála Keresztes uramnál, ezt mondá, az éjjel megnézem, de én látomra ki sem ment azon éjszaka az házból, csak azt mondá reggel, bátyád ott megházasodott, haza nem jó, az kisasszonynak azt mondá, az késed megkerül, de abban semmi nem volt, csak jól akarta magát tartatni, hitető, ámitó volt.

2. Testis. László István relictája, Gogan Anna annorum 45 iurata examinata fassa. Tudom hogy az a Pörpeni Ilona néző asszony egykor Deésen lévén, oda menék hozzá, mondék neki, azt tudom nyilván, hogy volt az anyámnak pénze, ha megmondanád nekem, hol vagyon megfizetnék tőle, arra az számra mondá az néző, az hová gyanakodol, hozz onnan földet nekem, én vivék földet, monda nékem, csak ott kereskedgyél, mert ott vagyon, mi megkerestük de semmit nem találtunk, csak ámitó volt.

3. testis. Vámos István felesége Gábor Margit annorum 45. iurata examinata fassa. Búza Mihálynétül Keresztesi Judittól hallottam, hogy nálok volt az Pörpeni néző asszony s azt varázsolta volna, hogy az apja pénzt, ezüst poharát az én kezemben adta volna, oda jüvén Búza Mihály feleségestül, megmondák, mit mondott az néző asszony, de csak hazudott, mert nálam nincsen semmije.

4. Testis. Búza Mihály felesége, Keresztesi Judith annorum 30 iurata examinata fassa. Tudom s láttam szememmel, három rendben jöven házunkhoz, jövendőlt, varázsolt, kíváltképpen egy éjjel ott hálván nálunk, az kertben kimentünk, az csillagokból nézett, berbetélt mondott sokat, de nem értettem, mit mond, láttam, hogy keresztet hánt égre, melyére, úgy varásolt, hogy ott az kertben pénz vagyon, de nem mutatta meg, micsoda helyt vagyon, csak imide-amoda habozott, azt is varásolta, hogy az apám pénze, ezüst pohara az mostoha anyám ládája fiában vagyon, de abban sem mondott igazat, csak hazudott, ámitott.

5. Testis. Búza Mihály annorum 33. iuratus examinatus fassus sicut quartus testis in omnibus.

6. Testis, Szabó Miklós annorum 70 iuratus examinatus fassus. Tudom Alvinczi Nagy István vármegye szolgabirája pinczéjében Deésen pénzt mondott lenni az néző, de azt mondotta, hogy nála nélkül meg nem ássa, mert ahoz ő ért, az szolgabíróval edgyütt mi ketten megástuk, de semmit nem találtunk, az szolgabíró azt mondá, ha most ide jőne az néző asszony, bele temetném ebben az

veremben. Mi velünk is ásatott házuknál az kertben egy nagy vermet, de semmit nem találtunk, csak hazudott s ámitott.

7. Testis. Szabó Miklós felesége Cschi Anna annorum 50 iurata examinata fassa in omnibus uti sextus testis, az magok telekjén.

8. Testis. Bányai Máté felesége Székely Kata annorum 46. iurata examinata fassa. Nekem egykor monda Gombás Mihályné asszonyom, az juhokban igen nagy kárt vallottam, azt mongyák édes asszonyom, hogy az Pörpéni néző bejár Deésre, kérlek édes asszonyom, kérgye meg kegyelmed tőle, ha utában igazit az én káromnak, bizony megfizetek neki, én az nézőt találám egykor az utczában Deésen, jelentem neki az dolgot, arra monda az néző, hogy markotokat beszorítjátok, semmi hasznát nem veszitek, ha kinyitjátok, hasznát veszitek, az markát beszorítá s kinyitá, úgy mutatta meg, azt is hallottam, nyilván Keresztes Andor uramnál is ásatott pénzt, de fizetést vött-e vagy nem, nem tudom.

9. Testis. Saárközi György annorum 40 iuratus examinatus fassus. Tudom nyilván és bizonyosan, nekem meg is esküdt ezt mondván, az Istennek szent szinit soha meg ne lássa, az ördögök bár elszaggassák őtöt testestül-lelkestül, ha Eőrben, az magam nemes telekjén sok kincs nincsen, többire mind arany anyi, hogy még az maradékunk sem költi el, de ő nála nélkül ki nem áshatni, ő áshatja ki mezeitelen Szent-György nap előtt két héttel éjjel, más ott ne legyen senki, melyre nézve jó darab idejig lakott házamnál, egy holnapig fizettem is neki, az rendelt idő eljövén monda, ha hozzáfog, lássam. Ő hozzáfog, de az fiam harmadnapra meghal, én látván hamis, ámitó, hitegető beszédit, mondok, inkább vesszen elaz a kincs, hogy sem mint gyermekem veszedelmivel magamnak kincset szerezzek, az csillagokból való nézését pedig mi nem is tudtuk, gondunk sem volt reá, nem is kérdeztük, elő sem hoztuk neki, maga szabad jó akarátja szerint, nem senki kérdezkedésére monda, hogy ő kinek-kinek az ő csillagát megismerné, de mi afféle metériárul de nem beszélgettünk. Jelentvén azt is, hogy az leánya is ahoz jól tudna, az leánya is megvallá, hogy ő az csillagok ismeretihez jól tudna, mindenféle füveknek ismeretihez mindketten leányostul jól tudnának, megis szólanának nékiek az füvek Szent-György nap előtt két héttel.

10. Testis. Saárközi György uram felesége Túri Anna annorum 26. jó lelkiisméreti szerint úgy vall mindenekben, mint az ura az kilenczedik testis, hoc additur egy általaggal vagyon az kincs.

11. Testis. Vinczi János felesége, Takács Borka annorum 42 iurata examinata fassa. Egykor Saárköziné asszonyommal mentem Pörpenben az nézőhöz, mivel nagy nyavalyában voltam, de megértvén, hogy semmit nem tud, nem hozám be velem Deésre, akkor hallottam az szájából az nézőnek, azt jövendőlé, hogy Sárközi uram, Sándor deák uram meghalnak Karácsonyig, Kéri Gergely uram rút halállal vesz el, az én uram is meghal Húsvétra, mégis nem hitte nekem Borka, én mondom, az ki ördögnek hiszen, kénnal fizetnek annak, de az néző arra mondá, nem tudok én ördögséget. Tudom azt is, hogy Saárköziné asszonyom az selyem övit oda fizeté neki varáslásáért, jövendőmondásaért, nekem is az csillagokból azt jövendőlé, hogy az pártám soha meg nem kerüll.

12. Testis. Szabó Mihály relictája Hegedüs Ilona annorum 40 iurata examinata fassa. Tudom, hogy Keresztes András uram oda az ő kegyelme házához hozattá az Pörpeni Ilona nevű néző asszonyt és nezetett pénzt vele, ásata is Keresztes András uram két rendben, de semmit nem találtak, egykor engemet is kiküldvén vele, mutatta az néző, hogy csak ott mellette az ásásnak marad volna el az pénz, én mondék, ott megkeresték azelőtt, ha uram megtudja, hogy igazat nem mondasz, minden böcsületed elvesz, osztán tovább kezde mutatni s hazudni az ég földben, azt is megásták, de semmit nem találtak, azt is mondá nekem, hogy az csillagokból tud jövendőlni, úgy emlékezem reá, azt is mondotta, hogy az ő tudományát előbbeni kegyelmes urunk udvarában tanulta; Keresztes András uramtúl hallottam, hogy az elveszett gönygy (sic!) felől igazat mondott volt.

13. Testis. Kegyes András relictája Kerekes Kata annorum 45 iurata examinata fassa. Hallottam Bagoly Péternétül, azt mondván, ihon az Pörpeni néző asszonynak egy csizmát fejelettek, hogy megmondgya, hol vagyon pénz itt az mi örökségünkön, de azt mondgya, hogy most nincsen tiszta idő, ha lészen, megnézi.

14. Testis. Keresztes András annorum 64 iuratus examinatus fassus. Hallottam az Pörpeni Ilona nézőtől, hogy minden embereknek vagyon csillagok, de az cigányoknak nincsen, azt is mondá, hogy az astrologusok is csillagból jövendőlnék, ő is abból néz, nem is tud egyebet, hanem abból tud nézni és fűvekkel gyógyítani, azt is mondá, hogy az örögh Rákóczi Györgyné fejedelem asszony udvarában lévén egy Pál deák nevű ember, annak az étkét megkóstolta, azonban Pál deákkal kiküldötték őtet is az mezőre, hallotta ő is akkor az fűvek szólását, ott tanulta volt az ő mesterségét,

mutatta azt is az udvaromon, hol volna pénz eltéve, én ásatam, de semmit nem találtak.

15. Testis. Végh Mihály relictája Sigmond Ercsik annorum 45 iurata examinata fassa. Hallottam Devecserben az devecseri asszonyoktól azt kérdeven tőlem, ott-e Deésen az a kalyibában való Pörpeni Ilona nevű boszorkány, annyit ásatott velünk hejában, semmit nem találtunk, egykor mondotta volna nekem is ezen Ilona, az elveszett ló megkerül, úgy is lőn, mert megkerüle az ló.

16. Testis. Hiripi Borka annorum 24 iurata examinata fassa: Tudom, mikor Bánfi Dienes uramot Betlenben behozák fogva,⁸ akkor akkor az a törpeni Ilona néző asszony is rab lévén ott, éjczaka az csillagokból nézett, ezt mondván, még vagy három csillag esik el ezenkívül azok mellett négy apró csillagok is lesznek és esnek el, azt is hallottam szájából, hogy neki az fűvek megszólalának.

17. Testis. Ugrai Gergely annorum 54 iuratus examinatus fassus. Tudom azt, hogy Béldi Pál uram megfogadta vala azt az Pörpeni Ilona néző asszonyt és vitette vala Betlenben valami nagy fűnek Komlódon garádicsa alá való ásásáért, egykor Betlenben létemben küldének hozzája az fogházban examenre, akkor hallottam tőle, hogy Bánfi uram nem sokáig él, Béldi Pál uram is tiz esztendeig ha él, de Béldi Pálné asszonyom tovább él, én kértem tőle, honnan tudod ezeket s mondá nekem, én az örögh Rákóczi Györgynénél Loranczfi (sic!) Susannánál laktam, igen nagy tátos vala az fejedelem asszony⁹ és őnagysága egy leány asszonyát tanította vala meg az csillagokból való jövődőlésre, nézésre, én is attul az leánytul tanultam, azonban vala az fejedelem asszonynál egy ember az ki is nagy tátos volt, annak asztalát egykor felszedvén, az tányéron holmi ételhulladék maradt, azt felszedtem és beszopogattam az mézbe én is kimenvén, hát az fűvek nekem megszólalának. Ismét Vér György uram falvit én czilkálván (sic!) meg, valami pörpeni legények adták ki hittet, hogy az vidékről sokan járnak hozzája az káros emberek nézetni és az csillagokból nézett, jövődől, de mások hallattyára nem mondgya ki, hanem súgva mondgya meg az káros embernek. Ez ott az falubanis oly közönségessé lőtt nézése, hogy akárkinek mi aprólékja veszett légyen el, mindgyárt hozzája futottak nézetni, láttam azt is, hogy széllyel hordozták,

maga is elment orvosolni, gyógyítani, mit követett el az gyógyításban, nem tudom.

18. Testis. Kovács András tiszteletes Soti János uram szolgája annorum 25. iuratus examinatus fassus. Deésen Thót János házában estve az favágón láttam azt a Pörpeni Ilona nevű néző asszonyt, hogy nézett az ég felé, de nem tudtam, hogy néző legyen, meg is haragutt reám, hogy ki találtam oda menni, az Thót János házában sokan valának, mikor mondá nekünk, hogy az fűvek is neki megszólalnak, azonban láttam, hozott fűveket, hozatott ismét az hegyekről tavalyi csemete ágokat, kilencz félét, ezekből feredőt csinálván, megferesztette Thót Jánosné asszonyomat, azután ezen feredőt fűvestül, csemetéstül az Szamosban vetette és az viz mentire befelé a vízben öntette, ilyen bűbajoskodását s dolgait láttam.

Ezek az fátensek mindnyájan Belső- Szolnok vármegyében Deésen laknak, kiknek erős hittel való vallástételeket nagyságtoknak s kegyelmeteknek mi is nagy alázatossággal és engedelmisséggel irtuk meg fide nostra mediante. Ezek után kívánjuk, Isten nagyságtokat s kegyelmeteket éltesse sok esztendeig jó egészségben. Datum ex oppido Deés anno die locoque supra notatis correcta per eosdem. Nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos szolgái: Joannes Dobolyi iuratus et assessor nobilium oppidi Deés. m.p. Joannes Körmendi iuratus et assessor nobilium oppidi Deés. m.p.

Kivül, más kézzel: Spectabilibus, magnificis, generosis egregiis et nobilibus dominis, supremis et vicecomitibus, iudicibus, vice iudicium iuratis assessoribus ac notario sedriae comitatus Szolnak interioris, dominis nobis semper observandissimis. Zárópecsétéekkel.

III.

1680. november 15.

Kérdőpontok a gyermekgyilkosság miatt vádolt és fogva tartott Nagy Balás Margit ügyében.

Anno 1680 die 15 Novembris utrum pro parte egregiorum et nobilium Petri Viczei et Joannis Regheni directoris causarum fiscalium nobilis civitatis Colosvariensis ratione officiorum suorum ut actorum contra Margaretam Nagy Balás ut inctam et captivam.

1. Tudod-e, láttad-e, hallottad-e bizonyosan ez jelen való 1680. esztendőben, aratás tájban, midőn egy ártatlan gyermeket az néhai T. N. Ebeni István uram major kerte félében megöltek, hogy akkori időben és az napon ezen mastan fogva levő Nagy Balás Margit ott járt volna és az tájon, az hol az gyermek megöletett ?

2. Hogy azon captiva asszony nem tiz-tizenkét óra tájban, hanem estve, mikor Monostor utcában az menykő esés miatt egy ház elégett volna, akkoron felfosztozódva vizesen jött volna be Monostor- utcai kapui kisajtón, láttad-e ?

3. Tudod-e, láttad-e, vagy hallottad-e, hogy annak előtte tudakozódott volna azon, minekelőtte azon ártatlan gyermek megöletett, hogy ő neki volna szüksége olyan gyermek szivre és hajára, mellyel maga nyavalyáját szűdobogás ellen megorvosolhatná ?

4. Tudod-e, láttad-e, vagy hallottad-e bizonyosan valakitől, hogy ezen captiva asszony akkori időben azon kútból bejövén véres ruhát láttak volna az Kováts István uram alsó major kerti félében és azt mint s mi formában látták volna ?

5. Tudod-e, láttad-e, vagy hallottad-e azt is bizonyosan, hogy azon megöletett gyermeknek szive és haja is ki volt vétetve mikor arra találtak és meg is nézték ?

6. Tudod-e, vagy hallottad-e azt is, hogy ezen fogoly asszony annak előtte s utána is két gyermekeket is csalogatott volna ki oda az kertben, hogy gyümölcsöt őrizzenek, s megfizet nekik jól ?

Cum omnibus circumstantiis.

Extra datus per iuratum civitatis Colosvar notarium m.p.

Kivül, Alvinczi Péter kezével: Utrum pro investigan

patrato cordis exempt

tangen

IV.

1681. szeptember 10.

Nagy /Balázs/ Margit gyermekgyilkosság és a gyermek szive elrablása alól, bizonyíték hiányában , hitével való tisztázásra és a város elhagyására ítéltetik.

Anno domini 1681 die 10 Septembris. In causa dominorum directorum causarum fiscalium civitatis Colosvariensis ut actorum contra Margaretam Nagy ut inctam et captivam mota, post exhibita utriusque testimonia sic est Deliberatum. Megolvastatván mindenik részről exhibeált relatóriák és testimoniumok szorgalmatosan, nagy suspicio fér azon fassiókhoz képest az inctához, hogy ő patrálta volna azon nagy dolgot, mellyel vádoltatott; de mivel semmi oly világos szemmel látott bizonyság mint olyan titkos dologban nem importálja, hogy nyilván ő ölte volna meg az gyermeket, halálra nem ítéltethetik, hanem azon suspició alól hűtivel expurgálja magát, hogy ő nem cselekedte, sem más-sal nem cselekedtette, sem nem tudja , ki cselekedte azon patraturumot. Az városon pedig sem kívül sem belől ne találtassék annakutána, hanem innen eltávozzék, egyébaránt ismét captiváltattatik, in perpetuum ott tartattatván. p.s.t. notar. mp.

Kivül, Alvinczi Péter kezével: Sedis iudiciariae Colosvariensis super occisione pueri et cordis exemptare.

R. sub hac sunt Nro.3.

V.

Gyulafehérvár, 1683. augusztus 9.

Bonyhai János gyulafehérvári udvarbiró jelentése Bornemisza Annának Kende Kláráról.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak mint kegyelmes asszonyomnak, Isten jó egészséggel, hosszú élettel megáldja Nagyságodat.

Kegyelmes asszonyom, akarám Nagyságodnak értésére adni, az elmúlt napokban Jenei Mózes Nagyságod étekfogója itt lévén, jelenté nekem, hogy Nagyságodnak írnám meg, most jöttében, mikor urunkhoz ő nagyságához expedálta Nagyságod, jöttében találkozott szembe Kende Gábor uram ökigyelme leányával, Kende Klára asszonynyal, Nagyságodat kérdezte, mint vagyon, s mondotta Jenei uram, bizony igen beteges állapottal vagyon Nagyságod s erre mondott Kende Klára asszony: Én asszonyunkkal ő nagyságával ismeretes nem vagyok, hanem Kegyelmed írja meg ő nagyságának avagy irassa meg, engemet tudni illik Kende Klára asszonyt hívasson ő nagysága, mivel Beldiné asszonyom holt gyermekeknek tetemít szedette, s Németiben lakó asszonyok által kurusoltatja Nagyságodat, hogy egészsége ne szolgáltatódjék, hanem inkább mind betegséggel töltse Nagyságod idejét: honnét vette, ha Nagyságod ha hivatja, azt mondotta, Nagyságodnak szóval megmondja rendesen.

Én kegyelmes asszonyom, kötelességem szerint ez hallomásokat tartoztam Nagyságodnak megírni. Holnap ismét, kegyelmes asszonyom, inditok egy szekeren dinnyét, Isten egészségemet kiszolgáltattván.

Ezek után tartsa Isten Nagyságodat kívánatos jó egészségben.

Albae die 9. Augusti 1683.

Nagyságod alázatos szolgája

Bonyhai János mp.

Külcim: Az erdélyi méltóságos fejedelem asszonynak ő nagyságának, nekem kegyelmes asszonyomnak ő nagyságának adassék.

Gálfalva, 1683. november 13.

Alvinczi Péter jelentése Bornemisza Annának.

Kegyelmes Asszonyom!

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatosan vettem, az kegyelemnek Istene az mi kegyelmes urunkat nagyságoddal és Ifiu urunkkal ő nagyságával kegyelmesen éltesse, és szerencsésen boldogítsa alázatosan kívánom !

Hogy nagyságod méltatlan szolgálójáról ily kegyelmesen megemlékezni méltoztatott, az kegyelemnek Istene jutalmaztassa meg nagyságodnak. Szüntek ugyan már Istennek rendkívül való jóvoltából nyavalyáim, de nagy erőtlenségem nehezen szűnik.

Markocsán uramhoz járult nagyságod kegyelmességit alázatosan értem kegyelmes asszonyom, én ő kegyelmével beszéllettem kegyelmes asszonyom mind az nagyságtok, mind az jószág, mind pedig maga részéről jobb lészen, már karácson nem messze vagyon, addig legyen vesztég, akkor nagyságod kegyessége szerént bemehet ő kegyelme az jószágban, mind az által, ha nagyságod külömben parancsolja, álljon nagyságod kegyelmességében.

Az németi asszony felől ¹⁰ való vallatást kegyelmes asszonyom, az mint hozták volt, úgy adtam volt be nagyságodnak; ujabban elküldök és újabb vallatással több dolgok jönek világosságra.

Nekem Kegyelmes Asszonyom Maramarosból semmi orvosságot nem hoztak. Szebenből hozattam holmit és maga is Pankratius uram csinált, de az mint maga is mondta, az Istennek kegyelme tartotta meg életemet, rendszerént egyik nyavalya is sok volt rajtam.

Nagyságodnak, mint kegyelmes asszonyomnak alázatosan könyörgök, hogy életem időm előtt el ne fogyjon, méltóztassék az praefectusságot más becsületes hivére adni; én is mig élek, az mire nagyságtok méltoztat, nagyságtoknak leszek igaz és engedelmes szolgálja, háladatosságomat igaz hűséggel igyekezem virágoztatnom. Ha nagyságod rajtam nem könyörül, Istenen kívül nekem nincsen kihez folyamodnom, Istenem kegyelméből egész életemben igaz háladó szol-

gája leszek nagyságtoknak. Az Ur Isten nagyságodat kegyelmesen
éltesse, alázatosan kívánom.

Gálfalva 13 Novembris 1683

Nagyságtok méltatlan szolgája

Alvinci Péter m.pr.

Külcim: Az Erdélyi méltóságos fejedelem asszonynak és nagyságának,
nekem igen kegyelmes asszonyomnak és nagyságának alázatosan.
(Zárópecséttel.)

VII.

Görgényszentimre, 1683. november 22.

Teleki Mihály levele Bornemisza Annához

Nekem jó kegyelmes asszonyom

Méltóságos levelét Nagyságodnak alázatosan vettem. Azon voltam, vagyok, leszek egész életemig, Nagyságodnak parancsolatiban eljárjak, és bizony érte leszek, hogy az iránt is kötelességemnek eleget tegyek. Csak az vallatással sietnének, kit is méltóztassék kezembben küldeni. Azomban én bizony szamosujvári uraimékban az iránt gyanus vagyok. Ha Nagyságodnak tetszenék, azt az megfogott rossz asszonyt elhoznám, hogy vele szólhatnék, de Nagyságod commissiója nélkül ki nem adják. Ha Nagyságodnak úgy fog tetszeni, az commissiót kezembben kellene küldeni.

Frater István uram kit nekem mostan irt levelét is Nagyságodnak alázatosan elküldtem, várok az iránt Nagyságod kegyelmes parancsolatjátul. Feleségem Nagyságodat alázatosan követteti, az postának sietése miatt nem irhatott, Nagyságodnak alázatos szolgálatját ajánlja, istentül Nagyságodnak sok jókat kíván. Isten Nagyságodat az én jó kegyelmes urammal, ifju urunkkal és nagyságával együtt sok esztendeig szerencsésen éltesse.

Szent-Imre 22. Novembris 1683.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Teleki Mihály mp.

Praefectus uram levelét Nagyságodnak alázatosan vissza küldtem, úgy az Frater uram ide küldött levelét is.

Külcim: Méltóságos Bornemisza Anna erdélyi fejedelem asszonynak és nagyságának nekem jó kegyelmes asszonyomnak adassék alázatosan.

VIII.

Gálfalva, 1683. december 10.¹¹

Kende Klára vallomása Béldi Pálné kuruzslása ügyében.

Illustrissime ac Celsissime princeps domine domine nobis
naturaliter clementissime !

Fidelitas, fideliumque ac perpetuorum servitiorum nostrorum
in gratiam eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam
debitamque semper oblationem !

Vestra clementer noverit Illustrissima Celsitudo, quod nos
literas eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae compulsorias
pariter et attestatorias pro parte et in persona generosi domini Petri
Barabas de Albiss causarum Celsitudinis Vestrae fiscalium in Transil-
vania directoris ratione officii sui directoratus confectas et emanatas,
nobisque inter alios Celsitudinis Vestrae humiles, fideles perpetuosque
servitores nominanter literis in eiusdem conscriptos praeceptorie sonan-
tes et directas summo, quo decuit, honore et obedientia receperimus
in haec verba :

Michael Apafi Dei gratia princeps Transilvaniae partium regni
Hungariae dominus et Sicularum comes. Fidelibus nostris universis et
singulis egregiis item et nobilibus, pariter etiam ignobilibus, ac alterius
cuiusvis status, bonae tamen honestaeque famae et conditionis, utriusque
sexus hominibus, ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus
praesentes nostras visuris salutem et gratiam nostram. Exponitur nobis
in persona generosi Petri Barabas de Albiss causarum nostrarum fiscali-
um in Transilvania directoris, uti pro se et ratione officii sui directoratus,
qualiter ipse medio vestri ratione et praetextu certorum quorundam nego-
tiorum suorum et dicti officii sui coram declarandorum, in praesentia
egregiorum et nobilium vicecomitum, iudicum, viceiudicum nobilium
iuratorumque assessorum ac notariorum sedium iuratorum comitatuum
Albensis Transilvaniae Colosiensis, Dobocensis, Szolnok interioris et
de Küküllő, nec non Beniaminis Telegdi, et Joannis Dobai tabulae nostrae
iudiciariae iuratorum scribarum et notariorum e curia nostra per nos

ad id specialiter exmissorum hominum videlicet nostrorum pro iuratorum suorum et praedicti officii sui tuitione ac defensione quasdam fassiones et attestaciones celebrari facere vellet iure admittente. Cum autem veritatis fassio, iustitiaeque recognitio nemini sit abneganda: Proinde nobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quandocunque cum praesente, simul vel divisim fueritis requisiti, statim vos sub onere singularum sedecim marcarum gravis ponderis per eos quorum interest seu intererit irremissibiliter exigendarum ad diem et locum per ipsum exponentem vel homines eius ad id transmittendos, vobis praefigendum, in praesentiam dictorum hominum nostrorum personaliter accedere, ibique ad fidem vestram Deo debitam qualisunque vobis de et super rebus coram interrogandam constitit certitudo veritatis suo modo dicere, fateri et attestari modis omnibus debeatis et teneamini. Super quibus quidem fassionibus et attestacionibus vestris, literas tandem per praefatos homines nostros sub sigillis suis fide eorum mediante conscribendas annotantox exponenti iurium suorum et antelati officii sui uberiores futuram ad cautelam necessarias extradare volumus et iubemus communi iustitia et aequitate suadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis.

Datum in possessione Galfalva, die tertia mensis Decembris anno Domini Millesimo sexcentesimo octuagesimo tertio.

Et subscriptum erat: Lecta mpr. Erantque sigillo Celsitudinis Vestrae iudiciali et authentico, super cera rubra ductili impressive communitae et patehter confectae.

Quibus receptis nos mandatis eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae semper et in omnibus, uti tenemur obedire satis facereque volentes in hoc anno Domini praesenti 1683 die vero 10 praedicti mensis Decembris in et ad possessionem Szakatura in comitatu Szolnak interiori et districtu Kőváriensi existentem ac domum seu curiam nobilitarem generosae dominae Clarae Kende nondum elocatae ibidem exstructam accesserimus, ibique vigore praescriptarum Celsitudinis Vestrae literarum compulsoriarum pariter et attestatoriarum eandem generosam dominam Claram Kende nostri in praesentiam citatam et personaliter comparantem, exacto prius ab eadem firmissimo iuramento de et super Utro nobis per antelatum dominum exponentem proposito et praesentato

his incluso, ad fidem eius Deo debitam diligenter examinaverimus et inquisiverimus; ac tandem ab eadem talem receperimus certitudinem veritatis.

Testis. Generosa domina **Clara** Kende in capillis constituta annorum circa 25, citata, iurata, examinata fatetur: Láttam egy hajszinbeli szolgáját Béldi Pálné asszonyomnak, hogy gyakran járt Colosvárra Vesselényi Pálné asszonyomhoz ¹² ő nagyságához s egy Tudományos Ilona ¹³ nevű asszony lakott ugyan Vesselényi Pálné asszonyom ő nagysága mellett egy darabig, attól hallottam, hogy ő hozzá jártat Béldi Pálné asszonyom, hogy az mostani kegyelmes fejedelem asszonyunknak ő nagyságának csináljon olyat, hogy ő szabadulhasson meg, ¹⁴ mert mind az fejedelem asszony dolga, hogy ő meg nem szabadul. Törökországbul is jött egy sütő be, aki Colosvárott is lakott s nálam is, attól is hallottam, hogy ő velle ásatott Béldi Pálné asszonyom holmi gyökereket, melyeket nekem is mutatott meg, olyan volt, mint egy-egy mogyoró, én kérdettem tőle, minek való, ő arra azt felelte, hogy tudja ő, minek való. Szamosujvár Németiben hallottam egy asszonytól (kit azelőtt sem nem láttam, sem nem ismertem, nevét sem tudom, mivel nem is tudakoztam) arra lévén utam Gerend felől, egy kevéssé ott megszállottam vala s az mint ott kegyelmes asszonyunk s Bánfi Dienesné asszonyom ő nagyságok felől tudakozódván, az beszéd közben ugy érkezék az asszony ott Németiben az házban s kezdé beszélleni, hogy ugy hallotta, hogy Béldi Pálné asszonyom azon munkálódnék, hogyha ő meg nem szabadulhat, asszonyunknak ő nagyságának is ne lehessen egészsége. Ismét ugyan az fenn megirt Ilona nevű asszonytól hallottam, hogy Béldiné asszonyom sirt is asatott volna fel s holt ember tetemeket szedetett még fogsága előtt asszonyunk ő nagysága ártalmára. Ezt az asszonyt ugy hallottam, hogy Vesselényi Pálné asszonyom ő nagysága Törpenben vitette. Hallottam egy colosvári asszonytól, kinek egyéb nevét nem tudom, hanem Nagy Ferencnének hallottam, hogy hívják, az kit én kértem volt, hogy tudakozódjék asszonyunk ő nagysága nyavalyája felől s ő Gyógy mellett egy faluban orvosoltatván magát (az falunak nevét nem tudom) egy néző gyermekkel, kinek is se magának se apjának, se anyjának neveket nem tudom, attól hallottam, tudniillik az néző gyermektől, hogy asszonyunk ő nagyságának italt

adtnak volna be s attól volna ő nagysága egészségtelen, még urunknak ő nagyságának is akartak adni, de nem lehetett. Ismét Béldi Pálⁿⁱ asszonyom Székely István nevű szolgájától hallották az magam cselédim, hogy részgen beszéllette volna, micsoda nagy jót tett ő az asszonnyal Béldiné asszonyommal, mert gyakorta olyan dolgokat jártatott véle, az melyekért mind Vesselényi Pálné asszonyomnak ő nagyságának, mind Béldi Pálné asszonyomnak elesett volna az fejek. Hallottam egytől is, mástól is, hogy Vesselényiné asszonyom is Hadadban¹⁵ boszorkányos asszonyokat gyűjtött össze, hogy azok is munkálódnák az asszonyunk ő nagysága nyavalyája terjedését.

Cuius quidem attestationis nostrae seriem, prout per nos fuit expedita et peracta eidem Illustrissimae Celsitudini Vestrae fide nostra mediante rescripserimus, sigillisque nostris usualibus et consvetis manuumque propriarum subscriptionibus roboraverimus. Eandem de reliquo Illustrissimam Celsitudinem Vestram quam diutissime vivere, valere et feliciter regnare desideramus. Datum et actum anno, die locoque in praenotatis.

Eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles, fideles, perpetuique servitores,

Correcta per nos. Benjamin Telegdi mpria. et Joannes Dobai mpria.

Külcim: Illustrissimo ac Celsissimo principi domino domino Michaeli

Apafi, Dei gratia principi Transilvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti. Domino domino nobis naturaliter clementissimo. (Zárópecsének.)

Kivül, Alvinczi Péter irásával: Anno 1684. Aperta per magistrum Petrum Alvinci protonotarium mp.

H.

Kende Klára asszony fassioja.

Más kézzel: Béldiné varázssoltatásáról asszonyunk ő nagysága egészsége ellen.

IX.

Év nélkül

Kérdőpontok a Béldi Pálné-féle Bornemisza Anna fejedelemasszony ellen irányuló kuruzsoltatás ügyében.

Utrum.

1. Tudod-é, vagy bizonyosan hallottad-é, micsoda asszonyok és egyéb személyek is járnak Béldi Pálnéhoz ott a környékben lakók közül, és micsoda színek alatt cselekszik oda való járásokat?

2. Ki engedelmebül járnak akarkik is hozzája ?

3. Kik és micsoda szolgái vadnak Béldi Pálnénak magához közelibb s azok hova és kikhez járnak gyakrabban és járásokat mi formában, mi végre hallottad, értetted, vagy tapasztaltad lenni ?

4. Hát magától Béldi Pálnétul vagy egyszer, vagy másszor micsoda emlékezetet, szókat és beszédeket hallottál a mi kegyelmes Urunk és Asszonyunk méltóságos személyek felől ?

5. Hát olyan szókat, hogy tudniillik azon munkálkodik Béldi Pálné, hogy a mi kegyelmes Asszonyunknak soha egészsége ne legyen és avégre hólttetemeket kerestetne s szedetne s abbul az őnagysága nyavalyája terjedésére eszközöket csinálna, vagy csináltatna, hol és kitől értettél, hallottál ?

6. Hát hogy azon rossz dologban a mik kegyelmes Asszonyunk őnagysága nyavalyája terjedésén valaki munkálkodott volna, hol és kit és mi formában tudsz, értettél vagy hallottál; és ezekhez járulható egyéb dolgokat is hol s ki felől értettél ? Minden circumstantiáival együtt mondd meg.

Kivül: Utrum contra Bældianam venificos. ¹⁶

Szamosujvár-Németi, 1683. december 20.

Ikaffalvi János és Sebestyén Mihály jelentése Alvinczi Péternek a Szamosujvár-Németiben lefolytatott vallatásról.¹⁷

Szolgalatunkat ajánljuk Uram Kegyelmednek és Istentől minden jókat jó egissiget virágzó hosszú életet megadatni szibül kívánunk!

Akarok Uram kegyelmednek értésire adni: Anno 1683. die 20. Decembris nemzetes öregebbik Gombás Mihály uram számosujvári udvarbíró uram ökegyelme hozza s mutata minekünk a mi kegyelmes Urunk ö Nagysága méltóságos compulsorium mandatumát és kire minket azon, hogy mennénk el Belső Szolnok vármegyében Szamos-Ujvár-Némethiben a mostani fajus bíró, Sebestyén János házához és az mely vallókat ö kegyelme a mi kegyelmes Urunk ö nagysága parancsolatjával mi előnkben citáltatna, mindazokat erős hittel megeskethők és hitek után való vallástételeket felírnök. Mi annak okáért engedelmesek lévén a mi kegyelmes Urunk ö nagysága méltóságos parancsolatjának, elmentünk azon napon és esztendőben az megemlített falusbíró házához és az előnkben adott utrumok szerént, az elenkben állított vallókat erős hittel megeskettük és hitek után való vallásokat hitünk szerént fel is irtuk s relatoriában csinaltuk, a melyek ez szerént következnek renddel

Utrum de eo

1. Tudod-e, láttad-e, vagy hallottad-e, hogy innét Számos-Ujvár-Németiből valaki á nemes Asszonyok közzül járt s ment volna á várban valamely bizonyos személyhez.

2. Tudod-e, láttad-e, vagy hallottad-e, hogy valamely asszonyember holtember tetemit, csontjait hordott volna a várban akárkinek, akár mely személynek. Azonban bűvös báost, kuruslót, varáslót, boszorkányost, varáslással élőt tudtok-e itt a faluban, hitetek után mondjátok meg.

3. Tudod-e, láttad-e, vagy hallottad-e, hogy ez a Kovacs (I) Miklósné, ki mostan itt Szamos-Ujvárbán fogva vagyon, hogy efféle boszorkánságnak, varáslásnak nemeivel élt volna valahon valamikor.

1. Testis, Johannes Sebestyen *juratus* judex oppidi Számos-Ujvar-Nemethiensis, jobbagio celsissimi Principis, annorum 38, *juratus et*

examinatus fassus est hoc modo: Ad primum, hallottam Kovatsz Miklósnénak, darabant asszonyoknak a szájából, hogy ott járt s volt egy nehány uttal a várban Béldiné asszonyomhoz, sőt azt is maga szájából hallottam Kovatsz Miklósnénak hogy monda, ő nekie a szőlője kiváltására négy forintokat is adott Béldiné asszonyom, azomban láttam azt is, hogy jár-tanak a Béldiné asszonyom szolgálai Kovatsz Miklóshéhoz. Mi végre én nem tudom.

2. Testis, Paulus Sebestyen, pedes pixidarius, annorum 78 juratus et examinatus fassus nihil.

3. Testis, Elizabetha Nadgy consors Pauli Sebestyén, annorum 42 jurata et examinata fassa est: Hallottam azt Kováts Miklósnétul, mon-dotta, hogy vitt gyümölcsöt Béldiné asszonyomnak a várban, de be nem bocsátották hozzá, hanem az inasa adta bé.

3. (!) Testis, Juditha Kis, annorum 40. jurata et examinata fassa est sic (consors Martini Balogh) Tudom s láttam, hogy Kováts Miklósné megyen vala a vár felé s kérdem, hogy hova megyen s azt mondá, hogy Béldiné asszonyomhoz megyen s gyümölcsöt viszen, mivelis neki elég emberséggel volt Béldiné asszonyom.

4. Testis, Barbora Kis, consors Johannis Veres peditis, anno-rum 30, jurata et examinata fassus (!) nihil.

5. Testis, Catharina Kis, consors Martini Sebestyen jobbagionis Celsissimi Principis, annorum 40, jurata et examinata fassa nihil.

6. Testis, Elizabetha Fazekas relictá vidua quondam consortis Stephani Kovács, annorum 56, jurata, examinata fassa nihil.

7. Testis, Margareta Sáfár consors Nicolai Dévai jobbagionis Celsissimi Principis, annorum 46, jurata et examinata fassa nihil.

8. Testis, Andreas Kis Pedes Pixidarius, annorum 39, juratus et examinatus fassus nihil.

9. Testis, Martinus Szabo, pedes pixidarius, annorum 48, juratus et examinatus fassus nihil.

10. Testis, Maria Czolosvári (!) consors peditis pixidaria Johannis Gulaczsi, annorum 28, jurata et examinata fassa nihil.

11. Testis, Sophia Csoma, consors Johannis Sebestyén judicis, annorum 30, jurata et examinata fatetur hoc modo: Tudom, hogy eleget járt Kovács Miklósné a várban Béldiné asszonyomhoz s gyümölcsöt

vitt s a Béldiné asszonyom szolgálái is eleget jártak a házhoz s fel s alá eleget járt a faluban a Béldiné asszonyom szolgáláival és most aratáskor is elhajtván a vármegye tisztei a marháját az adóért, Béldiné asszonyom adott kiváltására egy tallért nekie.

12. Testis, Catharina Csoma consors Stephani Gyógy, annorum 26, jurata et examinata fassa nihil.

13. Testis, Elizabetha Csoma consors Stephani Szilagy (!) jobbagionis Celsissimi Principis, annorum 22, jurata et examinata fatetur sic: Tudom s láttam Kovaczs Miklósnét, hogy édes almát hordott Béldiné asszonyomnak, maga mondotta, hogy oda viszi, s a Béldiné asszonyom szolgálái is eleget mentek, jártak a házhoz.

14. Testis, Stephanus Szilagy jobbagio Celsissimi Principis, annorum 28, juratus et examinatus fatetur sic: Tudom azt, hogy szállotának egynehányszor Béldiné asszonyom cselédi Kovacz Miklósnéhoz s azt is tudom, hogy gyakorta járt Béldiné asszonyomhoz a várban s vitt gyümölcsöt oda.

15. Testis, Helena Csomá consors Martini Varga, annorum 33, jurata et examinata fassa est sic: Tudom s láttam, hogy Kovacs Miklósné gyakorta járt s vitt dinnyét gyümölcsöt Béldinének.

16. Testis, Anna Szilagy consors Andreae Kis peditis *pixidaria* annorum 30, iurata et examinata fassa nihil.

17. Testis, Katharina Nagy consors Michaelis Magyarországi, annorum 27, jurata et examinata fassa nihil.

18. Testis, Margareta Tamási relictá vidua, consors quondam Johannis Kocsis, jurata et examinata fassa nihil.

19. Testis, Susanna Borbely consors Martini Szabó peditis, annorum 28, jurata et examinata fassa nihil.

20. Testis, Borbára Nadgy consors Michaelis Balog, annorum 50, jurata et examinata fassa nihil.

21. Testis, Stephanus Csente pedes pixidarius, annorum 30, juratus et examinatus fassus nihil.

22. Testis, Alexander Orosz jobbagio Celsissimi Principis, annorum 38, juratus et examinatus fassus nihil.

23. Testis, Sophia Sándor consors Nicolai Molnár, annorum 35,

jurata et examinata fassa nihil.

24. Testis, Michael Bálog pedes pixidarius, annorum 40, juratus et examinatus fassus nihil.

25. Testis, Michael Magyarországi, annorum 36 (pedes pixidarius) juratus et examinatus fassus nihil.

26. Testis, Anna Csátlos consors Micháelis Kovács, ~~pedes~~ peditis pixidaria annorum 30, jurata et examinata fassa nihil.

27. Testis, Barbora Mekési consors Stephani Csenté, ~~peditis~~ pixidaria annorum 25, jurata et examinata fassa nihil.

28. Testis, Barbara Miklos consors Demetrii Mészáros, annorum 43, jurata et examinata fassa nihil.

29. Testis, Helena Száva consors Demetrii Kis jobbagionis Celsissimi Principis, annorum 36, iurata et examinata fassa nihil.

30. Testis, Demetrius Mészáros jobbagio (Pedes), annorum 50, juratus et examinatus fassus nihil.

31. Testis, Michaél Szilágy pedes pixidarius, annorum 36, juratus et examinatus fassus nihil.

32. Testis, Sopfia(!) Nadgy consors Martini Magyarországi, annorum 26, jurata et examinata fassa nihil.

33. Testis, Helena Simon consors Alexandri Orosz, annorum 55, jurata et examinata fassa nihil.

34. Testis, Catharina Berta, consors Georgii Mészáros jobbagionis Celsissimi Principis, annorum 24, jurata et examinata fassa nihil.

35. Testis, Helena Antal consors Stepháni Rosnyái, annorum 60, jurata et examinata fassa est hoc modo: Hallám most a kender nyövéskor a kenderben monda Kovatsz Miklósném, most is vittem gyümölcsöt Béli-nének a várban.

36. Testis, Stephanus Kertész jobbagio Celsissimi Principis, annorum 33, juratus et examinatus fassus nihil.

Correcta per nos

Ezen fen megemlített s megírt harminczhat vallók mindnyájan Belső-Szolnok vármegyében Szamos-Ujvár-Németében laknak.

Mely vallóknak uram hitek után való vallástételek így menvén végben, irtuk

meg mi is kegyelmednek, mint Urunknak a mi hitünk szerént kezünk
írásával és szokott pecsétünkkel megerősítvén, kívánván Uram kegyel-
mednek Istentől jó egészséget s virágzó hosszú életet.

Kegyelmednek kész, engedelmes szolgái maradunk minden üdőben

Urunk ő Nagysága edgyik udvari Deákja Ikaffalvi János mp.

És Belső Szolnok vármegyében Sz. Ujvár-Németiben lakó Sebestyén Mihály
ezen vármegyének edgyik hűtös szolgabírója mp. (Két zárópecséttel.)

Külcim: Generoso domino Petro Alvinczi de Borberek omnium bonorum
fiscalium nec non hereditariorum Suae Celsitudinis in Transilva-
nia Praefecto, decimarum vicearendatori ac tabulae judicariae
regni magistro nobis observandissimo.

Kivül, Alvinczi Péter kezével: Anno 1683. Aperte per Petrum Alvinczi
Praefectum bonorum fiscalium

Gyulafehérvár, 1684. junius 30.

Apafi Mihály rendelete a fehérvármegyei tisztségeknek, hogy a megyében talált bűbajos személyeket Teleki Mihálynak adják át eljárásra.

Michael Apafi dei gratia princeps Transsilvaniae partium regni Hungariae dominus et Sicalorum comes.

Spectabiles, generosi, egregii et nobiles fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram. Becsületes, meghitt tanácsur hívünk s főgenerálisunkra, tekintetes, nemzetes széki Teleki Mihály uram ökegyelmére bízunk, hogy Fejérvármegyében és másutt is az tisztátalanságban élő bűvös bájós személyeket prosequálja, parancsoljuk azért kegyelmesen és igen serio kegyelmeteknek s hűségteknek ez commissiónkat látván úgy disponálja a dolgot, hogy afféléket a kiktől requiráltatnak említett ur hívünktől non obstante etiam nobilitari praerogativa mindgyárást megfogassák és kövessék azt vélek a mit fog megnevezett Teleki uram disponálni. Secus neque facturus.

Datum in civitate nostra Alba Julia 30. Junii anno 1684.

M. Apafi mp.

Külcim: Spectabilibus, generosis, egregiis et nobilibus supremo et vice comitibus, judicibus vice judicibusque nobilium, juratis assessoribus et notariis comitatus Albensi Transilvaniae et fidelibus nobis dilectis. (Zárópecséttel.)

Gerend, 1684. július 6.

Teleki Mihály levele Inczédy Mihályhoz

Szolgálók Kegyelmednek. Az lévén az urak rendelése, hogy Fejér s Hunyad vármegyét Torda s Küküllő váltsa meg, kérem, irasson jó formában Torda s Küküllő vármegyéknek, hogy 24-ik praesentis okvetetlen szálljanak Fejér s Hunyad vármegye helyében s váltsák meg. Azonban Gyulaffi s Francisco uramékra is irasson az ördögösök felől azon formában, mint másokra iratott s küldje kezemben, úgy hiszem, eddig Vajda László¹² uram is megérkezhetett. Kegyelmed által ő kegyelmének szolgálatomat ajánlom. Kérem ő kegyelmét, tudósítson.

Ugy értem Longéssima majestas Czelná felől is rossz szél fu. Az asszonyomnak Gilányiné asszonyomnak szolgálatomat ajánlom. Kérem, adja meg ő kegyelmének Vajda Péter uram levelét. Isten Kegyelmedet éltesse.

Gerend, 6. Julii 1684.

Kegyelmednek szolgáló atyjafia

Teleki Mihály mp.

Külcim: Nemzetes Inczédi Mihály jóakaró öcsém uramnak adassék.

Oldalirat: Pernyeszi uramnak ő kegyelmének szolgálatomat ajánlom.

Kérem ő kegyelmét, rólam ne feledkezzék.

XIII.

Kolozsvár, 1684. július 21.

Polyk János levele Teleki Mihálynak.¹⁹

Mint uramnak Kegyelmednek ajánlom alázatos szolgálatomat. Isten ő felsége jó egészséges hosszú élettel megáldja Kegyelmedet szerelmesivel együtt, kívánom szivem szerint.

Franciskó uram levelét²⁰ hozák Uram tegnap, mely felől írja ő kegyelme is, hogy küldjen még Kegyelmed. Hunyadról írja Uram az itt való katonák zászlótartója Erkadi Márton, hogy az török, ki most ott Hunyadon vagyon, ki is palántkaró és deszka pénzért jött ki, küldött volt be egy hunyadi embert Váradra, az ki levelet hozott neki, s irták Váradról, hogy az németeket igen megverték Budánál az törökök, nagy örömben vadnak, ha úgy vagyon, elhiszem, hogy bizonyosan megviszik Kegyelmednek más felől is. Azon vén asszonyt²¹, Uram, ki felől Kegyelmed parancsolt volt, elküldöttem s már ide hozták. Én nem tudtam, hogy megfogták volt, csak szintén ezelőtt harmad nappal, hogy az itt való katonák oda érkeztek; Szamosujvárra küldötte volt Pocsai²² (?) uram, s onnét ide adták, Kegyelmed parancsolatját várom felőle. Ez Uram azt beszéli, hogy Oláhhagymáson Szolnok vármegyében lakik egy öreg oláhné,²³ kit tud maga, hogy nagy mester efélében, tavaly ilyenkor küldötte volt ahoz az oláhnéhoz Beldiné Kovács Istvánnét; az az oláhné tudna eleget mondani Beldiné, Kovács Istvánné felől. Egy pár kengyel vas csináltatás felől már jó ideje, hogy parancsolt volt Uram Kegyelmed, el is készíttettem, de én bizony elfelejtettem Kegyelmednek oda adni akkor, hogy itt benn volt Uram Kegyelmed, hanem most küldöm el, az árát megadtam Két forintot s ötven pénzt. Azt a rossz kengyel vasat is vissza küldöttem, mert az nem arravaló, hogy megcsináltassák. Deszkát is vittem a házsükségire. Istennek hála az urfiak ő kegyelmek most egészségben vadnak. Ajánlom az szent Istennek oltalmába Uram Kegyelmedet.

Kolosvár, die 21. Julii 1684.

Kegyelmed alázatos szolgája

Polyk János mpr.

Külcim: Tekintetes urnak nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak ő
kegyelmének, (cum pleno titulo et honore) nékem uramnak
ő kegyelmének adassék ez levelem. (Zárópecséttel.)

A cimlapon, más kézzel: A hagymási oláhné tud mondani Kovács István
néről, azért kinoztassék meg, mert ilyen titkos machinatióban a ki a
boszorkánynak társa, a tudja, keresztény ember ő dolgokat nem tudja.

Ugyanott, Alvinczi Péter kezével: Informationes quaedam in missilibus
no. 11.

(Alvinczi egyéb apró, a periratokra vonatkozó feljegyzései.)

XIV.

Kolozsvár, 1684. augusztus 1.

Polyk János levele Teleki Mihálynak.

Mint uramnak Kegyelmednek ajánlom alázatos szolgálatomat. Isten ő felsége jó egészséggel, hosszú élettel megáldja Kegyelmedet, kívánom szivem szerint.

Kegyelmed levelét Uram alázatosan vettem, melyben írja Uram Kegyelmed, hogy mind az ecclesiát, mind pedig Sztancsel (?) uramat contentálja. Sztancsel (?) uram maga referál onnat, hogy nagy szüksége volna reá, nehezen várja. Az mi illeti uram az több dolgokat, arról Kegyelmedet már az előtt, most is úgy tudósíthatom, mikor izát az illonát²⁴ fogva tartotta Bédiné (...) Polyáknét, Ugrai uramat jártatta s ő velek firtatta mindazokra az mesterségekre, az melyet kívánt volna ettől. Az az Kovács Istvánné, Uram, az azkit megfogtak, azkit az oláh-hagymási asszonyhoz jártatott, azki fogva vagyon, most két esztendeje, hogy oda járt hozza. Az kik itt fogva vadnak Iza Ilona s az másik pedig az az Kovács Istvánné szolgálója, az ki itt az gyermeket megölte volt ennekelötte négy esztendővel s a szivét ki vötte.²⁵ Ugyan az Kovács István-né gyümölcsös kertjében rettenetes záporosó, menydörgéses időben, menyő hullásban²⁶ itt sokáig tartották fogva, de hogy szemmel látott dolog nem ment reá, nem sententiázhatták meg. Circumstantiak pedig igen világosok voltak, s az mint Budai uram mondja, az is ott volt az sententiájába,²⁷ hogy Kolosvárról elmenien, soha ide ne jöjjön, mert ha itt tanáltatik, feje vétetik, el is ment volt Uram, de ugyan csak házához kere-sité Kovács Istvánné s itt tartotta az házánál. Ugy hiszem Uram, ha reá kül(d), az is tud mondani az asszonyára. Az ki Ormánban lakik Uram az hetes darabontné Szamosujvárhoz az ura Szerémi Mihály,²⁸ azt az ottvaló porkoláb bevitetheti, miként Kegyelmed parancsolja. Makai Mihály uram Hunyadon volt Uram az törökök mellett, ma haza jó ő kegyelme, holnap mindgyárást küldöm oda Oláhhagymásra Kegyelmed parancsolatja szerint. Annak Uram az oláh asszonynak két ura volt, egyik volt Száraz Péter, másik az kiről most hivatja magát, az volt Blaga Demeter.²⁹ Nekem úgy tetszik Uram, hogy akárki el tudja olvasni az én írásomat. Az urfiak ő

kegyelmek Uram Istennek hála békével vadnak. Mind Pataki uram, mind pedig Voncsa legény uramék ő kegyelmek irtak Uram Kegyelmednek. Én Uram valamiben tuőok ő kegyelmének szolgálni, kész vagyok a háznépet is, mig Isten Kegyelmedeteket(!) Uram be nem hozza. Ujobban nem disponal Kegyelmed addig csak nem lehet. Isten ő felsége gyakorlatossággal hozza Kegyelmedet szerelmesivel együtt ide jó egészségben.

Az asszony ő kegyelme Barcsainé asszonyomnak szóló levelét még tegnap elküldöttem. Kegyelmednek ide való bejövetelit is örömet érteném Uram, Bora(?) ha tisztességet nem tudna tenni Kegyelmeddel az mostani szoros dolog s ménes messzeléte miatt. Bara Péterrel is irattam Uram Kegyelmednek, Olosz Ferencz uram is küldött Uram ez elmúlt estvefelé Kegyelmednek levelet, melyet most Kegyelmednek elküldöttem. Főkapitán uramhoz is ugyanazon katonát kellett küldenem, mivel sokfelé való kapások vagyon most. Egyéb oly dolgok nincsenek Uram, melyekről Kegyelmedet tudósíthatnám. Ajánlom az szent Istennek oltalmában Uram Kegyelmedet.

Kolosvár, die 1. Augusti 1684.

Kegyelmed alázatos szolgája

Polyk János mpr.

Külcim: Tekintetes urnak nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének. (Cum pleno titulo et honore.) Nekem uramnak adassék ez levelem (Zárópecséttel)

Cimlapján, más kézzel: Hagymási oláhné s Nagy Margit a szolgáló tud mondani Kovács Istvánnéról.

Ugyanott, Alvinczi Péter kezével: Polyk uram tudósítása az asszony dolga felől, ki az gyermeket megölte volt és szívét kivette volt.³⁰

XV.

Görgény, 1685. március 14.

Boér György jelentése Apafi Mihálynak a Görgényben fogva tartott boszorkányokról.

Kegyelmes Uram

Az Nagyságod Kegyelmes parancsolatját alázatosan vettem. Még eddig, Kegyelmes Uram mind az boszorkányokra, mind peniglen az több rabokra szorgalmatosan vigyáztattam, mint rabokat kit kit hol és mint találtam, úgy tartottam. Az boszorkányoknak ötét fenn az tömlöczházban tartatták, s most is ott vadnak; az hárma az tömlöczben, mind az nyolczat³¹ vas nélkül raboskodva találtam, ennek utánna Nagyságod kegyelmessége mit parancsol felölök. Én Kegyelmes Uram mind ezekre, mind peniglen az többire, mint eddig, ezután is igaz hűséggel igyekezem vigyázni s vigyáztatni.

Isten Nagyságodat hosszú országlással megáldja.

In arce Görgény, die 14. Martii . Anno 1685.

Nagyságod alázatos szolgája

Boér György mp.

Külcim: Az erdélyi Méltóságos Fejedelemnek, Kegyelmes uramnak ő Nagyságának alázatosan irám.

XVI.

Nagysajó, 1685. április 24.

Rettegi Szilágyi Mihály vallomása a Görgény várában raboskodó asszonyok beszélgetéséről és a fejedelemasszony betegsége gyógyítása felől.

Én nemes Belsőszolnok-vármegyei Rettegi Szilágyi Mihály recognoscálok fide mediante. Midőn az közelebb elmúlt 1684. esztendőben Görgény várában együtt raboskodtam volna némiképp asszonyi állatokkal, a többi között egyben szóla³²kozván Kovács Istvánné asszonyom a praedicatornéval mondván: Mind néked köszönöm raboskodásomat, melyre felelvén az praedicatorné: Halgass, mert olyat mondok, míg élsz is, nem felejtéd el s azonnal veszeke-
déseket abban hadták. 2. Zöldi Demeter akkori porkoláb uram által rájok izenvén az úr őkegyelme, gyógyítsák meg asszonyunkat alioquin, rakásra, vagy halomban égettetnek, melyre Murányiné asszonyom így replicált: Szabadok őnagyságok testükkel, de mi nem gyógyíthatjuk, mert meg sem rontottuk, hanem imádkozzék őnagysága annak, az ki megverte, a gyógyíthatja is meg. Mi is Isten előtt való imádságunkkal őnagyságáért esedezni meg nem szününk.

3. Az Ur, vagy háza ellen titkos vagy nyilván való practicálódásokat nem hallottam, emlékezem arra is a néző akkor a tájban biztatta volna, ne féljenek, maholnap megszabadíttatnak.

4. Láttam azon nézővel Kállai uramnak susogását, de miről tractáltak, nem tudom, Kardos uramot titkoskodni nem tapasztaltam sem másokkal való társalkodó tanácskozásokat, hanem Kovács Istvánné asszonyom Herpáliné asszonyommal, kiváltképpen estvéken sustogtanak s ha valakit feléjek közelíteni esmértek, abban hadták, melyről egyszer a Székelyné vagy nevezetesen Kis Mihályné kérdezkedvén, mit tudnak annyit tractálni, Kovács Istvánné asszonyom összeveveszett véle, mi gondja neki arra.

5. A magok ártatlanságokról sokszor hallatlan átkozódásokkal való mentségeket hallottam. Ezeket oly valósággal s igazsággal irom (mellyel idvességem kívánom) mintha az Krisztus ítélőszéki előtt kellenék állanom.

Actum N. Sajoense 24. Aprilis 1685. Idem quis supra. m.p.
Hoc addito: Midőn Hegyesi³³ uram Kovács Istvánné asszonyommal Béli-
diné asszonyom dolgaiban valamely Hagymási vagy Lápossi nézőhöz³⁴

való meneteliről s követség hordozásáról szólott volna, hallottam szájából nem hogy követségét hordoztam volna, de inkább Jaxainak³⁵ törvénytelen elviteliért számos esztendőktől fogva feléje sem voltam, sem semmi emberével nem tanácskoztam.

Azonkívül hallottam a bodoni rab asszonyok felől az³⁶ raboktól, hogy egymásra boszorkányságot kiáltottak volna a tömlöczben. Hallottam Kovács Istvánné és Herpéliné asszonyomék egymásnak panaszkodtak: Lelkem micsoda hirt hintegetnek, hogy ládánkban találtattak volna az ördögök dabja (sic!) és zászlója.

Hallottam azt is, hiszem méltatlan nyomorgattatom, te tudod Istenem, mert ha az a személy volnék, eddég magam szabadulásával nyomorgatóimon bosszúmat állattam volna.

Kivül, más kézzel: Herpályiné dolgairól.

XVII.

É.n. (1685. április 29-ike előtt)

Horvát János görgényi rab hiráda az ugyanott raboskodó Herpályiné, Kovács Istvánné és a néző asszony Teleki Mihály megbosszulására stb. irányuló beszélgetésekről

Horvát János raboskodván Görgényben, igen megbetegedett s kinn az rabházban feküvén, az három rab asszony, úgymint Herpályiné, Kovács Istvánné s az néző asszony, gondolván, hogy aluszik Horváth János, kezdetek így beszélni s panaszkodni egymás között: Herpályiné mongya, az elébbi rajta tett gyalázatért boszút állott volt, az mostaniért boszút tudna állani, ha pénze volna; erre mond Kovácsné: van nekem még ezer tallérom. ha száz tallért reá kell is költenem, jó szívvvel megfizetek. Kovács Istvánné mond: csak attul félek, az Szamosujvárt megfogott Németné, vagy Drabantné³⁷ mongya ki a dolgot /mint hogy az járt az előtt is hozzája Súlyomkőre/, Herpályiné erre mongya, nem féljen kegyelmed attul asszonyom mert ha darabrul daraóra metélik is a testet, de az soha ki nem mongya, hanem várakozzunk egy kevésbé, lássuk, ha lesz-e szabadságunk, ha nem lesz, fogjunk hozzá, fogadgyunk embert, az ki az úrnak, Teleki Uramnak vagy hajából, vagy szakállából, vagy villájáról leesett falatrul, vagy körmébül hozzon kezünkben, azzal³⁸ vagy magán, vagy gyermekin boszúunkat álljuk; ezt az dolgot bizta az két asszony, Herpályiné és Kovácsné, az néző asszonyra, hogy szerezzen embert, az ki szerit tegye valamelyikének az úr udvarában, megszabadulván az rabságbul Kállay, gyakorta feljárom az várban, napjában hol kétszer, hol háromszor beszélett, sügött sokat az néző asszonnyal; az mely nap az úr ő kegyelme, szeredán Görgénybül³⁹ eljött, az nap felment volt őkegyelme az várban, felkésérvén Kállay is az urat, ő hátrább maradott s sokat beszélett az nézővel, mikor elvált tőle, legutóbb az szuszék mellett beszélett az nézővel, akkor adta kezébe keszkenőjét az nézőnek, mely most is nála vagyon s az derekán viseli, akkor adott pénzt is az néző által Herpályiné Kállaynak, de mennyi volt, nem tudja.

Az úr ő kegyelme³⁹ Görgénybül való eljövetele után mon-
dotta mint egy harmadnappal az néző, találtam már embert azki
szerez nekünk az urnak vagy szakállából, vagy hajából, vagy kör-
mébül, vagy villájáról leesett falatbul, mondtam Teleki Uram szol-

gáját Kállait, találtam, erre mondotta Herpalyiné: jól vagyon, meg lesz az száz forintja. Ezelőtt egy néhány nappal fel akar vala menni Vas István, az Kovácsné kisebb fia az anyjához, de be nem bocsátották az várban, hanem Kovács Istvánné mongya az szolgálójának, menj el Sára, mondd meg Vas Istvánnak, keresse fel Kállait, a Teleki úram szolgáját udvarnál s beszéljen vele. Az Vas István el is ment akkor mingyárt Fogarasban Tisza urammal.

Vagyon ott egy Radnótfáján lakó Vészi István ⁴⁰nevű tömlöcz-tartó, kin mikor az várbeli szolgálatnak szeri vagyon, az szabadoson be jár az rabasszonyokhoz, beszél sokat vélek s ir közöttök kiváltképen éjszakában, mindenféle az hova akarják ezzel iratnak, sőt mások is közikben szabadoson bejárhatnak, csak tallérral, nestel, róka bőrrrel keressenek kedvet az porkolábnál s egyéb tisztelnél.

Ezeknek dolgokat úgy hiszi Horvát János, hogy Szilágyi jól tudja, mert szájából hallotta Szilágyinak, hogy mondotta volna az rabasszonyoknak, ti lélek kurvák magatok fejére vakartok, magatok égetitek meg magatokat.

Vagyon ott egy Oláhné ⁴¹rabasszony, Bethlen Gergely uram jobbágy asszonya, az kinek szilvát adtak enni, abban vesztették meg, két hétig kinlódott is miatta, egykor kikiáltotta mind az rabok, mind drabantok hallatára, ti vesztettetek meg engemet (Bene János lévén akkor tömlöcztartó), erre mondotta az néző; lesz ördög semmi gondod, más nap tekéntik, hát semmi gondja nincsen. Horvát János mondotta nekik, magatok vesztétek magatokat, ez kikiáltotta az dolgot, ez már elhiresedik.

Vagyon Kovács Istvánnénak Szamosújváron túl Kecsegszilváson egy jobbágy asszonya, azt igen emlegette, sóhajtott, ha beszélhetne vele, dolgait bizná reája.

Kivül, Szántói Komáromi János kezével: Horvát János relatiója.

Circumstantiae quaedam relationes. NB. Nro.9.

Sub hoc sunt nro.9.

XVIII.

1685. április 29. ⁴²

Hegyesi András és Boér György jelentése Herpályiné vallomásáról amelyben ő Horvát Jánosnak az ellene emelt vádjaival szemben védekezik.

Anno 1685 die 29. Aprilis. Mi ez ide elébb megirt személyek a méltóságos ur nemzetes széki Teleki Mihály uram ő kegyelme parancsolatjából görgényi várban felmenvén a kezünkénél levő irást a várban levő rab asszonyok előtt elolvassván így repliáltanak reá.

Az előszámlált dologra Herpáliné így felelt, azokban a dolgokban, kikkel vádoltatik, semmi vétke nincsen.

A Horváth János ellene való vádgya indittatott ebből: Szilágyi neheztelvén Herpálinéra azért, hogy az borsot az várból leküldötte törni, lött holmi ellenkező szó közöttök, melyre mondotta Horváth János Herpálinénak, miért morgasz ördögadta boszorkánya a rabokkal. Ezen öszve veszvén mondotta Herpáliné Horváth Jánosnak, miért szídsz akasztófára való nyársban megszáradni való engemet, mert hitetsd el magaddal minden szídalmidat, átkozódásidat és fenyegetésidet, melyeket az úr Teleki Mihály uram ellen mondottál, tudtára adom az Urnak, mert te mondottad azt, hogy az nagyfejű beste lélek kúrvalia mind magát, mind csecszopó gyermekét a tüzes gutával, menykővel üttesse meg az Isten. Ezt nem csak egyszer-kétszer, hanem sok izben cselekedte. Megszabadította Szathmárnál a németektől, ha akkor meg nem szabadította volna, nem kesergetné őtet ez rabsággal. Mivel azzal adta be Toldiné, hogy az szekerében akarja útjában az urat meglövdözni. Azokban az beszédekben penig az úr ő kegyelme veszedelmére célzó dolgokban lón részes, ha hites, ha tanácsos, melyekkel Horváth János vádolta s ha soha se Kállaival, se rab társaival azokról a dolgokról tanácskozott, se azokra a dolgokra kérte, magát s heted izig a maradékját tűzzel való megégetéstől ne mentse Isten.

Az Horváth Jánossal való beszélgetésit Herpálinénak Kovács Istvánné, Murányiné, Kis Mihályné mind így tudgyák.

A több rabok pedig minden dolgok átaljában átok alatt tagadnak. Murányiné is rettenetesen esküszik, hogy soha semmit sem hallott, sem tudott az Asszonyunk ó nagysága nyavalyájában, az Isten soha születésétől fogván való semmi bűnét meg ne bocsássa.

Az néző asszony is magát azzal menti, hogy Kállainéval semmit sem beszéllett, hanem egy darab gyolcsot adott volt az inge foldani s azért adta Kállainé neki a keszkenőt, hogy ó is maga ingét foldozza meg.

Az tömlöcztartó Veszi István azt mongya, hogy Murányiné nevével irt volt két véka köles felől Felfalusi Nagy Bálint nevű embernek Zöldi uram hitivel, Isten úgy segélje soha semmit többet annál nem irt sem éjjel, sem nappal senkinek.

Az Herpáliné apologiájában feltett az úr ó kegyelme ellen való szitkot Horváth Jánosnak hasonlóképpen hitivel mondgya Veszi István s még az feleségének is Horváth János azt mondotta, ne jój többször ide, mert tudom, hogy vagy esztendő előtt egy holnappal, vagy esztendő után egy holnappal elbocsát a nagyfejű Teleki kúrvafia. Mert szokása, hogy bizonyos időt teszen fel, addig nyomorgat, annak utána elbocsát.

Mely mi előttünk lött dologról adgyuk az mi pecsétes recognitionkat fide mea mediante.

Hegyesi András, Thordavármegyének edgyik főbirája mpria. /p.h./
Bojér György mp. /p.h./

Kivül, más kézzel: Herpályiné ellen való testimonialis; de nem sokat ponderál.

Görgényszentimre, 1685. október 2.

Csapi Ferenc Torda vármegye viceszolgabirájának jelentése a görgényi rabasszonyoknál tett oktavális értesítéséről

Illustrissime ac celsissime princeps domine domine mihi naturaliter clementissime fidelitatis fidelium perpetuorumque servitiorum meorum in gratiam illustrissimae celsitudinis vestrae humilimam debitamque semper oblationem.

Kegyelmes uram igen alázatosan akarám nagyságodnak, mint kegyelmes Uramnak, értésére adnom, quod in hoc Anno praesenti 1685 die 2. mensis Oktobris.

Adatván kezemben fiscalis director nemzeti Hegyesi István uram ő kegyelme instructiója, mellyel küldettem el Thordavármegyében nagyságod görgényi várában fogságban levő rab asszony emberekhez, hogy az instructio szerint certificálnám nevek szerint mindenkinek ad octavam diem, mely instructio szórúl-szóra így vagyon: kegyelmeteknek közönségesen itt az fogoly házban levő asszonyoknak, fiscalis director Hegyesi István úram ő kegyelme jelenteti, ezentúl minden órán maga dolgairul gondolkodjék, szorgalmasan és hűségesen készüljen hozzá, ha úgy akar bizonyságokat is maga dolgai mentegetésére keresvén, hogy ezentúl nyolcad nap múlva, amikor ő kegyelme reáérkezhetik, itt Görgény várában kegyelmetek dől-gát végző és istenes igazításban akarja vétetni, akkor azért kegyelmetek is külön-külön magáról igaz okot és számot adván fogságának kimenetelit tudhassa meg.⁴³ Én azért a fenn leirt napon, esztendőben és helyre elmenvén és az instructioval edgyütt kezemben adatott rab asszonyoknak nevekrül irt regestum szerént (melyet ez inclusában bétöttem)⁴⁴, a meg irt asszonyokat őkegyelmeket a fogházban tanálván mindeniket nevek szerént külön-külön Certificálám ad octavam diem az előmben adatott instructio szerént; melyet mindnyája meghallgatván külön-külön nyája (sic!) tőnek ilyen választ: semmi vétkeket nem tudom, fogságot miért szenvedek. Mely dolog én általam így menvén véghez, irtam meg nagyságodnak mint kegyelmes uramnak igen alázatosan fide mea mediante, szokott pecsétem

és subscriptionnal corroborálván. Isten nagyságodat szerencsés és hosszas országlással boldogítsa.

Datum in Görgény Szent Imre die et anno ut supra notatis.

Nagyságodnak alázatos méltatlan legkülsőbbik hive, Thordavár-megyében Görgény- Szentimrén lakó Csapi Fertucz nemes Thordavár-megyének edgyik hütös vice szolgabirája. mp.

Correcta per eandem.

Külcim: Illustrissimo ac celsissimo principi domino domino

Michaeli Apafi Dei gratia principi Transilvaniae partium regni Hungariae domino et sicularum comiti etc. domino domino mihi naturaliter clementissimo.

Cimlapon: Anno 1685 appertum per magistrum Petrum Alvinci protonotarium.

Certificatoria relatoria.

Más kézzel: Ezt deponálni kell.

Gálfalva, 1685. október 3.

Kérdőpontok Apafi Mihály és Bornemisza Anna varázssoltatása felől és javaslat arról, hogy kiket hol eskessenek meg.⁴⁵

Az görgényi fogoly asszonyok dolgainak kikereséséről való utrumok, azmint én rea érkezhettem, holmi egyéb requisitumokkal együtt.

Utrum 1. Tudod-e, láttad-e nyilván, vagy bizonyosan hallottad-e ha az elmúlt esztendőben az méltóságos Apafi Mihály kegyelmes urunkat, vagy méltóságos Bornemisza Anna fejedelem asszony kegyelmes asszonyunkat akármi rendbeli férfi, vagy asszony, szolga, vagy szolgáló és nemes, vagy közrend valahol méreggel, fegyverrel, varázslással, kuruzslással, vagy akármiféle mesterséggel titkon, vagy nyilván is erejétől megfosztani, megölni, vagy öletni, vagy akárminemű nyomoruságban ejteni igyekezett és munkálódott volna valaki s ha ilyet tudsz, vagy láttál, mond meg, mi formában tudod és láttad, hol, mikor és kik tanácskoztak, vagy cselekedtek olyan dolgot, kiknek micsoda szavait hallottad afféle dologról és holott s micsoda eszközökkel s mi formában munkálódták az olyan dolgokat?

2. Hát ha nyilván nem tudod s nem láttad, hallottad-e bizonyosan, kik igyekeztek s mesterkedtek, sőt ugyan munkálódtak is azon, hogy vagy magok, vagy mások által asszonyunknak ő nagyságának erejét elvegyék, elméjét megháborítsák, egészségét elfordítsák, sőt ha lehet, életétől is méreggel, fegyverrel, varázslással, kuruzskással, vagy egyéb ördögi mesterséggel s praktikával megfosszák ő nagyságát s ha mit ilyet hallottál, hol hallottad, kiktől hallottad, mikor hallottad és kik felől hallottad, sőt micsoda szónak formájában hallottad és kik hallották, látták mások is azon dolgot, vagy beszédeket?

3. Hát azt tudod-e, vagy bizonyosan hallottad-e, ki lehetett azon gonosz dolognak indítója és kik tanácskoztak szemben s irás, vagy izenet által is egymással azon dolgokról, kik lehettenek eszközök, követek, vagy írók is azon dolgokban, sőt kik fáradoztak s segítették is azon dolgokat pénzzel, tanácscsal, vagy különben is akármely titkos mesterséggel s most azok közül, az kik

abban részesek voltanak, kik hol vannak és laknak ?

4. Hát hogy valaki holt testet ásatott volna ki, vagy valakinek szivét, valamely tetemét testéből kivétette volna, haját, köntössének darabját, vagy valamiét házából kívánta volna s affélének szerzését pénzzel is munkálódta volna az ő nagyságok, vagy más valamely ember ártalmára czélozó szándékának véghez vitelére, tudod-e, vagy nyilván hallottad-e s ha ily dolgot tudsz, vagy hallottál, kicsoda, mikor, holott és mi formában cselekedte, sőt azon dologban tanácsok, segítő társak és munkások is s most azon személyek közül ki hol vagyon és lakik ?

5. Hát azmitől fogva negirt kegyelmes asszonyunk ő nagysága erejétől megfosztatván ágyban esett, hol és kiktől kicsoda beszédekét hallottál az ő nagysága nyavalyája felől és hogy valahol valaki örült volna az ő nagysága nyavalyás voltán, annál inkább hogy valahol valaki az ő nagysága nyavalyája terjedését kívánta s munkálódta volna, tudod-e, vagy bizonyosan hallottad-e s ha ilyet tudsz, vagy nyilván hallottál, kifelől és hol, mikor s kik előtt hallottad és most azok közül ki hol vagyon s lakik ?

6. Hát hogy valaki az országban ördöngös, varázsló, bűvös, bájos, néző, csillagokból jövendőelő, vagy egyéb ördögi mesterséggel, boszorkánysággal élne, holt testeket ásatna, holt tetemekeket szedetne, valakinek szivét, vagy valami tetemét testéből kivenné, vétetné, vette, vagy vétette volna, vagy hajából, köntösséből, vagy valami házbéli eszközéből valami darabot, részt szerzeni munkálódott volna, vagy ártalmas gyűkereket ásatott és fűveket szedetett volna maga, vagy mások által, megirt kegyelmes asszonyunk, vagy mások ártalmára s romlására s ha ilyeket tudsz, vagy nyilván hallottál, nevezd meg valósággal és mond meg azt is, kik lehetnek társai, tanácsi és segítő eszközei, sőt hol, mikor és kicsoda formában követtek afféle dolgokat.

7. Hát Herpályiné, Kovács Istvánné és (az többit is, kik fogva vadnak t.t. (sic!) felől valami varázslást, kuruzslást, ördöghöz való folyamodást, bűvös bájosságot, ártalmas fűvekkel s gyűkerekkel való munkát, ennek felette hogy valakinek holt tetemét kiásatták volna, valakinek szivét, vagy valami tetemét testéből kivették volna, valakinek hajából, köntösséből, vagy házából valami részt, vagy darabot szerzeni munkálódtak volna, hogy affélével az mi kegyelmes asszonyunknak, vagy valakinek nyavalyát,

veszedelmet, vagy valami ártalmára való dolgot vihettek volna magok, vagy mások által végben, tudod-e, láttad-e, vagy bizonyosan hallottad-e s ha valamelyik felől közüllök ez félét láttál, tudsz, vagy bizonyosan hallottál, mond meg kedvezés és személy válogatás nélkül, mit tudsz, mit láttál, vagy hallottál bizonyosan és közüllök ki, hol, mit, mi formán, kivel, ki tanácsából, ki segítségével és ki ellen mit cselekedett?

8. Ha tetszeni fog az urnak ő kegyelmének, feltehetni: Hát Béli Pálné felől micsoda varázslást, ördöghöz való folyamodást ő nagyságok birodalma, fejedelmi széke, élete, egészsége megbomlása, vagy elfogyása ellen, vagy akármi titkos munkáit s igyekezetit láttad, tudod, vagy hallottad bizonyosan és ezféle dolgokban kikkel tanácskozott, munkálódott és kiknek élt szolgálatjával s micsoda eszközök által mit cselekedett az ő nagyságok romlására?

Az mint pedig len az eddig lehetett experientiámhoz képest általláthattam, az ide alább megirt helyeken és személyeket szükség megesküdtetni szorgalmason felnyomozván és czirkálván, ha kikre ezek relegálnak, mert különben félő, nagy hibája ne essék az dolognak.

Vesselényi Pálné asszonyomat magát és közelebb forgó, vagy azelőtt forgott cselédit, egy ott lakott Ilona nevű szolgáját ⁴⁶ is felkeresvén s fateáztatván.

Kende Clara asszonyt is szükségesnek látom közelebb forgó cselédivel együtt fateáztatni.

Gyógy körül is emlegetnek valami nézőt, ha azt is felnyomozhatnák, nem ártana. ⁴⁷

Székel István nevű Béli Pálné szolgáját is emlegetik, ha felnyomozhatják s fateálhatják, szükséges. ⁴⁸

Ezekon kívül inquirálni kell:

Bodolán nevezetesben Nagy Andrásné, alias Szabó Ambrusné, Bugyilanné, Lumul Iuonné, ⁴⁹ Serény Miklósné ⁵⁰ és másokat is és ha kikre ezek relegálnak, azokat is fel kell nyomozni és meg kell eskütni.

Ilyénben, Uzonban és Arapatakán is nem árt tudakozni szorgalmason.

Az ő nagyságok lakóhelyén Radnóton, Fogarasban s Fejérváratt is szükség, kivált a Béli Pál szállásin s ha kikre onnan igazi-

tanának az vallók.

Kolozsváratt igen szükséges inquireálni kívált az Vesselényi Pálné asszonyom szállásán s az Béli Pálnéén, keresvén és tudakozván oly személyeket, kik oda járások voltanak.

NB. Az kolozsvári tanácsot is requirálni kell, adjanak hiteles recognitiót az gyermek dolgáról, kinek szivét kivették volt, egész declaratioval, sőt ezen materiáról is kiket kellessék fateáztatni, haszonnal tegyenek tudósítást.⁵¹

Mezőbodonban ásták volt fel egy kertésznek testét. ott arról, úgy hiszem, lesznek fatensek, sőt több dolgok is fognak kinyilatkozni, csak Barta Tamásné és Bumba Istvánné fateáztassák és ő általok s mások által is többeknek mehetni végére, kiktől az utrumok szerént érthetni az dolgokról.

Szamosujváratt és Füzesen s Németiben is találtatnak ezekben tudós emberek, ott is szorgalmason tudakozni kell, sőt az várbeli tiszteket is talám nem árt fateáztatni.

Bethlenben is és az ott körül való falukban is lehetetlen ne találkozzanak, ott is azért Busita nevű darabontot fel kell kerestetni, sőt többeket is az várban és az faluban is hűségesen kell fateáztatni.

Egy Zilahi nevű praedicator volt Németiben, azt is fel kell keresni és fateáztatni.

Ezeken kívül, mivel a dolog én előtttem igen homályos, én tovább nem mehetek, de ha mire az említett fatensek, sőt az megírt helyeken megeskütendő személyek fassioi mutatnak, úgy gondolom, alkalmasint megvilágosodik az dolog.

Szükséges ide az ur ő kegyelme jóakaratójából az görgényi fogoly asszonyoknak cathalogusa, hogy abból ki hol lakik és kikkel lehetett conversatioja megvilágosodván, az hasznos bizonyosságok felkeresésére nagyobb ut nyitassék.⁵²

Az utrumokat ha mint az urnak ő kegyelmének tetszik, variálhatni, én is örömet director uramra ő kegyelmére bízam volna, de az ő nagyságok nehézséggel siettető méltóságos parancsolatjuk nem engedé.

Azon görgényi fogoly asszonyok certificatiója is, ha avagy csak generaliter végben mégyen is, úgy tetszik, nem árt, annyi-val is rövidül dolgoknak munkája.⁵³

NB. Ut supra Bodolán, Ilyénben, Uzonban és Árapatakán szorgalmatosan meg kell tudakozni Béli Pálné asszonyom körül micsoda cselédi, jobbágyi, sőt más akármilyen rendbeli emberek is forgottanak titkos dolgaiban, sőt másutt is, ha kik afélénk találkoznának, meg kell tudakozni és felkeresvén meg kell esküttetni az fenn megírt utrumok szerint.

NB. Az fenn említett Bodolai személyeket pedig semmiképpen fassio nélkül nem kell elmulatni. Ez dolgokban kegyelmek iuxta formulam iuramenti ab officio praestiti procedáljon, ez materiát és ennek semminemű circumstantiáit ne divulgálja, sőt tartsa titokban. Az fatenseket hűségesen examinálja és fassiojokat valósággal és változtatás nélkül írja le, a minutát, mihelyt a dolognak vége leszen fide mediante subscribálván, hogy valami interveniálható casus az egész inquisitiót ne annihilálhassa.

Actum in possessione Gálfalva, die 3-tia Octobris anno 1685.

A lap felső szélén Szántói Komáromi János kezével:

Görgényi dolgok. Uzoni, Bodolai és Árpataki relat
nb.nb. Utrumok. A.

1685. október 3-ika után ⁵⁴

Galambfalvi János és Pécsi Sámuel jelentése árapataki jobbágyok tanu-
vallatásáról, mely szerint Béldi Pálné boszorkányos asszonyok által
Béldi Pál törökországi fogságából haza akarta hozatni; továbbá arról,
hogy lesz-e Béldi Pál fejedelem?

Illustrissime ac celsissime princeps, domine domine nobis
naturaliter clementissime.

Humilium, fidelium, perpetuorumque servitiorum nostrorum in
gratiam Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam debitamque
semper oblationem.

Vestra clementer noverit Illustrissima Celsitudo, quod etc.

1. Testis. Providus Stephanus Gaszpor, iobbagio generosi Cle-
mentis Béldi de Uzon in portione eiusdem possessionaria in possessione
Arapataka, comitatuque Albensi Transilvaniae existens habitans et com-
morans, annorum circa 50. citatus, iuratus, examinatus fatetur ad
1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum hoc
modo: Tudom azt bizonyosan, hogy mikor Béldi Pál Törökországban rab-
ságra volt, Béldi Pálné asszonyom valami nyéni varásló, kurusló, bűvös,
bájos, boszorkányos asszonyokhoz folyamodott, (kik megholtak) és azok-
kal megszegődött, hogy az ő ördögi mesterségek által kihozzák az urát
a rabságból, de mikor azt véghez nem viheték volna, azokat a nyéni
ördöngös asszonyokat megfogatta, kik is azzal mentették magokat, hogy
ők azért nem hozhatták ki, hogy nagy könyörgető s nem fértek hozzá, hogy
kihozzák. ⁵⁵

2. Testis. Providus Joannes Abadi, iobbagio spectabilis ac gene-
rosi domini Joannis Nemes de Hidvég in portione eiusdem possessiona-
ria in possessione dicta Arapataka, comitatuque ante praenotato residens
et commorans, annorum circa 60. Citatus, iuratus, examinatus, ad
1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fata-
tur sic: Hallottam bizonyosan néhai Béldi Pál uramnak egy németnek
szavából, (ki megholt) hogy Béldi Pálné asszonyom megalkutt valami
bűjös, bájos, boszorkányos asszonyokkal s ő vele is, (mely német is

ördöngös és boszorkányos volt) hogy az urát néhai Béldi Pál uramot kihoznák Tatárországból a rabságból. Azt mondotta énnekem, hogy ő is közöttök volt a boszorkányoknak, én velem beszélgetett ilyen formán titkon a több szavai közt ezt mondá: Elmentünk vala, ugymond, Tatárországban Béldi Pál után, hogy kihozzuk s látám nyilván, hogy a fogolyháznak ajtajának retesziről a lakatok mind leszakadozának s az ajtók kinyílnak és két gyertya ég vala az aztalon a fogolyházban, melyben Béldi uram volt s látám, hogy imátkozik vala Béldi Pál uram s hozzá nem férénk, hogy elhozzuk. A' végezés pedig ugy volt, hogy Béldi Pálné asszonyom a nyéni patakban várakozzék éjfeleig s mi oda visszük éjféltre az urát, de mivel az imátkozás mia hozza nem fértünk volna, mert könyörgött, oda hattuk és eljöttünk, Béldi Pálné asszonyom is a nyéni patakból, az hol éjfeleig várakozott, hazament.

3. Testis. Providus Thomas Bibo, iobbagio egregii Joannis Greb de Ilyefalva in portione eiusdem possessionaria in praefata possessione Arapataka, dictoque comitatu existens habitans, residens et commorans, annorum circa 47. Citatus, iuratus, examinatus ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur sic: Tudom bizonyosan, hogy sokszor hivatta Béldi Pálné asszonyom az öreg Topoltága Opra feleségét varásoltatni. Az udvar népétől is hallottam hogy á megemlített boszorkányos asszonnyal varásoltatott, kurusoltatott Béldi Pálné asszonyom, (kiktől hallottam az udvarink közül, nem emlékezem rá) hogyha néhai Béldi Pál lehet-e fejedelem, vagy nem, ugyan az udvar népétől hallottam, hogy azt mondotta légyen a felyebb declarált boszorkányos asszony az udvar népének, (kiknek nem emlékezem rá) hogy csak varásoltat Béldi Pálné asszonyom vélem, de az ura fejedelemmé nem lehet. Azt is hallottam, hogy Béldi Pálné asszonyom mikor a boszorkányokat megfogatta, hogy az urát Béldi Pál uramot a rabságból kihoznák, a nény patakban ment eleiben s ott várta.

4. Testis. Honesta foemina Helena Gódre coniunx providi Georgii Kertész iobbagionis generosi Clementis Béldi de Uzon in eiusdem portione possessionaria in possessione saepe dicta Árapataka, comitatuque praefato existentis, habiti, residentis et commorantis, annorum circa 70. Citata, iurata, examinata ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur hoc modo: Az kérdésben azt tudom

mondani, hogy engemet Béldi Pálné asszonyom maga sokszor hivatott és küldött, sokszor is tudakoztatott én általam vén Topolyaga Opra feleségétől mint bűjös, bájos és boszorkányos asszonytól az urának Béldi Pál uramnak állapotja felől, lehet-e fejedelemmé, vagy nem; egyéb dolgok felől is tudakozott én általam Béldi Pálné asszonyom a felyebb specificalt boszorkányos asszonytól (mely dolgokra, mivel régen volt, nem emlékezem).

5. Testis. Providus Georgius Gal iobbagio spectabilis ac generosi Joannis Nemes de Hidvég in portione eiusdem possessionaria in possessione, comitatuque praeannotatis existens, annorum circa 30. Citatus, iuratus, examinatus ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur sic: Én kicsinségemtől fogva Béldi Pálné asszonyommal laktam, ő kegyelme tartott, egyebet nem tudok mondani, hanem hogy Béldi Pálné asszonyom Bodolán lakó vén Bugillánéhoz a végre sokszor küldött engemet, hogy tudgyam meg, mi álmat látott. (Ez asszony penig ördögös volt.)

6. Testis. Providus Georgius Meleg iobbagio egregii Thomae Nemes de Hidvég in portione eiusdem possessionaria in possessione comitatuque praerecensitis existens, habitans, residens et commorans, annorum circa 70. Citatus, iuratus, examinatus ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur sic: Én egyebet nem tudok a kérdésben, hanem Bakó Tamásné, ki most Kertész Györgyné, hallottam, hogy mondotta, hogy sokszor küldötte őtet öreg Topolyaga Opra feleségéhez, hogy tudakoznék tőle az urának Béldi Pál uramnak állapotja felől, de mit mondott legyen az a boszorkányos asszony, (ki megholt) én nem tudom. Azt is tudom, hogy e felyebb megemlitett boszorkányos asszonnyal varásoltatott, mit, én nem tudom.

Cuius nos praemissae huiusmodi inquisitionis etc.

Datum et actum anno, die, locoque in praenotatis.

Correcta per eosdem.

Eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles, fideles, perpetuique servitores.

Joannes Galambfalvi mpr. et Samuel Pécsi mpr.

Tabulae eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae scribae et iurati notarii e curia eiusdem per eandem ad praemissa fideliter peragenda

specialiter exmissi.

Külcim: Illustrissimo ac celsissimo principi domino domino Michaeli
Apafi, Dei gratia principi Transilvaniae, partium regni Hun-
gariae domino et Siculorum comiti, domino nobis naturaliter
clementissimo.

(Két zárópecséttel.)

Hátulján, Alvinczi Péter kezével: Anno 1685. Aperta per magistrum
Petrum Alvinczi protonotarium mpr.

Ugyanitt, más kézzel: Béldiné varásoltatásáról.

1685. október 10.

Bodolai tanuvallatás Béldi Pálné bűvös-bájos ingfonatása -,
szóttetése - és csináltatása, stb. felől

Illustrissime ac Celsissime princeps domine domine
nobis naturaliter clementissime!

Humilium fidelium perpetuorumque servitiorum nostro-
rum in gratiam Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam
debitamque semper oblationem.

Vestra clementer noverit Illustrissima Celsitudo,
quod literas eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae com-
pulsoris pariter et attestatorias pro parte et in persona ge-
nerosi domini Stephani de Boros Jenő causarum Celsitudinis
Vestrae fiscalium in Transilvania directoris ratione officii
sui legitime confectas et amandas nobisque inter alios Cel-
situdinis Vestrae humiles fideles perpetuosque servitores no-
minanter literis in eisdem conscriptis praeceptorie sonantes
et directas honore et obedientia, quibus decuit receperimus
in haec verba:

Michael Apafi Dei gratia princeps Transilvaniae
partium regni Hungariae dominus et Sicularum comes. Fidelibus
nostris universis et singulis egregiis nobilibus et agilibus
pariter etiam ignobilibus ac alterius cuiusvis status bonae
tamen honestaeque famae et conditionis utriusque sexus homini-
bus ubivis in ditione nostra constitutis residentibusque et
commorantibus praesentes nostras visuris salutem et gratiam
nostram.

Exponitur nobis in persona generosi Stephani He-
gyesi de Boros Jenő causarum nostrarum fiscalium in Transil-
vania directoris ratione officii sui directoratus, qualiter
idem medio vestri ratione et praetextu certorum quorundam ne-
gotiorum suorum officii sui coram declarandorum in praesentia
egregiorum nobilium et agilium vice comitum, iudicum, vice iu-
dicum nobilium iuratorumque assessorum ac notariorum sedis ju-
ratorum Albensis Transilvaniae comitatus, ut et vice iudicum,
regiorum, caeterorumque iuratorum assessorum ac notariorum trium
videlicet Sepsi Kézdique et Orbai scilicet dictorum sedium
Siculicalium, item Beniaminis Telegdi, Joannis Dobai alterius
Joannis Galambfalvi, Pauli Bakó, Samuelis Pécsi et Michaelis

Hegyesi, tabulae nostrae iudiciariae scribarum ac iuratorum notariorum e curia nostra per nos ad id specialiter exmissorum hominum videlicet nostrorum pro iure dicto officii sui tuitione ac defensione quasdam fassiones et attestaciones celebrari facere vellet iure admittende. Cum autem veritatis fassio iustitiaeque recognitio nemini sit abneganda: proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quandocumque cum praesenti simul vel divisim fueritis requisiti, statim vos sub onere singularum sedecim marcharum gravis ponderis per eos, quorum interest, seu intererit irremissibiliter exigendarum ad diem et locum per dictum exponentem vel homines eius ad id transmittendos, vobis praefigendos in praesentiam hominum nostrorum regionum per dictum exponentem ad id deputandorum personaliter accedere ibique ad fidem vestram Deo debitam, qualiscumque de et super rebus vobis coram interrogandam constitit certitudo veritatis dicere fateri et attestari modis omnibus debeatis et teneamini. Super quibus fassionibus et attestacionibus vestris, literas tandem per praefatos homines nostros sub sigillis subscriptionibusque suis fide eorum mediante conscribendas annotato exponenti iure dicti officii sui uberiori futuram ad cautelam necessarias extradare volumus et iubemus communi iustitia et aequitate svadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in possessione Gálfalva, die tertia mensis Octobris anno Domini Millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto.

Et subscriptum erat: Lecta mpr. Erantque sigillo eiusdem Celsitudinis Vestrae iuridicali et authentico in inferiore earundem margine in medio loco videlicet solito super cera rubra ductili impressive communitae et roboratae, patenterque confectae et emanatae.

Quibus receptis nos mandatis eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae in omnibus uti tenemur obedire et satisfacere volentes, anno hoc praesenti Millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto die vero lo curentis mensis Octobris, ultima videlicet die a diebus huius modi inquisitionis nostrae in possessione Bodola domoque providi Michaelis Simen pro nunc iudicis ibidem videlicet eiusdem possessionis iurati jobbagionis vero generosi Davidis Béldi de Uzon in portione eiusdem

possessionaria in dicta possessione Bodola comitatuque Albensi Transilvaniae existentis, habitantis resiolentis et commorantis subsequentium testium fassiones et attestaciones receperimus sequenti serie:

I. Testis honesta femina Anna Oláh, providi Georgii Fodor consors, jobbagionis vero prudentis ac circumspecti Georgii Druth iudicus Coronensis incolae et inhabitatoris sub urbe veteri Bolonya, annorum circa 50, citata iure examinata ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, sextum, 7-mum nihil; ad 8-~~vum~~ fatetur sic: Én jobbágy asszonya voltam akkor Béldi Pálné asszonyomnak, mikor az ura néhai Béldi Pál uram valami dolgokra akart lépni, engem gyakorlatossággal hivatott be az udvarhoz, gyakorlatossággal is küldött a megholt vén bűjös-bájos varázsló Bugillánéhoz, hogy kérdeném meg tőle, hogyha úgy mond udvarhoz megyen uram ő kegyelme, mint jár valjon, haragszik-e urunk s asszonyunk ő nagyságok rea. Azt is tudom, hogy ingeket szóttetett, fonatott volt Béldi Pálné asszonyom, úgy hallottam, hogy azért szóttette volna, hogyha valamire megyen a dolog, ne fogja meg a fegyver néhai Béldi Pál uramot, az házat is, ha el nem rontották volna, meg tudhám mutatni, amelyben szóttek, de abban a házban nem volt szabad senkinek menni, hanem akik szóttek, fontak.

2. Testis. Helena Bálint consors providi Ambrosii Szabó jobbagionis spectabilis ac generosi Clementis Mikes de Zabola in portione eiusdem possessionaria in praefata possessione Bodola comitatuque praecensito Albensi Transilvaniae existens habitans, resideris et commorans annorum circa 60, citata iure examinata ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-~~vum~~ fatetur hoc modo: Én öreg asszonya voltam Béldi Pálnénak, mikor Pasko Christoph Törökországban bemene beszéllik vala, hogy immár kijő Törökországból, engemet elkülde Béldi Pálné asszonyom Barti Györgynéhez (mely asszony is aféle varázsló volt, ki megholt), hogy kérdeném meg, Pasko Christoph úgy mond maholnap haza jó, nekünk jó hirt hoz-e, vagy nem, az a megemlitett boszorkányos asszony azt mondá nekem, hogy igen várjatok, de még se gondoljátok, hogy jó hirt hozzon. Bodolai Bugillánéhoz is sokszor küldött, hogy kerdjem meg tőle, ~~hogyha urunk s asszonyunk ő nagyságok jó szívvel vadnak-e hozzájuk, vagy [nem]~~ de mire nézve kérdeztette, én nem tudom.

Másokhoz is küldött olyanokhoz, hogyha az urnak, Béldi Pálnak leszen-e jó szerencséje, vagy nem. Azt is láttam, hogy a vén Bugilláné varázsló asszonnyal babot vettetett Béldi Pálné asszonyom, hogyha bemehet-e békességben az ura Törökországban, vagy nem. Azt is tudom, hogy Uzonban akkor, mikor az ura Tatárországban volt rabságra, egy tátos gyermeket tartta harmad napig, mely gyermek oztán hova lőtt, nem tudom.

3. Testis. Honesta femina Margaretha Gáspár, probidi Iacobi Sűvöltyös jobbagionis spectabilis ac generosi Clementis Mikes de Zabola in possessione Bodola, comitatuque praememorato Albensi Transilvaniae existens, habitans residens et commorans consors annorum circa 40, citata iure examinata ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur hoc modo: Tudom bizonyosan, hogy Béldiné asszonyom a bodolai vén Bugilláné oláh varázsló asszonyhoz sokszor küldött varázsoltatni, magától is hallottamattól a vén Bugilláné bűjös-bájos, boszorkányos asszonytól, hogy sokszor küld, úgy mond, hozzám Béldi Pálné asszonyom s úgy nézet s jövendöltet velem a csillagokból, de mit jövendelt, nekem nem mondotta s nem tudom. Azt is mondotta nékem ugyan azon megemlitett varázsló bűjös-bájos vén Bugilláné, hogy olyra vitt még Béldi Pálné, hogy maga sem hitte és kívánta volna, bár ne kuruzsoltatna és varázsoltatna, de nem merem néki megmondani, mert mindjárt megöletne. Azt is tudom bizonyosan, hogy egy alkalmatossággal karácson éjjlen engemet több jobbágy asszonyokkal együtt a németekkel bevitete a várban itt Bodolán Béldi Pálné asszonyom, azon az éjjlen egy ingre való fonalat fonánk, meg is szövök és csinálók azon éjjlen; Kiskarácsony éjjel is hasonlóképpen bevitete Béldi Pálné asszonyom a németekkel, azon éjjel is egy lábravalónak való fonalat fonánk, meg is szövök és csinálók azon éjjlen. Én szőttem meg az inget és a lábravalót is, de mire fonatta, szóttette és csináltatta, nekünk nem mondták, sőt meghatták, hogy senkinek semmit ne mondjunk, egymásnak sem szabad volt szóllani, csak némán fontunk, szódtuk és csináltuk, sem ettünk, sem ittunk addig.

4. Testis. Honesta femina Elizabetha Török consors providi quondam Benedicti Iacob, iobbagionis generosi Clementis Béldi de Uzon in portione eiusdem possessionaria in dicta possessione Bodola, comitatuque Albensi Transilvaniae existens, habitans, residens et commorans annorum circa 30, citata iure examinata ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur hoc modo: Én is tudom azt bizonyosan, hogy egy alkalmatossággal

karácsony éjjen engemet is több jobbágy asszonyokkal együtt bevitete Béldi Pálné asszonyom a németekkel itt Bodolán a várban, azon az éjjen egy ingre való fonalat fonánk, egyikünkkel ugymint Sűvöltyős Jakabnéval, Gáspár Margittal szóttette meg Béldi Pálné, Pünkösztiné volt mestere, /ki megholt/ megemlített Gáspár Margit csinálta meg is, mű is ott voltunk s segítettünk neki, amit tudtunk. Kiskarácson éjjel is hasonlóképpen bevitete Béldi Pálné a németekkel itt Bodolán a várban, azon éjjel is egy lábravalónak való fonalat fonánk, azt is ugyan felyebb declaralt Gáspár Margit szódtte és csinálta meg is, de mire szóttette, fonatta, és csináltatta, mi nem tudtuk, nekünk nem mondták, sőt meghatták, hogy senkinek semmit se mondjunk, egymásnak sem szabadott volt szóllani, csak némán szódtük, fontuk és csináltuk étlen és itlan mindaddig, mig elvégeztük, senkinek is másnak Béldi Pálnén kívül nem szabad volt bejöni, ajtón álló volt mindenkor.

5. Testis. Honesta femina Juditha Jacab consors providi quondam Georgii Albert jobbagonis spectabilis ac generosi Clementis Mikes de Zabola, annorum 40.

6. Testis. Honesta femina Thodora consors providi Iuon Gal, jobbagonis spectabilis ac generosi Clementis Mikes de Zabola in portione eiusdem possessionaria in possessione, comitatuque praecensito Albensi Transilvaniae existens, habitans, residens et commorans, annorum circa 60, citatae iure examinatae, fatentur ita uti proxime praecedens, videlicet 4-tus Testis.

7. Testis. Honesta femina Bukura consors providi Sztajkul Andréka jobbagonis generosi Clementis Béldi de Uzon in portione eiusdem possessionaria in possessione, comitatuque praelibato existens, habitans, residens et commorans, annorum circa 30, citatu iure examinata ad 1-mum, 2-dum, 3-tium, 4-tum, 5-tum, 6-tum, 7-mum nihil, ad 8-vum fatetur ita uti praecedentes scilicet 4-tus, 5-tus et sextus Testes hoc addito, Béldi Pálné asszonyom hivata engemet akkor, mikor az ura Béldi Pál uram Törökországban bément, babot vettete velem, hogyha az ur Béldi Pál uram bemehet-e Törökországban békével, vagy nem, én nem tudék hozzá s engemet kivettete a házból Béldi Pálné.

8. Testis. Honesta femina Margaretha Csodo consors providi Blasii Peter jobbagonis generosi Davidis Béldi de Uzon in portione eiusdem possessionaria in possessione Nyén comitatuque iam dicto Albensi Transilvaniae existens et habitans, residens et commorans annorum circa 40, citata iure examinata ad 1-mum,

2-dum, 3-tium, 4-tu, 5-tum, 6-tum, 7mum nihil, ad octavum fate-
tur cic: Én leány asszonya voltam Béldi Pálné asszonyomnak
akkor, amikor Béldi Pál uram Lengyelországban volt rabságra,
hivatá Béldi Pálné asszonyom a megholt boszorkányos vén Bugil-
lánét s látám, hogy babot vettete véle s az csillagokból is
jövendőltetett Béldi Pál uram állapotja, mire nézve vettette a
babot, én nem tudom. Azt is tudom nyilván, hogy egy tátos gyer-
meket tarta Béldi Pálné asszonyom Uzonban harmad napig, de mi-
végre, én nem tudom.

Cuius nos praemissae huiusmodi inquisitionis nostrae
et testium praefatae attestationis seriem prout per nos et coram
nobis extitit expeditam et peractam eidem Illustrissimae Celsi-
tudini Vestrae fide nostra mediante per praesentes rescripseri-
mus et praefato domino exponenti iure suorum uberiores futuram
ad cautelam necessarias sigillis nostris usualibus manuumque
propriarum subscriptionibus roboratas exhibuerimus. Et eandem
Illustrissimam Celsitudinem Vestram, diu feliciter regnare et
vivere desiderantes.

Datum anno, die, locoque in praescriptis.

Correcta per eosdem.

Eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles, fide-
les, perpetuique servitores Johannes Galambfalvi mp. et Samuel
Pécsi tabulae eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae scri-
bae et iurati notarii e curia eiusdem per eandem ad praemissa
fideliter peragenda specialiter exmissi.

Külcim: Illustrissimo ac Celsissimo principi domino domino
Michaeli Apafi Dei gratia principi Transilvaniae, pa-
tium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino
domino nobis naturaliter clementissimo. (Zárópecséték)
Kivül, Alvinczi Péter kezével: Anno 1685. Aperta per magistrum
Petrum Alvinci protonotarium. Bodola.

D

Más kézzel: Béldiné ing fonatásáról, szüttetéséről és
csináltatásáról.

Gernyeszeg, 1685. október 18.

Sztepan János bizonyágtétele a német kapitányné beszédei felől.

Én Görgény várában levén szegény Vajda László bátyám uram mellett, kérvén az kapitánné magamot valami kevés írásra, megfogadván szavát irtam is, azmely czédula Teleki uram kezínél vagyon. Azután kevés idő múlva megparancsolván Teleki uram, hogy az, ki azt a czédulát irta, több ellenkező dolgokat is vegyen ki belőle, hétfőn és szeredán beszélgetvén vele, hozzám adván magát az kapitánné és ezeket beszillette, hogy Beldiné Herpalinéval együtt főzzenek kilencz kutya kölyköket és azt is megmondá minden bizonnal, hogy nem is más dolga, hacsak az két asszonyé, meg ismét egy fogarasi vénasszony is, azki most Görgény alatt vagyon,⁵⁶ szállást tart egy németnél, az is részes vona benne, az menyé pedig fogva van, annak ételt, italt hord és másoktól is küld a várba. Oly nagy ördögnek mondja, hogyha mind az németek, az darabontok ott állanak is, még is ha mesterségét megveti, mindegyik az rabokat kiviszi a várbul. Ezt nemcsak nekem mondotta, hanem porkoláb uramnak is. Azomba megizenvén az kapitánné bizonyos embertől, ugymint Márton diák uramtul, hogy ő meggyógyítja kegyelmes asszonyunkat, azt megsajditván Herpaliné, hogy ő olyakat beszilene, az kapitánnét igen inti, hogy azt ne cselekedje, gyógyításához ne fogjon, hanem azmint eddig volt, azután is úgy legyen s úgy maradjon és ő magát avar ne kínálja, abba az dologba magát ne keverje, ha kell neki, járjon maga utánad és fogadja fel, hogy semmi bántódásod nem leszen. Ezeket én nem mertem volna megcselekedni, hanem szegény rab Vajda László bátyám uram is mondotta, hogy bizvást csak adjam magamot melléje és mindent vegyek ki belőle és az urnak, Teleki uramnak mindeneiket igazán megmondjak. Én ezeket üdvözölendő hitem szerint merem mondá, mint szinte lelkem üdvességét kívánom, Isten engem úgy segiljen, nem is mondom külömben. Azomba azt is mondotta a német kapitánné, hogy ők vették el az asszonyunk lábainak ereit, tudniillik Beldiné és Herpaliné, meg ismét ama fogarasi asszony is részes benne, kinek az várba a menyé fogva van.

Gernyeszeg 18 Octobris 1685.

Sztepan János

Kivül, ugyanazon kézzel: Sztepán János testimoniuma.

Ugyanott, Szántói Komáromi János kezével: Testimonium quaedam super
fessione captiva consors scheda eiusdem marito data.
N. O. intus est.

Mellette egy papírszeleten, Sztepán János kezével:

Édes uram, ha Kient(!) engem innét hamar ki nem szabadít,
én bizony Teleki uramnak mindent megmondok, hogy a zászló
alatt hány kurva vagyok, hány boszorkány, ha pedig kiment ha-
mar, hát hallgatók; bizony azokat is kötve mind ide hozzák.

A papírszelet hátán, Sztepán János kezével: Kapitánné asszonyom
szavai az konyhán.2. Simon Bernát felesége.

Ugyanott, Szántói Komáromi János kezével: O.

Év nélkül.⁵⁷

Kérdőpontok a Béli Pálné-féle varázslás ügyében, amelyekre eskü alatt kellett Görgény vára tisztjeinek és a várőrség egyéb tagjainak feleségeikkel együtt vallomást tenni.

A boszorkánysággal vádoltatott fogoly asszonyok dolgairól.

Az a kérdés: Herpályiné, Kovács Istvánné s a regestumban megnevezett több fogoly asszonyokról,⁵⁸ midőn a görgényi várban fogva tartattak volna, hallott-é valaki olyan szót, hogy 1. boszorkányágukat, bűjös-bájosságukat egymásnak szemére hánták volna, s mi formán ? 2. hogy egymással és egymás között tanácskoztak és beszélgettek volna a mi kegyelmes asszonyunk önágyasága erejének s egészségének elvétele felől ? 3. hogy egyik s nevezet szerint a német kapitánné, Simon Bernárdné ajánlotta s igérte volna magát, hogy Asszonyunkat önágyaságát négy országbeli boszorkányok ellen meggyógyítja és a másik, nevezet szerint Herpályiné s mások ellenzették volna ? 4. hogy Béli Pálnéval, a mi kegyelmes Urunk s Asszonyunk önágyaságok fejedelemségeknek felfordításában s Asszonyunk önágyasága egészségének s erejének elrontásában colludáltak s megegyeztek és egyetértettek volna ? 5. hogy holttetemeket, csontokat és egyéb afféle babonaságra való eszközöket szedettek és kerestek volna s avval kurusoltak és varásoltak volna ? 6. hogy czérnát és holmi afféle madzgot bögztek s bogoztak volna derekokon, vagy egyéb testeken affélét viseltek volna és bűjös bájosságot, kuruslást, varáslást az által gyakoroltak volna ? 7. hogy valakinek, nevezet szerint Asszonyunknak önágyaságának, vagy az Urnak Teleki Mihály Uramnak ő kegyelmének hajából, szakállából, körméből, vagy villájáról leesett falatjából maguknak szerezni és szereztetni kívántak s igyekeztek volna és arra a végre fizetéssel embert is kerestek volna ? 8. Egy szóval, hogy valaki azon asszonyoknak avagy azok közül valamelyikének beszédéből, szavaiból, egymással való öszveveszésekből, egymás ellen való szemrehányásokból, vagy alattomban való sugás-bugásokból, titkos tanácskozásokból, vagy egyéb magukviselésekből s cselekedetektől valami oly bűjös-bájosságokat, kurusló és varásló mesterségeket vett volna

eszében: és kitől s mi formán ? 9. hogy valaki szemekre lobbantotta volna, hogy maguk vesztik el magukat és az ki volt, mi alkalmatossággal, miért és kinek mondotta volna ?

N.B. Nevezet szerint a Horvát János recognitióját vagy magával kellene in bona forma, testimonialis formában megíratni s pecsételtetni, vagy per modum fassionis, hiti szerint kellene tőle recipiálni.

Ezekről Görgényben a várbeli tiszteket, praesidiáriusokat, porkolábot, tizedeseket, tömlőctartókat, drabantokat s egyebeket is feleségekkel együtt kell megesküdtetni.

Kivül: Utrum.

Év nélkül (1685. október 24-ike előtt) ⁵⁹

Vélemény a Béli Pálné varázssoltatási perének bírósági eljárása formai kérdéseiben.

A görgényi fogoly asszonyokról.

1. Az hozzám küldött utrumoknál én jobbakat, világosabbakat s bővebbeket nem kívánhatnék. ⁶⁰

2. Ami az ellenek való processust és certificatiot illeti, én sem in generale, sem in particulari addig nem tudok certificatiot ellenek formálni, valamig ezek az én dubietasim nem expediáltatnak:

1. Rendszerént való és az ország törvényében befoglaltatott processuson kellessék-e őket prosequálni, avagy rendkívül való processuson ?

Rendkívül való processuson addig nem lehet, valamig az ország speciális törvényt nem ír rólok és forumokat s bírójokat nem determinálja.

Igy notástattak volt meg Désen ⁶¹ némely judaizánsok mind forumjokat, mind deputatus bírójokat az akkori fejedelem az országgal együtt meghatározván elsőben, ha ezeknek dolgoknak eligazítására is az ország úgy delegálna, jó volna, és sokkal átalabb volna.

2. Ha rendszerént való processuson kelleik őket prosequálni: queritur. Notara-e ország előtt, avagy in et (?) ob crimen veneficii táblára, vagy vármegyén.

a. Ország előtt nem lehet, mert nem fog notát illetni talán, quia non pertinet ad crimen majestatis. Amely méltóságos fejedelem az országnak és akinek az ország is hit és legalább aki iránt véghez ment az electio és confirmatio, a körül lehet crimen lese maiestatis videatur prima species nota, decretum p. I. tit. 14.

b. Táblán nem lehet pro hic . . . nunc: mert noha ugyan octavalis táblán meg lehetne, de a' késő ⁶². Dietalis táblát pedig nem illet, mert az 1683. esztendőbeli kilencedik artus csak a gyilkosság és paráznaság casusának persecutióját hagyta a causansoknak arbitrumokban, hogy

akar octávális, akar dietális táblán persequálhassék. A több casusokban generalis lex debet attenti.

c. Vármegyén meg lehetne, de amennyi vármegyékben laknak, azok a személyek, annyi vármegyén kell lenni prosecutiojuknak is, mely is felette fáradságos és haladékos.

3. Azonban, ha vármegyén lenne prosecutiójok, soha arra egy actor nem érkezhethék, hanem, ha a vármegyék tisztjei lennének az actores, de azok is a director nevére emanált relatoriával nem élhetnének, az inquisitio pedig úgy tudom, director neve alatt perágáltatik.

4. Ha ezekben semmi difficultás nem volna is, a certificationak, avagy citationak cum brevi declaratione meriti (. . .) kell lenni, az a declaratio pedig mindaddig nem lehet rendesen, míg az inquisitio végben nem megyen, abból decláráltathatik osztán a casusok merituma.

Conclusio.

Ha azért se ország előtt, se táblán, se vármegyén ob expressas difficultates őket ezért prosequálhatni szükség 1, hogy a mostani országgyűlés⁶⁴e alatt rendeljenek bírakat és forumot nekik, kik előtt és hol prosequáltassanak, egyszersmind 2, hogy az inquisitio készüljön el a gyűlésre, melyből a certificatio vagy citatio rendesen instituáltathassék ellenek.

Salvo meliori aliud iudicio.

Év nélkül ⁶⁶ (1685. vége)

Név nélkül irt jelentés arról, hogy Simon Bernárd német kapitány fele-
sége kézbeadással kötelezi magát, hogy a fejedelemasszonyt kuruzsolt
betegségéből meggyógyítja.

Kegyelmed parancsolatjából Görginben elmentem vala.

Nem hízeltetésből, hanem őnagyságokhoz igaz kötelezőségemből
írom uram kegyelmednek az mint az német kapitánné kézbeadással köte-
lezte magát nem egyszer, avagy kétszer, de egy néhányszor arra igirte
magát, hogy bizony meggyógyítja Asszonyunkat csak igen könnyű orvos-
ságokkal négy országbeli boszorkányok ellen, az mint uam szovait
hallottam s beszédit értettem. Vékony tetszésem szerint Őnagysága ne
mulatná el.

Kivül: L. O.

Görgény vára, 1685. október 27.

Omicsinkki Borbálának, Simon Bernárd német kapitány feleségének kötelező ígérete, hogy Bornemisza Anna fejedelemasszonyt bárminő kuruzslásból meggyógyítja.

Anno 1685. die 27. Octobris. Az méltóságos úr, Te-
kintetes, nemzetes Széki Teleki Mihály generális uram őkegyelme
parancsolatjából menvén fel Görgény várában Simon Bernard német
kapitány feleségét megkérdezvén ezen várban fogságban lévő asszo-
nyok felől kike mi bizonyos boszorkányságot s varázslást tudna
mindenik felől kételkedéssel s gyanuval szólott: kegyelmes Asszo-
nyunk nyavalyái meggyógyítása felől penig minden bizonnyal arra
igére s kézbeadással is kötelezé magát, hogy ha mind havasalföl-
di, moldovai, magyarországi, vagy erdélyi boszorkányok kuruzsol-
ták s kötötték is meg őnagyságát mind ezek ellen meggyógyította
nem boszorkányság által (mivel ahhoz nem tud), hanem rendszerént
való orvoslással. Lárait őnagyságának csak háromszor kötibe,
annak utána mozgattya és keni, sőt úgy tudja, őnagyságának de-
rekában is vagyon fájdalma, melyet is feresztés, egyszeri flas-
trummal való bekötés és kenegetés által ígér minden bizonnyal
meggyógyítani. A mi penig őnagyságában holmi dolgoknak képze-
lését s megútálását illeti, egyféle fűvet tud, mely szokott
teremni az havasokon, mint az tárkony olyan, arrul ad őnagysá-
gának innya, mely itálnak nagyubb részét őnagysága szeme láttá-
ra maga előszer megissza, sőt mások minden ártalom nélkül meg-
ihattják, őnagyságának csak egy tiszta kalánkából ad s mindezek
által ígéri őnagyságának bizonyos meggyógyulását. Mely dolgoknak
eképpen való végbenvitelére őnagysága minden nyavalaiból s fo-
gyatkozásiból megorvoslására így ígervén s kötvén magát Omicsinkki
Borbála Simon Bernard német kapitány felesége; mi is irtuk meg
igaz hitünk szerént szokott pecsétünkkel és kezünk irásával is
megerősítvén.

Datum anno, die, locoque ut supra. Alsó János mp. /ph/

Hegyesi András Thordavármegyének edgyik főbirája mp./ph./

Kivül, Szántói Komáromi János kezével: Testimonium quaedam super
relatione capitanei consortis. Nb. P.

Más kézzel: Német kapitánné oblatioja Asszonyunk meggyógyítása felől.

Gyulafehérvár, 1685. október 30.

Tahuvallatás Béldi Pálnénak Bornemisza Anna fejedelemasszony ellen irányuló varázsoltatása ügyében.

1685. október 4. és 30-ika között 117 tanú vallomása Betlenben, Szamosujváron, Szamosujvár-Németiben, Füzesen, Törpenben, Kendi-Lónán, Mező-Bodonban, Mazószakálban, Havadtón és Gyulafehérvárott.

Illustrissime ac Celsissime Princeps domine domine nobis naturaliter Clementissime!

Fidelitatis fideliumque ac prpetuorum servitorum nostrorum in gratiam Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam debitamque semper oblationem!

Vestra clementer noverit Illustrissima Celsitudo, quod nos litteras eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae compulsorias pariter et attestatorias pro parte et in persona Generosi Domini Stephani Hegyesi de Boros Jenő causarum Celsitudinis Vestrae fiscalium in Transilvania directoris ratione officii sui confectas et emanatas, nobisque inter alios eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles, fideles perpetuosque servitores nominanter litteris in eisdem conscriptis praeceptorie sonantes et directas honore et obodientia quibus decuit receperimus in haec verba. Michael Apafi Dei gratia Princeps Transilvaniae partiumque Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc. fidelibus nostris universis et singulis Egregiis, Nobilibus et Agilibus pariter etiam ignobilibus ac alterius cuiusvis, bonae tamen, honestaeque famae et conditionis utriusque sexus, hominibus ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus, praesentes nostras visuris salutem et gratiam nostram. Exponitur nobis in persona Generosi Stephani Hegyesi de Boros Jenő, causarum nostrarum fiscalium in Transilvania directoris ratione officii sui, qualiter idem medio vestri ratione et praextu certorum quorundam negotiorum dicti officii sui coram declaratione, in praesentia Egregiorum, Nobilium et Agilium vicecomitum, iudicum, viceiudicum nobilium iuratorumque assessorum ac notariorum sedriariorum Albensis Transilvaniae, de Küküllő Thordensis, Colosiensis, Dobocensis, Hunyadiensis, Krasznensis, Szolnak utriusque Interioris videlicet et Mediocre, Maramarosiensis et de Zarand comitatum; viceiudicum item regionum caeterorumque iuratorum assessorum

ac notariorum sedium Maros, Aranyos et Udvarhely, filialiumque huius Keresztur et Bardocz trium insuper, Sepsi videlicet Kezdique et Orbai, Csik item utriusque Gyergyó et Kászon ac Miklósvár prudentum deinde ac circumsectorum magistrorum civium regionum primariorumque ac sedium iudicum, ut et caeterorum iuratorum civium, senatorum ac notariorum, Szeben, Brassó, Besztercze, Segesvár, Szászsebes, Medgyes, Szászváros, NagySink, Ujegyház, Szerdahely, et de Köhalom; Marosvásárhely item et Udvarhely sic dictarum sedium, civitatumque et oppidorum nostrorum Siculicalium et Saxonicalium: ductorum tandem nobilium iuratorum assessorum ac notariorum civitatum et oppidorum Fejérvár, Kolosvár, Nagyenyed, Dés, Thordaque et Alvincz. Nec non vicecapitaneorum caeterorumque iuratorum, assessorum ac notariorum sediarum nobilium arcium nostrarum Fogaras et Kővár districtuumque earundem ut et Michaelis Budai, Gregorii Gálfalvi, Georgii Pásztóhi, Beniaminis Telegdi, Joannis, Petri et Josephi Dobai, Pauli Gálfi, Georgii Maróthi, Joannis Galambfalvi, Samuelis Pécsi, Pauli Bakó, ac Michaelis Hegyesi, tabulae nostrae iudiciariae scribarum ac iuratorum notariorum e curia nostra per nos ad id specialiter emissorum hominum videlicet nostrorum pro iuris dicti officii sui tuitione ac defensione quasdam fassiones et attestaciones celebrari facere vellet iure admittente. Cum autem veritatis fassio institutaeque recognitio nemini sit abneganda: proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quandocumque cum praesentibus simul vel divisim fueritis requisiti, statim vos sub onere singularum sedecim marcharum gravis ponderis, per eos, quorum interest seu intererit irremisibiliter exigendarum ad diem et locum per dictum exponentem vel hominem eius ad id transmittentem vobis praefigentem, in praesentia dictorum hominum nostrorum regionum, per dictum exponentem ad id deputantium personaliter accedere ibique ad fidem vestram deo debitam, qualiscumque vobis de et super rebus coram interrogante constiterit certitudo veritatis, suo modo dicere, fateri et attestari modis omnibus debeatis et teneamini. Super quibus quidem fassionibus et attestacionibus vestris, literas tandem per praefatos homines nostros sub sigillis subscriptionibusque suis fide eorum mediante conscribendas, annotato exponenti iure praedicti officii sui uberiori futuram ad cantelam necessarias extradari volumus et iubemus commimi iustitia et aequitate suadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis.

Datum possessione Gálfalva, die vigesima septima mensis Septembris, anno domino millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto etc.

Et subscriptum erat: Lecta mpria.

Erantque sigillo eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae iudiciali et authentico in inferiori earum margine, in medio, loco videlicet solito, supercera rubra ductili impressive communitae et patenter confectae ac roboratae.

Quibus receptis nos mandatis eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae, in omnibus uti tenemur et par est oboedire et satisfacere volentes in hoc anno praesenti millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto, diebus vero infra specificandis, in et ad loca inferius declaranda cum praeinsertis literis Celsitudinis Vestrae compulsoris, ibique testes infra anno tandos vigore earundem nostri in praesentiam citatos, et comparendos, exacto prius ab eisdem firmissimo iuramento iuxta literas nobis oblatus ad fidem eorum deodebitam diligenter examinaverimus, atque inquisiverimus. A quibus tandem certitudinem veritatis sequenti serie descriptam receperimus.

Anno praenotato 1685, die vero quarta mensis Octobris in oppido Bethlen et domo providi Nicolai Kun senioris jobbagionis Generosae Dominae Elizabethae Kapi, generosi domini Joannis Toldalagi senioris de Iklód, pro nunc vero iurati de Feled civis ibidem et comitatu Szolnok Interiori existenti habita, testium proximo subsequentium fassiones receperimus hoc tenore.

Primus testis Nobilis Georgius Czecki (sic!) de dicto Bethlen, annorum 52, citatus iuratus, examinatusque fatetur hoc modo: Tudom bizonyoson és nyilván, hogy Béldi Pálné hozatott volt onnan belől az Székely feldérül öreg asszonyokat s maga mellett tartotta, kik közül volt első Polyákné, ki most Balás Papné. Hallottam másoktól, hogy tudakoztatott s varásoltatott volna maga és az ura felől, ha leszen-é fejedelem, vagy nem. Egy Pál György nevű kertésze is vala Béldinének, a kitől hallottam, hogy ásogattak füveket s gyüke-reket az asszony öreg asszonyai, még ötöt is onnan elküldötték: de már az a kertész megholt.

2. testis. Providus Joannes Basata, Domini Alexii de Bethlen in Belyeg-Allya et dicto Szolnok Interiori, annorum 65. citatus, iuratus, examinatusque fatetur: Tudom bizonyoson, hogy ennek előtte tiz vagy tizenkét esztendővel, mikor én az vár Kapujában tizedes voltam, egy olykor odajöve Polyákné (ki most Balás Papné) s monda, hogy eresszük ki Lénárt Ilonát a tömlöczből, az asszony parancsolta. ⁶⁷ Mi kieresztők s monda Polyákné mi nekünk darabontoknak, eredjetekek bé ti az darabont házban s legyetek ott, mert én ide hozom ismét kezetekben nektek ezt az asszont. Ez a dolog estve volt, mikor bé-sötétült, de tiszta vala az ég, az mint gondolhattuk, a kut mellé

állította az várban s ott nézetett az égből, de mi ki nem mertünk menni, mert az ördögöl sem féltünk úgy, mint Polyáknétól, azután ismét kiálta Polyákné, mondván: nesze a szüle, tegyétek az tömlöczben, annakutána kivették az tömlöczből s tették egy sötét pinczében és mind ott tartotta Béldiné, napjában egy czipót s egy kis csupor vizet adván be nekik, de a szüle ejjel-nappal kiáltott, hogy csak hiában tartatok engem itt.

3. testis Providus Joannes Demien, Gregorii de Bethlen in Szeszerma et praescripto Szolnok Interiore, annorum 54, citatus, iuratus examinatusque fatetur: Én akkortáiban tizedes voltam s tudom bizonyosan s láttam, hogy egykor Kapu felvonás után Polyákné, ki most Balás Papné egy új berbenczét vün az porkoláb házban az porkolábhöz, Szabó Ambruséhoz s szurokkal belöl igen erősen megcsepegették, azután az fenekét belétevék, raktak bele holmit, de nem tudom, mit s eltemeték az veteményes kertben. Polyákné mindenütt ott volt véle, de azután hova lett, nem tudom. Tudom azt is, hogy azon időtáiban estve későn a sötét pinczéből kihoza Polyákné egy szülét s nézete a csillagokra, kérdezte is, ha Béldi Pál leszen-e fejedelem s minthogy süketes volt Polyákné, nagyon kellett kiáltozni a szülének, hogy fejedelem leszen Béldi Pál s jól leszen dolga, akkor ismét visszavivék a szülét az pinczében. Annakutána odamenvén a pinczéhez, kérdeztem, mire kérdezett téged s monda, féltemben azt mondtam, hogy fejedelem leszen s jól leszen dolga, de bár engem megégyessenek, ha fejedelem leszen, hanem hamar időn elvész Béldi Pál. Az a szüle törpeni fogott lenni.

4. testis Providus Stephanus Szabo, bonorum eiusdem Domini Gregorii de Bethlen omnino Bethleniensium provisor simul et jobbagio eiusdem, annorum 45, citatus, iuratus, examinatus fatetur: Tudom bizonyosan és nyilván, ennekelölte mintegy tíz esztendővel tartott itt az betleni várban Béldiné öreg asszonyokat, kik közül első volt Polyákné. Hallottam az darabontoktól, hogy éjjel felvitette Béldi Pálné az öreg asszonyokat a tömlöczből s nézette a csillagokat vélek, tudakozván, ha leszen-e az ő ura fejedelem s ő maga fejedelemasszony,

de az égbe nézván a többi között törpeni Lénárt Ilona megmondotta, hogy csak heában, mert nem lesznek fejedelmek Béldiék, mivel a csillagok sem mutatják, akkor ismét levetteté az tömlöczre. Azt is mondták a darabontok, hogy mikor Polyákné s Lénárt Ilona a vár piacznán néztek volna, az asszony a palota ablakáról nézte s kérdezte, hogy mit jövendölnek s megharaguván Béldiné, ugy vettette a tömlöczre, miért hogy jót nem jövendölne Lénárt Ilona.

5. testis Providus Michael Takács, dicti Domini Alexii de Bethlen, annorum 50., citatus, iuratus, examinatus fatetur: Tudom bizonyosan, hogy ennekelötte mintegy 10 esztendővel tartott Béldiné asszony holmi tudományos szüléket itt, (mivel én takácsa voltam) de mit cselekedett, én nem tudom, a többi között egy öreg asszony megétette magát itt az várban, hihető nem kedvére szólott volt Béldiné asszonyomnak s a sötét pinczébe rekesztette s ott is holt meg. Tudom azt is, hogy Polyákné kedves öreg asszonya volt Béldinének. Szoknyát is hallotta a maga cseléditől, hogy olyat csináltatott volna, hogy ha felállították megállott magától a földön s azt mondotta volna, hogy addig fel nem veszi, míg más asszony nem leszen.

6. testis honesta foemina Catharina PálMihály, consors praescripti Stephani Szabó, annorum 38., citata, iurata, examinata fatetur: Hallottam néhai Pál Györgytől, a kertésztől, hogy egy berbenczét ásatott volt Béldiné a veteményes kertben, mely után volt Polyákné s azon berbenczében volt volna pogácsa, holt szén, embercsont. Azt is hallottam, hogy az Polyákné ágyában a derekalj alatt találtak volna összekötött asszu békát s sok csomóra, bogra kötött fonalat s kötéseket.

7. testis, honesta foemina Helena Végh, consors Providi Stephani Kecskés jobbagionis Generosi Ladislai de Bethlen, annorum 26, citata, iurata, examinata fassa: Azt tudom, hogy Polyákné öreg asszonya volt Béldinének, minket sokszor szidott ily szókkal, aha ebek, csak hiában, mert jól tudom én, hogy alattomban mit beszéltek én felőlem, s azt is, hogy mivel szidtok. Hallottam azt is néhai Pál Györgytől, hogy ő szemével látta az elásott berbenczét, melyben volt pogácsa, cserép és csont s az földből Polyákné ásatta ki is.

8. testis, honesta foemina Anna Cseka, consors providi

Michaelis Fazakas, jobbagionis eiusdem Domini Ladislai de Bethlen, annorum 58., citata, iurata, examinata fassa: Az néhai Pál, alias kertész Györgytől hallottam, hogy Béldi Pálné egy berbenczét ásatott volna a veteményes Kertben, melyben lett volna pogácsa, cserép és csont, de mi végre ásták, nem mondotta. Az berbencze után pedig Polyákné volt.

9. testis Providus Petrus Ungar, praedicti Domini Gregorii de Bethlen, annorum 33, citatus, iuratus, examinatus fassus: Tudom, hogy Lénárt Ilonát fogva tarták itt a várban sokáig, más egy oroszai szülét is tartata vele együtt Béldiné fogva, hogy jót s kedve szerint nem jövendöltek Béldinének. Azt is tudom, hogy mind Polyákné járt ezekhez a vén szülékhez.

Hi in dicto oppido Bethlen et praescripto comitatu Szolnak Interiori resident.

10. testis Strenuus Joannes Vinter, alias Kaprara, pedes ad dictam arcem Bethleniensem inserviens, annorum 65, citatus, iuratus, examinatus fassus: Tudom azt, hogy Polyákné öreg asszonya lévén Béldinének, sok füveket s burjánokat szedetett az darabontokkal, de mire valók voltak, nem tudom. Láttam egy szép szoknyát is, hogy csináltatott volt Béldiné, széles ezüst, aranyas galandok voltak az alján s hallottam magától, hogy mondotta, fejedelem asszonynak is meg lehetne az a szoknya. Láttam egy berbenczét is becsinálva, hogy viszik vala a virágos kertben s Polyákné volt utána, hová tették, én nem tudom.

11. testis, honesta foemina Barbara Tatár, consors Strenni Petri Polyák, peditis ad eandem arcem inservientis, annorum 54, citata, iurata, examinata fassa: Hallottam az maga cseléditől Béldinének, hogy egy igen szép szoknyát csináltatott volna, még mondotta volna Béldiné, mikor felvette próbára, ha illik-e neki s illenék-e Fejedelem-asszonynak az a szoknya.

12. testis, honesta foemina. Catharina Nagy, consors Strenni Thomae Honcz omnino peditis ad praescriptam aecem Bethleniensem inservientis, annorum 45., citata, iurata, examinata fassa in omnibus similiter uti proxime praecedens testis.

Die vero 7. mensis et anni praetactorum, in arce Fisci eiusdem Celsitudinis Vestrae Szamosujvariensi domoque seu hospitio rationistarum solito, ibidem et praescripto comitatu Szolnak Interiori existenti habita et extranei sequentes testium fassiones modo in praemissis declaratas recepimus hac serie:

13. testis Generosus Dominus Stephanus Kereszturi de Szésszambor arcis et praesidii Szamosujváriensis vicecapitaneus, annorum 53, citatus, iuratus, examinatus fassus: Egyebet a kérdésben nem tudok, hanem tudom azt, hogy Kovács Istvánné asszonyom volt itt Béldiné asszonynál, néhai Vas Jánosné asszonyommal. Ezeken kívül Serediné, Veselényiné, Rátonyiné asszonyomék is, még mikor szabad volt hozzája bejárni, főkapitány uram ő kegyelme engedelmeiből mentenek be Béldiné asszonyomhoz.

14. testis Generosa Domina Anna Pápai consors eiusdem domini capitanei annorum 48, citata, iurata, examinata, fassa in omnibus similiter, uti maritus eiusdem.

15. testis Nobilis foemina Helena Puskás, consors Nobilis Stephani Szatkmári de Gerla, annorum 34, citata, iurata, examinata, fassa: Hallottam azt magától Béldi Pálné asszonyomtól, hogy maga mentegetésével átkozta magát, hogy ő neki hire s akaratja ellen az az átkozott Durko⁶⁸ az sütő asszony (ki is most fogva vagyon) s a szolgáló leánya Maria (aki most is mellette lakik) vetettek volna árpa szemeket az tűzben, ő neki se hire se tanácsa benne nem volt. Hallottam, ugy emlékezem reá Lengyel Gyurkától, hogy egy olykor Belényiné asszonyom ott volt Béldi Pálnénál s mondotta volna, hogy ő a Serediné asszonyom asztalánál, Bánfi Farkas urammal együtt lévén, ott hallotta, hogy ha valaki veres selymet teker tyukmonyra s az tűzben takarja, ha valaki halálát felteszik, megismerik abból, ha a selyem el nem ég, él s ha elég, megholt, ugy mondotta volna Béldiné asszonyom, hogy nosza próbáljuk meg mi is. Azonban a megirt Mária nevű leány lefutott Durko sütőnéhez s mondotta neki, mit hallott s mondott Dorko, de bizony régen tudom én azt s próbáltam is sokszor.

16. testis Nobilis foemina Juditha Dévai, consors Nobilis Matthaei Veress de Szamosujvár Németi decurionis praesidiariorum ad dictam arcem Szamosujvariensem inservientis, annorum 55, citata, iurata, examinata fassa: Eleintén, még mikor szabados volt bemenni Béldi Pálnéhoz, a ki még akkor frajja vala, s most is mellette van, de már asszony ember hogy nem tudja mi ördögért, de az asszony csak hivatja Kerner Zachariásné s varásoltat vele, nekik szolgálókul semmit nem ad, de Zachariásnének most is tisztességes előkötöt ada. Tudom azt is bizonyosan, hogy ezelőtt mintegy három esztendeje mondá nekem Zachariásné: Hallotad-é, az ~~te~~ te ludad a mint magad látod minden esztendőn meghalnak, de adj nékem egy ludat az ludád közül s bizony egy ~~sem~~ sem hal meg benne s én mit tudtam tenni, adék egyet s akaratom ellen azon esztendőn csak egy sem vészett el közülök. Csente Kata azon is panaszolkodék nekem, hogy ötöt ugyan Zachariásné arra tanította, hogy mikor az öccsét meg akarják sentenziázni a tisztek, fusson a temetőben s vegyen egy holt emberről egy marék port, melyet hintsen el a törvény tevők lába alatt s nem tehetnek semmit a törvény tevők, nem is árthatnak.

17. testis Nobilis foemina Catharina Csente, consors Nobilis Francisci Bervei de Gerla, viceprovisoris bonorum Szamosujváriensium, annorum 30, citata, iurata, examinata fassa: Egyebet az kérdésben nem tudok, hanem ez előtt mint egy hét vagy nyolcz esztendővel mikor egy Csente János nevű öcsém fogoly lett volna itt az várban, busultam rajta, azonban mondá Zachariásné, ne busulj semmit komám-asszony, mert ha szinte halálos volna is az öcséd dolga, csak vigyázz reá s mikor törvént akarnak reá tenni, fuss el a temetőben s egy temetésről végy egy marék port s hints el a törvény tevők előtt, hadd menjenek által rajta s semmit nem tehetnek ellene, kire én mondék, én bizony nem cselekszem, mert én ~~az öcsémnek~~ öcsémnek vétke nincsen.

18. testis Nobilis foemina Helena Lengyel, consors Nobilis Simonis Hosszu de Lemény, annorum 25, citata, iurata, examinata, fassa: Kertész Gyurkánétól, az Mester Flora öccsétől hallottam, hogy ez előtt mint egy 8 esztendővel leányát adván el Durko, Florát nem hivatta el az lakodalomban, s ugy panaszolkodott Kertész Gyurkánénak,

hogy az Isten úgy fizessen meg Durkónak, az mint őtet elhivatta az lakodalomban, mert ő nem úgy koptatta az két térdit s könyököt az ő vejiért, Máthé Deákért, a míg ide hozhatta Fogaras feldéről. Hallottam azt is Szathmári Istvánnétól, Puskás Ilonától, hogy most esztendeje azon panaszkodott Kovács Miklósné, én Istenem, én Istenem, engem itt tartanak ártatlan, s Széken vagyon 25 vagy 26 boszorkány az kiknek mind férfi lovok vagyon s azokat senki nem bántja.

19. testis Nobilis Stephanus Szathmári de dicta Gerla, annorum 33, citatus, iuratus, examinatus fassus : Egyebet az kérdésben nem tudok, hanem ennekelőtte mintegy 11 vagy 12 esztendővel, mikor a vont szemű Törpeni Ilona Bethlenben fogva volt, én akkor Fileki Mihály deák szolgája voltam, akkor verték az új pénzt s monda nekem Törpeni Ilona, adjon kegyelmed nekem egy új sustágot, s olyat cselekszem, hogy csak avval a sustákkal érd meg asszonyodat, akkor hálatsz vele, a mikor akarod, de én nem adtam.

20. testis Nobilis Simonius Hosszu de Lemény, annorum 30, citatus, iuratus, examinatus fatetur in omnibus similiter uti praescripta 18-ma testis Helena Lengyel, consors eiusdem.

21. testis Honesta foemina Anna Csizmadia, consors strenni Joannis Bolgár de praedicta Gerla, annorum 25, citata, iurata, examinata fassa : Hallottam Szabó Mártonnétól, hogy Kerner Zachariás mondotta, egykor csak meg nem ijjedett maga is, mert az felesége nem volt otthon s úgy kezdettek feléje holt szénnel hajigálni. Azt is hallottam, hogy egykor Zachariásné elhadta az urát s azt izente Zachariás, hogy menjen haza, mert bizony minden boszorkányságát kimondja.

22. testis Nobilis foemina Elizabetha Szabo, consors Nobilis Michaelis Lakatos de praefata Gerla, annorum 34, citata, iurata, examinata fassa : Egyebet az kérdésben nem tudok, hanem hallottam, Zachariás mikor szidta a feleségét, Borkát, ilyen szókkal : aha boszorkány lelkű lélek, kurva az anyja, kire mondott, miért szidsz engem s monda, hallgass, mert ha szoltam, olyant mondok, hogy. Azt is hallottam a Zachariásné leányától, Katától, hogy látta ő, mikor a várban megpróbálta, ha éle az ur Törökországban, vagy megholt s én kérdém, miformában látta s monda, hogy egy tüben czérnát voltak,

kenyeret szurtak azon töben s az tángyérre szemet is töttek.

23. testis Honesta foemina Mária Strázsa, consors strenni Szeicz Capellani, annorum 26, citata, iurata, examinata, fassa: Én bizonyosan hallottam, mikor Kertész Gergelyné izent s az izenettet megmondta Kertész Gyurkáné Durkonak ily szókkal: Durko asszony, kegyelmednek azt izente Kertész Gergelyné néném s igen jó néven vette kegyelmedtől, hogy az lakodalomban elhitta, noha én nem ugy fáradtam érette, hogy Máthé deákot Fogaraszról idehoztam térdem s könyököm koptatásával, hogy elvegye az ő leányát.

24. testis Honesta foemina Elisabetha Szabo, consors Providi Joannis Győrfi Gerlinaris Szamosujváriensis, annorum 30, citata, iurata, examinata, fassa: Az kérdésben azt tudom mondani bizonyosan, hogy tavaly bémentem vala az várban s látván engem a szolgáló Durkó, monda, maga édes mondjad Kertész Gergelynének, ha láthatod, hogy jöjjön bé, ha fényes üdö leszen, mert valamit nézetek véle s én mondék, jaj hatalmas Istenért, tud-e ő valamit nézni, s monda, bizony jól tud. Azt is bizonyosan tudom, hogy az tavalyi Urnapi dési sokadalomkor haza felé jöven Dészről Szamosujvárra, hozzám adá magát Zachariásné s mondá, gyere velem lellem Széplakra, lám nem messze vagyon s én mondék, én bizony nem mehetek, mert én szolgáló vagyok s dolgaik vadnak otthon mint tyukásznak s majornénak, kire monda, no nem jössz el, de bizony megbánod. Azon éjjel oztán ugy elfogdos-ták az gonoszok az én karomat, hogy alig kelhettem fel tehén fejni s merő kék volt az karom. Más éjjelre kelvén osztán ugyan ugyan az ő nagyságok major házánál, estve csakhamar szélvész támadván, reám jövének s én könyörgeni kezdék Istennek, ugy hagyának el. Harmadnapra virradván, találom Oláh Geczinét, Ivánka leányát s megizeném, hogy hagyjon békét nekem, mert soha ugy nem jártam, mint az ő anyja miatt s valóban nagy gyanuságom is vagyon reá, de bizony a tiszteteknek panaszlok felőle, azután soha nekem nem ártott. Azt is láttam, hogy Durko sok füvet hordott bé Béldinének, de azt mondotta, hogy feredőnek hordja. Azt is hallottam Dianától, az Béldiné frajjától, hogy egy olykor Zachariásné bement Béldi Pálnéhoz, azonban Zachariásnéval valami orvosság felől beszéltek, mondották, egymás között, ugy

de bizony új tyukmony kell, kire mondott Zachariásné, várakozzék
 kegyelmed, asszonyom, majd lefutok, mert vagyon nekem ma tojott
 tyukmonyam s jó lesz az, azonban csakhamar hozott s megtekerék
 kívül veres selyemmel s egy új fazékban tölték csonttal együtt és
 kilencz holt ember hasáról földet, azokat békötötték újvászonnal, ele-
 ven szemet s parását is kötve belé, úgy állott egy darabig, míg gon-
 dolhatták, hogy megégett, s mikor kibontották, hát egy szál még sem
 égett meg, az selymes tyukmony, de osztán mikor arról beszéltek,
 őket leányokul kiküldötték az házból. Azt is bizonyosan hallottam, hogy
 Durko veszekedett a pinczés Kádárral, Kovács Gergelylyel, ilyen
 szókkal szidván is, hogy csak másuval jár koslatni az ebéletü, s
 tüzre való, hanem édes ugyan kérlek, küld be hozzám Kertész Gergely-
 nét, az németit, hogy csináltassak olyat vele, másra senkire ne álljon
 fel az szerszáma, hanem csak én reám. Tudom azt is, mert nekem
 mondotta Dorko, mikor fogva vala s kérdeztem, ha fél-e vagy nem, azt
 monda, hogy nem fél ő bizony semmit, mert Rákóczi fejedelem idejé-
 ben kétszer volt ő fogva, még egyszer az tüzet, fát szalmát ki is vitték
 ő számára amaz hegyre, mégis itt vagyok, maga akkor nem olyan
 szari-bari emberek tölték az törvént, mint ebben az helyben vadnak.
 Azt is tudom bizonyosan, hogy harmadik esztendeje, egykor az fejede-
 lem csüri mellett ülök vala s odajöve a Szamos felé Kertész Gergelyné
 s monda, mit csinálsz, mondám neki, csak busulok, mert én soha
 semmit nem vétettem Durkonak, mégis csak tör reám s monda, héj,
 ha én tenéked rossz akaród volnék, eddig te elvesztél volna, mert bi-
 zony Durko engem arra kért, hogy cselekedjem meg, te néked mind
 kezéd lábad zsugorodjék össze, hogy soha ne élj, de nem cseleked-
 tem s monda, kérlek, az Istenért, ne cselekedd, mert bizony elfuta-
 tom az hamvatokat a széllel s ha volna, ki előtt most protestálnék is
 ti reátok. Tudom azt is bizonyosan, hogy az elmúlt tatár járáskor a
 számtartó Dési Kovács János uram szolgája Bögözi Gyurka igen rosszul
 volt, az szemérem testéből mind egyre iszonyuan folt az vér, azt látván
 az Kertész Gergelyné fia Nisztor, monda Bögözi Gyurkának, ne félj
 csak, mert bizony ha anyám meglátja nyavalyádat, meggyógyit téged.

Azonban odahívák Kertész Gergelyné (mivel akkor Gyurka az én szál-
lásomon az tyukász háznál feküdt) s monda, téged bizony Gyurka meg-
kötöttek, de csak egyszer, ne félj, mert bizony meggyógyítlak. Azon-
ban fogá magát s a kis ajtón az mező felé kiméne s csak hamar lekucso-
rodék s amaz lóhere fű bimbóját szedé egy néhányat, de a mint lekuczo-
rodott nem előtte, hanem háta mögül, azt tévé egy tálban, arra tölte
vizet s egy lakatot is tőn az vízben, annakutána ráolvasta s mondá, hogy
igya meg, melyet megivék Gyurka s csakhamar meggyógyula, azólta
is mind egészséges volt, meghagyá azért Kertész Gergelyné, hogy csak
arról az kakatról igyék s semmit ne féljen.

25. testis Nobilis Joannes Havasali de dicta Szamosujvár, anno-
rum 32, citatus, iuratus, examinatus fassus: Én Zachariásnéól magá-
tól hallottam, hogy azt mondotta, elszökött az ő veji, de ha ő akarná,
hazahozná, úgy hogy még mai nap megjöne (úgy mint azon nap) de hadd
legyen, mert azután is haza kell jüni.

26. testis Honesta foemina Anna Orosz, consors Strenni Joannis
Berinczki, praesidiarii Szamosujvariensis, annorum 40, citata, iurata,
examinata fassa: Némek maga mondotta egyszer a várban Jakab Durko,
a ki most vagyon fogva, hogy ha tanálkoznék valami tudományos asszony,
a ki azt cselekedné, hogy nehézségét venné el a fejedelem asszony
Béldinéől, bizony Béldiné jó akarattal lenne neki.

27. testis Honesta foemina Catharina Puskás, consors Strenni
Joannis Ligethi, omnino praesidiarii Szamosujvariensis, annorum 22,
citata, iurata, examinata fassa: Hallottam az Béldiné asszony varró
asszonyától, hogy eddig megérdemlette volna Béldiné az égetést, mert
annyit próbálja éjjel önbözgetéssel s babonázással, ha kiszabadulhat-é
a fogságból.

28. testis Nobilis Stephanus Lakatos, de dicta Szamosujvár,
annorum 26, citatus, iuratus, examinatus fassus: Hallottam Zachariás-
néól magától, hogy mondotta maga felől, ördöggel köt ki, a ki ő vele
kiköt, láttam azt is, hogy éjjel karddal s puskával járt az maga háza
körül.

Die iterum eiusdem omnino mensis et anni in loco proxime
declarato sequentes testes ad fidem coram deo debitam examinaverimus
hoc tenore.

29. testis Strennus Josephus Kovács stipendiarius ad dictam arcem Szamosujvariensem inserviens, annorum 26, citatus, iuratus, examinatus fassus: Ezt énnekem Gerébné, az öreg asszony beszélé az elmúlt Pénteken vagy Szombaton, a ki most is Béldiné mellett vagyon, hogy veszekedik Béldiné Máriával a mellette való menyecskével, ki is frajja volt azelőtt is, hogy ha csak tiz pénz ára dolgot vallanak én reám, el kell vesznem, de kurva, te cselekedted az babonaságot s mondott Mária, de bizony kegyelmed hozatá asszonyom az uj tyukmonyat Zachariásnéval, hiszen vala itt régi tyukmony, de azt mondá kegyelmetek, hogy az nem leszen jó s ugy hoza Zachariásné ujat. Azt is Gerébné mondá nekem, hogy mikor az babonaságot csinálták, egy paraszt fazékban töttek árpaszemet, zabot, babot s uj vászonnal bekötötték tüzet tévén belé az fazékban, ugy rázták, még sem égett el. A felől is veszekedtek Máriával Béldiné, hogy csak Zachariásnét ruházta szoknyával s patyolattal. Azt is mondotta Gerébné nekem, hogy az fazékban rakott s meg nem égett egyet mással azt próbálták, ha valaha leszen-é Béldi Pál fejedelem s Béldiné elszabadul-é, vagy nem s azt mondta Zachariásné, mind megleszen, mert az fazék is meghozta, az vászon is el nem égett.

30. testis Strennus Cosztin Szathmári, praesidiarius Szamosujvariensis, annorum 22. Azt tudom, hogy a szolgáló Durkó harmad idén hozott földet az temetésről, de mit csinált vele, nem tudom. Azt is hallottam, mikor Kertész Gergelyné Durkót szemben fogta véle, hogy az leánya lakodalmában nem hivatta, mikor a kulcsár Máthé deák elvette, noha ő nem ugy koptatta érte az térdét s könyökét, mert soha, ha ő nem lett volna, Máthé deák az Durko leányát el nem vette volna s ide sem jött volna Fogarasból, sok baja is volt miatta, mert mikor felleges üdő volt, soha nem nézhette jól s csak hejában fáradott. Azt is mondotta nekem Durkó, hogy ha valaki egy uj fazakat megfurdalna, abban egy csuka békát tenna s uj fedővel befedi s egy nagy hangya bojban teszi, azt mind megeszik az hangyák, hanem marad csak egy kis villa s horog a csontjában, annak pedig olyan mestersége vagyon, ha valakit a villával megöklel, csak a ruháját is, az mindenkor kerüli s azt akarná, hogy soha se látná, ha pedig az horoggal meghuzza csak

kicsindég is, úgy megszereti az ötet, hogy a lelkét is érte adná.

31. testis Nobilis Joannes Dési, alias Kovács de Dés pronunc bonorum Szamosujvariensium rationista, annorum 34, citatus, iuratus et fassus: Hallottam Durko s Kertész Gergelyné felől, hogy az Durko veit Fogaras földi Máthé deákot és az leányát szénnel s kenyérhéjjal próbálták, ha élnek-é s vadnak egészségben, még magam is egy olykor rajtakaptam, hogy szénnel s kenyérhéjjal babonáskodott Durko az szakasztó deszkán s hogy béménék csak té s tova csapá a szenet.

32. testis Strennus Georgius Lengyel pedes stipendiarius, annorum 33, citatus, iuratus, examinatus fassus: Engemet is erős hűttel sendeltek volt, hogy Béldi Pálnénak pénzen vásároljak s egy olykor nekem maga mondotta, hogy az öccsétől, Belényiné asszonyomtól hallotta volna, egy ~~lány~~ Mária nevű szolgáló leánya az tyukmonynyal s selyemmel való próbát úgy cselekedték volna meg Durkoval együtt hire s akaratja ellen, de azután Mária nekem azt mondotta, hogy ő nem cselekedte volna, ha ötet nem küldötték volna, mert neki nem volt Béldi Pál ura.

33. testis Egregius Michael Gombos senior de Szamosujvár németi bonorum Celsitudinis Vestrae fiscalium ad dictam arcem Szamosujvariensem pertinentium provisor, annorum 56, citatus, iuratus, examinatus fassus: Tudom azt, hogy még Rákóczi fejedelem idejében törpeni Lénárt Ilonát hordozták Németiben, kivált, hogy pénzt nézessenek véle s ugyanott házanként járt. Azután is tudom a mostani Kegyelmes Urunk ő Nagysága idejében, hogy ásatott mind az faluban, mind az hegyen, de nem hallottam, hogy tanáltanak volna. Durkotól is hallottam, hogy mikor Béldi Pál felől futamodott az hir, hogy megholt, ⁶⁹ Máriát leküldötte Béldiné, mivel nem akarta hinni az ura halálát, Durkhoz, hogy ugyan próbálják meg, ha ugyan megholt-é, ők osztán tyukmonyra selymet tekertek s az égő kemenczében vetették és hogy meg nem égett a selyem, örültek rajta s nagy vigan voltak, tartván azt benne, hogy a selyem el nem égett, azért Béldi Pál még él.

34. testis Strennus Georgius Bögözi ad praesentem servitor annotati Joannis Kovács alias Dési rationistae Szamosujvariensis, annorum 22, iuratus, examinatus fassus: Azt bizonyosan tudom mondani, hogy nekem természet felett való nyavalyám érkezett vala a mult esztendei

tavasszal, mert az szemérem testemből úgy folyt az vér, mintha csapon vették volna, ugyan megaludt alattam s Kertész Gergelyné gyógyította meg ilyen formán, hogy egy tálban egy lakatot tett fel vetvén s az fogantyúja alatt egy czérnát vont keresztül, a melyen két csomó volt kötve, azonban vizet töltött az lakatra s azt itatta velem meg s valamihelt ittam, mindjárt megkönnyebedettem, maga már szintén meghalok vala s hogy meggyógyita, egy veres sarut vettem érte neki. Azt mondotta nekem Gergelyné, hogy csak két csomót kötöttel volt rajtam, ő is azért kötött kettőt, mert ha három bogot tanáltak volna rajtam kötni, elvesztem volna miatta.

35. testis Honesta foemina Anna Incze, consors Providi Michaelis Farkas, inquilini ecclesiae unitariae religionis in Apahida et comitatu Colosiensi residentis pro nunc vero ancilla annotati domini provisoris Szamosujvariensis, annorum 30, citata, iurata, examinata fassa: Egyebet az kérdésben nem tudok, hanem mikor az rab asszonyokat innét Görgényben vitték, ⁷⁰ nagy teli torokkal kiálta Zachariásné az tizedesnére, Veres Mártonnéra, várj meg ördöghitű, Váradi lova, mert bizony rövid időn téged is utánam hoznak, mert te is olyan vétkes vagy, mint szinte én, a melyet mindenütt s még az ország előtt is kikiáltok. Hallottam azt is Kovács Miklósnétól, Suskától, hogy mikor meg akarták Durkót fogni, annakelőtte tudta azt Durko, s bement a sütőházban s a küszöb alól felvett egy szőr madzagot, görcsök voltak rajta s az tűzben vetette.

36. testis Providus Gregorius Kovács jobbagio fisci Celsitudinis Vestrae in Hesdad et comitatu Dobocensi residens ad praesens vero pincerna Szamosujvariensis, annorum 50, citatus, iuratus, examinatus fassus: Nekem Durko maga mondotta, hogy egykor Mária még leány korában levitt egy tyukmonyat veres selyem lévén reátekerve s a mint az tűz égett, a kemenczében oda tötték az tűzben, de nem égett meg a selyem. Azt mondották nekem magok mind ketten, hogy az arra való volt, ha az selyem megég, megholt Béldi Pál, ha pedig meg nem ég, él. Azt mondották, hogy Béldiné küldötte le s hogy el nem égett, ismét visszavitte az asszonynak Mária. Hallottam azt is ugyan Máriától, ki most is Béldiné mellett vagyon, hogy az asszony ötet leküldötte Kertész Gergelynéhez, hogy kérje az asszony szavával, nézze meg a csillagokból,

ha él-e még Béli Pál, vagy hogy megholt és én magam hallottam, mikor kérte Mária Kertész Gergelyné az asszony szavával, kire monda Kertész Gergelyné, ha tiszta üdö lesz, megnézi, de nem tudom, nézte-e vagy nem.

Die vicissim 10 antelati mensis et anni in possessione Szamosujvár Némethi domoque Providi Joannis Sebesten jobbagionis fisci eiusdem Celsitudinis Vestrae, pro nunc vero iudicis iurati eiusdem possessionis Szamosujvár Némethi, ibidem et comitatu antelato Szolnok Interiori existenti habita testium inferiorum annotantes fassiones modo in praemissis declaratas recepimus sequenti serie:

37-mus testis Nobilis Michael Sebestyén, viceiudex nobilium dicti comitatus Szolnak Interioris de Szamosujvár Némethi, annorum 29, citatus, iuratus, examinatus fassus: Én is vallottam ⁷¹tiszt uraimék ⁷¹ő kegyelmék parancsolatjából törpeni Lénárt Ilonára s sokan vallottak, hogy pénzt keresett, nagy gödröket ásatott némelyekkel, egykor meg is fogván tiszt uraimék, azon fogságban beszélt nekem, hogy ő bizony nem igen tud, hanem még leány korában egy embernél lakott, a mely embernek volt valami kenője s ő is affélével megkente magát s kiment azon emberrel az mezőre, s neki is, mikor füveket szedett, megszólaltak az füvek. Zachariásné mondotta nekem a fogságban, hogy ő ártatlan szenved, de bizony a vár mellett lakó Veres Mártonné nagyobb mestere annak, a miért én szenvedek.

38-mus testis Andreas Literati, alias Trombitás de Bálványos Várallya pro nunc vice castellanus dictae arcis Szamosujvariensis, annorum 55, citatus, iuratus, examinatus fassus: Nekem maga beszélt Béliiné, hogy egykor Belényiné asszonyom odament hozzá tanálta mondani, hogy ő utazásában a Bánfi Farkas uram asztalánál azt hallotta, hogy ha valaki új tyukmonyra veres-selymet tekerne, és azt a tűzben tenné, a ki fölül azt cselekednék, megtudnák, ha él-e vagy megholt, mert ha él, a selyem el nem ég, ha pedig megholt, a selyem elég, melyet meghallván Mária, a menyecske, ki most is mellette vagyon, lefutott Durkóhoz s a szerint cselekedett, a tyukmony elégett, de a selyem megmaradt azon formában s szidta is előttem Máriát s kurvázta

azt mondván, hogy hire és akaratja ellen cselekedte az eb. ⁷²

39-mus testis Nobilis Andreas Lakatos, alias Biro de dicta Szamosujvar Némethi, annorum 45, citatus, iuratus, examinatus fassus: Egyebet nem tudok, hanem a minapiban közbiró lévén én is, vallattunk az németi Ikafalvi János uram szolgálója, Ersók ellen s azt vallották, hogy magától hallották Ersóktól, mikor ő Bösörményben lakott, egy szeretője volt neki Kassán s estve felkölt az ura mellől s megjárta Kassát és a szeretőjével szemben lett, hajnalra ismét az ura mellé visszafeküdt, melyről való relatoria a szolgabirónál Sebestyén Mihály uramnál vagyon Németiben. ⁷³

40-mus testis Nobilis Stephanus Trombitas de Bálványos Várallya, annorum 64, citatus, iuratus, examinatus fassus: Én mikor Béldi Pálék birták Bethlen várát, ott való inspektor voltam, de egyebet nem tudok, hanem egy olykor rabot szalasztánk el éjjel, az porkoláb és a tizedes futának türpeni Ilonához, mivel akkor ugyan Bethlenben volt fogva s kérdezni kezdék tőle, hogy merre megyen a rab, amaz kezdé nézni a csillagokat, s monda, hogy erre ment, erre ment, de ugyan nem érikel.

41-mus testis Strennus Michael Magyarországi pedes ad saepe dictam arcem Szamosujvariensem hebdomadatim inserviens, annorum 35, citatus, iuratus, examinatus fassus: Mikor Urunk ő nagysága először a táborban mene Szamosujvárból, már ki is ment volt ő Nagysága az várból, hallám az ajtón, hogy átkozódik vala Béldiné ilyen szóval a mi Kegyelmes Urunkra s Asszonyunkra esvén az szó: Az mennynek földnek Istene rontsa meg, verje meg ezt a mi jó Fejedelmünket s Fejedelemasszonyunkat, hogy így nyomorgat büntelen, az Isten soká el ne szenvedje, hanem még az maradékjában is megbüntesse őket s monda egy asszony ember szolgálója, kinek nevét nem tudom, ne átkozódjék kegyelmed, asszonyom, monda Béldiné, átkozódom, mert megérdemli az, ki oka az én és ti sok nyomoruságtoknak.

42-mus testis Providus Andreas Gergely, iobbagio fisci eiusdem Celsitudinis Vestrae in dicta Szamos Ujvár Némethi residens, annorum 28, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Tudom azt bizonyosan, mivel én az Kertész Gergelyné házánál laktam, hogy tavaly nyáron egy

alkalmatossággal estve későn kimene Gergelyné az pajtában egy sajtar vízzel, úgy kezdte egy s más felé hintezni vele, mit akart véle, én nem tudom. Egykor ismét mutatta nékem két vagy három penészes pénzt s azt monda, hogy ilyen elég van a széplaki oldalban, ezt én onnét hoztam, régenten ásattam volt is, de nem akadtunk reá, hanem ha te jó társokat keresnél, a kiket én elvihetnék, hogy egy akaraton volnának, kiáshatnók, de én nem mentem el véle.

Die iterum 11. mensis similiter et anni praenotatorum in possessione Füzes 8 domo Providi Joannis Fekete, pro nunc iudicis iurati eiusdem possessionis iobbagionis vero annotati ~~fisci~~ eiusdem Celsitudinis Vestrae ibidem et saepe fato comitatu Szolnok Interiori existentis habita, testis proxime subsequentem fassionem modo praeannotato recepimus hac serie:

43-mus testis Strennus Joannes Paládi, pedes ad praescriptam arcem Szamos Ujvariensem hebdomadatim inserviens, annorum 28, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Egyebet az kérdésben nem tudok, hanem az elmúlt héten midőn az Béldiné ajtaján strásáltam, nékem Mária az Béldiné szolgálója monda, hogy ötöt csak boszorkánynak szidja az asszony, maga bizony ő az boszorkány, mert ő tétetett az fazékban eleven szenet s ő kötötte bé új vászonnal.

Item die 12. mensis omnino et anni praedeclaratorum, in possessione Törpen, domoque Providi Michaelis Czirmai, iobbagionis orphani Generosi quondam domini György Vér de Keres Tarcsa, pronunc vero iudicis iurati eiusdem possessionis Törpen, ibidem et praescripto comitatu Szolnok Interiori existenti habita et extra (?) testium subnotandorum fassines modo et ordine in praemissis lucidius expresso recepimus sic:

44-mus testis Providus dictus Michael Czirmai, annorum 45, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Egykor Törpenből Lénárt Ilonát az magam szekerémen vittem éjjel Désre, ~~st~~ tudom bizonyosan, hogy mutogatta s nézegette a csillagokat, egykor monda, nézze, ama fényes a Fejedelem csillaga, ama pedig csak közel hozzá a te csillagod, azt is monda, hogy a cigányoknak nincs csillagok. Tudom azt is, hogy egykor két oláh jöve Ilonához, hogy nekik disznai vesztek el s mondja meg, hol

vadnak, kire monda Ilona, fizessetek meg hát, s megmondom. Az egyik ada 12 pénzt s az másik csak megfututtalá az oláhkért s elmene, a ki pénzt adott, annak monda, menjen erre az erdőre s ott egy fa alatt hevernek.

45-mus testis honesta foemina Helena Rosa, consors eiusdem Michaelis Czirmai, annorum 40, citata, iurata, examinata, fassa: Azt bizonyosan vallom, hogy nekem is mutogatta s nézegette az csillagokat éjjel Lénárt Ilona egy fényes csillagot a Fejedelmének monda, mást közel egy homályost enyimnek. Kérdém, miért az én csillagom homályos s mondá, azért, mert te sokat sírsz az megholt leányod után. Harmadik csillagot is mutata s monda, hogy az uramé, de az is homályos vala, azt is kérdém, miért homályos s monda, mert urad ismét azon busul, hogy te siránkozol. Kérdém azt is, miért az én csillagom közel a Fejedelem csillagához, arra azt mondá, hogy mert nékem atyámfia lakik a Fejedelem udvarában. Tudom azt is, hogy egykor penészes pénzt vön ki az erszényéből, s monda, ez is afféle pénz, az kit én ásattam, de viz fért volt hozzá s azért penészes.

46-mus testis Providus Joannes Kerekes, annorum 35, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Nekem maga mondotta Lénárt Ilona, hogy ő a csillagokbul nézi s tudja meg, hol kell ásatni s keresni a pénzt, tudom azt is, hogy kárvallott embereket igazított marhájok után. Tudom azt is, hogy az itt lakó Lénárt Jánosné majd tizenegy hétig vala beteg s soha meg nem gyógyulhat vala, hanem erős gyaauval reá izene Dénes Györgyné, Fazakas Sophira, hogy ő reá gyanakszik betegsége felől, annakutána az beteg csakhamar meggyógyula. Azt is tudom, hogy egykor az tomporomon pobolvar ereszkedett vala s Dénes Györgyné gyógyítja vala, de eszemben vön, hogy nem használ s menék Kecset Szilvásra, Kun Boldisárhoz, ki már megholt, ő csinála holmb orvosságot, kivel bevenvén, megkönnyebbedém. Onnét haza menvén Türpenben mellém adá magát ismét Dénes Györgyné s a sebemet megfuvá a szájából, mindjárt ugy megnehezédém az sebemmel, hogy csak sittam-rittam, hanem azután ismét Kun Boldisár gyógyita meg.

47-mus testis Providus Stephanus Lénárt, annorum 60, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Hallottam az hugomtól, Ilonától, hogy ő csillagokból nézi s ismeri meg, hogy az ellopott marhát merre viszik,

mert sokan jártak hozzá károsok s láttam magam is, mikor az csillagokat nézte estve, a többi közt egy Kolozsváratt lakó Perpeti nevű árros ember jött vala hozzá Ilonához, mert akkor nálam lakott, s monda Perpeti, kérlek Ilona asszony, egy sacskó pénzét lopták el egy embernek, mondd meg, ki dolga Kolosváratt, s monda az hugom, ő goromba, hiszen azt a pénzt senki sem lopta el, hanem Kolosváratt annak az embernek az házánál a vakablak előtt vagyon két láda, s a mögé esett. Annakutána is sokszor jött hozzám Perpeti s azon esküdött, hogy azon helt volt a pénz, a mint megmondotta. Magamat is elcsalt vala egykor ugyan az hugom pénz ásní, de semmit nem tanálánk. Tudom azt is, hogy egykor Dénes Györgyné hozzánk jöve s kezde neki panaszkodni a feleségem, hogy semmi hasznát a teheneinek nem veheti, monda Dénes Györgyné, semmit nem tudsz, te goromba, mert ha nekem két vagy három tehenem volna, az gyermekemet is tejben-vajban fereszteném. Azt is tudom, hogy sokáig mind ránk jártak az gonoszok s az egész cselédimre csak el nem vesztettek, mert mihelt setétülni kezdett, mindjárt rajtuk termettek s úgy gyötrötték, hanem osztán győauból Dénes Györgynére kiáltottunk, hogy ő dolga s soha azután ránk nem jöttek, hanem úgy szabadultunk meg.

48-mus testis Providus Joannes Lénárt, annorum 48, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Azt magam hallottam Lénárt Ilona néneimtől, hogy ő az csillagokból ismeri meg az elveszett marhát hogy mely felé viszik és úgy tudja meg, másokat is úgy tud reá igazítani. Tudom azt is bizonyosan, mert az szememmel láttam, hogy az elmúlt tatárjárásakor a somberek határon létünkben vala nekem egy tehenem futosó, a melyet mind egyre kergettek az ökörtinók, bika pedig nem volt a mi csordánkban s mondám a szolgámnak, eredj legény, hajtsd amaz idegen marhák közé azt a futosó tehenet. Mikor odahajtott volna, reáakadt az idegen bika mindjárt. Azonközben vévém eszében az én tehenem, hogy idegen marhák közt vagyon, megfutamodott onnét s jött épen az mi szekerünkhöz, az idegen bika is mindenütt utána. Meglátván Dénes Györgyné az idegen bikát, veszteg ülve úgy kezdé fesszengeni az alfelén s rakosgatni magát, azonban kiáltani kezde, add Uram, fogjuk meg az mi tehenünket s mindjárt meghágja az bika, megfogják a szarvát s noha az ő tehene nem is futosott, az én futosó tehe-

nemet odahagyván a bika, mindjárt ráugrék az ő tehenére, azután pedig feléje sem jött az én tehenemnek a bika.

49-ma testis Honesta foemina Elizabetha Boros, consors praescripti Stephani Lénárt annorum 30, citata, iurata, examinata, fassa: Láttam én azt nyilván, hogy Lénárt Ilona nézett a csillagokra s másnap úgy igazgatta a káros embereket, kit egy s kit más felé, a többi között egy révi oláhnak tizenkét polturáért megnézé hát ökrét hol vagyon s ott tanálta meg. Láttam azt is, hogy czérnát kötözetett az ujján s a térdire hová tette, de mi végre, nem tudom. Dénes Györgyné nekem mondogálja vala, hogy ha neki két vagy három tehene volna, az gyermeket is vajban feresztené, még azt mondá nekem, gonomba, semmit se tudsz te. Minket majd megölnék vala képiben az gonoszok, vagy ugyan maga volt s uram kikiáltá egykor s úgy távozék el.

50-ma testis Honesta foemina Martha Nagy, consors praefati Joannis Kerekes, annorum 28, citata, iurata, examinata, fassa: Láttam Dénes Györgyné hogy vagy négy rostát lerakott a földre s hol egyiket, hogy másikat kapta, úgy ugrált vele, mi végre, ő tudja.

51-mus testis Providus Gabriel Stir, annorum 45, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Láttam, hogy az káros emberek a vidékről jártak hozzá Ilonához, hogy elveszett marhájok után igazítsa, s el is igazította kit egy s kit másfelé, azt pedig a csillagból nézte.

52-ma testis Honesta puella Anna Lénárt, annorum 16, citata, iurata, examinata, fassa sicut proxime praecedens testis, addito: Azt is láttam, mikor czérnát kötözetett az ujján néném Lénárt Ilona.

53-mus testis Providus Martinus Kerekes iunior, annorum 50, citatus, iuratus, fassus: Én azt tudom az kérdésben, hogy gyakorta hordozták szekereken s hintón is együvé másuva Lénárt Ilonát orvosolni, Makfalvi Jánosnénak hívatta magát, de soha ura sem volt, mivel nekem egy decsei Jó Mihály nevű ember beszélé az malomban, hogy egykor nála volt Decsében s egy jámbor szolgáját elhódította volt s gyermeket csináltatott magának vele. Azt is mondotta az a decsei ember nekem, hogy ő véle is nagy gödröket ásott pénz után, de csak hazudott, mert nem tanáltak.

54-mus testis Providus Isacus Danko, annorum 30, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Láttam akkor tájban, mikor Béldi Pál

Törökországban volt, s úgy hallották, hogy még él, estve, mikor szép tiszta vala az ég s a csillagok látszattanak, nézi vala a csillagokat Lénárt Ilona s monda, soha nem jü haza Béldi Pál Törökországból, hanem odavesz, jól ismerem én az csillagából. Azt is láttam, mikor a káros emberek hozzámentek, estve mindjárt a csillagokra nézett s úgy igazította őket, kit egy s kit más felé.

Hi proxime praecedentes testes undecim sunt iobbagiones praescriptorum orphanorum annotati domini quondam Georgius Vér de dicta Koeres Tarcsa in deicta possessione sua Türpen antelatoque comitatu Szolnok Interiori existenti habita residentes et commorantes.

55-ma testis honesta foemina Sophia Magyar, relictá Strenai quondam Andreae Nagy de Tök, pronunc vero in praedicta possessione Türpen commorans annorum circiter 75, citata, iurata, examinata, fassa, énnekem öcsém volt Lénárt Ilona, egykor Gyékényesre hívott magával együtt s monda nékem, néne, én te neked hagyom az én mester-ségemet, már én eleget kerestem, hanem vedd hasznát te is, de én azt mondám, nekem bizony ne hadd, mert én nem szoktam, maga elég szegény vagyok s hitt is engem füvek szedni, de én nem mentem.

Die iterum 14 mensis pariter et anni praedeclaratorum in possessione Kendi Lona, domoque Providi Michaelis Sebestény, iudicis iurati eiusdem possessionis iobbagionis vero Spectabilis ac Magnifici domini Pauli Haller de Hallerkő, ibidem et comitatu Dobocensi existenti habita residentes et commorantes testes infrascriptos modo iam declarato examinavimus huiusmodi sub tenore.

56-mus testis Providus Michael Fazakas iobbagio domini Pauli Haller, annorum 48, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Nekem maga mondotta Lénárt Ilona, hogy ő kinek-kinek jó s gonosz szerencsáját a csillagokból ismeri meg.

57-mus testis Providus Michael Ban eiusdem domini iobbagio, annorum 36, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Egyebet nem tudok, hanem egykor türpeni Ilona itt vala nálunk s monda nekem, nosza vendéglj meg engemet s én bizony téged pénzre igazitalak. Mi tagadás benne, én, hogy szegény ember is voltam, hittem hazugságának s úgy megvendégeltem, hogy más vette ki az házból. Annakutána mondám neki, no mondj immár pénzt, hadd ássam ki s azt mondá, most fellegetes üdő vagyon, nem lehet, hanem ha feltésztul, mondék. Azután én is ördögben

odahattam, nem kértem többször reá.

58-ma testis Honesta foemina Anna Foris, consors Providi Andreae Gergely iobbagionis Spectabilis ac Magnifici domini Joannis Haller de Hallerkő, annorum 44, citata, iurata, examinata, fassa: Nekem maga mondotta Lénárt Ilona, hogy ő megtudja, kié lesz az jó szerencse, kié a rossz, mert ő egy tálban kenyeret s holt szemet teszen s czérnára fűzi, a kire a kenyér fordul, annak jó szerencséje leszen, a kire a szén, annak rossz szerencséje.

Hi 3. testis sunt iobbagiones annotatorum dominorum suorum terrestrium in portione eorundem possessionaria in dicta possessione Kendi Lona antelatoque comitatu Dobocensi existenti habita resident et commorantur.

Die vicissim 16. mensis et anni iam specificatorum in civitate Colosvar, domoque senatoria, ibidem et platea, vulgo ⁷⁴utcza nuncupata comitatuque eiusdem nominis Colosvariensis existenti habita et extraanea testium infra specificandorum fassiones modo in talibus observare solito recepimus hac serie:

59-mus testis Nobilis Stephanus Perpeti de Coloswar, annorum 28, civitatus, iuratus, examinatus, fassus: Türpeni Lénárt Ilona felől tudom bizonyosan, hogy csillagból nézett s jövendőlt, azt is, hogy sok házakat s élő fákat ásatott ki tövekből az pénz keresésért. Tudom azt is, hogy fizetésért varáslott, de a mellett csak csalogatott, négy polturáért eleget hazudott.

60-ma testis Honesta foemina Helena Gergely, consors Providi Stephani Serényi iobbagionis dicti Magnifici domini Pauli Haller, pro nunc in domo eiusdem Claudiopoliensi, residens, annorum 50, citata, iurata, examinata, fassa: Nékem maga beszélte türpeni Lénárt Ilona, hogy mikor Bethlenben volt fogva, azt izente neki Béldi Pálné az öreg asszonyától, Polyáknétől, hogy csak ő ártson, ha tud ártani annak, a ki legnagyobb Erdélyben, olyan szoknyát ad néki, hogy magától megáll, ha felállitják az földön. Engemet is megfenyegetett vala egyszer s csakhamar kisebesedék a száram s most is nyomorék vagyok miatta. Láttam azt is, hogy a térdin czérnát bögzött s bogzott. Azt is láttam, hogy egykor egy kolosi szász embertől tizenkét polturát vett fel ugyan Lénárt Ilona, hogy

vadnak, kire monda Ilona, fizessetek meg hát, s megmondom. Az egyik ada 12 pénzt s az másik csak megfututtalá az oláhkért s elmene, a ki pénzt adott, annak monda, menjen erre az erdőre s ott egy fa alatt hevernek.

45-mus testis honesta foemina Helena Rosa, consors eiusdem Michaelis Czirmai, annorum 40, citata, iurata, examinata, fassa: Azt bizonyosan vallom, hogy nekem is mutogatta s nézegette az csillagokat éjjel Lénárt Ilona egy fényes csillagot a Fejedelmének monda, mást közel egy homályost enyimnek. Kérdém, miért az én csillagom homályos s mondá, azért, mert te sokat sírsz az megholt leányod után. Harmadik csillagot is mutata s monda, hogy az uramé, de az is homályos vala, azt is kérdém, miért homályos s monda, mert urad ismét azon busul, hogy te siráncozol. Kérdém azt is, miért az én csillagom közel a Fejedelem csillagához, arra azt mondá, hogy mert nékem atyámfia lakik a Fejedelem udvarában. Tudom azt is, hogy egykor penészes pénzt vön ki az erszényéből, s monda, ez is afféle pénz, az kit én ásattam, de viz fért volt hozzá s azért penészes.

46-mus testis Providus Joannes Kerekes, annorum 35, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Nekem maga mondotta Lénárt Ilona, hogy ő a csillagokbul nézi s tudja meg, hol kell ásatni s keresni a pénzt, tudom azt is, hogy kárvallott embereket igazított marhájuk után. Tudom azt is, hogy az itt lakó Lénárt Jánosné majd tizenegy hétig vala beteg s soha meg nem gyógyulhat vala, hanem erős gyaauval reá izene Dénes Györgyné, Fazakas Sophira, hogy ő reá gyanakszik betegsége felől, annakutána az beteg csakhamar meggyógyula. Azt is tudom, hogy egykor az tomporomon pobolvar ereszkedett vala s Dénes Györgyné gyógyítja vala, de eszemben vön, hogy nem használ s menék Kecset Szilvásra, Kun Boldisárhoz, ki már megholt, ő csinála holmb orvosságot, kivel bevenvén, megkönnyebbedém. Onnét haza menvén Türpenben mellém adá magát ismét Dénes Györgyné s a sebemet megfuvá a szájából, mindjárt ugy megnehezédém az sebemmel, hogy csak sittam-rittam, hanem azután ismét Kun Boldisár gyógyita meg.

47-mus testis Providus Stephanus Lénárt, annorum 60, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Hallottam az hugomtól, Ilonától, hogy ő csillagokból nézi s ismeri meg, hogy az ellopott marhát merre viszik,

vessen farkas inat az ki ellopta a pénzt, mely munkára ugyan maga ajánlotta is fel magát.

61-mus testis Nobilis Joannes Varga alias Váradi de eadem Colosvár, annorum 30, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Nálunk volt szálláson türpeni Ilona s tudom, hogy csillagból jövendőt s kit-kit úgy igazított el egyre s másra.

62-ma testis Nobilis foemina Anna Trapodi, relictá Nobilis quondam Stephani Szöcs de Colosvár, annorum 50, citata, iurata, examinata, fassa: Tudom azt bizonyosan, hogy estvéken kiment Lénárt Ilona, mikor az ég tiszta volt, nézett a csillagokra, úgy igazította el a kárvallott embereket, ki egy s kit más felé, maga is mondotta, hogy ő a csillagokból is-méri meg, kinek-kinek elveszett marhája hol vagyon.

63-mus testis Egregius Michael Fileki de Szucsak, alias servitor Pauli quondam Béldi, annorum 67, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Én szolgájok voltam Béldi Pálnak, de az kérdésben semmit egyebet nem tudok, hanem mikor Kovács Istvánnét megfogák, akkor tájban odamenék, hogy lássam a szegény Kovács István uramot, akkor mondák, hogy az dolog mint vagyon, ugyanakkor mondá Beszprémi György uram az asszony fia, Isten engem úgy segiljen, félttem az anyámat, de tudom azt is, ki árulta el, köszönheti Serédi Benedekné asszonyomnak.

64-mus testis Nobilis Martinus Sziogyártó, de praedicta Kolosvár, annorum 52, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Az elmúlt esztendőben nekem is adott volt Lénárt Ilona valami füvet, mert az kezemet megvesztették vala s azt mondá, hogy azzal a füvel akar az ház tetejében menne.

65-ma testis Nobilis foemina Margaretha Hermán, consors eiusdem Martini Sziogyártó, annorum 30, citata, iurata, examinata, fassa in omnibus similiter, uti maritus suus.

66-ma testis Nobilis foemina Helena Kovács, consors Nobilis Petri Havasali de Kolosvár, annorum 30, citata, iurata, examinata, fassa: Énnekem Lénárt Ilona mondotta, mikor itt volt Kolosvárott, hogy én rajtam fél kötés vagyon s ő engem meg tudna gyógyítani.

67-ma testis Honesta foemina Elizabetha Kötélverő, consors Strenhi Joannis Muglér pro nunc vice vexilliferi praesidiariorum Colosvarien-sium, annorum 50, citata, iurata, examinata, fassa: Lénárt Ilona nekem

maga mondotta, hogy ő a csillagokból ismeri, hogy az idén is háborúság lesz, mondotta azt is, hogy én rajtam kötés vagyok.

Die vero 18 eiusdem omnino mensis et anni in oppido O-Torda, domoque praetoria ibidem et comitatu eiusdem nominis Thordensi, existentia habita et extranea testes modo solito subsequentes examinavimus hoc tenore:

68-ma testis Nobilis foemina Sara Sárközi, consors egregii Petri Tarsoly de Torda, annorum 35, citata, iurata, examinata, fassa: Én néhai Bálintfi Sigmondné asszonyomtól hallottam, hogy egykor egy gyermeket akarván temetni, holt tetemetek hántak ki s Herpaliné asszonyom kért egy kicsint hideglelés ellen, mivel egy szolgáját az hideg lelte s el nem hagyhatta s azon kis csontocskát az erszényben tötte, azalatt megfogták, de nekem azt mondotta Bálintfiné asszonyom, hogy bizony nem egyébért, hanem hideglelés ellen kérte volt.

69-ma testis Honesta puella Anna Péter, alias ancilla, dictae Herpalianae, annorum 14, citata, iurata, examinata, fassa: Azt mondotta nekem Herpáliné asszonyom, mert ő kegyelme tartott engemet, ha egy kis holt ember csontot kaphatna, s azzal orvosolhatna, elhadná az hideg.

Item die 20 mensis pariter et anni praespecificatorum in possessione Mező Bodon et domo providi Volphgangi Turk, iobbagionis spectabilis ac Generosi domini Gregorii de Bethlen pro nunc vero iudicis iurati eiusdem possessionis Mező Bodon, ibidem et comitatu Thordensi existentia habita testium infra annotandorum fassiones simili modo ut praescripta est recepimus huiusmodi sub tenore:

70-mus testis Providus Michael Vinczelér, annorum 52, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Azt bizonyosan tudom, hogy mikor Béli Pál birja vala ezt a falut akkor Bartha Tamásné eljőve Bumbe Stephanéval egy vasárnap az cigányok házához, láttam mert a cigányok háza az én házam előtt vagyok, hogy ők ketten hozának fel az Béli né majorából egy bokor szántó vasat, s úgy kezdék hidegen kalapálni, cigány pedig egy sem volt ott, a meglévén, megkerülék az cigányok házat s az ház négy szegletiből vonának egy-egy marék földet s elvivék vissza az majorban. Azt is tudom bizonyosan, hogy ugyanazon idő tájban egy szolgájok volt Bartha Tamáséknak, egykor elszökött vala s ismét visszajött, akkor tájban oda jöve hozzám Bartha Tamás s monda, ha mi akartunk

volna, úgy jött volna haza a mi szolgánk, hogy csak leesett volna az ház előtt, ugyan megpuffant volna. Azt is bizonyosan vallom, hogy nekem egy öcsém vala Vinczelér István, Csűr birája vala Bethlen Gergely uramnak is, azonban egy olykor a Bartha Tamásné marhája a csűrös kertben ment s kihajtván az öcsém a marháját (a mint maga mondotta a szegény öcsém) akkor megfenyegette Tamásné s azon éjjel osztán fejr ló képiben reáment az öcsémre s az lábát megvesztette, eléggé hordozám magam is az öcsémet, de ugyan csak meghala, de halálig mind Bartha Tamásnéra kiáltott, hogy ő ölte meg s ő miája kell meghalni. Nekem Sütő Gergely maga beszéllette, hogy az asszony Beldiné parancsolta neki, hogy kiássa a nem régen megholt szászt, mivel akkor igen holt döggel az marha s az koporsóból elvágván égesse meg s az hamvát adja az majorság marháknak.

71-mus testis Providus Nicolaus Szántó, annorum 50, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Ezt bizonyosan tudom, hogy a szegény feleségem lábát megvesztették vala s hogy nem tudtunk gyógyításához, elkülde engem az feleségem Bumbe Stephannéhoz, mert hallatott, hogy aféle orvosló a kötögető lett volna, én elmenék s hívám, de soha Bartha Tamásnétól el nem mért jönni nappal, hanem estve későn s hajnalban jött oda hozzánk, akkor is csak bujtoklott Bartháné előtt s kezdette kötöztetni, de nem használhatott, nem tudom, Barthánétól való féltében-é, vagy miért, az feleségem csak meghala, de halálig mind Bartha Tamásnéra kiálta, hogy miatta kell neki meghalni. Azt is tudom, mikor a vén Szász kertész⁷⁵ kiásák, kérdettem, miért ássák s azt mondták, hogy az asszony parancsolta, de igaz dolog nem volt itt az asszony, azt pedig Sütő György a kertész ásta, de mi végre, nem tudom, hanem tudom azt, hogy az koporsó négy szegletiből elvágott. Az Hegyes Péterné házában mikor voltam Szakálban, láttam, hogy sokan jártak varásoltatni hozzája s viaszat öntettek vele.

72-mus testis Providus Gregorius Bumbe, annorum 58, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Tudom, mikor az vén Szászt itt Bodonban kiásták vala, az koporsó négy szegletiből elvágott Sütő György a kertész, akkor azt hallottam, hogy az urak parancsolatjából cselekedte, de mi végre, nem tudom.

73-ma testis Honesta foemina (.)⁷⁶ consors

praescripti Michaelis Vinczelér, annorum 45, citata, iurata, examinata, fassa per omnia similiter, uti maritus eiusdem.

74-ma testis Honesta foemina Petka Szántó, consors Marián Kerekes, annorum 40, citata, iurata, examinata, fassa: Egyebet az kérdésre mondani nem tudok, hanem esztendeje mult az medgyesi sokadalomban én is oda voltam, Bartha Tamásné és Bumbe Stephánnéék-
kal, az utban veszekennek vala ketten, azonban Bartha Tamásné fel-
forditá az alfeléről az gunyáját s monda, ne veszekedj velem Stephánné,
mert ládd nekem sincs farkam.

75-mus testis Providus Georgius Kecse, annorum 25, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Hallottam, mikor Bumbe Stephánné Bartha Tamásné (salvo honore sit scriptum.) kopaszvalagu boszorkánynak szid-
ta, amaz pedig Bumbánét vak boszorkánynak.

76-ma testis Honesta foemina Has (sic!) Bumbe, relictá Providi quondam Georgii Bumbe, annorum 26. Hallottam én is az medgyesi soka-
dalomkor, hogy egymást Bumbe Stephánné Bartha Tamásnéval rutul boszorkányozták, sőt Bartha Tamásné egy gunyáját is hátul felemelvén, az alfeléről mondotta, nézzétek nem vagyok én boszorkány.

77-ma testis Honesta foemina Flore Hanke, consors Providi Joannis Rusz, annorum 22, citata, iurata, examinata, fassa per omnia
similiter uti proxime praecedens testis.

78-ma testis Honesta foemina Petka Vaszile, consors providi Gregorii Bumbe, annorum 45, citata, iurata, examinata, fassa simili-
ter addito: Láttam, mikor az koporsót kiásták itt Bethlenben s el is
vágák az négy szegletiben, de mi végre, nem tudom.

79-ma testis Honesta foemina Helena Chiron, consors Providi Szavul Szilágyi, annorum 30, citata, iurata, examinata, fassa: Nekem
maga mondotta Bumbe Stephánné, hogy ő éjjel igen keveset aluszik.

80-ma testis honesta foemina Juditha Csedrelictá quondam Petri Szántó, annorum 48, citata, iurata, examinata, fassa: Hallottam itt
az faluban, hogy Bumbe Stephánné s Bartha Tamásné az Böldiné majorá-
ban az két meztelen alfeleket egymásban verték, ugyan locsogott azt
mondván, veder vaj, csöbör tej, veder vaj cseber tej.

81-ma testis Honesta foemina Helena Tót, consors praescripti Nicolai Szántó, annorum 50, citata, iurata, examinata, fassa, uti proxi-

me praecedens testis addito: Az Tóháti Molnár holtig mind Bartha Tamásnéra kiálta, hogy ő ötte meg s ő miája kell meghalni. Az én uram első felesége is mind egyre kiálta Bartha Tamásnénak, mikor látta, ne jöjj ide, mert te miattad kell meghalnom, meg is hala, mert az lábáról az inak leszakadoztak. Igaz dolog Bumbe Stépánne párolta, de csak bujdoklott Bartáné előtt, úgy félt tőle.

82-mus testis Providus Oltyan Andogiueje, annorum 25, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Tudom bizonyosan, hogy ezelőtt egy esztendővel Bumbe Stéphánné elhitt engem Egerbegyre, mert azt mondotta, hogy az ő urát megfogták Segesváratt s talán valami varásló által ki-szerezheti s ennét hogy megtértünk, hazafelé jövünk vala s mikor Mező Szengyelen túl az nagy hidnál jönnénk, egykor az hid alá bemene Stephánné s hogy kijöve, tehát egy kis papforma emberrel jöve ki, pap süvege is vala, de a pap nem volt nagyobb, mint egy három vagy négy esztendőes gyermek, nekem megtapogató az fejemet s én azután úgy megbetegedtem, hogy apám hozott haza onnét, ki volt, micsoda volt s hova lett, én nem tudom.

Hi proxime antecedentes 13. testes sunt iobbagiones annotati Gregorii de Bethlen in dicta possessione sua Mező Bodon, comitatuque Thordensi antelati existenti habita resident et commorantur.

Eodem omnino anno et die in possessione Mező Szakál et domo providi Petri Szir, iurati eiusdem possessionis, iobbagionis vero Generosi domini Emerici Macskási de Szent Márton Macskassa ibidem et comitatu praeallegato Thordensi existenti habita, testes subsequentes modo in talibus observare solito examinavimus hac serie:

83-mus testis idem Petrus Szir, annorum 50, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Tudom bizonyosan, hogy ennekelötte nálunk való Hegyes Péternét Barna Sztánkát éppen Brassóban vitték volt pénz nézni és ásatni holmi szászok, Szovátra is vitték vala ugyan azért s ő azt mondotta, hogy mindkét helt tanáltak is. Azt is tudom, hogy ennekelötte mintegy hat esztendővel egy ökrönket loptak vala el, hogy busultam utána, azt mondotta nekem, hogy ne busuljak, mert megládd, hogy nem sokára megjű az te marhád, ha szinte megnyuzta is valaki, de azon lopó a bőrit is a házadhoz viszi. Én eleget várakoztam utána, de csak hazugsággal tartott, hanem magam is kezdettem fáradni utána, nem az ő tanácsá-

val s ugy keritettem meg az ökrömet. Tudom azt is, hogy mikor valakinek varáslást felfogadott, viaszban s ónban öntötte meg. Azt is tudom, hogy számtalan sokan jártanak hozzája varáslásért, egyszer tizenkét pénzért öntött viaszat vagy ónat, kétszer 24 pénzért, s mind ugy csalogatta a károsokat.

84-ma testis Honesta foemina Mária Palacsán, consors eiusdem Petri Szir, annorum 35, citata, iurata, examinata, fassa per omnia uti maritus eiusdem.

85-mus testis Providus Czigány Vaszilie, annorum 45, iobbagio eiusdem domini Emerici Macskási, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Láttam, hogy mindenféle hordozták Hegyes Péternét, Barna Sztánkát, hogy varásoljon s nézzen ezüst marhát s pénzt, de tanált-e vagy nem, én nem tudom. Láttam azt is, hogy sokan jártak hozzá károsok, s kérdezkettek károk felől s hallottam, hogy a körmiből nézett s varásolt, mikor tiszta üdő volt.

86-mus testis Providus Dobsa Iuon, annorum 45.

87-mus testis Providus Czigány Demetrius annorum 26.

88-mus testis Providus Sztjop Toma, annorum 36. Jobbagiones dicti domini Emerici Macskási iurati, examinati, fassi per omnia uti 85. testis.

89-mus testis Providus Makaria Botos, annorum 28.

90-mus testis Providus Petrus Moldován, annorum 50. Jobbagiones Nobilis dominae Clarae Fekete, Egregii Georgii Szegedi de Mike-szásza consortis.

91-mus testis Providus Szimjurana Hacz, annorum 25.

92-mus testis Providus Moldovan Kosztan, annorum 45.

93-mus testis Providus Petrus Moldován, annorum 40.

94-mus testis Providus Dobro Száva, annorum 30.

95-mus testis Providus Vaszilie Fere, annorum 40. Jobbagiones praescripti Emerici Macskási, citati, iurati et examinati fatentur uti antecedens 85. testis addito: Látták, hogy viaszban öntve varásolt.

96-ma testis Honesta foemina Todoszia consors Providi Ladislai Moldovan, annorum 30.

97-ma testis Honesta foemina Juanna, consors Providi Koszta Moldovan, annorum 26.

98-ma testis Honesta foemina Marika Kosztán, consors Providi Ladislai Czigany, annorum 25.

99-ma testis Honesta foemina Todoszia Akhim, consors Providi Michaelis Kopas, annorum 38.

100-ma testis Honesta foemina Maria Abxam, consors Providi Petri Murka, annorum 40.

101-ma testis Honesta foemina Nade Haczaganul, consors Providi Mitre Padujan, annorum 20.

102-ma testis Honesta foemina Anicza Oltyan, consors Providi Demian Czigany, annorum 23.

103-ma testis Honesta foemina Nede Bota, consors Providi Demetrii Szir, annorum 45. Sunt similiter iobbagiones eiusdem domini Emerici Macskási, citatae, iuratae, examinatae, fassae sicuti antecedens 89. testis usque ad 95. testis addito: Tudják, hogy mind viaszban, mind ónban öntve varáslott, egyszeri öntésért pedig tizenkét pénzt vett.

104-ma testis Honesta foemina Nasztasie Popa, consors Providi Kosztin Kalugyer, iobbagionis saepe fati domini Emerici Macskási, annorum 40, citata, iurata, examinata, fassa similiter, uti proxime praecedentes testes, addito: Láttam azt is, mikor a körméből varásolt, de addig a mig férjhez nem ment, hanem szűz volt.

Die vero 21. eiusdem mensis et anni ibidem testium sequentium fassiones recepimus hoc modo:

105 testis Providus Juon Nyágh, annorum 48.

106-mus testis Providus Juon Todoran, annorum 35.

107-mus testis Providus Vaszil Szocs (sic!), annorum 38.

108-mus testis Providus Pavul Pavel, annorum 40.

109-mus testis Providus Turk Luka, annorum 25.

110-mus testis Providus Todor Görgényi, annorum 23. Jobbagiones antelatae dominae Clarae Fekete, iurati, examinati fatentur in omnibus punctis et clansulis similiter uti 96. testis usque ad 103. testem.

Hi praerecensiti 28 testes sunt iobbagiones praenotatae possessionis in portione eorum possesso in praedicta possessione Mező Szakál antelatoque comitatu Thordensi existenti habita residentes et commorantes.

111-mas testis Providus Georgius Sütő, annorum 60, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Tudom s bizonyoson láttam, hogy az üdőben, mikor még Béli Pál birta Mező Bodont, az vinczeler Mihály háza alatt ülünk vala hárman, úgy mint én, Vinczelér Mihály s a felesége, azonban egy ősszel vasárnap estve felé Bartha Tamásné s Bumbe Stépháné, az kik most Görgényben fogva vadnak, elhoznak ketten egy bokor eke vasat az Czigányok házához, de csak egy cigány sem vala otthon, azonban Bartha Tamásné a vasat a koh helyre tévé, Bumbe Stépháné mintha futt vblna az fuvóval, de sem koh, sem fuvó, sem ülő nem volt s úgy kalapáltak ketten, mint szintén az cigányok, a meglévén, hazamenének ismét az majorházhoz, mert ugyanakkor majorné volt Bartha Tamásné. Tudom azt is bizonyoson, hogy ugyan azon üdő tájban egy székely leány szolgálot tart vala Barta Tamásné, ki hova való volt s hova lett, nem tudom, s igen rosszul tartotta s el akart tőle szökni. Eljött hozzám a leány s kért engem, hogy igazítsam utban valamely felé, mert soha nem lakhatik Tamásnéál. Én megszántam s estve későn eligazítottam, de hogy elhadtam, osztán mindjárt csak hamar visszajött ő is s nékem azt mondotta, hogy el nem mehet, mert az sötétben mindjárt eleiben kerül Bumbáné s el nem mehet miatta egy felé is, osztán nappal mind az én pajtámban hevert nyavalyás, míg osztán nagy nehezen elbódorgott tőle. Ugyanazon leány azt mondotta nékem, hogy egykor Bartháné egy csebet kötelen felhuzott a kakasülőre s neki mgghatta, hogy juttassa eszében reggel, minekelőtte az napfény feltetszenék, hadd vegye le, de ő mint goromba elfelejtette s mintegy dél tájban juttatta eszében, s azért rongálta volt úgy el Tamásné, mutatta is nékem az karját s olyan volt a verés miatt, mint az holt szén. Azt is az a leány mondotta nekem, hogy estve későn Barta Tamásné utána küldötte őtet Bumba Stéphánénak s a mint ment volna az háza felé, egykor nagy dobogást hall, tétova tekint, de semmit nem láthat, azonban a feje felett csak megvillámlik s lát egy lidérczet nagy fényesen elmenni s száll épen az majorházhoz, az hol Bartháné lakott s a leány, hogy meg is ijedett, csak megtért Bartháné asszonyához s hát Bumbáné már meg is nyugodt otthon, maga ő nem is hihatta volt el. Azon leány azt is mondotta nekem, hogy ő bizony elhagyja Barthámét, mert nem tudja, mi ördög babonás asszonyok ketten,

mivel elmennek az pajtaban s az meztelen seggeket úgy összeverték, ugyan locsogott, azt kiáltván, hogy cseber tej s veder vaj, cseber tej s veder vaj. Ezt is bizonyosan tudom, hogy ugyan Béli Pálék idejében, mikor néhai Komocz László vala tisztartónk, én akkortáiban a kertben kapálgatok vala, az peterfalvi szászok pedig az szőlőben kapáltak, azonban hivata engem Konicz László s monda, én az uraknak megírtam, mint hal az marha s azt írták mind az ur, mind az asszony, hogy a legujabb temetést ásassam ki, a koporsóról vétessek földet és a koporsó négy szegletit vágassam el s azzal orvosoltassam a barmokat s megszűnik az marha halál, azért menj el, s ássd ki s a szerint cselekedjél, földet végy éppen a koporsó fedeléről s a koporsó négy szegletit vágd el és a czondorad aljában hozd be énnekem, mivel énnekem parancsolták, én a szerint cselekedtem s bevíttem Koniczhoz és letöltöttem az ház földre, ott hagytam, de én nem tudom azután mit csinált vele, én azután nem láttam.

112-mus testis Providus Philippus Hetekás, annorum 35, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Azt bizonyosan tudom, hogy Béli idejében én szabados lévén, egykor hazajövök vala levelekkel Komlodrol Bodonban az Béli né majora alatt rut, sáros patak vala, többire ugyancsak sár volt s estve későn hallám, hogy lupuscolnak, azt gondolám, hogy vdd réczék, még hozzájuk akarék haitani, azonban lehajlottam a lovamról, s úgy nézem meg jobban s látám, hogy a nagy sötétben ketten, Bumba Stephánné s Bartha Tamásné meztelen fürödtenek abban a rut, sáros patakban, úgy összedugták a lábokat, hogy egyiknek a lába a másiknak a lába között vala s csupa meztelenek valának, mi végre cselekedték, már azt nem tudom.

Hi duo proxime praescripti testes sunt iobbagiones antelati domini Gregorii de Bethlen in dicta possessione sua Mező Bodon residentes.

Die vicissim 23. mensis et anni iam specificatorum in possessione Havadtó, domoque nobilis agilis Georgii Huszti de dicta Havadtó, pro nunc iudicis iurati eiusdem possessionis et sede Siculicali existenti habitati testium proxime annotandorum fassiones modo in praemissis fusius declaratas recepimus hoc tenore:

113-ma testis Nobilis foemina Juditha Gegesi, Agilis Gregorii

Fodor primipili de dicta Havadtó consors, annorum 60, citata, iurata, examinata, fassa: Egy Szabó Péter nevű embertől hallottam, az ki Uzoni volt ugyan, de jobbágysága előtt együtt-másutt csak úgy bódosog, hogy az hugát, Kis Mihálynét a maga nyelve vesztette, mert azt mondotta, hogy a mely ingben Béldi Pál elszökött, azt az inget azon éjjel fonták, szőtték s vatták úgy mint Béldi Pálné egy öreg asszonya s ő maga, mert egyébiránt ez országból ki nem mehetett volna, ha nem azt az inget a fosztány alá vette.

114-mus testis Nobilis Joannes Kis, annorum 70, de praedicta Havadtó, cütatus, iuratus, examinatus, fassus: Az menyemtől, Kis Mihálynétől hallottam, hogy mikor Béldi Pál elszökött, ők csináltak azon éjjel inget neki s abban szökött el.

115- (...) ⁷⁷

116-ma testis Nobilis foemina Catharina Fodor, Nobilis Agilis Andreae Szalma, de praefata Havadtó consors, annorum 25, citata, iurata, examinata, fassa in omnibus similiter, uti praecedens 113. testis Juditha Gegesi.

Die tandem 30. mensis similiter et anni multoties specificatorum in civitate in territorio Celsitudinis Albae Juliae et domo Generosi domini Petri Alvinczi de Borberek, in platea vulgo Sido utcza nuncupate extranea comitatusque Albensi Transilvaniae existenti habita testis sequentem fassionem modo in praemissis observari solito recepimus hoc serie:

117-mus testis Nobilis Martinus Horvát, de Szép Kenyerü Szent Márton, annorum 45, citatus, iuratus, examinatus, fassus: Egyebet nem tudok s nem hallottam a kérdésben, ⁷⁸hanem Görgényi fogságomban Jakab, az ur Teleki uram ő Kegyelme fogoly szolgája mondotta, hogy Kis Mihálynétől hallotta, mikor Kovács Istvánnak mondotta, hallgass, mert olyat mondok, hogy bizony megcsikorodik az fogad. Azt is hallottam az görgényi tömlöcztartótól, Jánostól, hogy mondotta az görgényi fogoly asszonyoknak, intvén szépen őket ilyen formán, csak veszekedtek, nem tudtok hallgatni, de ha minket megeskütenek, bizony nem tudom mint leszen dolgotok.

Azt is hallottam az ott való fogoly kapitánynétól, mikor mondotta nekünk, irjátok meg uramnak, a német kapitánynak, forgódjék hamar az én szabadulásomban, mert bizony mind megmondom, hány boszorkány s kurva vagyon az ő zászlója alatt, a melyet meg is iratott az Vajda László uram szolgájával, Stepán Jánossal.⁷⁹ Mondotta nekünk azt is azon kapitányné, hogy ő ha csak köszvényes nem lett volna asszonyunk ő Nagysága, bár akármi csoda nyavalyában lett volna lábairól, eddig is meggyógyította volna, de ha őtet még most is hamarjában elbocsátának, hozzákezdene, csak hogy már az füvek is majd mind elszáradnának s osztán semmi haszna nem ~~leszen~~. Azt is tudom, mikor most későbbben Fogarasból egy rabot hozának,⁸⁰ az megirt Kis Mihályné meginté, semmit ne szóljon, mert megtanítja ő, mit cselekedjék, annakutána elhitta magával az kamara székre s sokáig beszéltek együtt és azután semmit nem beszélett, hanem csak nem láttam s nem hallottam és nem tudom.

Cuiusquidem huiusmodi praemissae inquisitionis nostrae et testium praefatorum attestationis seriem prout prius est expedita et peracta eidem Illustrissimae Celsitudini Vestrae fide nostra mediante rescripsimus sigillisque nostris usualibus et consuetis ac manuum propriarum subscriptionibus roborantis eidem domino exponenti iurium praescripti officii sui uberiori futuram ad cautelam necessariam extradeditus communi iustitia et aequitate suadente Eandem de reliquo Illustrissimam Celsitudinem Vestram quam diutissime vivere, valere ac feliciter regnare desiderantes.

Datum in praescripta civitate Celsitudinis Vestrae Albae Juliae, die 30. mensis Octobris, anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto praenotatis etc.

Correcta per nos

Eiusdem Illustrissimae Celsitudinis

Vestrae humiles, fideles perpetuique

servitores.

Michael Budai mpria et Georgius Pásztohi mpria
Tabulae eiusdem Celsitudinis Vestrae iudiciariae scribae et
iurati notarii e curia eiusdem, per eandem ad praemissa peragen-
da specialiter exmissi.

(Zárópecsék)

Külcim: Illustrissimo ac Celsissimo Principi domino domino Michaeli
Apafi, dei gratia Transilvaniae principi, partium regni Hungariae
domino, et Siculorum comiti etc. domino domino nobis naturaliter
clementissimo.

A cimlapon: Anno 1685. apertum per magistrum Petrum Alvinczi
protonotarium mpa.

Alább, ugyancsak Alvinczi kezével: K.

Generalis Inquisitio

Év nélkül (1686 körül)

A Béldi Pál ellen irányuló varázssoltatás vádjának összefoglaló kimutatása a vallatási jelentések alapján.⁸¹

Béldi Pálnét tettük volt fel pro fundamento, de ő ellene sem fognak ezek a relatoriak ponderálni, ha többet nem vallattatnak.

1. A Kende Clára asszony fassioja csak hallomás. Vide relatoria sub H.⁸²

2. Az bodolai inquisitio sem sokat nyom az ingfontatásról és szüttetésről, mert emlékezeti sincs a relatoriában, hogy rossz végre, annál inkább urunk vagy asszonyunk ő nagyságok ellen mivelte volna.

Sub D.⁸³

3. Az öreg asszony fassioja is semmit nem subinferál, hogy ő nagyságok ellen cselekedett volna. Sub J.⁸⁴

4. Az uzoni inquisitio subinferálja ugyan, hogy Béldiné varásoltatott, de nem, miről, annál inkább, hogy ura fejedelemsmé létéről cselekedtette volna, emlékezeti sincs. Sub littera G.⁸⁵

5. Az árapataki inquisitióban az 1. testis fateálja, hogy Béldiné varásoltatott, hogy az urát Tatárországból kihozzák. A 3. testis hallomást fateál, hogy Béldiné varásoltatott volna az ura fejedelemsmé léte felől. A 4. testis ugyan tudja, mert őtet küldötte Béldiné a boszorkányhoz azon dolog végett való tudakozódásra. A többi nihil ad rem.

Sub littera E.⁸⁶

6. A nagy relatoriában, melyet a deákok expedáltak, az 1. testis hallomást vall. A 3. testis vallja, hogy Polyákné nézette, lészen-e Béldi Pál fejedelem. 4. testis hallomás. 27., 29. testis csak hallomás. 32. testis hasonló. A ki mit vall is, arról való nézetést vall, él-e az ura, vagy megholt. A 41. testis vallja, hogy Béldiné átkozta a fejedelmet. 60. testis Lénárt Ilonától hallott dolgot fateál, amelyet ha tudommal fatealt volna, nagyot ponderalt volna. Ebben az egész relatoriában sincs ellene tudommal való fassio semmi.⁸⁷

Gyulafehérvár, 1685. november 7.

A gyulafehérvári országgyűlés azon articulusia, amelyek a boszorkányokra vonatkoznak

Articulus VI.

Czégéres gonosztevők és sellérek dolgáról.

Könönséges megbántódásunkkal tapasztaljuk kegyelmes urunk külömb-külobb féle czégéres vétkekben élőknek alkalmatossági miatt fenforgó károsításunkat és egyéb iránt való sok szenvedésinket is, melyektől a sok párttartók és külömb-külobb törvényes kifogások miatt semmiképen meg nem menekedhetünk, mely káros szenvedésinkre sok sellér jobbágyok is tolvajságra adván magokat, nem kevés okot szolgáltatnak. Nagyságod kegyelmes consensusából azért végeztük, a kik tolvajságban, gyilkosságban, boszorkányságban és egyéb ezekhez hasonló czégéres vétkekben comperiáltatnak, kiknek tudniillik, ha nemesek, kétszáz forint érő residentiájok nem találhatik, megfogattatván a törvényes kifogásokat megvizsgálván a bírák, csak a meritalis okot observálják, az rendkívül valókat posthabeálván, és in discussione causae eorundem, a jámbor és hiteles paraszt emberek attestatiói is acceptáltatván, vétessenek igazításban és executióban haladék és kedvezés nélkül. Afféle sellér jobbágyokat pedig senki földén ne szenvedjen és tartson iuxta Approb. Const. part. 3. tit. 41. art. 2. et part. 5. edicto 30.⁸⁸ hanem azon articulusok szerint kötelezze jobbágyságra, *salvis tamen dominorum suorum terrestrium iuribus permanentibus*, hogy annyival is az olyanokból álló gonoszok jobban megzaboláztassanak és akárhol is afféle gonosztévő persónák megfogattathassanak.

Articulus IX.⁸⁹

Az Görgényben holmi titkos dolgokért fogva lévő személyekről.

Szomoruan érezzük kegyelmes urunk Nagyságod méltóságos házán a mi kegyelmes asszonyunk ő nagysága titkos nyavalyái által forgó Nagyságtok szenvedésit, azon ő nagysága szenvedésinek pedig micsoda titkos okai lehettenek, Istennek jó tetszéséből alkalmasint kinyilatkoztatván, külömb-külömb soros személyek fogattattatnak meg és most is fogva tartatnak, Nagyságod kegyelmes izenetiből alázatosan értjük, intimáltatván, azt is, hogy azon személyek dolgának törvényes igazítására kívántató bírákat cum plenaria facultate deputálnánk. Mely dologról kegyelmes urunk communicatis consiliis közönségesen concludáltunk, hogy az egy minden sziveket irtóztató casusban, minden lehető difficultásokat posthabeálván, procedáltathasson Nagyságod, azon terhes dolognak igazítására s exequáltatására is cum plenaria facultate delegálván és pronuciálván a méltóságos tanácsi rendet, item a tábláról Gyerőfi György, Petki János, Tolalagi János, Daniel István, Keresztesi Sámuel, Pekri Lőrincz, Kálnaki Farkas és Alvinczi Péter ítélőmester atyánkfiait; a vármegyékről Bánfi György, Kemény János, Rédei János, Bálintit Sigmond és Alsó János atyánkfiait, a székelységről Gyulafi László, Kálnaki Sámuel és Szentiváni Sámuel atyánkfiait, az universitásról pedig szebeni és segesvári egy-egy böcsületes polgár, beszercei notarius és nagysinki szék bíró atyánkfiait, úgy hogy ő kegyelmek ad terminum praefigendum compareálván, azon materiát discutiálják és executióban is vétessék haladék nélkül.

Gyulafehérvár, 1685. november 10.

Apafi Mihály fejedelem intő- és perbehívó levele a boszorkánykodás miatt Görgényben fogva lévő és név szerint felsorolt asszonyok részére a december 7-iki és folytatólagosan Marosvásárhelyre kitűzött delegált bírósági tárgyalásra.

Michael Apafi Dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes. Fidelibus nostris egregiis et nobilibus Michaeli Budai, Georgio Pásztóhi, Beniamini Telegdi, Mosi Szentmihályfalvi, Joanni Dobai, Georgio Marothi, Paulo Gálfi, Joanni Szegedi, Samueli Pécsi, Joanni Galambfalvi, Michaeli Hegyesi, Paulo Bako, Sigismundo Csiki, Samueli Enyedi, Paulo Tolnai, Samueli Bonyhai, Michaeli Buzinkai, Danieli Tövissi et Andreae Borosnyai, tabulae nostrae iudiciariae scribis et iuratis notariis e curia nostra per nos ad infra specificanda fideliter peragenda specialiter exmissis, nobis dilectis salutem et gratiam nostram ! Exponitur nobis in persona generosi Stephani Hegyesi de Borosjenő causarum nostrarum in Transilvania fiscalium directoris, ratione officii sui. Qualiter licet, incantationes, praestigiae, venificia, consultationes cum diabolis, pythonibus et ariolis, ut et commercia ac pacta cum eisdem ineunda, divino, humanoque iure severissime sint prohibita, adeoque sancitum sit, ne incantatrices praestigiatrices, venefici et veneficae, pythonesque et arioli inter christicolos inveniantur, nihilominus tamen nobiles foeminae Catharina Zöldi, Casparis Herpali de Várad et Juditha Nagy, Joannis Murányi de eadem Murány nobilium, Margaretha item Nagy, Joannis Rácz de Diosgyőr, Helena Lénárt, Joannis similiter Makfalvi de Törpén et Dorothea Jakab, Petri Kertész pro tunc hortulani nostri Szamosujváriensis strenuorum; Providae denique Angelina Bumbe, Sztán Bumbe, spectabilis et generosi Gregorii de Bethlen iobbagiones in portione eiusdem possessionaria in possessione Mező Bodon et comitatu Thordensi et Flora Mester, Gregorii Buthnár hortulani

nostri in possessione Gerla⁹⁰ et comitatu Szolnok interiori esistenti, habita, pro tunc residentis et commorantis provisoris quondam relictæ viduæ. Nobiles insuper Ursula Ebeni nobilis Stephani Kovács de Kereszt-szeg, Barbara Szabo, nobilis agilis Michaelis Kis de Havadtó, Catharina Lukács, honorabilis Blasii Besenyei, pastoris alias Kendi-Lonensis, Barbara Onicsinki strenni Bernardi Simon, pedituum (sic!) nostrorum capitanei, altera Barbara Selyem, Zachariae Kerner et Ilinka Haszte, Bartholomei Puskás de dicta Gerla, Barbara tandem Kádas, alias Kalmár, Stephani Csizmadia, alias Ecsedi de Szamosujvár, Juditha Eotves, Hendrici Angyal de Ráton, Sophia Fazekas, Georgii Dénes de dicta Törpen, ac Susanna Biro, Nicolai Kovács de Szamosujvár-Némethi, strennorum; nec non providæ Sztanka Barne, Petri Hegyes generosi Joannis Daczo de Sepsiszentgyörgy in Mezőszakál, Marinka Doma, Dráguly Blagæ, generosi Stephani Daniel de Vargyas in Hagymás, et Barbara Mártonosi, Thomæ Barta in dicta Mezőbodon, præfati spectabilis ac generosi Gregorii de Bethlen jobbagionum in dictis possessionibus et portionibus suis in eisdem habitis residentium et commorantium consortes.

et aliae castræac in arce nostra Görgény et dicto comitatu Thordensi detentæ, præsentæ videlicet universæ et singulæ existentes postergato divino, humanoque iure iam ab arte diversis vicibus et temporibus, varias incantationes, præstigias, veneficia diabolorum, pythonumque et ariolorum consultationes exercuissent, exerckerique fecissent, imo variis technis molitionibusque diabolicis in domum etiam familiamque nostram grassari conatæ fuissent, quin in solio etiam nostro principali, sanitateque et viribus illustrissimæ principissæ Annæ Bornemisza, conthoralis nostræ lectissimæ subvertendis abutæ exstitissent, adeoque e chisticolarum coetu elongando, damnato incantatricum, præstigiaticum, veneficarum, spirituque pythonico instructarum ut et ariolorum, aliorumque id genus commercia et pacta cum satana colentium coetui se se addicere non exhorruissent, in contemptum divini humanique iuris manifestum, poenam superinde sancitam incurrere minime formidantes. Unde vellet idem director noster fiscalis, præfatas omnes iam nominatas ac etiam præter eas captas et præsentæ in arce nostra Görgény et comitatu Thordensi præfato detentas, existentes, ratione præmissorum ac aliorum etiam negotiorum

coram latius declarandorum ad diem septimum mensis Decembris anni praesentis et alios subsequentes ad id aptos et sufficientes dies congregationis deputatorum iudicum in civitatem nostram Marusvásárhely, communi regnicolarum suffragio pro dirimendis hisce negotiis indictae ax primitus post harum emenationem celebrandae et non tantum per procuratores earum legitimos, in causam convenire, ac ex parte earum ab eisdem deputatis iudicibus ~~nam~~ iuxta regnicolarum superinde factam constitutionem, iudicium et iustitiam habere iure regni admittende. Quocirca vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus statim vos simul, vel duo vestrum sub oneribus alias in talibus observari solitis erga praefatas universas et singulas foeminas cum praesentibus accedentes ammoneatis easdem personaliter ibidem, dicatisque et committatis eisdem verbo nostro principali, quatenus ipsae praefata die septima mensis Decembris anni praesentis et aliis subsequentibus ad id aptis et sufficientibus diebus congregationis deputatorum iudicum in civitatem nostram Marusvásárhely communi regnicolarum suffragio pro dirimendis hisce negotiis indictis ac primitus post harum emanationem celebrandae coram eisdem deputatis iudicibus ratione praevia coram latius declaranda personaliter et non tantum per procuratores suos legitimos ad praemissam directoris nostri actionem et acquisitionem responsurae, ac iuxta praecitatum regni constitutionem iudicium et iustitiam recepturae comparere debeant et teneantur. Certificantes easdem, quod sive ipsae termino in praescripto modoque praedecclarato coram eisdem deputatis iudicibus compareant, sive non, iidem tamen deputati iudices partis comparentis ad instantiam id facient in praemissis, quod iuris et iustitiae dictaverit ordo. Et post haec vos seriem huiusmodi ammonitionis et certificationis vestrae prout per vos expedita foret et peracta, nobis terminum ad praefixum fide vestra mediante referre vel rescribere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in civitate nostra Alba Julia die decima mensis Novembris Anno Domini Millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto.

(P. S.)

Lecta, correcta mpr.

Görgény, 1685. november 20.

Borosnyai András és Hegyesi Mihály, a fejedelmi ítélőtáblai íródeákok és esküdt-jegyzők jelentése (a november 10-én kelt fejedelmi parancs értelmében) a görgényi várban boszorkánykodás vádja miatt fogva lévő és névszerint felsorolt asszonyok megintése és perbehívása felől a marbás-vásárhelyi december 7-iki delegált bírósági tárgyalásra.

Illustrissime ac celsissime princeps, domine domine nobis naturaliter clementissime !

Humilium fidelium, perpetuorumque servitiorum nostrorum in gratiam Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humilimam, debitamque semper oblationem !

Vestra clementer nosse dignetur Illustrissima Celsitudo, ad nos literas eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae ammonitorias pariter et certificatorias pro parte et in persona generosi Stephani Hegyesi de Borosjenő, causarum in Transilvania fiscalium directoris, ratione officii sui legitime confectas et amanatas, nobisque inter alios Celsitudinis Vestrae humiles, fideles, perpetuosque servitores nominanter literis in eisdem conscriptos praeceptorie sonantes et directas, honore et obedientia, quibus decuit, receperimus in haec verba: Michael Apafi etc. (16. 1685. november 10.)

Quibus receptis, nos mandatis eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae in omnibus, uti tenemur et par est obedire et satis facere volentes in hoc anno praesentis millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto, die vero vigesima mensis Novembris erga praefatas universas et singulas foeminas, puta: Catharinam Zöldi, Casparis Herpali de Várad, et Juditham Nagy, Joannis Murányi de eadem Murány, nobilium; Margaretham item Nagy, Joannis Rácz de Diosgyőr, Helenam Lenárt, Joannis similiter Makfalvi de Törpen, et Dorotheam Jakab, Petri Kertész, pro tunc hortulani Celsitudinis Vestrae Szamosujváriensis, strenuorum, providas denique Angelinam Bumbe, Sztan Bumbe, spectabilis ac generosi Gregorii de Bethlen iobbagionis in portione eiusdem possessionaria in possessione Mész-Bodon et comitatu Thordensi, et Floram Mester, Gregorii Buthnár, hortulani Celsitudinis Vestrae in possessione Gerla et comitatu Szolnok Interiori

existenti habita, pro tunc residentis et commorantis, provisoris quondam
 relictam viduam, insuper Ursulam Ebeni, nobilis Stephani Kovács de
 Keresztszeg, Barbaram Szabó, nobilis agilis Michaelis Kis de Havadtó,
 Catharinam Lukács, honorabilis Blasii Bessenyei, pastoris alias Kendilo-
 nensis, Barbaram Onicsinki, strenui Bernardi Simon, peditum nostrorum
 capitanei, alteram Barbaram Selyem, Zachariae Kerner, et Ilinkam
 Haszte, Bartholomaei Puskás de dicta Gerla, Barbaram tandem Kádas
 alias Kalmár, Stephani Csizmadia alias Ecsedi de Szamosujvár, Juditham
 Ötves, Hendrici Angyal de Ráton, Sophiam Fazakas, Georgii Dénes de
 dicta Törpen, ac Susannam Biro, Nicolai Kovács de Szamosujvár-Némethi,
 strenuorum, nec non providas Sztankam Barne, Petri Hegyes in Mező-
 szakál, Marinkam Doma, Blagae Draguly in Hagymás, et Barbaram Már-
 tonosi, Thomae Bartha in dicta Mező-Bodon, praefati spectabilis ac gene-
 rosi Gregorii de Bethlen iobbagionum in dictis possessionibus et portioni-
 bus suis in eisdem habitantium residentium et commorantium consortes
 et alias ibidem repertas et captas personas cum praeinsertis Celsitudinis
 Vestrae literis ammonitoriis pariter et certificatoriis accesserimus, eas-
 demque in arce Celsitudinis Vestrae Görgény, domoque vulgo tömlöczház
 vocato, ibidem et comitatu Thordensi existentes, habitantes, adiacentes
 et extructas personaliter repertas, ammonuerimus, dixerimusque et com-
 miserimus eisdem verbo Celsitudinis Vestrae principali, quatenus ipsae,
 praefata die septima mensis Decembris anni praesentis et aliis subsequen-
 tibus ad id aptis et sufficientibus diebus congregationis deputatorum iudi-
 cum in civitatem Celsitudinis Vestrae Marusvásárhely, communi regnico-
 larum suffragio, pro dirimendis praescriptis negotiis indictis ac primitus
 post harum emanationem celebrandae, coram eisdem deputatis iudicibus
 ratione praevia, coram latius declaranda personaliter et non tantum per
 procuratores suos legitimos, ad praemissum directorem Celsitudinis
 Vestrae actionem et acquisitionem responsurae ac iuxta praecitatum regni
 constitutionem, iudicium et iustitiam recepturae, comparare debeant et
 teneantur. Ad quam quidem praemissam huiusmodi ammonitionem nostram
 communiter nativa lingua responderunt hoc modo: Értük. Certificaverimus
 denique easdem praescriptas universas et singulas personas ibidem, quod
 sive ipsae termino in praescripto, modoque praedecclarato coram eisdem
 deputatis iudicibus compareant, sive non; iidem tamen deputati iudices

partis comparentis ad instantiam id facient in praemissis, quod iuris et iustitiae dictaverit ordo. Et post hac nos seriem huiusmodi ammonitiones et certificationis nostrae, prout per nos extitit expedita et peracta eidem Illustrissimae Celsitudini Vestrae fide nostra mediante rescripserimus, manuumque propriarum subscriptionibus et sigillis nostris usualibus roborantes, praefato domino directori Celsitudinis Vestrae iure officii sui uberius futuram ad cautelam necessarias extradederimus. Eandem de reliquo Celsitudinem Vestram quam diutissime feliciter valere, vivere, regnareque desiderantes. Datum et actum anno, die, locoque ut supra notatis.

Correcta per eosdem.

Eiusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles,
fideles, perpetuique servitores

Andreas Borosnyai mpr. Michael Hegyesi mpr.

tabulae Celsitudinis Vestrae iudiciariae scribae et
iurati notarii, e curia eiusdem per eandem ad praemissa fideliter
peragenda specialiter exmissi etc.

Külcim: Illustrissimo ac celsissimo principi, domino domino Michaeli
Apafi, Dei gratia principi Transilvaniae, partium regni Hungariae
domino et Siculorum comiti etc. Domino, domino nobis naturaliter clementissimo.

(Zárópecsék.)

A cimlapon, Alvinczi Péter kezével: Anno 1686. Aperta per magistrum
Petrum Alvinczi protonotarium mpr.

Ugyanott, más kézzel: 1685. die 20. Novembris. Relatoria evocationis
veneficarum penes mandatum nomine Directoris.

Fogaras, 1685. november 21-22.

Makai Jánosnak, a fogarasi nemesi ítélőzzék esküdt ülnökének és Lészai Istvánnak, a fogarasi felsőbb szék jegyzőjének jelentése Boér Zsigmondhoz, Fogaras vára őrségének és Fogarasföldje vicekapitányához és a nemesi felsőbb szék esküdt biráihoz, boszorkányok, bűvös-bájos személyek tanu-vallomásairól, akik a fejedelemnek, a fejedelemasszonynak és a fejedelmi udvarhoz tartozó személyeknek "ártani igyekeztek".

Szolgalatunkat ajánljuk kegyelmeteknek, Isten minden üdvességes jókkal megáldja kegyelmeteket.

Akarok kegyelmeteknek értésére adni quod in anno proxime preterito 1685 die 21 Novembris küldé mű hozzánk nemzetes Boér Sigmond fogarasi vicze kapitány uram maga pecsétit, mellyel inte bennünket a mi kegyelmes Asszonyunk őnagysága méltóságos parancsolattyából, hogy mű itt Fogarasban nemű-nemű vallóknak hűtök után való vallástételeket meghallgatván leirnák. Mi is azért engedelmesek lévén anno et die in premissis az prefigált helyre, úgy mint az vár előtt levő prefectus uram őkegyelme szállására, prefectura házhoz és az mely személyeket mű előnkben idéztetett őkegyelme, azokat erős hittel megesketvén és az alább megirandó utrum szerént megexaminálván hűtök után való vallástételeket kegyelmeteknek következő mód szerént az utrum után megirtuk.

Utrum de eo.

1. Tudsz-e, vagy hallottál-e itt Fogaras várában vagy Fogaras földén akárholott boszorkányokat bűjös-bájosokat, vagy egyéb ördögi mestersegekkel embereknek ártani égyekező személyeket? nevezett szerént kik az mű kegyelmes Urunk vagy kegyelmes Asszonyunkhoz őnagyságához tartozó személyekhez vagy őnagyságoknak ártani igyekeztek volna?

2. Tudod-e, vagy hallottad-e az mely rut féreg, vagy kigyó az elmúlt tavasszal az várban az mű kegyelmes Asszonyunk őnagysága külső házának pitvarában találtatott, ki mestersége által vitetett fel s honnan vett eredetet? mindezen dolgok felől mit tudsz, mit láttál és mit hallottál s kitől hallottad minden környül álló dolgaival edgyütt mondd meg és számláld elő.

Sequuntur testes.

1. testis strenuus Molnár alias Timár János annorum 60, iuratus, examinatus fatetur ad primum: hallottam György cigántul, ki Alsóveniczei Szegedi András jobbágya és Mihály cigántul, ki Petki uram jobbágya, hogy egy éjszaka paska portörő malom táján anyaszült meztelen találta az német kapitánét, ki is most Görgeyben fogva vagyon és Petrás cigánét, ki is Boér Miklósné asszonyom jobbágya. Láta, hogy ott kuruslottak, azt is tudom, ezen cigányné éjjel-nappal Darabosnénál hever, de ott mit csinált, nem tudom, de azt tudom, hogy Hegedüs Horvát feleségéhez, Máriához, ki is Luczai András deák jobbágya, ugy jártak varáslásra, mint az malomban.

2. testis strenuus Opra Kopaczanul Timár annorum 35. iuratus, examinatus fatetur ad primum. Sokaktul hallottam, hogy az Boér Miklósné asszonyom jobbágynéja, Petrás cigáné ördögi mesterséggel, bűjbájossággal él nevezet szerint, pedig kitül hallottam, nem tudom, eszembe sem jut, mivel közönségesen az utcán mondták.

3. testis strenuus Stefán Timár annorum 40, iuratus, examinatus fatetur ad primum uti secundus testis et addit, azt hallottam, Máté Manyné ellenzván, hogy az fija eljedzett mátkáját el ne vegye, fija mátkájának fejét holmivel megkente avégre, hogy fija el ne vegye, hanem meggyölölje, ki adta az kenőt neki, nem tudom.

4. testis. strenuus Opra Purczelye Timár annorum 36. iuratus, examinatus fatetur uti secundus testis addito Hegedüs Horvát felesége felől is az szerint hallottam, ki is Luczai András uramnak jobbágynéja.

5. testis strenuus. Molnár János felesége Nyaga annorum 58. iuratus, examinatus fatetur uti secundus testis.

6. testis strenuus Jakab Timárné Linka annorum 25. iurata, examinata fatetur uti secundus testis.

7. testis. Providus Jonasko Hosul, alias Timár annorum 30. iuratu examinatus fatetur uti secundus testis.

8. testis strenuus Precup Jovon, Timár annorum 55. iuratus, examinatus fatetur Máté Manyné dolgát uti tertius testis.

9. testis strenuus Zacharia Timár annorum 28. iuratus, examinatu fatetur ad primum egy alkalmatossággal veszekedtem egy szemennyel, melyet látván Dragomir Timár leánya, ki most Jovun Timár felesége,

mondá nekem, ha Petrás cigánnéhoz mennél, oly dolgot cselekednék, hogy ezekből semmi sem lenne, mert igen tudományos asszony, de én nem mentem.

10. testis strenuus Jovon Timár felesége Mária annorum 34. iurata, examinata fatetur uti secundus testis, addito Boér Sigmond utrum Hegedüs cigányjátul hallottam.

11. Testis Providus Janasko Hosul, alias Timár annorum 30. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

12. testis strenuus Prekup Jovon Timár annorum 55. iuratus, examinatus fatetur Máté Manyné dolgát úgy illeti uti quintus testis.

13. testis strenuus Zacharja Timár annorum 28. iuratus, examinatus fatetur Dragomir Timár leánya, Mária, ki most Jovon Timár felesége, nekem lévén egy szemennel veszekedéssem egykor mondá, ha Petrás cigánnéhoz mennél, oly dolgot cselekednék, hogy semmi sem lenne ezekből, mert igen tudományos asszony, de én sehova sem mentem.

14. testis strenuus Jovon Tabakul felesége, Mária annorum 34. iurata, examinata fatetur uti quartus testis hoc addito én nemzetes Boér Sigmond uram cigányjobbágyátul hallottam.

15. testis strenuus Prekup Farkas Mihály annorum 24. iuratus, examinatus fatetur. Én az német kapitánnét és Petrás cigánnét hallottam, bűjös-bájosnak mondtak.

16. testis Jovon Szesczorán Timár felesége Mária, annorum 34. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

17. testis strenuus Mondrai Komány Tabak relictája Armanka, annorum 34. iurata, examinata fatetur uti septimus testis.

18. testis strenuus Opra Timár felesége Mária, annorum 50. iurata, examinata fatetur hallottam közönségesen az emberek között beszélgetni Petrás cigánné és Horvát cigánné bűjös-bájosok, ördögi mesteriséggel élők voltak. Máté Manyné felől is hallottam, hogy holmi kuruszlásokat cselekedett az fiának mátkája dolgában.

19. testis strenuus Gligoria Lódingcsináló relictája Angyelica annorum 25. iurata, examinata fatetur uti septimus testis.

20. testis strenuus Ilye Tabak relictája Cristina annorum 45. iurata, examinata fatetur uti quartus testis, hoc addito nekem szomszédom lévén az német kapitánné, tudom azt, hogy az én megholt uram összeveszó-

lalkozék vele, az szók után hatod napra meg kellett halni, mind edgyütt torsalkodott az felszáju kapitánnéval az dragonyok kapitánnéja is.

21. testis strenuus Many Tabak felesége Sztanka annorum 50. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

22. testis strenuus Komány Tabak annorum 30. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

23. testis strenuus Timár Péter felesége Sztanka annorum 50. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

24. testis strenuus Bolgár Szegi Demeter timár annorum 35. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis hoc addito, Horvát cigánnénak volt egy szolgálója, ki hová való lett légyen, nem tudom, elszakadt vala tőle, attól hallottam, hogy csak mondotta, békákat hozatott vele, kiknek az szájokat bevarratta.

Die 22 Novembris Süvegesék.

25. testis. Barb Süveges annorum 60. iuratus, examinatus fatetur primum Hegedüs Horvátné tartott egy kis szolgálót, attul hallottam, hogy békákat szedetett vele az asszonya, melyeket egy edényben tettek, egy fejevári asszony lévén nála szálláson, mit csináltak az békákkal, nem tudom, azt is tudom, hogy Petrás cigánné egy tehenét megkuruslotta volt Boér Miklós uramnak, megmondván őkegyelmének, az cigánnéját hívatta, esmét előbbi állapotjára helyre állította az tehenet.

26. testis strenuus Olaiikul Süveges felesége Toika annorum 30. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

27. testis strenuus Sztan Gorgonya timár annorum 30. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

28. testis strenuus Süveges Jakab annorum 30. iuratus, examinatus fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem hallottam Sütő Péter leányátul, Anuczátul, hogy ütöt Szakác Pétterné megverte erővel, az fejét megkente, magán is láttam, mikor az leány a fejét meleg vízzel megmosta az kenéstül, micsoda kenő lehetett, nem tudom, de az leány már bujdosik az leány előtt, nem akar szemben lenni az mátkájával.

29. testis strehuus Petrás Timár felesége, Mária annorum 50. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

30. testis strenuus Hunyadi Timár Péter annorum 38. iuratus,

examinatus fatetur uti quartus testis.

31. testis strenuus Süveges Fodor annorum 36. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

32. testis strenuus Süveges Bukur annorum 36. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

33. testis Provida Opra Kopaczan Timár felesége, Szamfira annorum 30. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

34. testis strenuus Bukur Timár felesége, Anka, annorum 30. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

35. testis strenuus Süveges Preda annorum 40. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

36. testis strenuus Jovon Nyamczul annorum 40. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

37. testis strenuus Lye Timár felesége, Bukura annorum 28. iurata, examinata fatetur uti quartus testis addito Máté Manyné maga mondotta, hogy az siros kezével megtépte az lejánnak az haját s azóta bujdosik az legény az lejány előtt, nem láthattya örömost szemivel.

38. testis strenuus Jovon Szász Timár annorum 30. iuratus, examinatus fatetur uti quartus testis.

39. testis strenuus Fogarasi Süveges Jakab felesége, Mária annorum 20. iurata, examinata fatetur. Én az Fyóta Manynétől hallottam, hogy azt mondotta Georg Simionné, hogy Darabos Jánosné azt mondotta neki, hogy négy sustákat adott Horvát cigánnénak, hogy bűjöljön-bájoljon ő neki, azt is tudom mondani, Máté Manyné hozzánk jött és Anucza nevű lejánnak az fejét megkente, melyet az várbeli kádár lejánya, Paraszki és Mojszi Georg felesége is látott, ki nek fejéről az várbeli kádár lejánya mosta le, azóta az legény az leján felé sem megyen.

40. testis strenuus Komány Tabak felesége, Jesa annorum 40. iurata, examinata fatetur uti quartus testis.

41. testis strenuus 42. testis strenuus Süveges Paraczkivul felesége Mina annorum 40. iurata, examinata fatetur. Azt tudom, hogy Veres Péter uram kapitányságában, mikor Komány Görögné Görög Tamásnéval perel vala, Dragán Görög relictája Anuczana az piác felé menvén az Görög Tamásné háza előtt elejtett egy darab ruhát, melyben emberganéj volt, kit felvevén egy Krácza nevű Görög Tamásné szolgálója bevívén az udvarban,

azalatt megnémult, három hétig nem szólt, mely dolgért (sic!) Anuczánát akkori kapitány, Veres Péter uram megfenyegetvén, az szerént megadta Nikolai Görög leányának az szavát, hogy szólhatott.

43. testis N. P. Ambrus Jánosné, Orbán Anna annorum 50. iurata, examinata fatetur ad rem nihil.

44. testis N. P. Enyedi György relictája Annok anno 40. iurata, examinata fatetur ad rem nihil.

45. testis N. P. Ambrus Péter annorum 27. iuratus, examinatus fatetur. Én az szebeni lakodalom alkalmatosságával az porombaki határon jövén által másokkal edgyütt az holott Fogarasban lakó Sütő Mihályné veszedvén az Szócz Istvánné leányával, Balog Istvánnéval, mondá Sütő Mihályné az szekeres hallatára Fogarasban, nem lehet nagyobb sült boszorkány Szócz Istvánnénál, hallám, hogy Miklós Jánosné is azt mondá, hogy a kis kötélverőné ki ellenben által lakik, jól ért az boszorkánysághoz.

46. testis N. P. Ambrus Péter felesége Szócz Kata annorum 20. iurata, examinata fatetur. Én Miklós Jánosnétul hallottam, hogy azt mondotta az kötélverőné, ki ellenben lakik, boszorkány.

47. testis N. P. Szabó Kristóf felesége, Orbán Annok annorum 20. iurata, examinata fatetur. Én Lakatos Andrástul hallottam, hogy azt mondotta, hogy az ő lábát Szócz Istvánné megvesztette, kit valami embergánéval bekötötte, azomban Szócz Istvánné is odajött.

48. testis strenuus. Molnár Mihály annorum 36. iuratus, examinatus fatetur. Füleimmel hallottam, mikor Kerekes András Paur-kötélverő Jánosnénak azt kiáltá, hogy az tehenének hadjon békét, az kapujához ne jártassa. Én pedig magam vettem vala egykor egy tehenet egy sárkányi száztul, ki is jó tejes volt és egy idő mulva az kapum eleiben jöve ezen Paur Kötélverő Jánosné és mondá, bizony szép tehén ez és kezét elvevén az tehén farán ujja helyei rajta maradának és mig nálam volt az tehén, el nem vezett ujjai helye az faráról, attul fogva az teje elveszett, az tehén is veszni kezdett, ki miatt az tehenet el kellett adnom. Ezek felett azt is tudom mondani, hogy lévén egy kis gyermekecském, ki félesztendőnél valamivel nagyobb volt, kit az feleségem egy péntek napon az bölcsőben fektetvén, felyül az bölcsőt bekötözte, hogy annálinkább az gyermek az bölcsőből ki ne essék és az pitvar ajtajára lakatot vetvén, mindketten az pijaczra mentünk és mint egy 10 óra tájban haza jövén az feleségem az

pijaczrul, bemenvén az pitvarban, az kis gyermeket az kémény alatt egy kis szék mellett találta fenn álva, megijedvén az feleségem, engemet kiálta, azonban csak hirtelen odaérkezék az kötélverőné és monda, bizony jó szerencséd, hogy hamarjában haza jövé, mert az gyermekeket az gonoszok el akarták vinni, azután ugy vagy öt holnap mulva kitérték az gyermeknek az nyakát, ugy, hogy az ábrázattya az háta felé volt, melyet eszében vevén az feleségem, helyre tekerte, de semmit nem használt vele, csakugyan megholt.

49. testis N. P. Kassai Sigmond annorum 40. iuratus, examinatus fatetur. Lakatos Radulynál lévén Czigány Ötvös Péterné fűszulyával (sic!) varáslott.

50. testis Providus Miklós János annorum 55. iuratus, examinatus fatetur. Hallottam Balás Jánosnétul és Kerekes Andrástul, hogy azt mondták az özvegy kötélverő Paur Kötélverő Jánosnénak, hogy ne tanítsa hozzá az tehenünket, mert nem jól lesz az dolog.

51. testis Strenuus. Kerekes András felesége Mária annorum 35. iurata, examinata fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem Paur kötélverő Jánosné az tehenünket hozzája szoktatta volt, egy szombaton estve meg akarván fejni az tehenemet, csak meg nem öle, másnap vasárnap estve az uram rejá lese, az tehén az kapuja előtt eljövén, csak benéze, kiért meg is fenyegette uram kötélverő Jánosnét, azután engemet többször nem bántott az tehén.

52. testis Strenuus Hemet Constantinus relictája Varga Sefi, annorum 58. iurata, examinata fatetur. Kerekes András szájából hallottam, hogy panaszkodott, hogy kötélverő Jánosné az tehenének tejét elvette volna.

53. testis N. P. Buszul Demeter felesége, Plosa Parazkiva annorum 45. iurata, examinata fatetur. Hallottam közönségesen, hogy Petraskó cigánynét Darabos Jánosné bűjös-bájosságáért házában tartotta, azt hallottam, hogy Horvát cigány házában lakott egy idegen cigánné, 10 forintot ígért Darabosné neki, hogy nyavalyájában legyen segítséggel, hogy meg ne fogattassék.

54. testis, Strenuus. Budai Ferenc annorum 65. iuratus, examinatus fatetur. Tudom, hogy Máté Manyné egy galaczi asszonnyal az minapiban bezárkozott az maga házában és az maga két fiai odamenvén szidták őket

azt mondván, most boszorkányságot cselekeztek, hallottam azt is ugyan-
az nap, hogy Máté Manyné az fija mátkájának fejét megkente valami sirral,
azután meggyülölte az mátkája az lejánt, el is szökött az legény.

55. testis N. P. Dersi István felesége, Szombatfalvi Annok anno-
rum 40. iurata, examinata fatetur. Én Csutak Pálnétul hallottam, hogy az
Balás János fija félesztendeig nem szólt, Kertész Jánosné odamenvén,
háromszor fut rejá s mindgyárt megszólalt az gyermek.

56. testis, praesidiarius Csutak Pál felesége, Borzasi Borka anno-
rum 30. iurata, examinata fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem egykor
Oriás Balás fija nem szólhatott, úgy mint Balás Istók, sok képpen nem
használhattak neki, az anyja mondatta nekem, hogy Kertész Jánosnét
odahitták és csak háromszor törölte az mente aljával az gyermek fejét,
azonban csak nagyot ásitott s mindgyárt megszólalt, ez mai napig is mőnd
szól.

57. testis praesidiarius. Kovásznai János felesége, Palló Kata
annorum 40. iurata, examinata, fatetur. Gombkötő feleségétul hallottam,
hogy Hegedüs Horvát cigánné az békának az száját megtudják rakni, be is
tudgya varrani.

58. testis N. P. Lakatos András annorum 35. iuratus, examinatus
fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem hogy az lábomat megvesztették volt,
emberséges emberek arra tanítottak volt, hogy fokhagymával öszveelegítve
ember ganéval, kössem be az lábomat, harmad napig meg ne ódgyam,
bizony az házamhoz kell jőnni az ki cselekedje, az szerént cselekedvén mi
is, harmadnapján ōdajöve Szőcz Istvánné és megfordulván az udvaromon,
valami felfolyót szaggata az kertemből, nálam lévén az öreg Szőcz János,
maga is látta, azután csak elmene. Én az mai nap is rejá ganakodom (sic!).

59. testis N. P. Czizmadia Miklós annorum 32. iuratus, examinatus
fatetur. Egy alkalmatossággal Csizmadia Istvánnénál lévén, ott vala az
öreg Kertész Jánosné is, egykor lehajla az földre, nem tudom, ha követ-e,
vagy forgácsot vőn fel, utána nézek és látám, hogy haza vivé, Csizmadia
Istvánné is mondá, de ugyan mindenkor így cselekeszik ez az asszony. Ezt
is nyilván mondhatom, hogy egykor Szabó András várbeli pattantyus hozzám
jővén Somlyai Szabó Mihállyal együtt, hozának két követ czérna öbül (sic!)
kivont czérnával s mondá Szabó András, hogy az házának küszöbe alatt
találta, melyet az házas lejánya, várbeli darabant felesége, Szőcz Istvánné

ásott vala oda.

60. testis N. P. Somlyai Szabó Mihály annorum 30. iuratus, examinatus fatetur similiter uti praecedens 59. testis.

61. testis strenuus Gubernator Fazekas Pál annorum 25. iuratus, examinatus fatetur. Hallottam, hogy Lakatos András boszorkánynak mon-dotta Szócz Istvánnét és hogy Varga Markosné öszvetalálkozván Szócz Istvánnéval, azt mondotta, hiszen azt mondják, hogy mind az ketten bo-szorkányok vagyunk.

62. testis strenuus Sárvári György felesége Ácz Kata annorum 40. iurata, examinata fatetur. Én bizonyoson boszorkánynak senkit nem tudok, de az minap éjjel Csuresz Mihályné képiben megnyomták volt, ő volt-e, vagy nem, nem tudom.

63. testis strenuus Stan Göreg felesége, Mária annorum 35. iurata, examinata fatetur. Darabos Jánosnénál vagyon egy öreg asszony, ki oly bü-bájos, hogy nagyobb nem lehet, csak az vizet hogy meg tudgya megaltat-ni.

64. testis, strenuus Sztoja Görög hajadon lejárnya Anucza annorum 18. iurata, examinata fatetur. Azt tudom mondani, hogy el (sic!) alkalma-tossággal Lakatos András előtt által menván Szócz Istvánné, Lakatos András megszodogatta, miért megyen által s azon éjjel megvesztette az lábát.

65. testis N. P. Néhai Rosondai András relictája, Fejér Sára annorum 50. iurata, examinata fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem hogy egyszer Fejérvárra mentemben az felszáju német kapitánnéval, kilencz patakbul kilencz kövecskét vétetett fel, én kérdem, mit akar vele, kire mondá, ő neki kell az.

66. testis N. P. Bodroközi (sic!) relictája Szabó Margit annorum 48. iurata, examinata fatetur. Egyebet nem tudok, hanem az pijacson kérdem Nitrainét, mint vagyon az gyermeke, kire mondá, bizony roszul vagyon, mert anni szórt mit vettek ki az lábából és mondá Nitrainé, bizony lehet, hogy vesztés, mert tegnap kalácsot sütöttem vala s általmenék öreg Szócz Istvánné előtt az uton s monda nekem Szócz Istvánné, menyecske bár ne mégy vala által előttem, azon éjjel megbetegedett az gyermek, azután meg is holt az gyermek.

67. testis providus Ácz Mártonné annorum 60 nomine Székely Anna

iurata, examinata fatetur. Tudom mondani, hogy az elmúlt nyárban nálam lévén szálláson az szász Tyikosiakban, nevezett szerént Fekete Jánosné azt beszéli vala, hogy Fogarasban lakó öreg Kertész Jánosné egykor Tyikoson náluk lévén, egy ökrök elveszett volt és panaszkodván Kertész Jánosnének, mondott Kertész Jánosné, ne busuljatok azon, azonban egy orsó fonalat kért Kertész Jánosné, nem tudom, mit csinált vele, egykor csak forogni kezdett az kezében, az ökör csak bejött az kapun, azonban beindultak Fogarasban és Kertész Jánosné elől indult s mondotta, hogy ő elől elmegyen lassan, Fekete Jánosné is elindult utána, csak elvesztették előlük s Fogarasig el nem érték.

68. testis N. P. Somlyai Lakatos István relictája annorum 60. iurata, examinata fatetur. Ezt tudom mondani, hogy eczczer Szabó András várbeli pattanryus házamhoz jöve egy kövecskére czérna volt sok bogokra kötözve s monda, hogy az maga leánya tötte volt az küszöb alá és kérdete Szabó András az leányát, Darabant Szöcz Istvánnét, kire mondott volna az leánya, de apa nem gonoszodra tettem azt én oda, azt is hallottam Veres Pannátul, hogy Szöcz Istvánnét meztelenen látta volna, hajadon fővel az fogarasi pellengér előtt egy tángyéron állani.

69. testis N. P. Kovács Jánosné, Veres Mária annorum 28. iurata, examinata fatetur. Görög Tamásné attyafija Görög Borka tud babbal vetni.

70. testis N. P. Teleki János presidiárius felesége, Barla Kata annorum 50. iurata, examinata fatetur. Somlai Lakatos Pannátul hallottam, azt mondgya vala, hogy ő Veres Pannátul s Felföldi Görögnétül hallotta, hogy ő, mikor a malomban megyen volt, éjjel az pijaczon által látta, hogy Szöcz Istvánné az pellengér előtt meztelen áldott egy tángyéron, azt is hallottam Murzánétul, hogy mondotta, mikor Csizmadia Miklós első felesége feküdt volna, négy füvet ástak volna az kertben, az alatt egy békát találtak két fijával edgyütt, az béka is temérdek volt, az Oláné kérdete, ugy mint Murzáné, megöljük-e, vagy ne, Rosondainé azt mondotta, hogy csak meg kell ölni s megölték, Murzáné azt mondotta, hogy az, ki az ő leányát, ugy mint az Rosondainé leányát elveszi, két gyermeke volna.

71. testis strenuus Szöcz Tamás annorum 40. iuratus, examinatus fatetur. Közönségesen hallottam uti ante cedem 70. testis.

72. testis strenuus Kállai Csizmadia Ferenczné, Kopisa Borka annorum 25. iurata, examinata fatetur nihil.

73. testis strenuus Csázási Gombkötő István felesége, Asztalos Rebeka annorum 25. iurata, examinata fatetur. Hallottam Kertész Jánosnétul, hogy többet tud egyébhez, mint kenyér ételhez.

74. testis N. P. Kerekes Márton felesége, Pap Sofi annorum 40. iurata, examinata fatetur. Én Molnár Mihálynétul hallottam, hogy az pi-jacson azt mondgya vala, hogy Kertész Jánosné többet tud más dologhoz, hogy sem kenyeret enni, azonban nem tudván, hogy Fejéregyházi Istvánné, ugy mint Kertész Jánosné leánya kenyeret árult, meghalván, azt mon-dotta, azt meg ne tagadd Molnár Mihályné, azt mondá, hogy ha kívánta-tik, nem is tagadom.

75. testis strenuus Gombkötő Jakab felesége, Szeredaheli Rebeka annorum 28. iurata, examinata fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem Ke-rekes Andrásnétul hallottam, hogy meghatta az cselédinek, hogy Anczánát az kutra se bocsássák, mivel az udvarán kut volt, mert az tehenének sir-ját elveszi.

76. testis N. P. Ambrus János annorum 60. iuratus, examinatus fatetur. Én ezt tudom mondani, hogy ez esztendőben Karácsony után csak-hamar jöve az üstgyártó menyé hozzám káposzta levelet, ⁹¹/ Inczédi Görög uram három deákokkal nálam lévén szálláson ökegyelme is jelen lévén, akkor monda az üstgyártóné menyé Mária, megnézed a borjunak s monda, be szép borju, csak feldüle, veritékezni kezde, az szemei vérben fordulá-nak s meghala, azt is tudom, ez napokban, nem régen Gergely Mártonné pénzt vesztett el, azután Betlenfalvi Mihály, az darabont, utcza hallatára nyilván való boszorkánynak szitta s elszenyvedte, azt is tudom mondani, hogy Veres Péter uram kapitányságában én az pijaczra megyek vala, sze-meimmel láttam, mikor Anczána ⁹²/ egy gylcs keszkenőt mellette lebocsátá, azonban az Görög Tamásné szolgálója felkapá s bevivé az udvarban, meg-ódván ember gané volt bele kötve, csak kiáltás lön, azonban az Görög Tamásné szolgálójának az szava megállott, nem szólhatott, az dolog Veres Péter uram eleiben került. Veres Péter uram csak megfenyegette, hogy bizony megégetteti Anczánát, az lejánnak szava esmét megjöve, az-előtt három hétig nem szólhatott.

77. testis N. P. Néhai Boros Jenei István relictája, Somlyai Anna annorum 30. iurata, examinata fatetur. Én Felföldiné Veres Annok-tul hallottam, hogy azt mondgya vala, hogy egy éjjel Molnár Györgyné

megén (sic!) volt az malomban, Szócz Istvánnét lejányostul az pellengér előtt látta állani Balog Jánbsnéval egy tángyéron, azt is tudom két össze-kötött követ hozott Pattantyus Szabó András hozzánk, csak bogok voltak rajta, az többiben, mint az több előbb való vallók, valja mit mondott s ki adta oda.

78. testis strenuus Izpasz Csizmadia felesége, Görög Mária annorum 25. iurata, examinata fatetur. Lakatos András Szócz Istvánnéval való dolgát uti praecedentes testes.

79. testis providus Felsőszombatfalvi Sztanczul annorum 50. iuratus, examinatus fatetur. Mikor Angyalaki Görögnek lába beli nyavalája esett volt, Alde Mészárosnéra gyanakodott volt, azt is hallottam, Opra Porkulné veszekedvén Alde Mészárosnéval, mondotta Porkulné Mészáros-nénak, mi dolgoz van neked, hogy az fejszédet házam oldalában vágod, kire felelé az Mészárosné, marhánk vagyon az mezőben, az vadakat kötöm meg, ne árthassanak nekik. Iovon Porkultul is hallottam, ki most halva vagyon, hogy azt is mondotta, hogy tüle vagyon minden nyavalája, az lovai is miatta hálnak meg. Jovon Mészárosnétul azt is hallottam, mikor Porkulné házában lakott, Alde Mészárosnét hajadon fővel, egy ingben az ké-mény alatt találtam, azt is szemével látta Fodor Szócznét, hogy Alde Mészárosnéval az vad kertben edgyütt jártak s bukáltak, mi okon, nem tudom.

80. testis N. P. Csizmadia Dávid annorum 52. iuratus, examinatus fatetur. Hogy Sinken lévén, egykor sokadalomkor ott való Melczer Istvántul hallattam, hogy azt mongya vala, az mely boszorkányokat ott megégettek Nagysinken, azok kivallották, hogy Fogarasban lakó Szócz Istvánné s az lejánya boszorkányok volnának.

81. testis strenuus Gyalai István felesége, Portörő Annok annorum 30. iurata, examinata fatetur. Lakatos Andrástul hallottam, hogy azt mondotta, hogy Szócz Istvánné vesztette volna meg.

82. testis N. P. Fabján Mártonné, Sánta Annok annorum 28, iurata, examinata fatetur. Egykor Szentágotán lévén sokadalomban mellettem árult Fogarasban lakó Szócz Istvánné és egy segesvári ember mellett, egykor elmene onnét Szócz Istvánné, az segesvári ember felforditá az asztalon való abroszt, kin árult és egy falka por volt az abrosz alatt pénz-zel elegyesleg, odaérkezvén Szócz Istvánné és eszébe vevé, hogy az abrosz

alatt kereskettek, haragszik vala, eleget morga az segesvári emberrel.

83. testis N. P. Rákosi Ferencz annorum 30. iuratus, examinatus fatetur egyebet nem tudok, hanem Tanyainétul és az lejányátul hallottam, Évátul, hogy Miklós mesterné Tanyainénak az nyomát felvette, mit kuresolt vele, nem tudom, azt is hallottam Tarpai Mihály uramtul és az nagysinki polgároktul is, hogy Nagysinken megégettetett boszorkányok Fogarasban lakó Szőcz Istvánnét kiatták, hogy boszorkány volna.

84. testis N. P. Fabján Márton annorum 36. iuratus, examinatus fatetur. Horvát Andrásné asszonyom házánál lakott SzakácZ Jakab feleségét az küküllői vármegyei tisztek mondották, hogy nagy boszorkány, onnét is az czirkálás előtt elszökött, itt is hogy vette eszében hogy vallattatának elébb állott; Berivijon is tudok egy Ilina asszonnt, hogy boszorkány Csuresz Mihálynéhoz is gyakorta járt.

85. testis N. P. Sánta Anna annorum 60. iurata, examinata fatetur. Egykor Nagysinken lévén szállásom Melczer Istvánnál, ő beszéli valami nekünk, hogy miért tartják Fogarasban Szőcz Istvánnét, mert ez ott elégetett boszorkányok kiatták, hogy ő is lejányostul boszorkány, de ceteris uti 82. testis.

86. testis strenuus Süveges Ádám relictája, Tompa Margit annorum 48. iurata, examinata fatetur. Görög Tamásné attyafija, Görög Borka babbal igen jól tud vetni, mivel az uramnak egy lova veszvén el, babbal megveté, hogy nem vész el, ugy is volt, mert megtaláltuk.

87. testis N. P. Teleki János felesége, Barla Kata annorum 40. iurata, examinata fatetur. Én Somlya Lakatos Pannátul hallottam, hogy ő Felföldi Györgynétul, Veres Pannátul hallotta, hogy ő egykor az malomból jöven, éjszakának idején látta volna Szőcz Istvánnét az pijacson az pellengér mellett hajadon fővel meztelen egy tángyéron állani.

88. testis N. P. Öregbik Szabó Mihály annorum 50. iuratus, examinatus fatetur. Nálam lévén szálláson most három esztendeje Gyulafi urfi és hivatott edgyet is, mést is, de senki nem tutta megorvosolni nyavalyáját, egykor hivatta az öreg Kertész Jánosnét és odajöven, három lakatot kére, az három lakatot egy tálban téve s vizet tölte az három lakatokra, az kolcsait ki s betolta s vonta, az lakatok mosadékját megadá innya s meggyógyula az urfi, azt mondá Kertész Jánosné az urfinak, hogy valahul szeretője

vagyons az rontotta meg.

89. testis N. P. Végh Pál felesége, Osvát Anna annorum 18. iurata, examinata fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem az magam lakodalmomnak alkalmatosságával hivattuk volt öregbik Szócz Istvánné leányát, Sárát, ő adott volt nekem egy almát, melyet ketté vágván, az felét az uramnak attam, felét meg akarván enni, belől tiszta vér volt, meg az uram az késsel vakargatta az belit, de meg azon belől is vér volt, osztán csak elvettük.

90. testis N. P. Végh Pál annorum 25. iuratus, examinatus fatetur uti praecedens 89. testis consors.

91. testis N. P. Balog János felesége, Szócz Sofi annorum 25. iurata, examinata fatetur. Görög Tamásné attyafija, Görög Borka babbal jól tud vetni, mert nekem is igazat mondott az uram lovaji felől.

92. testis N. P. Báránkuti István annorum 49. iuratus, examinatus fatetur. Hallottam, hogy az felszáju német kapátánnét lánczon hordozták, mert igen fene volt.

93. testis strenuus Molnár alias Szócz Péter felesége, Bödő Erzsók annorum 35. iurata, examinata fatetur. Én az meghal (sic!) Varga Péternével s Varga Pállal mentünk vala az malomban őrleni, egykor az pijacson láttanak állani egy asszont az pellengér mellett, Varga Pál elfutott oda,⁹³ Varga Péterné odament és kérdezte, mit csinál ott és csak az fejével intett, hogy menjen el onnét, másodnap kérdezte Varga Pálné azon személyt, mely az pellengér előtt állott, mit csináltál ugymond ott az éjjel, kire mondott arra többet abba ki ne mongy, mert meg kell érette halnod.

94. testis strenuus Felföldi György felesége, Veres Anna annorum 40. iurata, examinata fatetur. Én az meghalt öreg Varga Péternétől hallottam, hogy egykor ő Varga Pállal edgyütt ment volt az városi malomban őrleni és láttak volna két asszony embert meztelenen az pijacson az pellengér mellett két tángyéron állani, Varga Pál elfutott volna, de Varga Péterné odament és kérdezte, mit csinálnak ott, amazok az fejekkel intettek, hogy menjen el onnét, másodnap találkozáván velek, kérdezte, hogy mit csináltak vala az éjjel az pellengér mellett, amazok megfenyegették, hogy abból többet ki ne vegyen, mert nem lészen jól az dolga.

95. testis strenuus Kovács Anna a viro Stephano Szócz deverciata annorum 75. iurata, examinata fatetur. Én egy bejárótul hallottam, hogy

azt mondotta Kertész Jánosnénál lévén szálláson, hogy Kertész Jánosné az ágyában lefeküvén, egykor éjszaka csak látta, hogy nagy zörgéssel kiment az kürtön, kereste az ágyában, de nem találta, egykor nagy mély álomban bernerült, reggel csak látta, hogy az ágybul felkelt.

96. testis providus Fazakas Dániel relictája, Ilona annorum 38. iurata, examinata fatetur. Én egyebet nem tudok, hanem Rosondai Andrásnénál szolgálván ennek előtte két gyűrű eltévedett volt, melyet rejám fogtak, hogy én vettem volna el, menék öreg Kertész Jánosnéhoz és megpanaszlanám neki, hogy miképpen firtatnak engemet, az gyűrűkert, engemet ki küldé Kertész Jánosné az házbul, egy kevés vártatva esmét behiva s mondá nekem, mondd meg uradnak, hogy keressék az ládában, mert ott vagyon, melyet megmondván keresték s az szerént meg is találták.

97. testis N. P. Ácz György annorum 36. iuratus, examinatus fatetur. Egyebet nem tudok, hanem egy péntek nap reggel nap felkötte előtt az kertemben akarván hátra menné, látám, hogy az szomszédom asszony, Csürez Mihályné az maga kertit kezével megfogván fél lábra állá és majd egy óráig felemelt lábát tapogatván száját láttam, hogy mozgatta, de szavát nem értettem, de mind az pijacz felé nézett, kuruslott-e, vagy mit csinált, én nem tudom.

98. testis Székely István várbeli praesidiárius annorum 30. iuratus, examinatus fatetur. Az ő nagyságok várbeli öreg asszonyok néhai Buzáné egykor engemet kért, hogy mennek kapitány uramhoz, őkegyelméhez és kérjem őkegyelmét szavával, hogy az öreg Kertész Jánosnét be ne bocsátassa az várban, mert azon éjszaka sokat szenvedett miatta, ugyannyira, hogy ha az a böcsületes Vargáné mellette nem volt volna, kétségben esett volna.

99. testis Csutak Pál, várbeli praesidiarius annorum 29. iuratus, examinatus fatetur. Hallottam, hogy Lakatos Görög Mihályné attyafija, Görög Borka babhányással messze földről is haza tudja hozni az embert.

100. testis Veres Ferencz, várbeli praesidiarius annorum 35. iuratus, examinatus fatetur. Az idő tájban, hogy az feleségemtől el akartam válni, az czombomon felyül két felől két nagy csomó került vala, mely miatt nagy kint láttam, a többi között hozzám jöve Lakodi Jánosné és monda, hogy hivassam öreg Kertész Jánosnét, mert ő tud afféle vesztés ellen való orvosságot, azon közben hivattam s el is jöve és megtapogatván az

csomókat eleget bérbétele fuva is reá, azután valami irral be is köté, akkor haza mene, másodnap mintegy nyolcz óra tájban esmét hozzám jöve és kérdé tüllünk, ki jött volna ma legelőször házunkhoz, arra mondánk, hogy az öreg Asztalos Péterné, arra monda Kertész Jánosné, az akart megenni, többször nem jó rejád, meggyógyulsz, azután én is meggyógyulék.

101. testis Lokodi János, várbeli praesidiarius annorum 52. iuratus, examinatus fatetur. Similiter uti praecedens centesimus testis.

Praemissi testes omnes et singuli in oppido Fogaras, resident et habitant. Cuius quidem communis inquisitionis eriem pro ut nos fuit expedita et per-acta Vestris Generositatibus fide nostra mediante rescripsimus. Ejasdem (sic!) vestras generositates quam diutissime feliciter valere desideramus.

Datum, actum anno diebusque supra praemissis.

Correctae per eosdem.

Vestrarum generositatum humiles servitores

Joannes Makai iuratus assessor sedriae nobilium Fogaras m.pria.

Stephanus Lesay sedriae supur(?) Fogarasiensis iuratus notabilis m.pria.

A cimlapon: Anno 1686. die 9. Maji. Apertae per me Sigismundum Boér, arcis et praesidii districtusque terrae Fogaras vicecapitaneum. Ugyanitt, más kézzel: Q. A fogarasi vicecapitán pecsétivel recipiáltatott attestácioról való relatoria, nullius valoris.

Külcim: Generoso domino Sigismundo Boer de Récse arcis et praesidii districtusque terrae Fogaras vicecapitaneo caeterisque iuratis assessoribus sedis iudiciariae superiori nobilium Fogaras et dominis nobis observandissimis.

(Zárópecsétek)

XXXIV.

Görgény, 1685. december 18.

Daróczi György görgényi udvarbiró jelentése Teleki Mihálynak a görgényi német kapitányné és egy Görgény alatt szállást tartó vénasszony vallomása felől.

Méltóságos ur, nékem bizodalmas uram !

Alázatosan jelentem Kegyelmednek, méltóságos parancsolatja szerint a német kapitánnéval az Vajda László uram mellett levő gyermek által conferáltam, mivelhogy tótul jól tud, azért is küldöttem magát Kegyelmed méltóságos praesentiája eliben, hogy tudhassa maga élő nyelvvel megmondani, miket mondott a kapitánné. Kegyelmednek uram, ha ugy fog tet-szeni, hűti szerént is megmondja, magamnak is egy nehányszor mondotta, hogy csak adhibeálna asszonyunk, ha nem köszvény volna, nyavalya csak, hamar meggyógyitaná, sőt most sem ily böcstelenül kellett volna ő hozzá nyulni, hanem csak oda kellett volna hivatni, míg a füvek erejekben voltak, ugy hiszi, eddig is fennjárna ő nagysága. Ezen kívül mit mondott ez inas előtt, Kegyelmed uram tülle megértheti. Emellett uram azt is nekem izente Márton deáktul s az tömlöcztartótól az kapitánné, egy Fogarásból nem régen ide hozott Beldiné Frauczimere féle Fiotáné nevű ifiu asszonynak⁹⁴ az napa asszony felől, ki is most noha nem fogva, de a menyére való gondviselésért itt Görgény alatt tart szállást, hogy a várban fel ne bocsás-sam azt a vén asszonyt, mert az országban annál nagyobb boszorkány nincsen, sőt ha az megveti mesterségét, az darabontok s németek jelenlé-tekben is mind kivihetné a rabokat, hogy senki nem látná meg.

Alázatos tudósításom után Istentől Kegyelmed méltóságos uri házának kívánok sok esztendőkre terjedő virágzást.

In arce suorum celsitudinum Görgény, die 18 Decembris a. 1685.
Kegyelmed alázatos legkisebbik méltatlan szolgája

Daróczi György mp.

Külcim: Az méltóságos urnak, tekintetes nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének pleno titulo et honore, nékem uramnak alázatosan irám. (Zárópecsét)

Kivül, más kézzel: Flotáné ellen és német kapitánné.

Egy külön papírszeleten, Daróczi György kezével: Én uram a Kegyelmed parancsolatja szerint azt a néző oláhnét házamhoz hivatván, minél titkosabban s szorgalmasabban tudhattam, eléggé examináltam, egyebet nem mond, hanem mikor első fogságában volt Béldi uram, akkor hivatta az asszony egy néhány izben s azt nézette véle, az ura ha megszabadul-e ? és ha megszabadul, elérheti-e azt, amit feltett, hogy a mi kegyelmes urunkat, kegyelmes asszonyunkat ő nagyságokat eltörölvén, az ura fejedelemmé s maga fejedelem asszonnyá legyen. Egyebet, esküszik, hogy nem tud. És mivelhogy ő a nézéssel tovább mehetett, vitetett oztán másfelül is egy néhány felől ördögös kuruzsló asszonyokat, de mit mivelttetett véllek, nem tudja, mivel akkor őket kiküldötte az házbul, azokkal is mind külön varázsolgatott, nem együtt.

Év nélkül (1685-1686)⁹⁵

Bornemisza Anna varázssoltatása perének irataiból összeállított kimutatás a tanuk sorszámaára való utalással.

Nagy Margit ellen elég van a colosvári relatióban.⁹⁶

Kovács Istvánné házánál egy ember sem lévén, nagy vágókés pergetés etc. hallatott. Vide Colosváriense Test. 37. 40. 49.⁹⁷

Hogy az szolgálója ember szüvet ehetnék, maga azon szolgáló Kovács Istvánnénak megmondotta. Per taciturnitatem consensisse videtur. Vide ibidem test 37.40.⁹⁸

Horvát János relatiója, ha in bona forma volna, pondrálna Kovács Istvánné s Herpályiné ellen.⁹⁹

Pásztorhi és Budai uramék relatoriája¹⁰⁰

Balás Papné. Test	1.2.3.4.5.6.7.9.60.
Törpényi Test	3.4.9.19.33.37.44.45.47.48.49.51.52. 54.58.60.64.65.
Kerner Zachariásné T	16.17.22.24.28.35.
Flora Mester T	18.20.23.24.30.34.36.
Kovács Miklóshé T	18.20.
Durkó Jakab T	30.31.33.36.
Dienes Györgyné T	46.47.49.
Herpályiné T	63.69.
Barta Thamásné T	70.71.75.80.87.111.112.
Bumbe Sztánné T	70.71.75.80.82.111.112.
Hegyes Péterné T	71.83.84.85. - 110.
Kis Mihályné T	113.114.116.117.
Német kapitánné T	117.

Herpályiné ellen lásd a Beldiné öregasszonya fassióját¹⁰¹

Herpályiné ellen a Sztépán János testimoniuma. Sub K. O.¹⁰²

Német kapitánné oblatiójáról, hogy asszonyunkat Őnagyságát egynehány országbeli boszorkányok ellen meggyógyítja. Sub nb. P.¹⁰³

Fiotáné öregasszony ellen német kapitánné fassióját. Német kapitánné ellen is Daróczi uram levele.¹⁰⁴

Nagyszeben, 1686. május 9.

Az 1686. április 20 - május 9. között tartott nagyszebeni országgyűlés
boszorkányokra vonatkozó articulusa.

Articulus III.

Az Görgényben titkos dolgokért fogva lévő személyekről.

Az fennforgó szoros állapotok miatt a Görgényben holmi titkos
dolgokért fogságban levő személyek dolga effectumban nem me-
hetvén, Nagyságod kegyelmes tetszéséből concludáltuk, minél
hamarább revideáltassék juridice dolgok itt Szebenben, juxta
articuli 9. Const. Reg. 1685.¹⁰⁵ super eisdem emanati tenorem;
azon articulusban specificált uri és főrendi uraink s atyáncfiai
mellé, mivel némelyek decedáltak is, Macskási Boldizsár,
Daczó János,¹⁰⁶ Daniel Mihály, Lugasi Ferencz, Haranglábi Sig-
mond és Dósa Tamás, sőt a szász natio közül is a mostan itt
lévő főtiszt atyáncfiai is rendelvén és authorálván cum hac dec-
laratione, hogy ha hárman, vagy négyen is megírt atyáncfiai
közül jelen nem lehetnének, non obstante eo, a dolog expeditióban
is vétetődjék finaliter, praecclusis juridicis remediis universis
et exceptionibus.

Év nélkül.¹⁰⁷

Vallomás (a valló megnevezése nélkül) arról, hogy Béli Pálné Herpálinéval titokban beszélgetett, egy bodoni majorosnéval csillagokból jövő vendöltetett.

Az uram már fogva volt, egy alkalmatossággal Fejérvár felöl az mint Bodonban mentünk volna, egy falun a mint által mentünk volna, (az falunak nevét nem tudom, úgy reméllem, fogott ott birni Herpáliné asszonyom) meglátta Herpáliné asszonyomat Béli asszonyom és kérdé az asszony, emez Herpáliné asszonyom-e, mondának a legények, ő kegyelme; megállitván az hintót, maga leszállott és az ház megett sokáig csak nem setét estig mind csak ketten beszéltek, mit beszéllettek, nem tudhatom, mert minket félre küldöttek.

Azt is tudom, egy alkalmatossággal Bodonban levő akkori major¹⁰⁸ néval (ki is, az mint mondották, csillagból jövőndölő volt) sokszor nézetett velle, a többi között egyszer az mint maga házában beszéllett volna estve velle titkoson, én az kotcslyukan hallgatván, hallám, hogy monda Béli asszonyom az majornének: Nézd meg azt is, ha ez a fejedelem sokáig lesz-e fejedelem.

Fejérváratt egy gyűlésnek alkalmatosságával Mikes urammal lévén veszekedése.¹⁰⁹ Láttam azt, hogy egy hajnalban az német kapitánné egy hajnalban oda jöve s minket felköltvén, kérdé, ha az asszony alunék, kinek mondók aluszik, s monda, költsétek fel és felköltvén egy háló mentét von magára és (salvo honore sit scriptum) az kamara székre bemenvén az német kapitánné Béli asszonyommal, ott sokáig beszéllettek. Azután onnat kijöven, azt szememmel láttam egy kolcslyukan, Béli uram köntösének aljában valami kötést bevarrának. Azonban valami csinált vízzel Béli uramat megmosdatták és a mely viz abból megmaradt, az ház földére öntözék.

Azt is tudom bizonyoson, Szabó Ambrusnét (...) asszonyt, ki is Bodolán lakik, mindenfelé ötet jártatta kuruslókhoz, nézőkhöz és varaslókhoz, ő tudja s tudta minden titkait Béli asszonyomnak.

XXXVIII.

Hely- és év nélkül (1685-1686.) ¹¹⁰

Bornemisza Anna fejedelemasszony kuruzslása vádjával fogva tartott asszonyok névsora.

Regestrum quorundam mulierum ob praetensum veneficii erimen in captivitate existentium.

1. Néhai Uzoni Béldi Pálné, Vitéz Susánna. - 2. Keresztszeghi Kovács Istvánné, Ebeni Orsolya. - 3. Váradi Herpályi Gáspárné, Zöldi Cata. - 4. Murányi Jánosné, Nagy Judit. - 5. Balás Papné, Lukács Kata. - 6. Havadtói Kis Mihályné, Szabó Borka. - 7. Kovács Miklósné, Biró Suska. - 8. Kerner Zachariásné, Selyem Borka. - 9. Barta Thamásné, Martonosi Borka. - 10. Kertész Péterné, Jakab Dorkó. - 11. Angyal Hendrikné, Ötves Judit. - 12. Dienes Györgyné, Fazakas Sófi. - 13. Ecsedi Csizmadia Istvánné, Kádár alias Kalmár Borka. - 14. Diósgyőri Rácz Jánosné, Nagy Margit. - 15. Hegyes Péterné, Barne Sztánka, Szakállai. - 16. Bumbe Sztánné, Bumbe Angyeli- na, Mezőbodoni. - 17. Butnár Gergelyné, Flora Mester, Gerlai. - 18. Simon Bernádné, német kapitánné, Omicsinczki Borbála. - 19. Ilinka Nászte, Puskás Bertalanné, gerlai. - 20. Draguly Blá- gáné, Dorna Marinka, hagyományos. - 21. Flóta Jánosné, Horvát Sófi. - 22. Flóta Miklósné, Deák Margit.

Kivül: Fogoly asszonyok regestuma.

Év nélkül.¹¹¹

Mózes könyveiből vett idézetek a varázsló, szemfényvesztő, néző, jövődömondó, bűjös-bájos, jegymagyarázó, halottaktól tudakozódó stb. személyekről.

Exod 22:18. Praestigiaticem, i.e. a varázsló és szemfényvesztő asszonyt ne hagyjad élni.

Levit. 19:31. Ne vos convertite ad pythones et ariolos ne consulitote. Ne menjetek a nézőkhöz és ne tudakozzatok a jövődömondóktól.

Lev. 20:6. Animam, quae convertit se ad pythones et ariolos excindam e medio populi.

Deut. 18:10,11. Ne invenitur in te utens divinationibus, planetarius, aut conector, aut praestigiator: item utens incantatione, aut requirens pythonem, aut ariolus, aut nectomanticus. v.12: Non abominatione est Jehova, quisquis fecerit ista. Ne találtassék te közötted jövődömondó, nap valogató, vagy madárszólásból jövődömlő, vagy varázsló. Se bűjös-bájos, se ördögösöktől tudakozó, se jegymagyarázó, se halottaktól tudakozó etc.

Lev. 20: 27. Viri autem et mulieres, si fuerint ex eis pytho, aut ariolus omnino morte officiuntur. Ha az kikben ördögi jövődömondásnak lelke lelegend(...)

XL.

1686. augusztus 5-9. Marosvásárhely.

Alvinczi Péter jegyzetei a bírósági tárgyalásról. (112)

Anno 1686 die 5. Augusti levata causa. Pro A. generoso Stephano Hegyesi de Boros-Jenő, causarum Suae Celsitudinis fiscalium in Transilvania direttore ratione officii sui directoratus procurator Petrus Püspeki.

Pro I. vero introscriptis tanquam veneficis et praestigiaticibus et incontatricibus procurator Michael Simonfi.

A. cupit praescriptas Inctas tanquam cum satana commertia habentes, veneficas, praestigiatres et incantatrices igne comburi.
I. petit exmissionem.

Deliberatum.

Pro parte Inctarum (113) ad octavum datur exmissio, ita tamen, hogy az A. exhibitai olvastassanak el és az melyek kívánja, penes exmissionem maga mentségére idő adatik, utrum is az exhibitákhoz képest adatván, akkoron absque ulteriori dilatione végső törvények leszen.

Anno eodem die 6. Augusti. Pro A. idem, pro I. idem et A. cupit iuxta priorem levatam ex consvetudine regni longo usu ruboratum introscriptas Inctas praemissa prius proba (ce...e)neta (114) igne comburi.

Pro Ik. (sic!) introscriptis idem. Et I. solemni praemissa protestatione expectant quidem quidnam doceat dominus A. contra easdem protestando super eo liceat de omnibus quibus voluerint contendere.

Deliberatum: Causa Catharinae Zöldi egregii quondam Gasparis Herpály relictæ ob insufficienti productorum testimoniorum dilatata est, ita tamen, ut intra bis quindenam dominus A. sufficienter se se aperet et causam eundem ulterius dilitandem caveat, interea dicta Incta in captivitate detineatur. Die 8. Augusti anno eodem.

Anno eodem die 8. Augusti levata causa. Pro A. (... ..) (115) generoso Stephano Hegyesi de Boros-Jenő causarum Suae Celsitudinis

fiscalium in Transilvania direttore procurator Stephanus Biro, pro I. vero Helena Lenárt strenui quondam Joannis Makfalvi relictæ procurator Michael Simonfi.

Deliberatum: Causa Helenæ Lenárt providi quondam Joannis Makfalvi relictæ ratione principalis causæ præacti patratinalitiosi differtur ad terminum proximum præfixum.

Anno eodem die 9. Augusti. Pro A. supreascripto idem, pro I. vero Catharina Lukács (116), honorabilis quondam Blasii pastoris Kendilonensis relictæ vidua procurator idem.

Deliberatum: Revisio causæ eiusdem (re...tur)(117) ad terminum proximum affixum (...)missis (118) autem sponsionalia (... ..)(119) committi(tur).

Anno eodem die 9. Augusti. Occasione examinis testium et præsentanea contentione præfatae Helenæ Lenárt et Catharinae Lukács præfata, Helena Lenárt propria sua confessione et patratum declaratione prius super eadem facta deliberatione inmutanda fecit iudiciumque super eiusdem patratibus petivit præfato direttore pronunciandem. Accurate itaque propria eiusdem fassione testibusque productis digestis ruminatis eandem iuxta allegata directoris tortura præmissa igni comburandam iudicando decrevimus.

HELY- és NÉVMUTATÓ

(Csak a dokumentumok anyagát tartalmazza.)

Abadi János	49
Ácz György	125
Ácz Mártonné, Székely Anna	119
Albert Györgyné, Jakab Judith	57
<u>Almakerék</u>	5
Alsó János	66, 104
<u>Alsószolnok vármegye</u>	7, 67
Alsóvinczei Szegedi András	112
<u>Alvinc</u>	68
Alvinczi Nagy István	8
Alvinczi Péter	13, 14, 16, 17, 22, 28, 32, 34, 43, 52, 58, 99, 101, 104, 110, 134
Ambrus János	121
Ambrus Jánosné, Orbán Anna	116
Ambrus Péter	116
Ambrus Péterné, Szócz Kata	116
Andogiuje Oltyan	94
Andréka Sztajkulné, Bukura	57
Angyal Henrikné, Eötvös Judit	106, 109, 132
Angyalaki Görög	122
Apafi Mihály, I.	1, 6, 19, 22, 29, 35, 43, 44, 52, 53, 58, 67, 85, 87, 105, 108, 110
<u>Apahida</u>	81
<u>Aranyos szék</u>	67, 68
<u>Árapataka</u>	46, 48, 49, 50, 102
Asztalos Péterné	126
B	
Bagoly Péterné	10
Bakó Pál	53, 68, 105
Bakó Tamásné ld. Kertész Györgyné	

Balázs István	118
Balázs János	118
Balázs Jánosné	117
Balázs Papné ld. Polyákné	
Bálintfi Sigmondné	91
Bálintit Zsigmond	104
Balog Istvánné	116
Balog Jánosné, Szőcz Zsófia	122, 124
Balogh Mártonné, Kis Judit	25
Balog Mihály	27
Balog Mihályné, Nagy Barbara	26
Ban Mihály	88
Bánffi Dénes	4, 11
Bánffi Dénesné, Bornemisza Kata	5, 21
Bánfi Farkas	73, 82
Bánfi György	104
Bányai Máténé, Székely Kata	9
Bara Péter	34
Báránkúti István	124
Barcsainé	34
Barne Sztanka ld. Hegyes Péterné	
Barrabás Anna ld. Horváth Andrásné	
Barrabás Péter	1, 19
Bartha Tamás	91
Bartha Tamásné, Martonosi Barbara	4, 47, 91, 92, 93, 94, 97, 98, 106, 109, 129, 132
Barti Györgyné	55
Basata János	69
Béldi Dávid	54, 57
Béldi Kelemen	49, 50, 56, 57
Béldi Pál	3, 5, 11, 46, 49, 50, 51, 55, 56, 57, 58, 70, 71, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 88, 90, 91, 97, 98, 99, 102, 128, 131

Béldi Pálné	1, 3-6, 11, 15, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 33, 36, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 63, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 89, 91, 92, 93, 98, 99, 102, 127, 129, 131, 132
Belényiné	73, 80, 82
<u>Belső Szolnok vármegye</u>	7, 12, 19, 20, 24, 27, 28, 31, 67, 69, 70, 72, 73, 82, 84, 88, 106, 108
Bene János	39, 99
Berinczki Jánosné, Orosz Anna	78
<u>Berivoj</u>	123
Bervei Ferencné, Csente Kata	74
Besenyei Balázné ldd. Polyákné	
Beszprémi György	90
<u>Beszterce</u>	68
<u>Bethlen</u>	11, 47, 67, 69, 72, 75, 83, 93
Bethlen (urak))	4
Bethlen Elek	69, 71
Bethlen Farkas	6
Bethlen Gergely	39, 70, 72, 91, 92, 94, 98, 105, 106, 108, 109
Bethlen János	5
Bethlen Jánosné, Fekete Klára	95, 96
Bethlenfalvi Mihály	121
Bibo Tamás	50
Biro István	134
Blaga Deneter	33
Blaga Dragulyné, Doma Marinka	106, 109, 132
<u>Bodola</u>	3, 46, 48, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 102, 131
Bodroköziné, Szabó Margit	119
Boér György	35, 40, 41

Boér Miklós	114
Boér Miklósné	112
Boér Zsigmond	111, 113, 126
Bolgár Jánosné, Csizmadia Anna	75
Bolgárszegi Demeter	114
<u>Bolonya (Bologna ?)</u>	55
Bonyhai János	15
Bonyhai Sámuel	105
Bora (?)	34
Bornemisza Anna	1, 15, 16, 18, 23, 44, 66, 67, 106, 129, 132
Borosjenei Hegyesi István ld. Hegyesi István	
Borosjenei Istvánné	121
Borosnyai András	105, 108, 110
Botos Makaria	95
Bögözi György	77, 78, 80
<u>Böszörmény</u>	83
<u>Brassó</u>	55, 68, 94
<u>Buda</u>	31
Budai (uram)	33
Budai Ferenc	117
Budai Mihály	68, 101, 105, 129
Bugilláné	4, 46, 51, 55, 56, 58
Bumbe Gergely	92
Bumbe Gergelyné, Vaszile Petka	93
Bumbe Györgyné, Bumbe Has	93
Bumbe Sztánné	4, 47, 91, 92, 93, 94, 97, 98, 105, 108, 129, 132
Busita	47
Buszul Demeterné, Plosa Paraszki	117
Buthnár Gergelyné, Mester Flóra	74, 105, 108, 129, 132
Buza Mihály	8
Buza Mihályné, Keresztesi Judit	8

Buzáné	125
Buzinkai Mihály	105

C

Capellani Szeicz-né, Strázsa Mária	76
Czecki György	69
Czelna (?)	30
Czigány Demeter	95
Czigány Demianné, Oltyan Anicza	96
Czigány Lászlóné, Kosztan Marika	96
Czigány Vaszile	95
Czirmai Mihály	84
Czirmai Mihályné, Rózsa Ilona	85

CS

Csáki László	5
Csapi Ferenc	42, 43
Csávási Gombkötő Istvánné, Asztalos Rebeka	121
Csente István	26
Csente Istvánné, Mekési Barbara	27
Csente János	74
Csiki Zsigmond	105
Csiszár János	2
Csizmadia Dávid	122
Csizmadia Istvánné, Kádas alias Kalmár Barbara	106, 109, 118, 132
Csizmadia Ispaszné, Görög Mária	122
Csizmadia Miklós	118, 120
Csutak Pál	125
Csutak Pálné, Borzasi Borka	118
Csüresz Mihályné	119, 123, 125

D

Daczo János	106, 130
Daniel István	104, 106
Daniel Mihály	130
Danka Izsák	87
Darabos Jánosné	112, 115, 117, 119
Daróczi György	127, 128, 129
Deák Margit	4
Debreczeni Pál	2, 6
<u>Decse</u>	87
Demien János	70
Dénes Györgyné, Fazakas Zsófi	85, 86, 87, 106, 109, 129, 132
Dersi Istvánné, Szombatfalvi Anna	118
<u>Dés</u>	7, 8, 9, 10, 11, 12, 63, 68, 76, 84
Dési Kovács János	77, 80
Dési Pocsai Ferenc	7
Dévai Miklósné, Sáfár Margit	25
<u>Devecser</u>	11
Diana (Béldi Pálné "frajja")	76
<u>Diósgyőr</u>	105
Dobai János	19, 22, 53, 68, 105
Dobai József	68
Dobai Péter	68
<u>Doboka vármegye</u>	19, 67, 81, 88, 89
Dobolyi János	7, 12
Dobsa Iuon	95
Doma Marinka ld. Blaga Dragulyné	
Dorko (Durko) ld. Kertész Péterné	
Dósa Tamás	130
Drabantné	38
Druth (Drauth) Georg	55

E

Ebeni István	13
Ebeni Orsolya ld. Kovács Istvánné	
<u>Ebesfalva</u>	4, 5
<u>Egerbegy</u>	94
Enyedi Györgyné, Annok	116
Enyedi Sámuel	105
<u>Eőr</u>	9
<u>Erdély</u>	1, 6, 19, 22, 28, 29, 43, 52, 53, 55, 58, 67, 89, 99, 101, 105, 108, 110, 134
Erkadi Márton	31
Erzsók (Ikefalvi János szolgája)	83
F	
Fabján Márton	123
Fabján Mártonné, Sánta Annok	122
Farkas Mihály	2
Farkas Mihály	113
Farkas Mihályné, Incze Anna	81
Fazakas Dánielné, Ilona	125
Fazakas Mihályné	88
Fazakas Mihályné, Cseka Anna	71-72
<u>Fehér vármegye</u>	1, 19, 29, 30, 49, 55, 56, 57, 67, 99
Fejéregyházi Istvánné	121
Fekete János	84
Fekete Jánosné	120
Fekete Klára ld. Bethlen Jánosné	
Felfalusi Nagy Bálint	41
Felföldi Györgyné, Veres Anna	120, 121, 123, 124
Felsőszombatfalvi Sztanczul	122
Fere Vaszili	95
Fileki Mihály	75, 90
Fiótáné	4, 127, 128, 129

Fióta Jánosné, Horvát Zsófi	132
Fyóta Manyné	115
Fióta Miklósné, Deák Margit	132
Fodor Gergelyné, Gegesi Judit	98-99
Fodor Györgyné, Oláh Anna	55
<u>Fogaras</u>	2, 4, 39, 46, 68, 75, 76, 79, 80, 111, 116, 120, 122, 123, 126, 127
<u>Fogarasföld</u>	111
Francisco (kapitány)	30, 31
Frater István	18
<u>Füzes</u>	47, 67, 84
G	
Gál György	51
Gal Iuonné, Thodora	57
Galambfalvi János	49, 51, 53, 58, 68, 105
<u>Gálfalva</u>	16, 17, 19, 20, 44, 48, 54, 68
Gálfalvi Gergely	68
Gálfi Pál	68, 105
Gáspár Margit ld. Sűvöltyös Jakabné	
Gaszpor István	49
Gerébné	79
<u>Gerend</u>	21, 30
Gergely András	83
Gergely Andrásné, Foris Anna	89
Gergely Mártonné	121
<u>Gernyeszeg</u>	59
Gilányiné	30
Gombás Mihályné	9
Gombkötő Jakabné, Szerdaheli	
Rebeka	121
Gombos Mihály	24, 80

Gorgonya Sztan	114
<u>Görgény</u>	35, 36, 38, 40, 42, 48, 59, 61, 62, 65, 66, 81, 97, 104, 105, 106, 108, 109, 112, 127, 130
Görgényi Todor	96
<u>Görgényszentimre</u>	18, 42, 43
Görög Anucza	119
Görög Borka	120, 123, 124, 125
Görög Dragan-né, Anucza	115, 116m 121
Görög Komány-né	115
Görög Nikolai	116
Görög Sztanné, Mária	119
Görög Sztoja	119
Görög Tamásné	115, 120, 121, 123, 124
Gubernator Fazekas Pál	119
Gulácsi Jánosné, Kolozsvári Mária	25
Gyalai Istvánné, Portörő Annok	122
Gyarmathi János	5
<u>Gyékényes</u>	88
Gyerőfi György	104
<u>Gyógy</u>	21, 46
Gyógy Istvánné, Csoma Katalin	26
György cigány	112
Győrfi Jánosné, Szabó Erzsébet	76
<u>Gyulafehérvár</u>	4, 15, 29, 46, 67, 68, 99, 100, 103, 105, 107, 119, 131
Gyulaffi (uram)	30
Gyulafi(urfi)	123
Gyulafi László	104
 H	
Hölcz Szimjurana	95
<u>Hadad</u>	22

Haller János	5, 89
Haller Pál	88, 89
Haranglábi Zsigmond	130
<u>Havadtó</u>	5, 67, 98, 99, 109
<u>Havasalföld</u>	5
Havasali János	79
Havasali Péterné, Kovács Ilona	90
Hegedüs cigány	113
Hegedüs Horvátné, Mária	112, 114, 118
Hegedüs Jánosné, Fazakas Barbara	7
Hegyes Péterné, Barne Sztanka	92, 94, 95, 106, 109, 129, 132
Hegyesi András	36, 40, 41, 66
Hegyesi István (Borosgyeui)	42, 53, 67, 105, 108, 134
Hegyesi Mihály	53, 68, 105, 108, 110
Herpályiné, Zöldi Kata	3, 4, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45, 59, 61, 91, 105, 108, 129, 131, 132, 134
Hemet Constantinusné, Varga Sefi	117
Hetekás Fülöp	98
Hidvégi Nemes János	49, 51
Hidvégi Nemes Tamás	51
Hiripi Borka	11
Honcz Tamásné, Nagy Kata	72
Horvát cigány	117
Horvát cigányné	113, 114, 115
Horváth Andrásné, Barrabás Anna	1, 3
Horvát Andrásné	123
Horváth János, alias Szabó	3
Horváth János	38, 39, 40, 41, 62, 129
Horváth Márton	99
Hosul Jonasko, alias Timár	112, 113
Hosszu Simon	75
Hosszu Simonné, Lengyel Ilona	74-75
<u>Hunyad</u>	31, 33

Hunyad vármegye	30,67
Hunyadi Timár Péter	114
Husztai György	98

I, J

Ikefalvi János	28,83
Ilina (asszony)	123
Ilona (Vesselényi Pálné szolgálója)	46
Ilyefalvi Greb János	50
<u>Ilyén</u>	46,48
Illyei László	2
Inczédi Görög	121
Inczédy Mihály	30
Ivánka	76
Iza Ilona	33
Jakab (Teleki Mihály szolgálója)	99
Jakab Benedekné, Török Erzsébet	56
Jakab Durko ld. Kertész Péterné	
János deák (Béldi Pál szolgálója)	5
Jaxai	37
Jenei Mózes	15
Jó Mihály	87

K

Kállai (Teleki Mihály szolgálója)	36,38,39,40
Kállainé	41
Kállai Csizmadia Ferencné,	
Kopisa Borka	120
Kálnaki Farkas	104
Kálnaki Sámuel	104
Kalugyer Kosztinné, Popa Nasztaszie	96

Kapi Erzsébet	69
Kardos (uram)	36
<u>Kassa</u>	84
Kassai Zsigmond	117
Kecse György	94
<u>Kecsetszilvás</u>	39, 85
Kecskés Istvánné, Végh Ilona	71
Kegyes Andrásné, Kerekes Kata	10
Kemény János	104
Kende Gábor	15
Kende Klára	15, 16, 19, 20, 21, 22, 46, 102
<u>Kendilóna</u>	67, 88, 89, 106, 109, 135
Kerekes András	116, 117
Kerekes Andrásné, Mária	117, 121
Kerekes János	85
Kerekes Jánosné, Nagy Márta	87
Kerekes Marianné, Szántó Petka	93
Kerekes Márton	87
Kerekes Mártonné, Pap Zsófi	121
<u>Keresd</u>	5
Keresztes Andor	7, 8
Keresztes András	10
Keresztesi Sámuel	104
<u>Keresztszeg</u>	109
Kereszturi István	73
Kereszturi Istvánné, Pápai Anna	73
Kéri Gergely	10
Kerner Kata	75
Kerner Zachariás	75
Kerner Zachariásné, Selyem Barbara	74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 106, 109, 129, 132
Kertész Gergelyné	76-84

Kertész Györgyné, Gödre Ilona	50, 51, 74, 76
Kertész István	27
Kertész Jánosné	118, 120, 121, 123, 125, 126
Kertész Niszor	77
Kertész Péterné, Jakab Dorkó	73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 105, 108, 129, 132
Kis András	25
Kis Andrásné, Szilágy Anna	26
Kis Demeterné, Száva Ilona	27
Kis János	99
Kis Mihályné, Szabó Barbara (alias Székelyné)	5, 36, 40, 99, 100, 106, 109, 129, 132
Kocsis Jánosné, Tamási Margit	26
<u>Kolozs vármegye</u>	1, 19, 67, 81
<u>Kolozsvár</u>	13, 14, 21, 31, 33, 34, 47, 68, 86, 89, 90
<u>Komlód</u>	11
Konicz László	98
Kopaczanul Opra	112
Kopaczan Opra-né, Szamfira	115
Kopas Mihályné, Akhim Todoszia	96
Kornis (uram)	5
Kovács András	12
Kovács Gergely	77
Kováts István	13
Kovács István	90, 99
Kovács Istvánné, Ebeni Orsolya	31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 45, 61, 73, 90, 106, 109, 129, 132
Kovács Istvánné, Fazekas Erzsébet	25
Kovács Jánosné, Veres Mária	120
Kovács József	79
Kovács Mihályné, Csatlós Anna	27

Kovács Miklósné, Biró Zsuzsanna	24, 25, 26, 22, 75, 81, 106, 109, 129, 132
Kovácsnai Jánosné, Palló Kata	118
<u>Kőhalom</u>	68
Körmendi János	7, 12
<u>Kővár</u>	20, 68
Krácza (Görög Tamásné szolgálója)	115
<u>Kraszna vármegye</u>	67
Kun Boldizsár	85
Kun Miklós	69
<u>Küküllő vármegye</u>	2, 19, 30, 67
L	
Lakatos András	116, 118, 119, 122
Lakatos András, alias Biró	83
Lakatos István	78
Lakatos Görög Mihályné	125
Lakatos Mihályné, Szabó Erzsébet	75
Lakatos Raduly	117
Lakodi János	126
Lakodi Jánosné	125
László Istvánné, Gogan Anna	8
Lázár István	5
Lénárt Anna	87
Lénárt Ilona (Törpeni, Tudományos)	7-12, 21, 69, 71, 72, 75, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 102, 105, 108, 129, 134, 135
Lénárt István	85
Lénárt Istvánné, Boros Erzsébet	87
Lénárt János	86
Lénárt Jánosné	85
Lengyel György	73, 80
<u>Lengyelország</u>	58

Lészai István	111, 126
Ligethi Jánosné, Puskás Kata	78
Literatus András, alias Trombitás	82
Lódingcsináló Gligoriané, Angyelica	113
Luczai András	112
Lugasi Ferenc	130
Lukács Kata ld. Polyákné	
Lumul Iuonné	46

M

Macskási Boldizsár	130
Macskási Imre	94, 95, 96
<u>Magyarország</u>	1, 6, 19, 22, 43, 52, 53, 58, 67, 101, 105, 110
Magyarországi Mártonné, Nagy Zsófi	27
Magyarországi Mihály	27, 83
Magyarországi Mihályné, Nagy Katalin	26
Makai János	111, 126
Makai Mihály	33
Makfalvi Jánosné ld. Lénárt Ilona	
Mária (Béldi Pálné szolgálója)	73, 79, 80, 81, 82, 84
Mária	121
<u>Máramaros</u>	16, 67
Markocsán (ur)	16
<u>Maros szék</u>	2, 3, 5, 67, 68
<u>Marosvásárhely</u>	1, 2, 3, 68, 105, 107, 109, 134
Maróthi György	68, 105
Márton deák	59, 127
Máté deák	75, 76, 79, 80
Máté Manyné	112, 113, 115, 117, 118
<u>Medgyes</u>	68
Melczer István	122, 123
Meleg György	51

Mester Flora ld. Buthnár Gergelyné	
Mészáros Alde-né	122
Mészáros Demeter	27
Mészáros Demeterné, Miklós Barbara	27
Mészáros Györgyné, Berta Katalin	27
Mészáros Iuonné	122
<u>Mezőbodon</u>	3, 4, 5, 47, 67, 91, 92, 94, 97, 98, 105, 106, 108, 109, 131
<u>Mezőszakál</u>	67, 92, 94, 96, 106
<u>Mezőszengyel</u>	94
Mihály cigány	112
Mikes Kelemen	5, 55, 56, 57, 131
Miklós János	117
Miklós Jánosné	116
Miklós mesterné	123
Mojcsi Georg	115
Moldovan Kosztan	95
Moldovan Kosztané, Juonna	95
Moldovan Lászlóné, Todoszia	95
Moldován Péter	95
Molnár, alias Szőcz Péterné, Bödö Erzsók	124
Molnár, alias Timás János	112
Molnár Györgyné	121
Molnár Jánosné, Nyaga	112
Molnár Mihály	116
Molnár Mihályné	121
Molnár Miklósné, Sándor Zsófia	26
Muglér Jánosné, Kötélverő Erzsébet	90
<u>Murány</u>	105
Murányi Jánosné, Nagy Judit	36, 40, 41, 105, 108, 132
Murka Péterné, Abram Mária	96
Murzáné	120

N

Nagy Andrásné, Magyar Zsófia	88
Nagy Andrásné, alias Szabó Ambrusné	46
Nagy Balás Margit	13, 14, 34, 129
Nagy Ferencné	21
<u>Nagyenved</u>	68
<u>Nagysajó</u>	36
<u>Nagysink</u>	68, 122, 123
<u>Nagyszeben</u>	16, 68, 130
<u>Nagyvárad</u>	31, 105
Németné	38
Német kapitányné ld. Simon Bernárdné	
Nitrainé	119
Nyágh Iuon	96
Nyamczul Iuon	115
<u>Nyén</u>	57

O

Oláhné	39, 120
Oláh Gecziné	76
<u>Oláhhagymás</u>	31, 32, 33, 34, 36, 106, 109
<u>Oláhlápos</u>	36
Olasz Ferenc	34
<u>Ormán</u>	33
Orosz Sándor	26
Orosz Sándorné, Simon Ilona	27
<u>O-Torda</u>	91
Ötvös Péterné	117

P

Padujan Mitrené, Haczaganul Nade	96
Pál deák	10

Pál György	69, 71, 72
Paládi János	84
Pankratiusz	16
Panniti János	2
Paraszkiva	115
Paskó Kristóf	55
Pásztói György	68, 101, 105, 129
Pataki (uram)	34
Paur Kötélverő Jánosné	116, 117
Pavel Pavul	96
Pécsi Sámuel	49, 51, 53, 58, 68, 105
Pekri Lőrinc	104
Pernyeszi (uram)	30
Perpeti István	86, 89
Péter Anna	91
Péter Balázsné, Csodo Margit	57
Petki (uram)	112
Petki János	104
Petrás cigányné	112, 113, 114, 117
Polyk János	31, 33, 34
Polyákné (Balázs Papné, Lukács Kata)	33, 69, 70, 71, 72, 89, 102, 106, 109, 129, 132, 135
Polyák Péterné, Tatár Barbara	72
Porkul Iuon	122
Porkul Opra-né	122
Pörpeni Ilona ld. Lénárt Ilona	
Pronai István	2
Purczelye Opra	112
Puskás Bertalanné, Haszte Ilinka	106, 109, 132
Pünkösztiné	57
Püspeki Péter	134

R

Rácz Jánosné, Nagy Margit	105, 108, 132
<u>Radnót</u>	46
<u>Radnótfa</u>	39
Radnóthi Farkas István	2
Rákóczi György, II.	77, 80
Rákóczi Györgyné, Lorántffy Zsuzsanna	10, 11
Rákosi Ferenc	123
Rátonyiné	73
Rédei János	104
Regheni János	13
Rettegi Szilágyi Mihály	36, 39, 40
Rosnyai Istvánné, Antal Ilona	27
Rosondai Andrásné, Fejér Sára	119, 120, 125
Rusz Jánosné, Hanke Flora	93

S

Saárközi György	9
Saárközi Györgyné, Turi Anna	9, 10
Sándor deák	10
Sánta Anna	123
Sára (Kovács Istvánné szolgálója)	39
Sárközi István	2, 6,
Sárvári Györgyné, Ácz Kata	119
Sebestyen János	24, 82
Sebestyén Jánosné, Csoma Zsófia	25
Sebestyén Mártonné, Kis Katalin	25
Sebestyén Mihály	28, 82, 83, 88
Sebestyén Pál	25
Sebestyén Pálné, Nagy Erzsébet	25
<u>Segesvár</u>	68, 94
Serédi Benedekné	73, 90
Serény Miklósné	46

Serényi Istvánné, Gergely Ilona	89
Simen Mihály	54
Simion Georgné	115
Simon Bernard	65, 66
Simon Bernardné, Omicsinkki	
Borbála	60, 61, 65, 66, 106, 109, 132
Simonfi Mihály	134
<u>Sólyomkő</u>	38
Somlyai Lakatos Istvánné, Anna	120, 123
Somlyai Szabó Mihály	118, 119
Soti János	12
Stir Gábor	87
Sütő Anucza	114, 115
Sütő Gergely	92, 97
Sütő Mihályné	116
Sütő Péter	114
Süvegesék	114
Süveges Ádámné, Tompa Margit	123
Süveges Barb	114
Süveges Bukur	115
Süveges Fodor	115
Süveges Jakab	114
Süveges Jakabné, Mária	115
Süveges Olaikulné, Toika	114
Süveges Paraczkivulné, Mina	115
Süveges Preda	115
Süvöltyős Jakabné, Gáspár Margit	56, 57
Szabó Ambrus	70
Szabó Ambrusné, Bálint Ilona	55, 131
(ld. még Nagy Andrásné)	
Szabó András	118, 120, 122
Szabó Barbara ld. Kis Mihályné	
Szabó István	70

Szabó Istvánné, Pálmihály Kata	71
Szabó Kristófné, Orbán Annok	116
Szabó Márton	25
Szabó Mártonné, Borbély Zsuzsa	26, 75
Szabó Mihály, id.	123
Szabó Mihályné, Hegedüs Ilona	10
Szabó Miklós	8
Szabó Miklósné, Csehi Anna	9
Szabó Péter	99
Szabó Péterné	5
Szakács Jakab	123
Szakács Péterné	114
<u>Szakatura</u>	20
Szalma Andrásné, Fodor Kata	99
<u>Szamosujvár</u>	4, 31, 33, 38, 39, 47, 67, 73, 74, 76, 78, 79, 81, 83, 84, 105, 106, 108, 109
<u>Szamosujvár-Németi</u>	15, 21, 24, 27, 28, 47, 67, 74, 80, 82, 83, 106, 109
Szántó Miklós	92
Szántó Miklósné, TóT Ilona	93
Szántó Péterné, Cséd Judit	93
Szántói Komáromi János	39, 48, 60, 66
Száraz Péter	33
Szász Márton, Péterfalvi	4, 92
<u>Szászsebes</u>	68
<u>Szászváros</u>	68
<u>Szatmár</u>	40
Szathmári Cosztin	79
Szathmári István	75
Szatmári Istvánné, Puskás Ilona	73, 75
Száva Dobro	95
Szegedi György	95
Szegedi János	105

Székely István	22,46
Székely István	125
Székelyné ld. Kis Mihályné	
<u>Szentágota</u>	122
Szentiványi Sámuel	104
Szentmihályfalvi Mosi	105
<u>Széplak</u>	76
<u>Szerdahely</u>	68
Szerémi Mihály	33
Szesz Moran Iuonné, Mária	113
Szijgyártó Márton	90
Szijgyártó Mártonné, Hermán Margit	90
Szilágy István	26
Szilágy Istvánné, Csoma Erzsébet	26
Szilágy Mihály	27
Szilágyi Szavulné, Chiron Ilona	93
Szir Demeterné, Bota Nede	96
Szir Péter	94
Szir Péterné, Palacsán Mária	95
Szocs Vaszil	96
<u>Szováta</u>	94
Szőcs Fodor-né	99
Szőcs Istvánné	116, 118, 119, 120, 122, 123
Szőcs Istvánné, Kovács Anna	124
Szőcs Istvánné, Trapodi Anna	90
Szőcs János	118
Szőcs Sára	124
Szőcs Tamás	120
Sztancsel (uram)	33
Sztepan János	59, 60, 100, 129
Szücs Péter, alias Kerekes	3

T

Tabak Ilye-né, Cristina	113
Tabak Komány	114
Tabak Komány-né, Armanka	113
Tabak Komány-né, Jesa	115
Tabak Many-né, Sztanka	114
Tabakul Iuonné, Mária	113
Takács Mihály	71
Tanyainé	123
Tanyai Éva	123
Tarpai Mihály	123
Tarsoly Péterné, Sárközi Sára	91
<u>Tatárország</u>	8, 50, 56, 102
Telegdi Beniamin	19, 22, 53, 68, 105
Teleky Gáspár	2
Teleki Jánosné, Barla Kata	120, 123
Teleki Mihály	18, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 39, 40, 41, 59, 60, 61, 66, 127
Timár Bukur-né, Anka	115
Timár Dragomir	112, 113
Timár Jakabné, Linka	112
Timár Iuon	112, 113
Timár Iuonné, Mária	112, 113
Timár (Szász) Jovon	115
Timár Lye-né, Bukura	115
Timár Opra-né, Mária	113
Timár Péterné, Sztanka	114
Timár Petrás-né, Mária	114
Timár Stefan	112
Timár Zachariás	112, 113
Tisza (uram)	39
Todoran Ioun	96
Toldalagi János	69, 104

Toldiné	40
Tolnai Pál	105
Toma Szttyop	95
Topoltága Oprané	50, 51
<u>Torda</u>	68
<u>Torda vármegye</u>	1, 30, 41, 42, 43, 66, 67, 91, 94, 96, 105, 106, 108, 109
Thót János	12
Thót Jánosné	12
<u>Törökország</u>	21, 49, 55, 56, 57, 75, 88
<u>Törpen</u>	10, 21, 67, 84, 85, 88, 105, 106, 109
Törpeni Ilona ld. Lénárt Ilona	
Tövissi Dániel	105
Trombitás István	83
Tudományos Ilona ld. Lénárt Ilona	
Turk Farkas	91
Turk Luka	96
<u>Tyikos</u>	120
U	
<u>Udvarhely</u>	68
Ugrai Gergely	11, 33
<u>Ujgyház</u>	68
Ungar Péter	72
<u>Uzon</u>	3, 46, 48, 56, 58, 102
V	
<u>Vadasd</u>	5
(Vadasdi) János deák	5
Vajda László	30, 59, 100, 127
Vajda Péter	30
Vámos Istvánné, Gábor Margit	8
Varga János, alias Váradi	90

Varga Markosné	119
Varga Mártonné, Csoma Ilona	26
Varga Pál	124
Varga Péterné	124, 125
Vargyasi Daniel ld. Daniel	
Varró János	4
Vas István	39
Vas Jánosné	73
Végh Mihályné, Sigmond Erzsik	11
Végh Pál	124
Végh Pálné, Osvát Anna	124
Vér György	11, 84, 88
Veres Ferenc	125
Veres Jánosné, Kis Barbara	25
Veres Mártonné	81, 82
Veres Máthéné, Dévai Judit	74
Veres Panna	120
Veres Péter	115, 116, 121
Vesselényi Pálné	21, 22, 46, 47, 73
Vészi István	39, 41
Viczei Péter	13
Vinczelér István	92
Vinczelér Mihály	91, 93, 97
Vinczi Jánosné, Takács Borka	
Vinter János, alias Kaprara	72
Voncsa	34

Z

<u>Zaránd vármegye</u>	67
Zilahi	47
Zöldi Demeter	36, 41
Zöldi Katalin ld. Herpályi Gáspárné	

Lelőhelyjegyzék

I.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/3-12.p.

II.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 13-18.p.

III.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 19.p.

IV.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 20.p.

V.sz. EOE, XVIII.kötet, 150.

VI.sz. Gyulafehérvár, Batthyány-könyvtár, Cod.Anth. nro.3.

IV/7. kötet, 121. darab.

Ms 70/ 43-44.p.

VII.sz. EOE, XVIII.kötet, 173.

VIII.sz. EOE, XVIII.kötet, 178-181. és Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 171-177.p.

IX.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/160.

X.sz. EM Levéltára, Grammatophyltheca Trans., Tom.11.

451-454.p.

Ms 59/ 179-182.p.

XI.sz. Teleki-Miss.(?) o.128.1.

Ms 71/ 202.

XII.sz. EOE, XVIII.kötet, 241.

XIII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 69/ 123-124.p.

XIV.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 69/ 94-97.p.

XV.sz. EOE, XVIII.kötet, 310-311.

XVI.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 24-25.p.

- XVII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 26-28.p.
- XVIII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 29-30.p.
- XIX.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 31-32.p.
- XX.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 33-40.p.
- XXI.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 117-122.p.
- XXII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 41-51.p.
- XXIII.sz. Benigni-gyűjt.
Ms 69/ 41-42.p.
- XXIV.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 168-169.p.
- XXV. sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 123-124.p.
- XXVI.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 159.p.
- XXVII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 52.p.
- XXVIII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 54-116.p.
- XXIX.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 164-165.p.
- XXX.sz. EOE, XVIII.kötet, 371-374.
- XXXI.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 126-131.p.
- XXXII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 135-139.p.
- XXXIII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.
Ms 59/ 140-155.p.

XXXIV.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 156-158.p.

XXXV. sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 163.p.

XXXVI.sz. EOE, XVIII.kötet, 499.

XXXVII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 166-167.p.

XXXVIII.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 161.p.

XXXIX.sz. Benigni-gyűjt. 2.számu fiók.

Ms 59/ 170.p.

XL. sz. Benigni-gyűjt. 2. számu fiók.

Ms 59/ 131-134.p.

JEGYZETEK

(A "(SZ)"-jel Szádeczky Béla megjegyzéseit jelöli.)

1. Az időpont pontosan nem állapítható meg, mivel 1665-től a legtöbb országgyűlés Gyulafehérvárott volt.

2. Erről ld. még a 92. és a 98. oldalt is.

3. Azaz 1674. december 18-a után.

→ 5. Kornis Gáspár

→ 4. Ez a rövid, de nagyon találó jellemzés teljesen egybevégi Cserei Béldi Pálnéról adott leírásával: "... kevély pompás asszony lévén, ritkán udvarolja vala a fejedelemasszonyt, mikor néha-néha udvarhoz megyen vala is, mentől czifrább köntösei valának, azokban öltözik vala, s kevélyen úgy mutogatja vala magát, melyért a több uriasszonyok is irigykednek vala reája; sőt a fejedelemasszony, mivel egészségtelen száraz asszony vala, nem is gyönyörködék soha a pompás öltözetekben; ha magánál szebb uriasszonyt látott, mindjárt a fejedelmet kezdte tőle féltetni, a melyért gyakran úgy meg is verte a fejedelem, ha mások ki nem vették volna kezéből, talán meg is ölte volna. Mind ezek a conjuncturák segíték a Béldi Pál romlását; sőt hogy Wesselényi Pálnak adta leányát, és Bodolán fejedelmi lakodalmot szerzett vala, annál inkább irigységben esék mind a fejedelemtől, mind a Bethlen uraknál." (CSEREI, 1852, 90.)

6. Csáki László és Haller János szerepelnek a Béldi-összeesküvés miatt proscibáltak listáján. (EOE, XVI., 666-667.)

7. Azaz: visszafelé mondotta volna.

8. Bánffy 1674. december 2-án vitték Bethlenbe, ahol december 18-án már ki is végezték. (DEÁK, 1887., 100.)

9. Lorántffy Zsuzsanna gyógyító-kuruzsló tevékenységéről Magyary-Kossa is megemlékezik. (MAGYARY-KOSSA, 1929. I., 97.)

10. Talán Kovács Miklósné? (ld. a X. sz. iratot.)

11. Szilágyi Sándor hibás, december 3-i dátummal közli az EOE XVIII. 178-181. lapján. A z itt közölt irat néhány helyen eltér az EOE-ben találhatóétól. Ez tekintendő hitelesnek, mivel tartalmazza Alvinczi Péter sajátkezű jegyzeteit. (Sz)

12. Béldi Zsuzsanna. Már a Béldi-féle összeesküvés kapcsán

is gyanuba kerül, mozgásszabadságát korlátozzák. (ld. Vesselényi Pálné levelét Teleki Mihályhoz 1679. június 11. in TELEKI, VIII.445.)

13. Lénárt Ilona.

14. Béli Pálnét 1679. nyarán fogják el és zárják a szamos-ujvári várba.

15. Érdekes módon 1679-ben éppen Hadad látogatásától tiltják el Vesselényi Pálnét. (ld. 13.jegyzet.)

16. A kérdőpontok fedik a X. számú irat utrumait, csak bővebbek valamivel.

17. Ezt a szemmel láthatóan nem szakszerűen végzett vallást megismétlik 1685. októberében (XXVIII. számú irat megfelelő része), jóval kevesebb embert citálnak azonban a vizsgálóbizottság elé. Valószínűleg nem is szerepelt a bizonyítási anyagban, ahogy ezt a lelőhelye is mutatja. (ld. a lelőhelymutatót)

18. Azonos a rab Vajda Lászlóval?

19. Az aláhuzások Alvinczi Pétertől erednek.

20. Valószínűleg Franciskó beszámolójáról van szó. (ld. XII. számú irat.)

21. Kovács Istvánné

22. Valószínűleg Dési Pocsai Ferencről van szó.

23. Blaga Dragulyné.

24. Talán azonos Lénárt Ilonával.

25. Nagy Balás Margit.

26. A másolatból valószínűleg kimaradt egy sor.

27. ld. a IV. számú iratot.

28. Az eddig összegyűlt anyagban nem fordul elő a neve.

29. Blaga Draguly (?)

30. Az iratban gyakran előforduló értelmetlenségek valószínűleg a másoló hibájából erednek.

31. A nyolc fogolyból azonosítható: Kovács Istvánné, Polyákné, Murányiné, Lénárt Ilona, Herpályiné, Kis Mihályné. (ld. a következő iratokat.)

32. Preedicatorné = Polyákné.

33. Hegyesi András.

34. Blaga Dragulynéhoz.

35. ?

36. A foglyok közül mezőbodoni volt Bumbe Sztánné. (ld. 132.p.)

37. Kovács Miklósnét emlegetik így. (ld.25.p.)

38. Teleki 1684. nyarán veszi át a vizsgálat irányítását, így nagyon érdekes, hogy ez a momentum éppen ebben az időpontban bukkan fel először.

39. ti. Teleki Mihály.

40. Vallomását ld. a 40.lapon.

41. Az eddigi anyag alapján nem sikerült azonosítani.

42. A datálás bizonytalan, lehet április 24.-e is. (Sz)

Annyi azonban bizonyos, hogy ez a jelentés a Horváth János-féle irat után keletkezett, hiszen többször utal annak ismeretére, illetve a vallatás az ott felmerült kérdések tisztázása érdekében történik.

43. A XXX. és a XXXVI. dokumentum alapján arra lehet következtetni, hogy az 1685. októberére meghirdetett pert nem folytatták le.

44. A fogoly asszonyok névsorának kérdéséről ld. a 132. laphoz fűzött jegyzeteket.

45. Az iratot valószínűleg Szántói Komáromi János készítette Teleki Mihály részére. Erre a 8. pont megyszólitásából következtethetünk.

46. Itt a feljegyzés készítőjének félreértéséről van szó. A Kende Klára-féle vallomás megfelelő helyén (21.p.) Lénárt Ilonát emliti a valló, aki viszont nem volt Vesselényi Pálné szolgálója, csak nála lakott.

47-48. Ezek a dolgok szintén Kende Klára vallomásában fordulnak elő. (ld.21-22.p.)

49-50. Az eddig összegyűlt anyagban többször nem fordul elő a nevük, valószínű, hogy nem folytattak vizsgálatot ellenük.

51. Nem valószínű, hogy ez a recognitio azonos lenne az itt közölt III. és IV. dokumentummal.

52. ld. a 132. laphoz fűzött jegyzeteket.

53. Ugyanennek azonos kézzel irt második példányában a kivallatandók leírása az 1, 5, 6, 14-es kikezdések kivételével keresztül van huzva. Ugyanezen példány a szövegben alább következő NB. hozzáadásával bővül. (Sz) Az eredeti megtekintése nélkül természetesen nem állitható biztosan, de a körülményekből és a NB fogalmazásából arra lehet következtetni, hogy az áthúzás és a kiegészítés Teleki Mihály műve. Nem teljesen világos számomra, hogy Szádeczki mit ért például a 14. kikezdés alatt.

54. A vallatás a XX. számú iratban rögzített utrumok alapján történik, így az irat csak 1685. október 3-ika után keletkezhetett. (Sz)

55. 1679. nyarán Béli Pálné már fogoly volt, az itt leírt eset tehát valamikor 1678. nyara és 1679. nyara között zajlott le.

56. Fióta Jánosné. A menyé Fióta Miklósné.

57. Az utolsó irat, amelynek tartalmi ismeretére utal, a XXIII. számú. Így valószínűleg 1685. december 18-a után keletkezett.

58. ld. a 132. laphoz fűzött jegyzeteket.

59. Az irat Hegyesi István alkotása, ez a tartalmából nyilvánvalóan kiderül. 1685. október 24-ike előtt keletkezett, mivel javaslatait és kívánságait az 1685. október 24 - november 7. között lezajlott országgyűlés valósítja meg. (ld. a XXX. számú iratot.)

60. Hegyesi valószínűleg a XX. számú iratot kapta kézhez.

61. ld. EOE X.kötet, 147. és következő lapok. (Sz)

62. Mivel az őszi octavális tábla október 26-án kezdődik. (ld. CJHE, 1900, 169.)

63. ld. EOE XVIII.kötet, 9. (Sz)

64. ld. XXX. számú irat.

65. Valószínűleg a XXVIII. szám alatt közölt nagy vallatásról van szó.

66. A XXVII. számú irat előtt keletkezhetett. Talán éppen e rövid - valószínűleg Telekinek szóló - jelentés hatására készítették el a kapitányné ígéretéről az írásos beszámolót.

67. Az időpontot ld. a 8. jegyzetben.

68. Kertész Péterné.

69. Béldi Pál 1679. december 17-én halt meg váratlanul.

(ld. Székely László levelét Teleki Mihálynak, Konstantinápoly, 1679. december 23. in TELEKI, VIII., 562.)

70. A XIII-XIV. iratok és e vallomás szerint tehát Kertész Péterné, Kerner Zachariásné és Kovács Istvánné először Szamosújvárott voltak fogságban Béldi Pálnéval együtt.

71. A jelenlegi anyagban nincsen nyoma ennek a vallomásnak.

72. Ugyanerről ld. a 73. lapot is.

73. Ez a vallomás sem került még elő.

74. Az utcanévnek az eredetiben üres helyet hagytak. (Sz)

75. Szász Mártonról van szó. (ld. 98.lap.)

76. Az eredetiben a névnek üres hely van hagyva. (Sz)

77. Ma már nem állapítható meg, hogy a másoló hibájából maradt-e ki a vallomás, vagy az eredetiben is üresen van-e hagyva? (Sz)

78. Bene János.

79. ld. a XXIII. számú iratot.

80. A rabot még nem sikerült azonosítani.

81. A XXVIII. számú irat az utolsó, amelynek tartalmára utal, hacsak az uzoni vallatás (ld. 85. jegyzet) nem 1685. október 30-a után keletkezett.

82. VIII. számú irat.

83. XXII. számú irat.

84. I. számú irat.

85. Az uzoni vallatás az eddig összegyűjtött vizsgálati anyagból hiányzik, egyelőre nem világos, hogy a XXXV. szám alatt közölt nagy összesítés miért nem hivatkozik rá.

86. XXI. számú irat.

87. XXVIII. számú irat.

88. ld. CJHE, 1900, 111. és 223. p.

89. ld. 64. lap.

90. Gerla = Szamosujvár
91. A szöveg értelmetlen.
92. Görög Draganné.
93. vlsz. volna, különben a szöveg értelmetlen. (ld. a következő tanut.)

94. ld. az 56. jegyzetet.

95. Mivel az utolsó sorban hivatkozott Daróczi-levél kelte 1685. december 18.

96. Nagy Balázs Margitra a III-IV. irat vonatkozik. Valószínű azonban, hogy itt egy eddig ismeretlen vallatási anyagról van szó.

97-98. A kolozsvári vallatás is hiányzik jelenlegi anyagunkból.

99. XVII. számú irat.

100. XXVIII. számú irat.

101. I. számú irat.

102. XXIII. számú irat.

103. XXVII. számú irat.

104. XXXIV. számú irat.

105. XXX. számú irat.

106. Daczóró Bethlen Miklós a következőket írja: "Egyébaránt Daczó hazug, és boszorkányoktól is tudakozó ember vala, ..." Igy mindenesetre érdekes, hogy pont ebben a bizottságban szerepel.

(ld. BETHLEN, 1955. I. kötet, 269.)

107. Semmilyen közelebbi dátumot nem sikerült meghatároznom, valószínű azonban, hogy 1680. körül keletkezett a vallomás.

108. A mezőbodoni majorosné Bartha Tamásné volt. (ld. 97. lap.) Erről a majorosnéról Deák Farkas is megemlékezik. (ld. DEÁK, 1887, 73.)

109. A többi vallomással összevetve valószínű, hogy az eset 1677-ben történt.

110. Ugyanez a névsor, néhány név kihuzásával s némileg eltérő sorrenddel, még egy leírásban megvan ugyanott. (Sz)

A szövegben három alkalommal fordul elő utalás a fogoly asszonyok katalógusára (ld. 44., 52. és 58. jegyzeteket.). Mindhárom helyen valószínűleg ugyanarról a listáról, a Görgényben fogva tartott asszonyok

katalógusáról van szó. Ez a lista - bár nincs a dokumentumok között - könnyen rekonstruálható a XXXI-XXXII. számú iratok elején felsorolt nevekből.

A továbbiakban a XXXVIII. számú irat sorszámozására támaszkodva megpróbáljuk rekonstruálni, hogy a vádlottak közül kit hol tartottak fogva:

1. Néhai Béldi Pálné, Vitéz Zsuzsanna: 1679. nyarától haláláig, 1685 nyaráig (?) Szamosujvárott volt fogságban gyermekeivel együtt.
2. Kovács Istvánné, Ebeni Orsolya: Szamosujvár, Kolozsvár, Görgény (ld. 31.lap.)
3. Herpályi Gáspárné, Zöldi Kata: Görgény
4. Murányi Jánosné, Nagy Judit: Görgény
5. Polyákné (Balás Papné, Lukács Kata): Görgény
6. Kis Mihályné, Szabó Borka: Görgény
7. Kovács Miklósné, Biró Suska: Görgény
8. Kerner Zachariásné, Selyem Borka: Szamosujvár, Görgény (ld. 81.lap.)
9. Bartha Tamásné, Martonosi Borka: Görgény
10. Kertész Péterné, Jakab Dorkó: Szamosujvár, Görgény (ld. 81.lap.)
11. Angyal Hendrikné, Ötves Judit: Görgény
12. Dienes Györgyné, Fazekas Sófi: Görgény
13. Csizmadia Istvánné, Kádár Borka: Görgény
14. Rácz Jánosné, Nagy Margit: -ha azonos Nagy Balázs Margittal, akkor Kolozsvár, Görgény (ld. 33.lap.)
15. Hegyes Péterné, Barne Sztánka: Görgény
16. Bumbe Sztánné, Bumbe Angyelina: Görgény
17. Buthnár Gergelyné, Mester Flóra: Görgény
18. Simon Bernárdné, Omicsinczki Borbála: Görgény
19. Puskás Bertalanné, Naszte Ilinka: Görgény
20. Draguly Blagáné, Doma Marinka: Kolozsvár, Görgény (ld. 33.lap.)
21. Fióta Jánosné, Horváth Sófi: Görgény
22. Fióta Miklósné, Deák Margit: Fogaras, Görgény (ld. 127.lap.)

Az irat nem említi Nagy Balázs Margitot (?ld. 14.pont) és Iza Ilonát, akiket Kolozsvárott, valamint Szócs Istvánnét, akit Fogaras

várában tartották fogva (ld. 123. lap.). Még feltűnőbb, hogy nem szerepel a listán az a Lénárt Ilona, aki a per fő vádlottjának tekinthető.

A XXXI-XXXII. számú iratok elején viszont szerepel a neve, tehát őt is Görgényben tartották fogva.

Az irat datálásához közelebbi támpontot csak az nyújt, hogy a XXXIV. szám alatt közölt Daróczi-jelentés (1685. december 18-ról) még szabadlábban lévőként emlegeti az itt már fogolyként szereplő Fióta Jánosnét.

111. Ez a töredékes irat minden bizonnyal a per előkészítésének, illetve az ügyész vádbeszéfének lehetett a kelléke.

112. Alvinczi feljegyzése Apafi perbehívó levelének (ld. XXXI. sz.) hátlapján maradt fenn ilyen töredékes formában. (Sz))

113. Olvasata bizonytalan. (Sz)

114. Kiolvashatatlan szó. (Sz)

115. Áthuzott szó. (Sz)

116. Polyákné.

117. vlsz. reponitur.

118. Olvashatatlan szó. (Sz)

119. Két-három szó kiolvashatatlan. (Sz)

BIBLIOGRÁFIA

(Csak a hivatkozott műveket tartalmazza.)

BALÁS, 1918.	BALÁS Ilona, Bornemisza Anna fejedelemasszony élete és kora, Gyoma.
BETHLEN, 1955. I-II.	BETHLEN Miklós önéletírása, Sajtó alá rendezte V. WINDISCH Éva, Budapest.
CJHE, 1900.	Corpus Juris Hungarici, Erdélyi törvények 1540-1848., kiad. KOLOSVÁRI Sándor és 6VÁRI Kelemen, Budapest.
CSEREI, 1852.	Nagyajtai CSEREI Mihály históriája, kiad. KAZINCZY Gábor, Pest.
DEÁK, 1887.	DEÁK Farkas, Uzoni BÉLDI Pál, Budapest.
EOE, I-XXI.	Erdélyi országgyűlési emlékek, 1540-1699., szerk. SZILÁGYI Sándor, Budapest, 1875-1898.
KOMÁROMY, 1910.	KOMÁROMY Andor, Magyarországi boszorkányperek oklevéltára, Budapest.
MAGYARY-KOSSA,
1929-1940.	MAGYARY-KOSSA Gyula, Magyar orvosi emlékek, I-IV. kötet, Budapest.
PÁPAI, 1977.	PÁPAI PÁRIZ Ferenc, Békességet magamnak, másoknak, kiad. NAGY Géza, Bukarest.
SCHRAM, 1970-1982.	SCHRAM Ferenc, Magyarországi boszorkányperek oklevéltára (1529-1768), Budapest.
TELEKI, I-VIII.	TELEKI Mihály levelezése, szerk. GERGELY Sámuel, Budapest, 1905-1926.
TR6CSÁNYI, 1972.	TR6CSÁNYI Zsolt, TELEKI Mihály (Erdély és a kurucmozgalom 1690-ig), Budapest.
TR6CSÁNYI, 1976.	TR6CSÁNYI Zsolt, Az erdélyi fejedelemség korának országgyűlései, Budapest.